

Tā âti-âti tândí Yésū rí tāsī Mātáyō drí îgílí rí

Mātáyō

Tā 'ě'a zīlā nīlī sīsī rí

Búkū nô, Mātáyō gólá â'dó 'bá bē lājó'ba Yésū kâ rí 'bá yí âlôlâ ró rí, îgī nī ôjílâ Yúdâ yí kâ rí yí drí. Tā ífí gólá drí îgízó lâ rí rí'á î'dí tã rírí Yésū kâ ângó nô drīī rí tã lâ â'dázó, gō'dá kpá tã Yésū drí ímbálé ôjílâ drí rí bē. Mātáyō lē â'dálá gólīyí drí kī, Yésū fí î'dí 'díyí pã 'bá rí gógó Ôvârí drí tã lâ 'bálé trá âkú ró 'ě'a âjólâ rí, gō'dá kī, Yésū â'dó 'díyí pã 'bá ró tótó ôjílâ Yúdâ yí kâ drí kô. Bê-rí Yésū rí'á 'díyí pã 'bá ró ôjílâ 'bâsúru ângó 'ásī ndrī rí yí drí.

Búkū Mātáyō kâ nô 'á rí, î'dígówá rírí Yésū kâ ângó 'á nōngá rí kâ bē, gō'dá kpá ôdrâ gólâkâ rí, gō'dá tã â'dâ âzâ 'bá yí kpá bē nīī rí 'bá tã ímbâ Yésū kâ â'dálé rí,

Kápītã 5–7 Tã Yésū drí ímbálé kúnī drī 'álâ rí

'Dīī rí íyíkâ rí'á lãfī rīzô ângó drīī nōngá kūmū Ôvârí kâ zélé rí î'dí.

Kápītã 10 Tã Yésū drí ímbálé lājó'ba íyíkâ rí 'bá yí drí rí

'Dīī rí íyíkâ rí'á lãfī gólâ tã gólâ kī 'bá nī rí, kâyī gólâ Ôvârí drí 'ězô ôjílâ 'bálé 'dó rílí kūmū íyíkâ zélé rí bí 'ě'a âcálé rí âtázó rí î'dí.

Kápītã 13 Úlī mănīgô kūmū Ôvârí kâ rí tāsī

Kápītã 18 Tã gólâ rírí kâ kpākâ âlô âdrúpī âzī ró kūmū Ôvârí kâ zélé rí

Kápītã 24–25 Tã kâyī gólâ Yésū drí 'ězô âgólé rílí kúmú ró ôjílâ ângó nô kâ drīlī ndrī rí

Tã âfô-âfô Yésū rí á'bīyá yí kâ tāsī rí

(Lúkã 3.23-38)

1 ¹ Tã âfô-âfô Yésū Krístô rí á'bīyá yí kâ rí rí'á nōô. Yésū rí'á kúmú Dãwúđī rí ózôwá 'í. Gō'dá Dãwúđī íyíkâ Ābārāyāmã rí ózôwá 'í. Ózôwá gólīyí îtôlê bē Ābārāyāmã rú sī cãlê búúú kúmú Dãwúđī rú rí rí'á îyí ôzô nôô 'bá yí kâtí.

² Ābārāyāmã fī Īsákã.

Gō'dá Īsákã fī íyíkâ Yākóbã.

Gō'dá Yākóbã fī íyíkâ Yúdâ yí âdrúpī lâ yí bē.

³ Gō'dá Yúdâ fī Pěrézē yí Zérã bē, gō'dá ândrê lâ yí Tãmã î'dí.

Gō'dá Pěrézē fī íyíkâ Ēzērónē.

Gō'dá Ēzērónē fī íyíkâ Rámã.

⁴ Gō'dá Rámã fī íyíkâ Āmīnádábã.

Gō'dá Āmīnádábã fī íyíkâ Nāsónô.

Gō'dá Nāsónô fī íyíkâ Sālāmónã.

⁵ Gō'dá Sālāmónã fī íyíkâ Bō'ázã. Gō'dá Bō'ázã rí ândrê íyíkâ Rãhábã.

Gō'dá Bō'ázã fī íyíkâ Óbēdē. Gō'dá Óbēdē rí ândrê íyíkâ Rúťã.

Gō'dá Óbēdē fī íyíkâ Yésē.

⁶ Gō'dá Yésē fī íyíkâ kúmú Dãwúđī.

Gō'dá nīngá sī, ózôwá gólīyí îtôlê bē kúmú Dãwúđī rú sī cãlê búúú kâyī gólâ ôjílâ Īsīrã'élê kâ trôzô âjílí 'bãdrī lídí 'á Bãbílónã 'álâ rí sī rí'á ôzô nôô rí 'bá yí tí.

Kúmú Dãwúđī fī Sólômô. Gō'dá Sólômô rí ândrê íyíkâ Ūrīyã rí âyīzī rú bē Bãtēsébã rí î'dí.

⁷ Gō'dá Sólômô fī íyíkâ Rēhōbówã.

Gō'dá Rēhōbówã fī íyíkâ Ābījã.

Gō'dá Ābījã fī íyíkâ Ásã.

⁸ Gō'dá Ásã fī íyíkâ Yôsãpátã.

Gō'dá Yôsãpátã fī íyíkâ Yēhōrãmã.

Gō'dá Yēhōrãmã fī íyíkâ Ūzīyã.

⁹ Gō'dá Ūzīyã lôfô íyíkâ Yôtãmã.

Gō'dá Yôtãmã fī íyíkâ Āhãzã.

Gō'dá Āhãzã fī íyíkâ Ēzēkīyã.

¹⁰ Gō'dá Ēzēkīyã fī íyíkâ Mãnásē.

Mãnásē gô fī íyíkâ Āmónã.

Gō'dá Āmónã fī íyíkâ Yôsīyã.

¹¹ Gō'dá Yôsīyã fī íyíkâ Yēhōyãkīnī yí âdrúpī lâ yí bē.

Ótrô gólīyí trá ndrô gólâ ôjílâ áwã drí ôjílâ Īsīrã'élê kâ úrúzó âjū 'ásī âjílí 'bãdrī lídí 'á Bãbílónã 'álâ rílí tólã ndrô düú sī rí 'á.

¹² Gō'dá ózōwá gólīyī ítōlé ndrō gólá òjílá Īsīrā'élē ká ruzó àjílí Bābīlónā 'álá rī vósī rī cālē būūū ndrō Yēsū rī fīzō rī 'á rī rī'á īyī òzō nōō rī 'bá yī tí.

Yēhōyākīnī fī Sēyālētélē.

Gō'dá Sēyālētélē fī íyíkā Zārābābālā.

¹³ Gō'dá Zārābābālā fī íyíkā Ābīyúdā.

Gō'dá Ābīyúdā fī íyíkā Ēlīyākímō.

Gō'dá Ēlīyākímō fī íyíkā Āzórā.

¹⁴ Gō'dá Āzórā fī íyíkā Zādókā.

Gō'dá Zādókā fī íyíkā Ākímā.

Gō'dá Ākímā fī íyíkā Ēlīyúdā.

¹⁵ Gō'dá Ēlīyúdā fī íyíkā Ēlēyázā.

Gō'dá Ēlēyázā fī íyíkā Mātānā.

Gō'dá Mātānā fī íyíkā Yākóbā.

¹⁶ Yākóbā fī íyíkā Yōsépā.

Yōsépā 'dī íyíkā Mārīyā rī ágó ró rī 'dī.

Mārīyā íyíkā Yēsū gólá à'dó 'bá 'díyī pā 'bá ró rī àndré 'dī.

¹⁷ Ítí rī, gō'dá ítōlé Ābārāyāmā rú sī cālē būūū kúmú Dāwúđī rú rī, ózōwá àndā rú trá mùdrī-drī-lā-ngā-sū. Gō'dá kpá ítōlé Dāwúđī rú sī cālē būūū káyī òjílá Īsīrā'élē ká trōzō Bābīlónā 'álá rī, ózōwá àndā rú kpá trá mùdrī-drī-lā-ngā-sū. Gō'dá ítōlé ndrō òjílá Īsīrā'élē ká trōzō Bābīlónā 'álá rī 'á cālē būūū Yēsū Krístō rī fīfī 'á rī, ózōwá àndā rú kpá trá mùdrī-drī-lā-ngā-sū.

Tā gólīyī rú 'ē 'bá Yēsū Krístō rī fīfī tāsī rī

(Lúkā 2.1-7)

¹⁸ Tā gólīyī rú 'ē 'bá Yēsū Krístō rī fīfī tāsī rī à'dō trá nōtī, gólá rī àndré Mārīyā óndrē trá 'ē'á gīlā òkó ró Yōsépā drī. Gō'dá drē àkpākādā Yōsépā yī drī rī àkō Mārīyā bē vō àlō 'á òzō ágó yī drī rīrī rīlī òkó bē rī kátī rī, Mārīyā úsū vō lá trá kī, yī 'bā rú trá mvá bē mbārākā Línđrī Tāndī Ôvārī ká rī ká sī. ¹⁹ Gō'dá Yōsépā nī bē trá kī'á nī rī, Mārīyā trá cú òtō bē ítī rī, gólá lēē kō ànyī lògólē Mārīyā drī. Gólá řsū tā trá 'ēzō Mārīyā rī àyélé řnīnī ró vō lá úsū àkó, tálā gólá rī'á àgō tāndī 'í.

²⁰ Gō'dá Yōsépā òtírī rī tā rī 'dī řsūlī 'ē'á 'ēlā rī, nyī ró, mālāyíkā Ôvārī ká drī rú à'dázó gólá drī àbī-àbī 'á tā àtálē gólá drī kī, “Yōsépā, Dāwúđī rī ózōwá,¹ ní 'ē ūrī kō Mārīyā rī trōlē àní òkó ró, tálā gólá 'bā rú mvá bē 'dī mbārākā Línđrī Tāndī Ôvārī ká rī ká sī. À'dó kō àgō àzā sī. ²¹ Gólá à'dō mvá ágó fī'á, gō'dá ní à'dō rú lá zī'á Yēsū,² tálā gólá à'dō òjílā íyíkā pā'á tā ònjī gólīyíkā 'ásī.” ²²⁻²⁵ Gō'dá Yōsépā nī bē řfī à'dú 'ásī rī, drílā gōzō tā rī 'dī 'ēlē, té òzō mālāyíkā drī àtálē 'dī kátī. Gólá drī Mārīyā rī trōzō íyī òkó ró, gō'dá gólá àyī Mārīyā bē òkó ró kō cālē būūū káyī Mārīyā drī mvá fīzō rī 'á. Gō'dá úfī bē mvá rī 'dī rī, Yōsépā drī rú lá zīzō Yēsū.

Tā Yēsū rī fī ká 'ē rú ítī 'dī, tálā tā gólá Ôvārī drī àtálē trá àkū ró nā 'bá yī sī tā àngū 'bá íyíkā Īsáyā sī rī à'dō ró bē tā pātī ró kī'á nī rī,

“Ízámvá gólá tā àgō ká nī 'bá drē kō rī à'dō 'ē'á rú 'bālē 'à bē.

Gólá à'dō 'ē'á mvá ágó řlī, àà'dō rú lá zī'á Īmánōwēlē.”

Īsáyā 7.14

Rú Īmánōwēlē 'dī, tā řfī lá kī, Ôvārī bē rī'á àmá bē.

Tā tā nī 'bá yī drī ànīzō Yēsū rī řnjīlī rī

2 ¹ Úfī Yēsū Bētēlémē 'á 'bādrī Yūdáyā ká 'á. Ndrō gólá rī fīzō 'dī 'á rī, Ēródē³ 'dī kúmú àngī 'í 'bādrī rī 'dī drīlī. Gō'dá Yēsū rī fīfī vósī rī, tā nī 'bá àzā 'bá yī gólīyī rī 'bá tā řbī'řwā drī rī'á à'dálā rī nīlī rī drī àngázō ànīlī vō jējē 'ásī òmvorē lésī àcālē Yērōsālémā 'á, tálā řbī'řwā àzā drī gólīyī trá řāřbā rī 'dī 'álá. ² Gō'dá gólīyī cā bē tólā rī, drīlīyī rīzō tā řjīlī kī nī rī, “Mvá gólá řlī nōngá 'bādrī nō 'á 'ē 'bá à'dólē kúmú àngī ró àní òjílā Yúdā yī ká drīlī rī bē àngō lé ró yā? Àmā drī 'bāzō drē òmvorē 'álá rī, řbī'řwā àzā àfō trá tā à'dálē àmā drī kī, úūfī kúmú àngī trá 'bādrī nō 'á. 'dī àmā drī ànīzō nō gólá rī řnjīlī.”

³ Gō'dá tā 'dī 'dē bē kúmú àngī Ēródē řlī rī, drílā à'dózō tā řsū ró rōō, tálā gólá řsū tā trá kī nī rī, kúmú ó'dī 'dī à'dō trá ànī'á kūmū trōlē yī drīgá sī. Gō'dá tā 'dī drī òjílā dūū Yērōsālémā 'á rī 'bāzō kpá à'dólē tā řsū ró. ⁴ Tā rī 'dī tāsī rī, kúmú àngī Ēródē drī drī-'bá àngī Yúdā yī ká rī 'bá yī àzīzō gō'dá kpá lā'bí řmbā 'bá yī bē ndrī 'dó ànīlī yī ngálā. Drílā gólīyī řjīzō kī, “Úlī tā àngū 'bá Ôvārī ká rī 'bá yī ká vó ró rī, àà'dō kúmú 'ē 'bá à'dólē 'díyī pā 'bá ró rī fī'á àngō lé yā?”

⁵ Gō'dá drī-'bá Yúdā yī ká 'dī 'bá yī drī tā-drī lògōzō kúmú Ēródē drī kī, “Ôvārī kī, àà'dō gólá rī fī'á Bētēlémē 'á 'bādrī àmākā Yūdáyā ká 'á nōngá, òzō tā àngū 'bá Míkā drī tā lá řgīlī trá àkū ró rī kátī kī'á nī rī,

⁶ 'Bētēlémē 'bādrī Yūdáyā ká 'á, ní à'dō kpálē řāřbā řnyáwá ró rī,

¹1.20 Tā àngū 'bá àngū tā trá kī, 'díyī pā 'bá à'dō àfō'á Dāwúđī rī ózōwá yī 'ásī.

²1.21 Rú Yēsū 'dī, tā řfī lá kī, 'díyī pā 'bá.

³2.1 Ēródē 'Dī rī'á Ēródē àzā gólá 'ē 'bá řlīlī kúmú ró řzátū káyī Yēsū rī řuzó rī 'á rī, átá lá 'dī.

tā ániká lâvũ trá gārā jāribā āzī drī sī, tálá áá'dô kúmú ángí lôfō'á ní 'ásī.
Gólá á'dô 'é'á 'bálé lôkí 'bá ró ôjílá ámáká Īsīrā'élē ká drīlī.' ”

Míkā 5.2

⁷ Gō'dá nīngá sī rī, kúmú Ēródē drī tā nī 'bá 'dī 'bá yī ázízó ânīlí yí ngálá ĩnīnī ró, tálá gólá lē káyī sīsī gólá ĩ'bī'bīwá drī áfōzó 'á lá rī nīlī gólīyī tī sī, tálá yī ũnī ró káyī mvá rī 'dī fīzó 'á lá rī bē.

⁸ Gō'dá tā nī 'bá 'dī 'bá yī lôgō tā-drī tā ĩjī góláká 'dī ká gólá drī bē rī, gólá drī gólīyī ádózó kī nī rī, “Nī nī mvá 'dī lōndálé. Ōzō nī ũsū gólá trá rī, nī lôgō tā lá má drī, má nī ró bē kpá gólá rī ĩnjīlī.” Gō'dá Ēródē drī tā nī 'bá 'dī 'bá yī jōzó nīlī Bētēlémē 'álá.

⁹⁻¹⁰ Nīngá sī, gólīyī drī rīrī nīlī Bētēlémē 'álá rī sī rī, gólīyī drī kpá ĩ'bī'bīwá álō-álō drīlīyī ndrēlé trá ómvórē 'álá rī ndrēzó ó'dí. Gō'dá gólīyī ndrē ĩ'bī'bīwá 'dī bē rī, gólīyī drī á'dózó áyīkō ámbá sī. ĩ'bī'bīwá rī 'dī drī 'dēzó gólīyī drī sīsī, gō'dá nīzó ádrélé té vō mvá bē rī 'á. ¹¹ Gō'dá gólīyī cá bē tólá rī, drīlīyī fīzó jó mvá bē rī 'á mvá úsúlī ándrē lá Māriyā bē. Gō'dá drīlīyī 'á'ī fīzó vūdrī mvá 'dī ĩnjīzó. Drīlīyī ngá fēfē ĩyīká á'dó 'bá dáábō ró, dō rú'bá ká zīlī mūrā, gō'dá kpá ngá tándī ájī bē rī 'bá yī bē lôfōzó fēlé mvá 'dī drī. Ngá fēfē 'dī 'bá yī lágī lá lâvũ gārā. ¹² Gō'dá tā nī 'bá 'dī 'bá yī 'é bē gólé 'bādrī ĩyīká 'álá rī, Ôvárī drī gólīyī ĩfī ĩmbázo ábī-ábī 'á kī nī rī, gólīyī ôgō ĩyī kō kôro Ēródē drī sī, tálá gólīyī ôzó mvá 'dī vō lá á'dá Ēródē drī kō. Gō'dá gólīyī drī ngāzó gólé ĩyī drī 'bādrī 'álá lāfī ngī āzā 'ásī.

Tā Yōsépā yī drī rāzó Māsīrī 'álá ĩyī nyānyā pālē rī

¹³ Gō'dá gōgō tā nī 'bá 'dī 'bá yī ká rī vósī rī, mālāyīká Ôvárī ká drī rú á'dázó kpá ó'dí Yōsépā drī ábī-ábī 'á tā átalé gólá drī kī, “Nī ngá 'wāá ũrū mvá 'dī trólé ándrē lá bē, nī rā ró ĩ'dí bē lá 'bādrī Māsīrī ká 'álá, tálá Ēródē rī'á mvá 'dī lōndá'á 'é'á fūlá! Ítī rī, nī nī rīlī Māsīrī 'á tólá, té ôzō má áatā tā trá áni drī rī, nī gō ró bē ágólé.” ¹⁴ Gō'dá Yōsépā drī tā 'dī 'ézo té ôzō mālāyīká drī átalé trá gólá drī rī kátī. Ngácī rī gógó 'dī sī rī, gólá drī ngāzó mvá 'dī trólé ándrē lá bē rāzó Māsīrī 'álá. ¹⁵ Gō'dá drīlīyī rīzó Māsīrī 'á tólá cālē búúú ndrō kúmú Ēródē drī drāzó rī sī.

Tā 'dī 'é rú ĩtī 'dī, tálá úlī Ôvárī drī átalé trá tā ángū 'bá íyīká sī kī'á nī rī, “Má ázī ámā mvá áfólé Māsīrī 'ásī”¹⁴ rī á'dô ró bē tā pāfī rō.

Tā kúmú Ēródē drī tā 'bāzó 'dīyīmvá ónyīkō ágó ró rī 'bá yī

úfúzó ndrī volé Bētēlémē 'ásī rī

¹⁶ Gō'dá nīngá sī rī, kúmú Ēródē nī bē trá kī'á nī rī, tā nī 'bá 'dī 'bá yī 'é tā yī drī 'bálé gólīyī drī rī kō'dáwá rī, gólá drī 'bāzó ómbā ró rōd. Gō'dá nīngá sī rī, drílá tā 'bāzó ájū 'bū 'bá íyīká rī 'bá yī drī kī, “Nī nī 'dīyīmvá ónyīkō ágó ró ítólé gólīyī cá 'bá drē ndrō álō kō rī 'bá yī rú sī cālē búúú gólīyī ndrō lá yī drī cālē rī rī 'bá yī rú rī úfúlī Bētēlémē 'á gō'dá kpá vō á'dó 'bá ányī Bētēlémē lāgátī rī 'bá yī 'ásī ndrī.” Gólá 'bā tā 'dī ĩtī 'dī rī, tálá káyī sīsī gólá ĩ'bī'bīwá 'dī drī áfōzó 'á lá tā nī 'bá 'dī 'bá yī drī á'dalé gólá drī rī tāsī.

¹⁷ Gō'dá ĩzā gólá tā ángū 'bá Yērēmíyā drī átalé trá ákū ró jāribā Rámā ká tāsī rī drī rú 'ézo ĩtī Bētēlémē 'á 'dīyīmvá 'dī 'bá yī úfū-úfū lá yī tāsī. ¹⁸ Gólá kī,

“Áārī áwó lúlū bē Rámā 'álá.

Ōkó Īsīrā'élē ká rī 'bá yī rī ĩyī nī áwó ngólé mvá lá yī ódrā 'bá trá rī tāsī.

Gō'dá gólīyī lēé kō áwō ngōngō 'dī áyéle mvá lá yī ódrā 'bá rī 'bá yī tāsī.”

Yērēmíyā 31.15

Tā Yōsépā yī drī ngāzó gólé volé 'bādrī Īsīrā'élē ká rī 'álá rī

¹⁹ Gō'dá kúmú ángí Ēródē drā bē rī, nyī ró, mālāyīká Ôvárī ká drī rú á'dázó Yōsépā drī Māsīrī 'álá ábī-ábī 'á. ²⁰ Drílá tā átalé Yōsépā drī kī, “Nī ngá, ní trō mvá 'dī ándrē lá bē, nī nī ró gólé gólīyī bē 'bādrī Īsīrā'élē ká rī 'álá, tálá ôjílá gólīyī lē 'bá mvá 'dī fūlī rī 'bá yī ódrā ĩyī trá ndrī.” ²¹ Gō'dá úlī mālāyīká drī átalé 'dī drī sī rī, Yōsépā drī ngāzó mvá 'dī trólé ándrē lá bē gōzó gólīyī bē 'bādrī Īsīrā'élē ká rī 'álá. ²² Gō'dá Yōsépā ótírī tā árī kī'á nī rī, kúmú Ēródē rī mvá rú bē Árikélásá rī ōrī trá kúmú ró áta lá rī vō 'á 'bādrī Yūdáyā ká drīlī rī, gólá drī á'dózó ũrī ró nī'á gólé tólá. Gō'dá Ôvárī drī ĩfī lōmbā fēzó Yōsépā drī ábī-ábī 'á, gólá ōnī kō gólé 'bādrī Yūdáyā ká rī 'álá. Tā rī 'dī tāsī rī, gólá drī ngāzó nīlī 'bādrī Gālíláyā ká rī 'álá. ²³ Ítī rī, gō'dá Yōsépā yī drī nīzó rīlī jāribā Nāzāretā ká 'álá. Tā 'dī 'é rú trá ĩtī 'dī, tálá úlī gólīyī tā ángū 'bá ázā drī átalé trá ákū ró 'dīyī pā 'bá tāsī kī'á nī rī, áá'dô gólá rī zī'á Nāzāretā lé 'bá ró rī, á'dô ró bē tā pāfī rō.

Tā Yōwánī bābātízī 'é 'bá ró rī drī tā pēzó ôjílá drī rī

(Márākō 1.1-8; Lúkā 3.1-18; Yōwánī 1.19-28)

3 ¹ Gō'dá Yēsū mbā bē ácalé ágō ángí ró rī, Yōwánī bābātízī 'é 'bá ró rī drī ácalé ómā 'álá 'bādrī Yūdáyā ká 'á. Gólá drī ítōzó rī'á tā pēlé ôjílá drī kī nī rī, ² “Nī ájā drī volé tā ónjī ániká rī 'bá yī 'ásī, tálá 'dīyī pā 'bá gólá Ôvárī drī tā lá 'bálé ájólé rī trá ányī 'é'á ácalé á'dólé kúmú ró áni drīlī.”

³ Yōwánī ĩ'dī ôjílá tībē tā ángū 'bá Īsáyā drī tā lá ángūlī ákū ró nā sī kī'á nī rī,

“Ôjílá ázā bē ómā 'álá, rī'á tā ĩyá'á ngbálá-ngbálá kī,

'Nī édē lāfī njāá Kúmú ániká drī ánízó 'álá sī.

Nī édê láfí là 'dī ā'dô ró mbī drílâ lâmúzó 'álâ sī rī.' ”

Īsáyā 40.3

⁴Yōwánī rī 'dī ítá drílâ rī'á sōlá rī éédê trá gámēlē 'bí 'ásī. Gō'dá gāsī gólâ drí rī'á ômbélâ íyī ípítíkū 'á rī éédê trá íniríkó 'ásī. Gō'dá gólâ rī ômbí nyálē 'í'dí ápé ôgó kâ bē.⁵

⁵Gō'dá nīngá sī rī, ôjílâ düü ârī tā bē tā pēpē Yōwánī kâ fáfā áyágá Jōrōdénī kâ rī 'álâ rī tāsī rī, drílīyī ngázó rī'á íyī ânīlí Yōwánī ngáá tólâ. Ôjílâ rī 'dī 'bá yī ūrūkâ lâ yī ânī trá Yērōsālémā lésī, gō'dá āzâ 'bá yī ânī trá vō āzâ 'bá yī 'bādrī Yūdáyâ kâ rī kâ 'ásī, gō'dá āzâ 'bá yī ânī íyíkâ trá 'bādrī gólâ ānyī áyágá Jōrōdénī rī lāgáfī rī 'ásī. ⁶Gō'dá ôjílâ 'dī 'bá yī ârī íyī úlí Yōwánī kâ 'dī bē rī, drílīyī tā ônjī íyíkâ lôfōzó. Ítí rī, gō'dá Yōwánī drí bābātízī 'ēzó gólīyī drí áyágá Jōrōdénī rī 'á.

⁷Kāyī nā 'bá yī sī rī, ôjílâ gólīyī zīlí Pārúsī ró rī 'bá yī gō'dá kpá gólīyī zīlí Sādúsī ró rī 'bá yī bē, drílīyī ânīzó Yōwánī ngálâ, tálâ Yōwánī ĩbābātízā ró íyī bē.⁶ Gō'dá Yōwánī nī ā'dô-ā'dô gólīyíkâ trá. Gólâ drí tā átázó drílīyī kī, “Ānī rī'á nyé ôzō ĩnī gólīyī rī 'bá rálē volé lāsī ūrī drí sī rī 'bá yī kátí. Nī ĩsū ānīkâ bē rī, nī ā'dô 'ē'á ngá pālē ômbā Ôvārī kâ 'ásī cé bābātízī sī yā? ⁸Ôzō nī ôlē trá ngá pālē rī, 'dōvó nī ājâ drī volé tā ônjī ānīkâ 'ásī. Ítí rī, tā 'ē'ē tándí ānīkâ ā'dô ā'dó'á ôzō lô'wâ tándí kátí, tálâ āā'dâ ró bē kī pātī nī ājâ drī trá volé tā ônjī ānīkâ 'ásī. ⁹Gō'dá nī áyē tā ĩsū ānīkâ kī'á nī rī, nī ā'dô 'ē'á ânī nyānyā pālē ômbā Ôvārī kâ 'ásī, tálâ ānī rī'á Ābārāyāmā rī ózōwá yī 'í'dí rī. Tā 'dī ícá kô ānī pālē. Nī ârī drē, Ôvārī rī'á mbārākâ bē kúnī mvá nō 'bá yī ôjázó Ābārāyāmā rī ózōwá yī ró ānī vō 'á. ¹⁰Ānī rī'á ôzō fē 'í'dīlī rī kátí ĩnyákú nō drī. Ôvārī 'bā ôlówá trá njāā fē gólīyī 'wā 'bá kô rī yī āgázó vūdrī. Ôvārī ā'dô ngá-āru gólâ 'wā 'bá kô rī zā'á ôzō tótó kátí lāsī gólâ rī 'bā vélé ādūkū ākó rī 'á.”

¹¹Gō'dá Yōwánī drí kpá tā íyázó ôjílâ drí ndrī kī, “Má rī bābātízī 'ēlē ānī drí cé lūmvū sī, 'dīī āā'dâ ró tā bē kī, nī ājâ drī trá volé tā ônjī ānīkâ 'ásī. Gō'dá ôjílâ āzâ bē 'ē 'bá ācálē má vósī. Āmbā ôjílâ rī 'dī kâ lâvū gārā āmākâ rī drī sī. Má ā'dó kô tándí ró ícálē ká'bókâ gólâkâ trólē. Gólâ ā'dô bābātízī 'ē'á ôjílâ drí Líndrī Tándí Ôvārī kâ sī gō'dá kpá lāsī sī.

¹²Gólâ trá njāā 'ē'á ādrúgú íyíkâ cālē. Ítí rī, gólâ ā'dô ādrúgú ífī tándí rī 'bá yī élē'á 'bālē éró 'á. Gō'dá gólâ ā'dô ādrúgú kúrūmū 'ē'bē'á vélé lāsī 'á zāā bādī.”

Tā Yōwánī drí Yésū rī ĩbābātízázó rī

(Márākō 1.9-11; Lúkâ 3.21-22)

¹³Nīngá sī rī, Yésū drí ngázó jārībā íyíkâ Gālíláyā 'á rī áyélé nīzó cālē áyágá Jōrōdénī rī 'álâ, tálâ Yōwánī ô'ē ró bābātízī bē yī drí. ¹⁴Gō'dá Yōwánī ârī tā Yésū drí lélē yī drí 'ēlē rī bē rī, gólâ lēē kô Yésū rī ĩbābātízálē, tálâ āmbā Yésū kâ lâvū gārā āmbā gólâkâ rī drī sī. Gólâ kī Yésū drí rī, “Nī ānī má drí bābātízī 'ēzó ní drí ā'dô tāsī yā? Nī ā'dô bābātízī 'ē'á bē-rī nī má drí.”

¹⁵Gō'dá Yésū drí tā-drī lôgōzó Yōwánī drí kī, “Nī 'ē bābātízī nī má drí, tálâ mā 'ē ró tā mbī gólâ Ôvārī drí lélē āmā drí 'ēlē rī 'bá yī bē.” Gō'dá Yōwánī ârī úlí Yésū kâ 'dī bē rī, gólâ drí tā-drī lēzó Yésū rī ĩbābātízázó.

¹⁶Gō'dá Yōwánī ĩbābātízā Yésū bē rī, Yésū ôtirī íyī drī ĩngá ĩmvū 'ásī rī, gō'dá kōrō 'būū drí rú nījīzó, gō'dá Yésū drí Líndrī Tándí Ôvārī kâ ndrēzó ānīrī 'á ôzō ātú'bu kátí 'délē yī drī. ¹⁷Gō'dá gbórokō drí ā'úzó ūrú lésī úlí ātā-ātā bē kī nī rī, “Nōō āmā mvá gólâ má drí lélē tákányī rī 'í'dí. Gólâ rī tā sū trá má rú rōō.”

Tā Sātānā drí Yésū rī ūjūzó kpīī rī

(Márākō 1.12-13; Lúkâ 4.1-13)

4¹Gō'dá nīngá sī rī, Líndrī Tándí Ôvārī kâ drí Yésū rī trōzó ājílī ōmā 'álâ, tálâ Sātānā ūūjū ró gólâ bē. ²Gólâ drí rīzó ōmā 'á tólâ kāyī nyā'dī-rī 'ítú sī gō'dá kpá ngācī sī 'álē 'ā'í sī. Tā rī 'dī tāsī rī, lôfō 'ē gólâ trá rōō. ³Gō'dá 'dīī vósī rī, Sātānā drí ānīzó Yésū rī ūjūlī kī, “Ôzō ní ā'dô fī Ôvārī rī mvá 'í rī, 'dōvó ní 'bā tā kúnī mvá nō 'bá yī ôjâ ró rú bē āmbātā ró ní drí nyálē lôfó drí sī.” ⁴Gō'dá Yésū drí tā-drī lôgōzó Sātānā drí kī, “'É'ē, tā ĩgī Ôvārī kâ ātā tā trá kī,

'Ôjílâ ĩcá kô rīlí cé ngá nyānyā sī.

Ngá āzâ lâvū 'bá ngá nyānyā drīī sī kōrō rī kpá bē,

rī'á tákō 'í'dí úlí ndrī gólīyī Ôvārī drí ātálē ôjílâ drí rī 'bá yī 'í'dí.' ”

Tā 'Bā'bā Āndā 8.3

⁵Gō'dá nīngá sī rī, Sātānā drí kpá Yésū rī ātrōzó ōmā lésī ājílī jārībā Ôvārī kâ Yērōsālémā rī 'á. Gō'dá Sātānā drí mbāzó gólâ bē jó āngī Ôvārī kâ rī āpírī lâ 'álâ. ⁶Gō'dá Sātānā drí kpá tā átázó Yésū drí kī, “Ôzō ní ā'dô fī Ôvārī rī mvá 'í rī, 'dōvó ní wā drē jó nō drīī sī 'délē vūdrī 'álâ, āā'dâ ró kī nī rī, Ôvārī lôkī nī trá rōō, tálâ ĩgī trá búkū Ôvārī kâ 'á kī nī rī,

'Ôvārī 'bā tā trá mālāyíkâ íyíkâ yī drí ānī tāsī rīzó ānī vó ndrēlē.

Gólīyī ā'dô ānī lôkó'á íyī drīgá, tálâ ngá āzākâ ôzó ānī rú'bā dōō kô,

gbō lé ānī pá mvá ôzó kpá rú sīī kúnī mvá rú kô.' ”

Lôngó 91.11-12

⁷Gō'dá Yésū drí kpá tā-drī lôgōzó Sātānā drí kī, “Gō'dá ĩgī kpá trá búkū Ôvārī kâ 'á kī,

'Nī ūūjū Kúmú ānīkâ Ôvārī kô.’

Tā 'Bā'bā Āndā 6.16

⁵3.4 Rīrī Yōwánī kâ ā'dô trá ôzō rīrī tā āngū 'bá Ôvārī kâ gólâ zīlí Ēlīyā rī kátí.

⁶3.7 Pārúsī yī gō'dá Sādúsī yī bē rī'á drī-'bá Yūdáyā yī kâ gólīyī lē 'bá tā gólīyī sū 'bá Ôvārī rú rī 'bá yī 'ēlē rī 'í'dí, gō'dá pīpīsīlī lâ yī rī trá ônjī ró.

Ítí rí, má ûjūú Ôvârí kô.”

⁸ Gõ'dá nīngá sī rí, Sātánā drí Yésū rí trôzó ájílí kpá úní ǎngí ǎpírí 'álá. Gõ'dá Sātánā drí 'bǎdrí ǎmbá ǎngó nõ 'á nōngá nõ 'bá yí ǎ'dázó Yésū drí ǎ'dô lâ tǎndí ró rí bē. ⁹ Gõ'dá Sātánā drí gōzó tǎ ǎtálé Yésū drí kí, “Ngá gólíyí ndrí ǎngó nõ 'á nōngá nõ 'bá yí, má í'dí lǐpí lâ 'í. Ôzō ní ũfí 'ǎ'í trá má ǎndrá ǎmá ñnjízó kúmú ró rí, má ǎ'dô ngá 'dí 'bá yí fě'ǎ ndrí ní drí.” ¹⁰ Gõ'dá Yésū drí tǎ-drí lôgōzó Sātánā drí kí, “Sātánā, ní ǎyê mâ! Ígí trá búkū Ôvârí ká 'á kí, ‘Kúmú Ôvârí í'dí cé Ôvârí pǎtí ǎníkâ ǎní drí ñnjí lí rí í'dí, gõ'dá ní 'bú rú cé gólá drí.’ ”

Tǎ 'Bǎ'bǎ ǎndǎ 6.13

¹¹ Nīngá sī, Sātánā lōndǎ lǎfí bē trá kpí Yésū rí pēzó rí, gólá drí ngǎzó nílí Yésū rí ǎyéle. Gõ'dá kōrô mǎlǎyíká drí ǎnizó gólá rí pǎlé.

Tǎ Yésū drí ítōzó tǎ pélé Gǎlíláyǎ 'álá rí

(Márākō 1.14-15; Lúkǎ 4.14-15)

¹² Gõ'dá nīngá sī, gōgō Yésū kǎ òmǎ 'ásí rí vósí rí, gólá drí tǎ ǎrízó kí, Yōwǎní bǎbátízí 'è 'bá ró rí ò'ǎ trá gǎñimǎ 'á. Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí ngǎzó gólé 'bǎdrí Gǎlíláyǎ kǎ 'álá. ¹³ Gólá rí kô jǎrǐbǎ íyíkǎ Nǎzǎrétǎ rí 'álá. Gõ'dá drílǎ ngǎzó lǎvūlí nǐ'ǎ rílí jǎrǐbǎ zǐlí Kǎpērǎnómǎ rí 'álá, tǐbē ǎ'dó 'bá ǎnyí ñmvú ǎndrē Gǎlíláyǎ kǎ rú rí. 'Dí 'bǎdrí 'bǎsúrú zǐlí Zǎbūlǎnǎ gõ'dá Nǎfátálí bē rí 'bá yí drí rízó 'á lâ rí í'dí. ¹⁴⁻¹⁷ Gõ'dá Yésū cá bē Gǎlíláyǎ 'á tólá rí, gólá drí ítōzó tǎ ǎtí-ǎtí tǎndí Ôvârí kǎ ñmbálé òjílǎ drí. Gólá kí, “Ní ǎjǎ drí vólé tǎ ònjí ǎníkâ rí 'bá yí 'ásí, tǎlǎ Ôvârí ñjǐ lǎfí trá ǎní drí rízó kúmú íyíkǎ zélé òjílǎ íyíkǎ ró.”

Yésū 'è tǎ rí 'dí tólá ítí 'dí, tǎlǎ úlí gólíyí tǎ ǎngū 'bá Ísáyǎ drí ǎtálé trá ǎkú ró rí ǎ'dô ró bē tǎ pǎtí ró kí'ǎ ní rí, “'Bǎdrí gólá 'bǎsúrú zǐlí Zǎbūlǎnǎ gõ'dá Nǎfátálí yí bē drí rízó 'á lâ 'bǎsúrú ǎzǎ 'bá yí gólíyí ǎ'dô 'bá kô òjílǎ Yúdǎ yí kǎ ró rí 'bá yí bē rí,

'bǎdrí Gǎlíláyǎ kǎ 'dí ítô ǎyágǎ Jōrōdéní rí 'ásí nǐ'ǎ cǎlé búúú ñmvú ǎndrē zǐlí Mēdítēréní rí rú.

Gõ'dá òjílǎ gólíyí rí 'bá ñnjí'kúwǎ 'á ndrô dúú sǐ tólá nǎ 'bá yí, gólíyí ǎ'dô ngá í'í ǎngí ndrē'ǎ.

Òjílǎ gólíyí rí 'bá ngá lǎnjǐ òdrǎ kǎ zélé 'dí 'bá yí, ngá í'í rí 'dí ǎ'dô vó íwǎ'ǎ gólíyí dǐí.”⁷

Ísáyǎ 9.1-2

Tǎ Yésū drí 'bǐ 'bē 'bá ǎzízó sū ǎ'dólé lǎjǐ'ǎ íyíkǎ ró rí

(Márākō 1.16-20; Lúkǎ 5.1-11)

¹⁸ Kǎyí ǎzǎ sī rí, Yésū rí'ǎ nǐ'ǎ ñmvú ǎndrē Gǎlíláyǎ kǎ gǎrǎ drí lâ 'ásí. Gõ'dá gólá drí nízó 'bǐ 'bē 'bá ǎzǎ 'bá yí úsúlí rí, Símónǎ Pétērō gõ'dá ǎdrúpí lâ ǎndíríyǎ bē, gólíyí vū ñmbá trá ñmvú 'á 'bǐ rúzó. ¹⁹ Gõ'dá Yésū drí tǎ ǎtázó gólíyí drí kí, “Ní ǎní 'délé má vósí rí, gõ'dá má ǎ'dô ǎní 'bǎ'ǎ ǎ'dólé òjílǎ ǎzǐ ǎsé 'bá ró, tǎlǎ gólíyí ǎ'dô ró bē òjílǎ ǎmákǎ ró, òzō ǎní drí rírí 'bǐ ǎsélé rí kátí.” ²⁰ Gõ'dá nīngá sī, kōrô drílíyí ñmbá íyíkǎ ǎyézó 'dēzó Yésū vósí lǎjǐ'ǎ gólákǎ ró.

²¹ Gõ'dá nīngá sī, Yésū yí drí ngǎzó lǎvūlí ǎtí 'álá. Gólíyí drí nízó Zēbēdáyō rí mvǎ ágó rí Yǎkóbǎ yí úsúlí ǎdrúpí lâ Yōwǎní bē. Gólíyí rí'ǎ kólóngbō 'á ǎtá lâ yí bē ñmbá íyíkǎ ñfí lâ édé'ǎ. Gõ'dá Yésū drí gólíyí ǎzízó ǎnílí 'délé yí vósí.

²² Gõ'dá 'wǎá ró, drílíyí ngǎzó ǎtá lâ yí ǎyéle kólóngbō 'á 'dēzó Yésū vósí lǎjǐ'ǎ gólákǎ ró.

Tǎ òjílǎ dúú drí ǎnizó Yésū ngálǎ tǎ ñmbá gólákǎ tǎsǐ

ngá lǎzé 'bá édē-édē bē rí

(Lúkǎ 6.17-19)

²³ Nīngá sī rí, Yésū yí drí nízó ǎcǐ tō bē jǎrǐbǎ mvǎ Gǎlíláyǎ kǎ rí 'bá yí 'ásí. Gõ'dá vó rí 'dí 'bá yí 'ásí rí, gólá rí trá nǐ'ǎ òjílǎ ñfí ñmbá bē tǎ ǎtí-ǎtí tǎndí kúmú Ôvârí kǎ rí kǎ tǎsǐ jó tǎ Ôvârí kǎ ǎrǐ kǎ rí 'ásí. Gõ'dá gólá nǐ kpá trá òjílǎ gólíyí ngá lǎzé fí ngíngí bē rí édé bē ngá lǎzé gólíyíkǎ 'ásí. ²⁴ Tǎ rí 'dí tǎsǐ rí, mbǎrǎkǎ Yésū kǎ rízó ngá lǎzé 'bá édélé 'dí tǎ lâ drí lǎ'búzó 'bǎdrí Síríyǎ kǎ 'ásí ndrí. Ítí rí, gõ'dá òjílǎ Síríyǎ kǎ rí 'bá yí drí òjílǎ gólíyí ngá lǎzé fí ngíngí bē rí 'bá yí ǎjízó dúú Yésū ngálǎ. Gõ'dá Yésū édē òjílǎ gólíyí ngá lǎzé lâ drí lǎzélé rō rí 'bá yí trá ngá lǎzé gólíyíkǎ 'dí 'bá yí 'ásí. Gõ'dá gólá lǎdrô lǎndrǐ ònjí kpá trá òjílǎ gólíyí lǎndrǐ ònjí drí òmbélé trá rí 'ásí. Gõ'dá gólá édē òjílǎ gólíyí ngbǎ'ó bē rí 'bá yí trá. Gõ'dá gólá édē gólíyí pá lâ yí drí drǎlé trá ǎcǐ tō 'bá kô rí yí kpá trá, drílíyí ǎcǐ tōzó. ²⁵ Gõ'dá tǎ rí 'dí 'bá yí tǎsǐ rí, ò'bǐ ǎmbá ǎní trá Yésū ngálǎ vó ngíngí 'bǎdrí Gǎlíláyǎ kǎ rí 'ásí, kpá jǎrǐbǎ gólíyí múdrǐ ñmvú ǎndrē Gǎlíláyǎ kǎ gǎrǎ drí lâ ǎzǎ rí lésí, Yērōsǎlémǎ lésí gõ'dá kpá vó ǎzǎ 'bá yí Yúdáyǎ kǎ rí 'bá yí 'ásí, gõ'dá vó ǎzǎ 'bá yí ǎyágǎ Jōrōdéní 'dí 'ǎ'ǎ lé drí lâ lésí rí 'ásí. Gólíyí ǎní trá ndrí 'délé Yésū vósí.

Tǎ gólíyí Yésū drí ñmbálé òjílǎ drí úní pá 'álá rí

(Lúkǎ 6.20-23)

5 ¹ Gõ'dá Yésū ndrē bē òjílǎ ò'bǐ 'dí 'bá yí rí, drílǎ nízó rílí vūdrǐ úní pá 'álá. Gõ'dá tǎ ǎrǐ 'bá yí drí nízó kpá úní pá 'á tólá ò'bǐ 'dí 'bá yí bē, drílíyí nízó rú è'bélé gbǎá Yésū rú sǐ. ² Gõ'dá Yésū drí ítōzó òjílǎ 'dí 'bá yí ñmbálé kí ní rí, ³ “Ôzō nǐ ũñí trá kí'ǎ ní rí, rí'ǎ Ôvârí í'dí gólá ícǎ 'bá mbǎrǎkǎ félé ǎní drí tǎlǎ nǐ rí mbǎrǎkǎ ǎkó tǎ gólákǎ 'élé rí, tǎ ǎníkǎ ǎ'dô sū'ǎ gólá rú. Ítí rí, nǐ ǎ'dô rí'ǎ Ôvârí bē úrú 'álá.

⁷4.14-17 Úlí 'dí 'bá yí tǎ ífí lâ kí ní rí, òjílǎ 'dí 'bá yí ñjǐ lǎfí pǎtí Ôvârí kǎ kô. Gõ'dá Yésū ǎ'dô ǎ'dǎ'ǎ lâ gólíyí drí.

- ⁴ Ōzō nī ā'dō īzā ró tā ōnjí tāsī rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, Ōvārí ā'dō īzā āníkā ndrē'á, gō'dá gólá drí ānī pāzō īzā āníkā 'dī 'ásī.
- ⁵ Ōzō nī ōrī cú ítí ānī nyāányā 'bā ākó sīsī 'álá rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, Ōvārí ā'dō ānī 'bā'á ā'dólé cú drī-ācē bē āmbā.
- ⁶ Ōzō nī ōlē tákányī tā mbī Ōvārí ká 'élé rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, Ōvārí ā'dō mbārākā fē'á āmbā ānī drí tā mbī íyíkā 'ézó ndrī.
- ⁷ Ōzō nī ōrī ōjílā āzī áyéle tā ōnjí drílíyī 'élé trá ānī rú rí 'ásī rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, Ōvārí ā'dō kpá ānī áyé'á tā ōnjí āníkā 'ásī.
- ⁸ Ōzō nī ōrī tā īsū tándí bē ānī pīpīsīlī 'á rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, nī ā'dō rī'á vō ālō 'á Ōvārí bē gólá rí nīlī dódó.
- ⁹ Ōzō nī ōrī ōjílā gólíyī ā'dó 'bā ōmbā bē íyī lāfálé 'ásī rí 'bá yī pālē tā gólíyī lāfálé 'ásī rí ā'dīlī tā tándí sī rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, Ōvārí ā'dō ānī zī'á íyī mvá yī ró.
- ¹⁰ Ōzō nī ōrī zāā tā mbī Ōvārí ká 'élé káyī ōjílā drí lāṅō fēzō ānī drí tā lā tāsī rí 'á rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, ngá gólíyī Ōvārí drí tā lā 'bālē 'é'á fēlā ōjílā íyíkā drí rí, nī ā'dō kpá úsú'á lā.
- ¹¹⁻¹² “Nī ndrē drē, ōzō ōjílā ōlō'dā íyī ānī ngātá gólíyī ōfē íyī lāṅō ānī drí ngātá āādō íyī ōnjō 'ī ānī rú, gólíyī drí gōzō rílí tā ōnjí 'dī 'bá yī 'élé ānī drí tálā ānī rī'á tā árí 'bá ámakā 'dī rí drí sī rí, nī īsū tā kó kō. 'Dī rí kpá lāṅō tā āngū 'bá Ōvārí ká sīsī rí 'bá yī drí úsúlī rí 'dī. Ōzō nī ūnjū Ōvārí rí rú lūyīlī fī ātū-ātū sī tā 'dī 'bá yī tāsī rí, tā āníkā ā'dō sū'á Ōvārí rú. Ítí rí, nī ā'dō drī-ā āngī úsú'á úrú 'álá Ōvārí ngálá.”

Tā Yésū drí ímbálé tā 'é'ē tā árí 'bá íyíkā rí ká drí ā'dólé

ōzō 'ā'ī-nyá kátí gō'dá kpá ōzō ngá 'ī'ī kátí rí

(Márākō 9.50; Lúkā 14.34-35)

¹³ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí ítōzō tā árí 'bá dūū 'dī 'bá yī ímbálé ulí mānīgō sī kī nī rí, “Ānī nyāányā, tā 'é'ē āníkā ā'dō nyé ōzō 'ā'ī-nyá drí ā'dórē tándí ró ngá nyānyā drí rí kátí. Gō'dá ōzō nī āāyē tā tándí 'é'ē trá rí, ānī drí gōzō ā'dólé nyé ōzō 'ā'ī-nyá gólá ásó 'bá kō pētēkē rí kátí. Ícá kō 'bālā drílā āsózó dódó ó'dí, tálā īzā rú trá. Ítí rí, āādō dā'á lā vūdrī.

¹⁴ “Ānī rī'á kpá nyé ōzō ngá 'ī'ī gólá vō íwá 'bá ōjílā drí ndrī rí kátí, tálā gólíyī ōndrē ró bē tā gólíyī Ōvārí drí lēle gólíyī drí 'élé rí bē. Kpá ítí, ānī rī'á nyé ōzō jāřibā gólá 'dīlī lūtú drī ndrēlé tō lāpīlī kō rí kátí. ¹⁵ Nī ndrē drē, ōjílā āzā 'ī'ī lāmbā íyíkā kō 'bālē jó 'á drī lā ākólé límvo sī. Gólá ā'dó 'bā'á lā úrú tārābízā drī 'ī'ī ró vō bē ōjílā drí vō ndrēzō dódó. ¹⁶ Gō'dá kpá rī'á ítí, nī 'bā tā 'é'ē āníkā āādō sūsū ró ōjílā āzī līfī drī 'á, tálā ōzō gólíyī ōndrē tā sūsū ānī drí rī'á 'ēlā 'dī 'bá yī trá rí, gólíyī ā'dó ā'dó'á āyīkō ró, gō'dá gólíyī ā'dō ānī átá úrú 'álá rí lūyī'á.”

Tā Yésū drí ímbálé tā 'bā'bā Ōvārí ká rí tāsī rí

¹⁷ Gō'dá Yésū drí kpá tā ímbázó tā 'bā'bā Ōvārí ká rí tāsī kī, “Nī īsū tā kō kī nī rí, má ānī tā ngī ímbálé tā 'bā'bā Ōvārí drí fēle Músā sī gō'dá tā ímbā tā āngū 'bá íyíkā rí ká bē rí ízálé. Má ānī, tálā tā pātīlī tā ímbā gólíyíkā 'dī 'bá yī ká ā'dálé ōjílā drí. ¹⁸ Má ātā ānī drí tā pātīlī ró, tā gólíyī ndrī ígīlī trá búkū Ōvārí ká 'á rí, tā ígī rí 'dī 'bá yī ícá kō jālā ā'dólé tā ígī ngī āzā ró ulí Ōvārí ká drīlī sī. Ā'dó rī'á ítí cālē búūū káyī ādūkū āngó nō ká 'á. Gō'dá tā rí 'dī 'bá yī ā'dó rú 'é'á ítí, té ōzō Ōvārí drí 'bālē trá rí kátí. ¹⁹ Gō'dá ōjílā tībē tā 'bā'bā Ōvārí ká 'bālē 'élé rí gā 'bá trá dó 'ézó lā kō ngātá drílā ōjílā āzī ímbázó tā 'élé ōzō gólá kátí yā rí, Ōvārí ā'dó kpá ōjílā rí 'dī gā'á dó, ícá kō gólá rí lāgúlī ōjílā íyíkā ró kūmū íyíkā vō úrú 'álá rí ká 'á. Gō'dá gólá rí 'bá tā 'bā'bā Ōvārí ká 'élé ndrī gō'dá drílā rīzō ōjílā āzī ímbálé tā 'élé ōzō drílā rīrī tā rí 'dī 'bá yī 'élé 'dī kátí rí, Ōvārí ā'dó gólá rí lāgú'á ōjílā íyíkā ró kūmū íyíkā vō úrú 'álá rí ká 'á. ²⁰ Nī ndrē drē, Pārúsī yī lā'bī ímbā 'bá rí 'bá yī bē, gólíyī rí trá tā 'bā'bā Ōvārí ká 'élé dódó. Gō'dá ōzō nī ōrī kō tā gólíyī ā'dó 'bá mbī rí 'élé lāvūlī gārā tā mbī gólíyī Pārúsī yī gō'dá lā'bī ímbā 'bá yī bē drí rī'á 'élé rí 'bá yī drīlī sī rí, nī ícá kō cālē kūmū Ōvārí ká vō úrú 'álá rí ká 'á.”

Tā Yésū drí ímbálé tā ngāngā ká āwā ró rí tāsī rí

(Lúkā 12.57-59)

²¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí ítōzō tā ímbálé tā ngāngā ká āwā ró rí tāsī. Gólá kī, “Nī árí tā gólá átálé trá āmā ā'bīyā yī drí ākū ró Músā sī kī'á nī rí, 'Nī fū ōjílā āzī kō' rí trá. Gō'dá āātā kpá trá kī, 'Ōzō ōjílā āzā ūfū ōjílā āzī trá rí, āādō tā kī'á ōjílā rí 'dī rú.' ²² Gō'dá má ātā ānī drí ōzō ōjílā āzā ōngā trá āwā ró íyī āzī-āzī bē rí, āādō tā kī'á ōjílā rí 'dī rú. Gō'dá ōzō ōjílā āzā āātā ulí ōnjí trá íyī āzī-āzī rú rí, tā kī 'bá yī ā'dó tā kī'á ōjílā rí 'dī rú. Gō'dá ōzō ōjílā āzā ūzī íyī āzī-āzī trá līfō-līfō ró rí, rī'á mbī ōjílā rí 'dī vūzō lāsī Ōvārí drí édélé trá Sātánā yī drí rí 'á.

²³ “Gō'dá ítí rí, nī āzā, ōzō ní āānī trá 'é'á ngá fēfē āníkā fēlé Ōvārí drí vō rīzō ngá fēfē 'bālē rí 'á rí, gō'dá ōzō ānī āzī-āzī ā'dó cú tā āzā bē ní rú rí, ōzō tā rí 'dī āāgā trá ní drīlī rí, ní fē ngá fēfē rí 'dī drē kō. ²⁴ Nī áyē ngá fēfē rí 'dī ākpā vō tā rí 'dī drí āgázó ní drīlī 'dī 'á nīngá. Mí nī ānī āzī-āzī 'dī ngálá, nī édē ró tā ānī lāfálé 'ásī 'dī zālō sīsī, ní gō ró bē āgólé nī'á ngá fēfē āníkā 'dī fēlé Ōvārí drí.

²⁵ “Gō'dá ōzō ōjílā āzā ā'dó cú tā bē ní rú rí, gō'dá ōjílā rí 'dī ōlē trá ānī ājílí kúmú āndrá tā āníkā kílí rí, ní ngá 'wāā nīlī gólá ngálá, nī'á tā ānī lāfálé 'á gólá bē 'dī édélé drē ākpākā'dā gólá drí ānī ājī ākó kúmú āndrá. Gō'dá ōzō ní ēédē tā rí 'dī kō rí, gólá ōtrō nī trá nī'á ājílā kúmú āndrá rí, kúmú ā'dó tā āníkā kī'á ōnjí ró, gólá ā'dó ānī fē'á drī-'bá gāñīmā ká

dríḡá. Ítí rí, gólá à'dò àní tr'ó'á 'bálé ḡānīmā 'á. ²⁶ Má àtā ní drí tā pātī r'ó, ní à'dò r'á ḡānīmā 'á tólá cālé búúú àḡí kúmú drí 'bálé ní drí f'élé rí f'ē'á zālō ḡōzō àní l'òf'ólé ḡānīmā 'ásí.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā à'dú kō kà 'dāzì rí òkó bē rí tāsì rí

²⁷ Nīngá sī, Yésū drí kpá tā àtázó kī, “Nī àrì tā gólá 'bálé trá àkù ró àmā à'bìyá yì drí Músā sī k'í'á nī rí, ‘Nī 'bā òkó gólìyì à'dò 'bá kō àní òkó ró ngàtá àḡō gólìyì à'dò 'bá kō àní àḡó ró rí kō àní ùḡúlì àyìzò 'í'dí bē là’ rí trá. ²⁸ Ḡò'dá má àtā tā àní drí, òzō àḡō àzā òndrē òkó àzā trá l'òvó sī à'dú kōzò 'í'dí bē là rí, gólá 'è 'dì tā ònjí 'í yì pìpìsìlì 'á òkó 'dì rú. 'Dī kpá r'á nyé òzō àḡō 'dì 'è tā rí 'dì trá rí kátí. Ḡò'dá kpá r'á 'í'í òkó tāsì. ²⁹ Ḡò'dá à'dò bē trá 'í'í rí, ní àzā, òzō àní l'ìf'ì drí-àḡó lésì rí ò'bā ní tā ònjí 'èlè rí, ní àngì gólá trúwá vólé. R'á tándí ró ní drí cāzò vò úrú 'álá rí 'á cé l'ìf'ì àlò bē, ḡò'dá ní drí cāzò l'ìf'ì bē rí n'á vélé l'àsì gólá Òvārì drí èdélé Sātánā yì drí rí 'á rí drī sī. ³⁰ Ḡò'dá kpá r'á 'í'í, òzō àní drí-àḡó ò'bā ní tā ònjí 'èlè rí, ní ḡā àní drí rí 'dì n'jìyá vólé. R'á tándí ró ní drí cāzò vò úrú 'álá rí 'álá cé drí àlò bē, ḡò'dá ní drí cāzò drí bē rí n'á vélé l'àsì gólá Òvārì drí èdélé Sātánā yì drí rí 'á rí drī sī.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā òkó ìngā kà tāsì rí

(Márākō 10.11-12; Lúkā 16.18)

³¹ Ḡò'dá Yésū ìmbā tā trá tā òkó ìngā kà tāsì kī nī rí, “Nī àrì kpá tā gólá àtálé trá Músā sī tā òkó ìngā kà tāsì k'í'á nī rí, ‘Òzō òjílā àzā òlè trá 'í'í òkó rí ìngálé rí, gólá òf'ē wárāḡā òkó ìngā kà òkó rí 'dì drí’ rí trá. ³² Ḡò'dá má rí ḡógó, má àtā àní drí, òzō òjílā àzā úúsù òkó lá kō ày'ìr'ì 'á àḡō àzā bē rí, ḡò'dá gólá drí òkó lá 'dì ìngázó cú 'í'í tā ònjí 'dì 'è àkó rí, ḡò'dá òzō òkó 'dì òní trá n'á àḡō àzā trólé rí, gólá 'bā òkó 'dì trá tā ònjí 'èlè. Ítí rí, àḡō rí ḡógó òkó 'dì tr'ò 'bá 'dì, gólìyì kpārātì òkó rí 'dì bē, gólìyì 'è tā ònjí trá Òvārì rí l'ìf'ì drī 'á.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā òjílā drí 'bálé 'èlè Òvārì àndrá rí tāsì rí

³³ Ḡò'dá Yésū ìmbā tā kpá trá tā òjílā drí 'bálé 'èlè Òvārì àndrá rí tāsì, gólá kī, “Nī àrì tā gólá àtálé trá àmā à'bìyá yì drí k'í'á nī rí, ‘Nī àzā, òzō ní ò'bā tā trá Òvārì àndrá tā àzā 'èzò rí, ní 'è tā rí 'dì té 'í'í. Òzō ní ò'è tā rí 'dì kō rí, r'á ònjí ró. ³⁴ Ḡò'dá má rí ḡógó, má àtā àní drí, ní 'í'í l'átrítrí kō tā gólìyì àní drí 'è'á 'èlā rí 'bá yì tāsì. Ítí rí, ní 'í'í l'átrítrí kō 'būú sī, tálá 'būú 'dì r'á rí-vò Òvārì kà r'ízó r'ílì kúmú àngì ró ngá drīlì ndrī rí 'í'dì. ³⁵ Ḡò'dá ní 'í'í l'átrítrí kpá kō 'nyákú drī sī, tálá 'nyákú drī 'dì r'á pá tō vò Òvārì kà r'ízó kúmú àngì ró àngó nò drīlì rí 'í'dì. Ḡò'dá ní 'í'í l'átrítrí kpá kō jārìbā Yērōsālémā kà rú lá sī, tálá 'dī kpá r'á jārìbā gólá Òvārì drí r'ízó òjílā 'í'yíká drīlì kúmú àngì ró rí 'í'dì. ³⁶ Ḡò'dá ní 'í'í l'átrítrí kpá kō àní drí sī, tálá àní nyāányā 'í'á kō drī-'bì àlò rí l'árākò lá jálé à'dólé mvèèmvè ró ngàtá n'ì'ì ró. ³⁷ Ítí rí, ní àtā tā cé kī, ‘Àwò, pātī mā à'dò 'è'á lá’, òzō ní òlè trá 'èlā rí. Òzō ní òlè 'èlā kō rí, ḡò'dá ní àtā kpá cé kī, ‘É'è, má 'í'á kō 'èlā’, tálá úlì òjílā àzā drí àtálé tā 'dì 'bá yì drī sī rí, tā à'dalé kī, tā òjílā 'dì drí àtálé 'dì r'á tā Sātánā kà 'í'dì.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā tā-vò lòḡō kà tāsì rí

(Lúkā 6.29-30)

³⁸ Ḡò'dá Yésū drí kpá tā ìmbázó tā tā-vò lòḡō kà tāsì kī, “Nī àrì úlì gólá àtálé àkù ró nā sī rí trá k'í'á nī rí, ‘Òzō òjílā àzā òcā 'í'yì àzì-àzì rí l'ìf'ì àlò rí trá kpācù rí, àá'dò kpá òjílā rí 'dì l'ìf'ì lá cālá òzō drílá 'í'yì àzì-àzì rí l'ìf'ì cārè 'dì kátí’ rí trá. Ḡò'dá ‘òzō òjílā àzā òcā 'í'yì àzì-àzì rí s'ì trá ḡólé káálì rí, àá'dò kpá òjílā rí 'dì s'ì lá cālá ḡólé òzō drílá 'í'yì àzì-àzì rí s'ì ḡòrè 'dì kátí’⁸ rí kpá trá. ³⁹ Ḡò'dá ngbāāngbānō rí, má àtā àní drí, ní lòḡō tā ònjí kō tā ònjí àzì sī òjílā gólá tā ònjí 'è 'bá trá àní rú rí drí. Òzō òjílā àzā òsā àní ày'á'bú drí-àḡó lésì rí, ḡò'dá ní jà kpá àní ày'á'bú drí-l'ìjì lésì rí, gólá òsā ró bē. ⁴⁰ Ḡò'dá òzō òjílā àzā àājì ní vò tā kī kà 'álá, à'dò ró bē tā-vò àníkà k'ízó 'ítá àníkà àlò rí tr'ózó rí, ní òc'ì tì kō tā rí 'dì 'á, ḡò'dá ní àyè gólá òtr'ò ró kpá àzā. ⁴¹ Ítí rí, ḡò'dá òzō àjù 'bū 'bá ò'bā 'í'yì ní mbārākā sī ngá 'í'yíká n'jìlì n'ízó 'í'dì bē lá àyágá drī mbálé àlò rí, ní mbā àyágá drī zālò r'ì ngá gólìyíká 'dì bē. ⁴² Òzō òjílā àzā ùzì ngá trá ní t'ì s'ì rí, ní f'ē ngá rí 'dì drílá. Ḡò'dá òzō òjílā àzā òlè ngá àmúlì ní dríḡá s'ì rí, ní f'ē ngá rí 'dì drílá, ní lòḡā kō.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā ngá lèlè kà àjù-'bá-àzì drí rí tāsì rí

(Lúkā 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ḡò'dá Yésū drí tā àtázó tā ngá lèlè kà tāsì kī, “Nī àrì tā gólá àtálé àkù ró nā sī k'í'á nī rí, ‘Nī lè àní rú-lè-àzì yì, ḡò'dá ní 'bā àní àjù-'bá-àzì yì l'òvó kō’ rí trá. ⁴⁴ Ḡò'dá ngbāāngbānō rí, má àtā tā àní drí, ní lè àní àjù-'bá-àzì yì. Ḡò'dá ní 'è rātāā òjílā gólìyì rí 'bá l'ànḡò f'èlè àní drí rí 'bá yì tāsì, Òvārì òpā ró gólìyì bē. ⁴⁵ Òzō ní ò'è trá 'í'í rí, 'dī àā'dá ró bē kī, pātī àní r'á àní átá Òvārì úrú 'álá rí mvá lá yì 'í'dì. Tálá Òvārì rí r'á tā tándí 'èlè òjílā drí ndrī, gólá rí ní 'í'í 'bálé r'á vò 'í'í òjílā gólìyì tándí rí 'bá yì drí kpākā àlò òjílā gólìyì ònjí rí 'bá yì bē. Ḡò'dá gólá rí kpá ní òzè 'bálé 'd'ìlì òjílā gólìyì rí 'bá tā mbì rí 'èlè rí 'bá yì drí, ḡò'dá kpá òjílā gólìyì rí 'bá tā ònjí 'èlè rí 'bá yì drí. ⁴⁶ Ḡò'dá òzō ní òrì cé òjílā gólìyì rí 'bá tā tándí 'èlè àní drí rí lèlè 'í'dì rí, Òvārì à'dò drí-'á f'è'á àní drí à'dò tāsì yā? Tálá ḡbò lé òjílā ònjí rí 'bá 'í'yì àḡí òmbè ḡí kà ù'dúlì rí 'bá yì, gólìyì rí kpá cé òjílā gólìyì 'í'yì lè 'bá rí lèlè 'í'dì. ⁴⁷ Òzō ní òrì cé n'á ní-bè-yā f'è bē àní rú-lè-àzì yì drí 'í'dì rí, ní 'ìsù àníkà bē rí, ní 'è 'dì tā tándí 'í'í Òvārì rí l'ìf'ì drī 'á yā? Òjílā gólìyì ḡbò lé Òvārì rí n'ì 'bá kō rí 'bá yì rí 'í'yì kpá 'èlā 'í'í. ⁴⁸ Ítí rí, àní nyāányā, ní rí tā gólìyì à'dò 'bá mbì pātī rí 'èlè 'í'dì kárá, òzō àní átá úrú 'álá rí drí r'ìr'ì tā mbì 'èlè rí kátí.”

Tā Yésū drí ìmbálé òjílá ò'bí 'dī 'bá yī drí tā tándí 'èzò

ḡnīnī ró rī tāsī

6¹ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drí ìtòzò kpá rí'á ò'bí 'dī 'bá yī ìmbálé tā tā tándí 'èzò ḡnīnī ró rī tāsī, gólá kī, “Òzò nī òlè trá tā tándí 'èlé rī, nī 'è tā rī 'dī dódó līfī lómbà sī, àà'dò kò òjílá līfī drī 'á, tálá gólīyī òzò ndrèlā kò. Gō'dá òzò nī ò'è tā 'dī trá òjílá līfī drī 'á ànī tā lóngózó bè rī, nī ícá kò drī-'à àzà ùsúlī ànī átá ùrú 'álá rī drīgá sī.

² “Bè trá ìtí rī, òzò nī òtírī rī ngá fèlé òjílá gólīyī ìzā bè rī pázò rī, nī ìyā tā là kò, òzò òjílá gólīyī à'dò 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rī 'bá yī drí rīrī 'èlā rī kátí. Òzò gólīyī òfè ngá trá òjílá àzī pázò rī, gólīyī rī tā là ìyálé ùrú ngbálá-ngbálá jó tā Òvārī ká àrī ká rī 'bá yī 'ásī gō'dá kpá lāfī drī sī. Gólīyī rī tā 'dī 'èlé ìtí 'dī, cé tálá òjílá òndrè ró ìyī bè, gō'dá gólīyī ùlūyī ró ìyī kpá bè. Má àtá ànī drí, gólīyī ícá kò drī-'à ùsúlī Òvārī drīgá sī, drī-'à gólīyíká 'è'á ùsúlá rī trá cé 'dī gólīyī lūyī-lūyī sī 'dī. ³ Gō'dá nī àzā, òzò nī òtírī rī ngá fèlé òjílá gólá ìzā bè rī pázò rī, nī 'bá òjílá àzā kò tā ní drí rí'á 'èlé 'dī vò là ùsúlī. ⁴ Ní 'è tā rī 'dī ḡnīnī ró cé ànī lāfálé 'ásī òjílá rī 'dī bè. Òzò nī ò'è trá ìtí rī, gō'dá Òvārī ànī átá ùrú 'álá gólá rī 'bá tā gólīyī rí'á 'èlā ḡnīnī ró rī nīlī ndrī rī à'dò tā ní drí 'èlé 'dī ndrè'á. Ìtí rī, gólá à'dò drī-'à tándí fè'á ní drí.”

⁵ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ngázò kpá rí'á ò'bí 'dī 'bá yī ìmbálé tā rātāā 'è'è ká tāsī. Gólá kī, “Òzò nī òtírī rī rātāā 'èlé Òvārī drí rī, nī 'è kò òzò òjílá gólīyī à'dò 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rī 'bá yī drí rīrī 'èlā rī kátí. Gólīyī lè tā rōò àdrélé ùrú jó tā Òvārī ká àrī ká 'ásī gō'dá kpá lāfī rú ùsúmā 'ásī ìyī nyānyā à'dalé, òjílá àzī òndrè ró ìyī bè yī òtírī rī rātāā 'èlé rī. Má àtá ànī drí tā pātī rí, gólīyī ícá kò drī-'à ùsúlī Òvārī drīgá sī, drī-'à gólīyíká 'è'á ùsúlá rī trá cé 'dī gólīyī lūyī-lūyī sī 'dī. ⁶ Ìtí rī, òzò nī òtírī rī rātāā 'èlé Òvārī drí rī, nī fī jó àniká 'á, nī à'bā ró áfī àniká, nī gō ró bè rātāā 'èlé ḡnīnī ró ànī átá gólá ànī drí ndrèlè kò'dáwá rī drí. Ìtí rī, rātāā gólá ànī drí 'èlé ḡnīnī ró 'dī, gólá à'dò àrī'á là, gō'dá gólá à'dò drī-'à fè'á ànī drí tā là sī.

⁷ “Ìtí rī, nī àà'dò trá rātāā 'è'á Òvārī drí rī, nī rī kò 'èlā òzò òjílá gólīyī Òvārī rī nī 'bá kò rī 'bá yī drí rīrī 'èlā rī kátí. Gólīyī rī rí'á rātāā 'èlé àcè ùlī tā ífī àkó rī 'bá yī bè dūú. Gólīyī rī ìyíká tā ànyā ìsúlī kī, rātāā ìyíká rí'á 'èlā àcè 'dī, Òvārī à'dò àrī'á là. ⁸ Ní rī kò rātāā 'èlé ìtí tā ífī àkó, òzò gólīyī drí rīrī 'èlā rī kátí. Gō'dá à'dò kò ícá-íca ró ànī drí rātāā 'èzò àcè, tálá ànī átá Òvārī nī ngá gólīyī ànī drí lèlé yí drīgá sī rī trá cú ìtí ànī drí ìyī ìjī àkó. ⁹ Gō'dá òzò nī òtírī rī rātāā 'èlé rī, nī 'è rātāā òzò nòò rī tī.

‘Àmā átá ùrú 'álá rī,
àní rú à'dò ḡnīlī ḡnī.

¹⁰ Kūmū àniká rī àacá,
tā ní drí lèlé rú 'èlé rī ò'è rú ìnyákú drī, òzò drílá à'doré ùrú 'álá rī kátí.

¹¹ Àndrō nò, ní àfè ngá nyānyā àmáká kàyī vósí cé rī àmā drí.

¹² Ní àyè àmā tā ònjí àmáká rī 'bá yī 'ásī,
òzò àmā drí gólīyī tā ònjí 'è 'bá trá àmā rú rī yī àyéré kátí.

¹³ Ní àjī àmā kò lófílí tā ùjū-ùjū 'á,
gō'dá ní pā àmā Sātánā drīgá sī.⁹

¹⁴ “Òzò nī àayè òjílá gólīyī rī 'bá tā ònjí 'èlé ànī drí rī yī trá tā ònjí gólīyíká rí'á 'èlā 'dī 'ásī rī, gō'dá Òvārī ànī átá ùrú 'álá rī à'dò kpá ànī àyè'á tā ònjí àniká 'ásī. ¹⁵ Gō'dá òzò nī àayè gólīyī kò tā ònjí gólīyíká rí'á 'èlā rī 'ásī rī, Òvārī ànī átá ùrú 'álá rī àyè ànī kpá kò tā ònjí àniká 'ásī.”

¹⁶ Nīngá sī rī, Yésū drí ò'bí 'dī 'bá yī ìmbázò kī, “Òzò nī àà'dò trá fī 'bī'á rízò 'alé 'á'í sī ngá nyā àkó rātāā 'èlé Òvārī drí rī, nī ḡnī līfī kò, òzò òjílá gólīyī à'dò 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rī 'bá yī drí rīrī 'èlā rī kátí. Gólīyī rī ìyī nyānyā à'dalé òjílá àzī òndrè ró bè kī, ìyī rí'á fī 'bī'á. Tā gólīyíká rí'á 'èlā ìyī tā lóngózó 'dī tāsī rī, má àtá ànī drí tā pātī rí, gólīyī ícá kò drī-'à ùsúlī Òvārī drīgá sī. ¹⁷ Òzò nī àà'dò trá fī 'bī'á rízò 'alé 'á'í sī rātāā 'èlé Òvārī drí rī, nī jī ànī līfī ngbángbá ànī 'bázò à'dólé àyīkò ró, ¹⁸ tálá òjílá àzī òzò nīlā kī'á nī rī, ànī rí'á fī 'bī'á. Ànī átá tībè ànī drí ndrèlè kò'dáwá rī à'dò nī'á là cé nī. Ìtí rī, rātāā gólá ànī drí 'èlé fī 'bī'bī sī ḡnīnī ró 'dī, Òvārī à'dò àrī'á là, gō'dá drílá tā-drī là jázò.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā līfī 'bā'bā ká cé ngá ùrú 'álá rī

drī rī tāsī rī

(Lúkā 12.33-34)

¹⁹ Nīngá sī, Yésū drí kpá tā àtázò kī, “Ní è'bè ngá-fī àngó nò 'á nò 'bá yī kò cé fīfī 'dó ànī nyānyā drí, 'balé vò tībè ngá àsūkū'dū yī kátí gō'dá ùjúrú'kú yī bè rī yī drí 'èzò filí ìzālā rī 'á, ngátá vò ngá gólīyī àdī 'ásī rī 'bá yī drí 'èzò lākálé rú ìzálé rī 'á, gō'dá kpá vò gólá ùgú yī drí ícálé áfī nòlé ngá ùgüzò 'álá sī rī 'á kò. ²⁰ Gō'dá nī lāpī bè-rí ngá-fī tándí ànī nyānyā drí vò ùrú 'álá rī 'á. Tálá tólá rī, ngá àsūkū'dū yī kátí ùjúrú'kú yī bè rī ícá kò filí ngá-fī tándí 'dī 'bá yī ìzálé, gō'dá ngá-fī 'dī 'bá yī rúbá là yī ícá kò lākálé gō'dá rú ìzálé, gō'dá ùgú ícá kpá kò filí ngá-fī 'dī 'bá yī ùgúlī. ²¹ Tálá tā ìsū àniká à'dò 'bā'á nyé vò gólá ànī drí ngá tā là drí lāzélé ànī rú kòrò rī 'bázò 'á là rī 'á.

²² “Ní ndrè drè, ànī līfī rí'á nyé òzò lāmbā kátí vò ìlīlī ànī rúbá drí tā ndrī ndrèzò dódó. Gō'dá òzò ànī līfī òndrè vò dódó rī, ànī rúbá à'dò 'bā'á kpá ngá ìrī ró tā pātī Òvārī ká 'èzò. À'dò rí'á ìtí ànī drí òzò nī òrī rílí ngá àlò ró Òvārī bè rī.

⁹6.13 Tā ìgī àzā 'bá yī vérèsi nò 'á rī ìgī ùlī nò 'bá yī kpá 'á là, “Tálá kūmū, mbārāká gō'dá àmbā àkī 'dó ìyī àniká 'dī. Àà'dò ìtí.”

²³ Gō'dá òzō ànì līfī òndrē vō kò dódó tã gólíyí mbì Ôvârí kâ ndrēzò rí, Gō'dá òzō nī òrì kò ànì līfī 'bálé Ôvârí drī tã gólákà 'èlé rí, ànì rúbá à'dò 'bá'á kpá ìnríkúwá ró tã ànyà rí 'bá yí 'èlé ì'dí. Gō'dá ngá gólíyí ànì drí rí'á ndrēlâ ìnríkúwá ró rí 'bá yí, òzō nī ìsù kī'á nī rí, 'dī à'dò ngá ì'í 'í ànì drí tã mbì 'èzò ì'dí sī là rí, tã ìsù àniká 'dì rí'á ànyà ró ànì àdólé ngbá.

²⁴ “Nī ndrē drē, ícá kò òjílâ àlò drí rú ì'büzò kúmú rī drí 'dó ìtú-pá àlò 'á. Gō'dá gólá ícá kò kúmú ngíngí rī 'dì 'bá yí lèlé ndrī 'dó. Gólá à'dò tã kúmú àlò rí kâ lè'á ì'dí, gòzò àzà rí gálé dó. À'dólé bè trá ìtí rí, òzō nī òlè trá līfī 'bálé ngá-í dūú úsúlí ànì nyànyà drí ì'dí rí, nī à'dò ícá'á rú ì'būlì Ôvârí drí pìpìsìlì àlò rí sī àngò tí yá? 'Dī ícá kò àlòwálá. Nī ì'bū rú cé Ôvârí drí ì'dí!”

Tã Yésù drí ìmbálé tã rīrì kâ līfī lò'bé àkò sī ngá ndrī gólíyí òjílâ drí lèlé rīzò àngò 'á rí tāsī rí

(Lúkà 12.22-31)

²⁵ Níngá sī, Yésù drí ò'bí 'dì 'bá yí ìmbázò kī, “Ngá gólíyí ànì drí lèlé rīzò àngò nò 'á rí tāsī rí, má àtá tã ànì drí kī, nī à'dò kò tã ìsù ró ngá gólíyí 'è 'bá ànì 'bálé rīlì lédrē-lédrē ró ngá nyànyà kátí ngá mvūmvū bè, ngátá ítá ànì drí sòlè ànì rúbá 'á rí tāsī. Nī ndrē drē, tã ngá nyànyà kâ ítá sòsò bè rí lāvūú kò gārā lòvó-lòvó drī sī. ²⁶ 'Dòvò nī ìsù drē àrìwá tã. Gólíyí 'wáá àmvú kò, gō'dá 'èbé ìyí kpá ngá-ìyínyà àmvú 'ásì 'bálé èrò 'á kò. Gbò lé ìtí rí, Ôvârí ànì átá úrú 'alà rí, rí nī rí'á ngá nyànyà fèlé gólíyí drí rí'á nyálá. Gō'dá ànì tã làzè gārā Ôvârí rú àrìwá drī sī. Ítí rí, gólá ícá kò tã àniká ìvìlì. ²⁷ Gō'dá nī ìsù àniká bè rí, līfī lò'bé-lò'bé àniká ngá 'dì 'bá yí tāsī rí à'dò kàyì àniká rí kâ àngò nò 'á rí lòpé'á à'dólé àcè yá?”

²⁸ “Gō'dá tálá à'dò 'í ànì drí rīzò līfī lò'bélé ítá sòlè rúbá 'á rí tāsī yá? 'Dòvò nī ndrē drē lāfī gólá fè fòò òmá 'alà rí drí rīzò mbálé rí. Gólíyí lòsè ítá kò gō'dá 'é ìyí lòsì kpá kò ítá úsúzó ìyí nyànyà drí. ²⁹ Gō'dá Ôvârí 'bá gólíyí trá à'dólé láràkò bè sūsù ró ròò. Gō'dá ìtí rí, ítá láràkò Ôvârí drí 'bálé drílíyí rí sù lāvūlì kòrò ítá láràkò kúmú Sólòmò drí sòlè kúmú kâ rí drī sī. ³⁰ Gō'dá nī ndrē drē, Ôvârí 'bá ngá-àrú nī à'dólé láràkò bè sūsù ró gólíyí rí 'bá mbálé rīlì cé kàyì dā sī gō'dá àndrálé 'lìlì vèlé volé òmá bè mílì sī rí. Òzò gō'dá Ôvârí ìicá trá ngá-àrú 'bálé à'dólé láràkò bè sūsù ró rí, gō'dá gólá ícá íyíkà ítá fèlé ànì drí kò yá? Ítí rí, nī rí kò tã lèlé sī Ôvârí 'á pìpìsìlì àlò sī à'dò tāsī yá? Ànì tã lāvū gārā Ôvârí drí ngá-àrú 'dì 'bá yí drī sī. ³¹ Gō'dá ìtí rí, nī lò'bé līfī kò kī, ‘Óò, má à'dò nò kò à'dò nyá'á ì'dí yá?’ ngátá ‘Óò, má à'dò nò kò à'dò mvú'á ì'dí yá?’ ngátá ‘Óò, má à'dò ítá úsú'á sòlè nò kò à'dò 'ásì yá?’ ³² Tã 'dì 'bá yí tāsī rí, òjílâ gólíyí rí 'bá tã ìsùlì ìtí 'dì 'bá yí, 'dī òjílâ gólíyí tã lè 'bá drē Ôvârí 'á kò rí 'bá yí ì'dí. Ôvârí ànì átá úrú 'alà rí nī ngá gólíyí ànì drí à'dózó ìzà lá bè rí trá. ³³ Tã līfī lò'bé-lò'bé kâ ngá àngò nò 'á rí tāsī rí vò lá 'á rí, nī rí zāà kúmú Ôvârí kâ zèlé, gō'dá nī 'bá ró tã ìsù àniká bè tã gólíyí Ôvârí drí lèlé ànì drí 'èlé rí 'bá yí drī ì'dí. Òzò nī ò'è tã rí 'dì 'bá yí trá ìtí rí, Ôvârí à'dò ngá gólíyí ànì drí à'dózó ìzà bè tã lá tāsī rí 'bá yí àfè'á ànì drí. ³⁴ Gō'dá à'dò bè trá ìtí rí, nī lò'bé līfī kò àndrò nò tã gólíyí 'è 'bá à'dólé ìdrú rí 'bá yí tāsī, tálá nī nī drē tã gólíyí 'è 'bá rú 'èlé kàyì ìdrú rí 'á rí kò. Kàyì ndrī rí'á lāṅṅò ngíngí íyíkà bè àlò-àlò. Rí'á ícá-ícá ró ànì drí cé lāṅṅò kàyì àlò rí kâ nīzò ì'dí, ànì drí lāṅṅò kàyì ndrī kâ nīzò rí drī sī.”

Tã Yésù drí ìmbálé òjílâ ò'bí 'dì 'bá yí drí tã tã-vó òjílâ àzì kâ

kī kâ ànyà ró rí tāsī rí

(Lúkà 6.37-38, 41-42)

7 ¹ Gō'dá Yésù drí kpá tã ìmbázò tã tã-vó kīkī kâ ànyà ró àzì-àzì rú rí tāsī kī, “Nī kī tã òjílâ àzì kâ kò tã gólíyí drí rí'á 'èlá ànyà ró rí 'bá yí tāsī, tálá Ôvârí òzò kò kpá tã-vó àniká kī ònjí ró. ² Nī ndrē drē, Ôvârí à'dò 'è'á tã-vó àniká kīlì kpá té òzò ànì drí tã-vó ànì àzì-àzì yí kâ kīrì kátí, gō'dá gólá à'dò ànì 'è'á kpá té òzò ànì drí rīrì òjílâ àzì 'èlé rí kátí.

³⁻⁵ Òzò nī òlè kò 'dásì 'èlé àzì-àzì rú rí, nī àtá tã àzì-àzì drí kī'á nī rí, gólíyí à'dò ònjí rí kò. Nī ò'è trá ìtí rí, ànì cú fì àcè bè. Tòtò ànì drí à'dì-dī 'á rí, nī kù zālò, nī gò ró tòtò ànì àzì-àzì yí kâ rí tã lá àtálé. Nī ndrē tã 'è'è àniká rí zālò, nī gò ró ànì àzì-àzì yí kâ rí tã lá àtálé.”

Tã tã Ôvârí kâ ìmbá kâ òjílâ gólíyí rí 'bá ìyí 'dásì 'èlé

úlì Ôvârí kâ rú rí drí rí

⁶ Gō'dá níngá sī, Yésù drí kpá tã ìmbázò kī, “Òzò nī òrì úlì Ôvârí kâ ìmbálé òjílâ drí gō'dá òjílâ rí 'dì 'bá yí òrì ìyí ànì lò'dalé lò'dá úlì Ôvârí kâ 'dì 'bá yí tāsī rí, nī àyè gólíyí, nī ìmbá gō'dá úlì Ôvârí kâ kò drílíyí, tálá gólíyí à'dò 'è'á volé gálé dó úlì Ôvârí kâ 'dì àrìlì gō'dá kpá tã lá 'èlé. Gólíyí rí'á nyé òzò òké līfò túbè ànì drí ngá nyànyà fèzò drílâ, gō'dá drílâ rú jázò àkpá ànì òcílì dró ngá nyànyà tándì àniká fèlé drílâ 'dì drīlì rí kátí. Gō'dá gólíyí kpá rí'á òzò ngbìkpí 'bá kâ gólá ngá sūsù 'díyí lò'í kâ ànì drí fèlé trá drílâ rí tò 'bá pá sī ùlútrá 'á rí kátí.”

Tã ngá tã ìjì-ìjì kâ Ôvârí drígá sī rí tāsī rí

(Lúkà 11.9-13)

⁷⁻⁸ Gō'dá Yésù drí kpá tã ìmbázò tã rātáà 'è'è kâ tāsī kī, “Òzò nī ìjì ànì átá úrú 'alà rí ngá gólíyí ànì drí à'dózó ìzà lá bè rí 'bá yí tāsī rí, gólá à'dò àfè'á lá ànì drí. Gō'dá òzò nī òrì lóndálâ rí, nī à'dò úsú'á lá. Gō'dá òzò nī ògá àfì rí, áà'dò nḡl'á lá ànì drí. Nī ndrē drē, Ôvârí à'dò rātáà ànì drí 'èlé drílâ rí àrì'á trá. Gólá à'dò ngá gólíyí ànì drí à'dózó ìzà bè tã lá tāsī 'dì 'bá yí fè'á trá ànì drí. ⁹ Ítí rí, 'dòvò nī ìsù drē ànì nyànyà tã, ànì mvá rí átá yí, òzò ànì mvá yí ìjì àmbātá tã ànì tì sī nyálé rí, nī à'dò kúnì mvá àtrò'á ì'dí fèlé gólíyí drí àmbātá 'dì vò lá 'á yá? ¹⁰ Ngátá òzò ànì mvá yí ìjì 'bì tã ànì tì

sī nyálé rí, ní à'dò ìnì àtrò'á ì'dí fèlè gólìyì drí yā? ¹¹ Òzò àní gólìyì à'dó 'bá tā ònjí 'bá ró rí ìcà trá ngá tándí fèlè àní mvá yí drí rí, ìtí rí, Òvàrí àní átá ùrú 'álá rí à'dò ìcá'á kó ngá tándí fèlè àní drí. Gólá rí'á njāā ngá tándí fèlè àní drí lāvūlì gārā àní drí fèlè àní mvá yí drí rí drīī sī.

¹² “Tā gólá Òvàrí drí lèlè lāvū 'bá gārā rí ì'dí nō. Ní rí tā gólìyì à'dó 'bá tándí rí 'bá yí 'èlè ì'dí òjílā àzì drí. Tā tándí gólìyì àní drí lèlè òjílā drí 'èlè àní drí rí 'bá yí, ní rí kpá 'èlā ì'dí òjílā àzì drí. 'Dīī tā Òvàrí drí 'bālè àmā drí 'èlè tā ìgī-ìgī íyíkà 'á rí ì'dí.”

Tā Yésū drí ìmbálé tā fífí ká àngó Òvàrí ká 'álá rí tāsí rí

(Lúkà 13.24)

¹³⁻¹⁴ Gō'dá Yésū drí tā ìmbázó tā fífí ká cālè àngó Òvàrí ká 'álá rí tāsí kī, “Láfí gólá fízó cālè àngó Òvàrí ká 'álá rí, jó tìlì-tì lā rí'á ngbāā 'bílíwá ìtí. Láfí fízó cālè tólá rí, rí'á láfí àmbā-àmbā 'í. Òjílā 'è 'bá filí 'álá sī rí à'dò 'bá'á cé dā. Gō'dá òjílā gólìyì fí 'bá tólá rí à'dò ìyí lédre-lédre àdūkū àkó rí ùsú'á. Gō'dá láfí nízó vò lāsì ká Òvàrí drí èdélé trá Sātánā yí drí rí 'álá rí, jó tìlì-tì lā rí'á àvū-àvū ró. Láfí fí ká tólá rí à'dò kó àmbā-àmbā ró. Òjílā àmbá à'dò ìyí nī'á 'álá sī.”

Tā Yésū drí tā àtázó òjílā gólìyì tā àmā 'bá kī'á ní rí yí à'dò

tā Òvàrí ká ìmbá 'bá 'í rí tāsí rí

(Lúkà 6.43-44)

¹⁵ Gō'dá Yésū drí drí-mbílí sòzò òjílā ò'bí 'dī 'bá yí ìfíí tā òjílā gólìyì tā àmā 'bá kī'á ní rí, yí à'dò tā Òvàrí ká ìmbā 'bá 'í rí ká tāsí kī, “Àní ìfíí òmbā àní rú tā ìmbá 'bá gólìyì à'dó 'bá òjílā àdó 'bá ró rí tāsí. Gólìyì lèndrè òzò kábìlìkì mvá kàtí, gō'dá tā ìsù gólìyì pìpìsìlì 'á rí rí'á òzò kíàkèlówá gólá rí 'bá kòrōnyā àzì fùlì rí kàtí. ¹⁶ Òzò ní òrì tā ìmbá 'bá 'dī 'bá yí ndrèlè mánísí rí, ní à'dò gólìyì à'dò-à'dò nī'á tā 'è'è gólìyíkà 'ásí. Ní à'dò kpá nī'á lā ngátá tā gólìyì drí rí'á ìmbálá 'dī pàfíí tā Òvàrí ká 'í ngá à'dò kó tā Òvàrí ká 'í yā rí. Tā 'è'è gólìyíkà à'dá gólìyì trá òzò fè lō'wá drí fè lā à'darè kàtí. Àkū lā sī, ólófí fè 'wá lō'wá bē kànìkì ró yā? Ngátá púrūcì fè 'wá lō'wá bē kánágōwá ró yā? ¹⁷⁻¹⁸ Fè gólá tándí ró rí 'wá íyíkà té lō'wá tándí ì'dí, gō'dá fè gólá ònjí ró rí 'wá íyíkà kpá té lō'wá ònjí ì'dí. ¹⁹ Ìtí rí, fè gólìyì tìbè lō'wá tándí 'wá 'bá kó rí, àà'dò gā'á lā volé vūdrì zālè lāsì sī. ²⁰ Kpá ìtí rí, ní à'dò tā ìmbá 'bá rí 'bá òjílā àdólé rí 'bá yí nī'á tā gólìyì drí rí'á 'èlā rí 'bá yí 'ásí.”

Tā Yésū drí ìmbálé òjílā gólìyì tā àmā 'bá kī'á ní rí,

yí à'dò tā àrì 'bá gólákà ì'dí rí tāsí rí

(Lúkà 13.25-27)

²¹ Gō'dá Yésū drí gōzò tā ìmbálé tā òjílā drí 'èzò cālè àngó Òvàrí ká ùrú 'álá rí 'á rí tāsí kī, “Òjílā ndrì gólìyì rí 'bá àmā zìlì kúmú, kúmú rí, gólìyì ìcá kó ndrì cālè àngó Òvàrí ká ùrú 'álá rí 'á. Gō'dá gólìyì rí 'bá tā àmā átá Òvàrí ùrú 'álá rí drí lèlè 'èlè rí 'bá yí 'èlè rí, gólìyì à'dò cā'á cé nī. ²² Gō'dá kàyì gólá Òvàrí drí 'èzò tā-vò òjílā ndrì ká kílì rí tú rí, òjílā dùù à'dò ìyí àní'á má ngálá tā àtálé kī, ‘Kúmú, mā ìmbā tā ànìkà trá òjílā drí.’ Gō'dá àzà 'bá yí à'dò ìyí tā àtá'á kī'á ní rí, ‘Kúmú, mā rí trá rí'á línđrì ònjí lādrólé òjílā 'ásí àní rú sī.’ Gō'dá àzà 'bá yí à'dò ìyí tā àtá'á kī'á ní rí, ‘Kúmú, mā 'è tā lāràkò fì drí à'dìzò rí 'bá yí trá dùù àní rú sī.’ ²³ Gō'dá má à'dò tā lógō'á drílyì kī, ‘Mí ní volé má lāgátì sī, àní tā ònjí 'bá yí! Má nī àní kò!’ ”

Tā Yésū drí òjílā gólìyì vò lóbè 'bá íyíkà ró rí 'bá yí tā lā 'bìzò jó 'dī 'bá rí rí 'bá yí rú rí

(Lúkà 6.47-49)

²⁴ Gō'dá Yésū drí kpá tā àtázó òjílā gólìyì íyí vò lóbè 'bá rí yí tāsí kī, “Òjílā gólá úlì àmákà àrì 'bá gō'dá tā lā 'èzò rí, gólá rí'á òzò tā nī 'bá gólá jó íyíkà 'dī 'bá gá lútú drīī ìnyákú tándí 'á rí kàtí. ²⁵ Tā 'dī tāsí rí, gbò lé òzè ù'dì trá kāgūmāā bē rōò rí, gō'dá ìm̀vù drí fízó rōò rí, jó 'dī ìcá kó 'dèlè vūdrì, tálá ù'dì trá gá lútú drīī ìnyákú tándí 'á. ²⁶ Gō'dá òjílā tìbè úlì àmákà àrì 'bá cé àrì gō'dá 'è 'bá lā kó rí, gólá rí'á òzò tā nī àkó lé 'bá gólá jó íyíkà 'dī 'bá vò àlólé 'á rí kàtí. ²⁷ Ìtí rí, gō'dá òzò òzè ù'dì trá kāgūmāā bē rōò rí, gō'dá ìm̀vù drí fízó rōò rí, jó 'dī à'dò 'è'á 'dèlè, drílá rú ìzázó.”

²⁸ Gō'dá Yésū ndrè bē tā ìmbā íyíkà 'dī 'bá yí rí, ò'bí gólìyì tā 'dī 'bá yí àrì 'bá 'dī fì lā ìyí drí à'dìzò tā ìmbā gólákà 'dī tāsí. ²⁹ Gō'dá gólìyì nī ìyí trá kī, gólá rí kó tā ìmbálé òzò tā lā'bì ká ìmbá 'bá rí 'bá yí drí rírì tā ìmbálé rí kàtí. Gólá cú rí'á drí-àcè bē.

Tā Yésū drí àgò àzà ngá lāzé àrì ká bē rí èdézó rí

(Márākò 1.40-45; Lúkà 5.12-16)

8 ¹ Níngá sī rí, Yésū yí drí ngázó nílì lútú 'dī àyélé, gō'dá ò'bí àmbá drí kpá 'dézó zāā gólìyì vósí. ² Gō'dá àgò àzà ngá lāzé àrì ká bē rí drí ànìzò 'á'í fìlì vūdrì Yésū àndrá, gōzò rú'bá lō'bālè Yésū drí kī, “Òò kúmú, òzò ìcà trá ní ìfíí ní drí àmā pázó ngá lāzé nō 'ásí rí, ní èdè àmā rú'bá nō à'dólé ngbángbá.” ³ Ìtí rí, Yésū drí íyí drí ìjòzò àgò 'dī rú'bá lā dólé. Gō'dá gólá drí tā àtázó kī, “Àwò, má lè trá àní èdélé ngá lāzé ànìkà 'dī 'ásí. 'Dòvó àní rú'bá èèdè rú ngbángbá.” Gō'dá kòrò àgò 'dī rú'bá lā drí rú èdézó dódó ngá lāzé íyíkà 'dī 'ásí. ⁴ Ìtí rí, Yésū drí tā àtázó àgò rí 'dī drí kī, “Tā gólá rú 'è 'bá ní drí nō, ní àtá tā lā kó òjílā àzà drí àlólá. Ní ní drí-'bá lā'bì 'è ká ngálá lā'bì 'díyí èdè ká àrì 'ásí rí 'dálé zālò,

tālā gólá òndrê ró bê kí, pātīī ngá lāzé áníkâ ndê rú trá ngbángbá, ní gō ró kōrōnyā līlī ngá fēfē ró Ôvārí drí, òzō Músā drí tā là 'bālê trá rí kátí.” Gō'dá āgō 'dī drí nīzō tā 'dī 'lélē.

Tā Yēsū drí rú ì'bū 'bá drī-'bá ngá āwā ró Rómā kâ rí kâ êdézó cé tā lēlē drī-'bá 'dī kâ rōō rí tāsī rí

(Lúkã 7.1-10)

⁵ Gō'dá nīngá sī, Yēsū yī drí ngāzō nīlī cālē jārībā gólá zīlī Kāpērānómā rí 'álá. Gō'dá gólīyī cā bê tólá rí, āgō āzā drī-'bá ājú 'bū 'bá Rómā kâ ró rí drí ānīzō Yēsū ngálá. Gō'dá drílā ngāzō tā átálé Yēsū drí rú'bá lō'bā-lō'bā sī kí, ⁶ “Āmbá, rú ì'bū 'bá ámakâ rī'á ngá lāzé ró ānyī 'ĕ'á drālē. Ngá lāzé 'dī lāzē trá rōō gólá rú, gólá mbārākā ākó íyī jāzō. Ní pā gólá!” ⁷ Gō'dá Yēsū drí tā átázó drī-'bá 'dī drí kí, “Tāndí ró, má â'dô nī'á rú ì'bū 'bá áníkâ 'dī pālē.” ⁸ Gō'dá drī-'bá 'dī drí tā-drī lōgōzō Yēsū drí kí, “'É'ē āmbá, āmbā ámakâ rí ícā kō áni 'bālē ácalé būūú má drí 'bā 'álá. Gō'dá òzō ní āātā kó cé tā drī-ācē áníkâ sī rí, má nī trá, rú ì'bū 'bá ámakâ â'dô ngā'á ngá lāzé 'dī 'ásī. ⁹ Ní ndrē drē, āmbá, má kpá rī'á drī-ācē drī-'bá ámakâ gólīyī sīšī-lésī rí 'bá yī kâ zēlé. Gō'dá má kpá cú rī'á drī-ācē bê tā 'bāzō òjílā má zēlé rí 'bá yī drí tā má drí lēlé rí 'bá yī 'ēzō. Òzō má āātā tā trá ājú 'bū 'bá ámakâ ālō rí drí kí, gólá ònī nī'á tā āzā 'lélē rí, drílā nīzō 'lélā. Gō'dá òzō má āāzī ājú 'bū 'bá ālō rí trá kí, gólá āānī rí, drílā ānīzō 'wāā. Gō'dá má òkī kpá rú ì'bū 'bá ámakâ ālō rí drí, ‘Ní 'ē tā nō’ rí, drílā 'ēzō là, té òzō má drí átálé 'dī kátí.”

¹⁰ Gō'dá Yēsū ārī tā drī-'bá ājú 'bū 'bá kâ 'dī drí átálé bê rí, gólá rí rí drí â'dízó â'dī. Gō'dá drílā ngāzō tā átálé òjílā gólīyī rí 'bá 'dēlé gólá vósī 'dī 'bá yī drí kí, “Má ātā ānī drí, tā pātīī ró, má úsú drē òjílā āzā òrī ámakâ Īsrā'élē kâ 'ásī â'dó 'bá tā lēlē bê rōō òzō āgō āwā nō kátí rí kō. ¹¹ Gō'dá má ātā ānī drí nōtí. Kāyī ādūkū āngó nō kâ tú rí, òjílā gólīyī â'dó 'bá kō òjílā Yúdā yī kâ ró rí 'bá yī â'dô ānī'á 'bādrī 'ásī ndrī rīlī vō ālō 'á āngó Ôvārī kâ úrú 'álá rí 'á kārāmā nyālē āmā á'bīyā Ābārāyāmā yī Īsákā gō'dá kpá Yākóbā yī bê. ¹² Gō'dá òjílā Yúdā yī kâ tībē Ôvārī drí njílī â'dólé òjílā íyíkā ró rí 'bá yī, Ôvārī â'dô òjílā dūū gólīyī lāfálé 'ásī rí gā'á dó, tálā gólīyī gā volé trá dó tā lēlé má 'á. Áâ'dô gólīyī vū'á ñīrīkúwá 'á, lāsī Ôvārī drí êdélé trá Sātānā yī drí rí 'á. Tólá rí, gólīyī â'dô āwó ngō'á sī-gílī nyānyā bê ngá lāzē-lāzē lāsī kâ drí sī.”

¹³ Nīngá sī, Yēsū drí gōzō tā átálé drī-'bá ājú 'bū 'bá kâ 'dī drí kí, “Mí nī gólē 'bā 'álá pīpīšīlī â'dī sī, tálā tā gólá ní drí lēlé rí 'ē rú trá ní drí tā lēlē áníkâ má 'á rí sī.” Gō'dá kōrō rú ì'bū 'bá gólākā nā drí rú êdézó ngá lāzé íyíkā 'dī 'ásī ñtú-pá ālō-ālō 'dī 'á.

Tā Yēsū drí òjílā dūū ñngázó ngá lāzé 'ásī rí

(Márākō 1.29-34; Lúkã 4.38-41)

¹⁴ Gō'dá Yēsū yī drí ngāzō nīlī Pétērō drí 'bā 'álá. Gō'dá drīlīyī Pétērō rí ādrá rí úsúzó ngá lāzé ró āyī'á gbārākā drīī. Rú'bá là ndrī āmê-āmê ró tīlī-tīlī. ¹⁵ Gō'dá Yēsū drí ngāzō drī là dōlé. Gō'dá kōrō ngá lāzé 'dī drí rú ndrēzō. Ítí rí, Pétērō rí ādrá 'dī drí ngāzō úrú gbārākā drīī sī ngá nyānyā ātrólē āfēlē Yēsū yī drí nyālē lājó'bá gólākā rí 'bá yī bê.

¹⁶ Gō'dá cā bê lānjátúlī sī rí, òjílā āzā 'bá yī drí òjílā gólīyī līndrī ònjí drí òmbélé trá rí 'bá yī ātrōzō ājílī Yēsū ngálá. Gō'dá Yēsū drí līndrī ònjí 'dī 'bá yī lādrózó òjílā 'dī 'bá yī 'ásī cé úlī ātā-ātā sī. Gō'dá gólá drí òjílā gólīyī ndrī ngá lāzé bê rí 'bá yī ñngázó ngá lāzé íyíkā 'ásī. ¹⁷ Yēsū 'ē tā 'dī ítí 'dī, tálā úlī gólá tā āngū 'bá Īsáyā drí átálé trá ākū ró kí'á nī rí, gólá trō ngá lāzé trá volé āmā rú sī, gō'dá gólá êdē ngá lāzé ámakâ trá rí, â'dô ró bê tā pātīī ró.¹⁰

Tā Yēsū drí tā átázó òjílā āzā 'bá yī gólīyī lē 'bá 'dēlé

gólá vósī rí drí rí

(Lúkã 9.57-62)

¹⁸ Nīngá sī rí, òjílā dūū drí rīzō íyī 'dó ānīlī Yēsū ngálá ñmvú āndrē Gālīlāyā kâ 'dī gārā drī là 'á, tálā mbārākā gólākā rīzō tā lārākō 'dī 'bá yī 'lélē 'dī tāsī. Gō'dá Yēsū ndrē bê òjílā yī lāgátī dūū 'dī 'bá yī rí, drílā tā átázó lājó'bá íyíkā drí, gólīyī ēēdē ró kōlóngbō njāā, tálā yī òmbā ró gólīyī bê 'á'á lé drī ñmvú āndrē 'dī kâ āzā lésī rí 'álá. ¹⁹ Ítí rí, lājó'bá Yēsū kâ 'dī 'bá yī òtírī rī kōlóngbō êdélé rí, gō'dá kōrō lā'bī ímbá 'bá āzā drí ānīzō Yēsū ngálá. Gō'dá drílā tā átázó Yēsū drí kí, “Tā ímbá 'bá, má rī'á njāā ānī vó bēlé vō gólá ní drí 'ēzō nīlī 'álá rí 'á.” ²⁰ Yēsū drí tā-drī lōgōzō drílā kí, “Ōbá yī cú rī'á 'bú íyíkā bê rīzō 'á là, gō'dá ārīwá yī kpá rī'á jó íyíkā â'dú kō kâ bê. Gō'dá má rí gógó gólá Ôvārī drí ājólé úrú lésī rí rī'á vō ākó rīzō 'á là gō'dá kpá vō â'dú kō kâ ākó.”

²¹ Nīngá sī rí, āgō āzā gólá rí 'bá úlī Yēsū kâ ārīlī rí drí kpá ānīzō tā átálé Yēsū drí kí, “Kúmú, má lē fī trá nīlī ānī vó bēlé rí, gō'dá má drē rī'á tākō āmā átā rí tēlé 'bālē zālō 'bú 'á.”

²² Gō'dá Yēsū drí tā-drī lōgōzō āgō rí 'dī drí kí, “Ní āyē òjílā gólīyī â'dó 'bá āvō¹¹ ró rí 'bá yī ò'bā āvō āzī íyíkā. Gō'dá ní ānī 'dēlé má vósī.”

Tā Yēsū drí kăgūmāā āndrē êdrēzō rí

(Márākō 4.35-41; Lúkã 8.22-25)

²³ 'Dī vósī rí, Yēsū yī drí ngāzō mbālē kōlóngbō 'á lājó'bá íyíkā yī bê nīlī ñmvú āndrē Gālīlāyā kâ 'dī drī là mbālē.

²⁴ Gō'dá gólīyī òtírī rī nīlī rí, gō'dá nyī ró, kăgūmāā āndrē drí ítōzō rī'á sīlī ònjí ró. Ítí rí, kăgūmāā 'dī drí rīzō

¹⁰8.17 Īsáyā 53.4

¹¹8.22 Úlī rí 'dī tā ífī là kí, òjílā gólīyī tā lē 'bá drē kō Yēsū 'á rí 'bá yī ò'bā āvō āzī íyíkā nī.

kōlóngbō iyálé mbàrkā sī kǎgbā-kǎgbā. Gō'dá kǎgūmāā rī 'dī drī ñimvū vjzō dūū kōlóngbō 'á, gō'dá kōlóngbō drī 'ézó rú irílí ñimvū 'á. Tā 'dī 'bá yī òtírī rī rú 'èlé 'dī rī, Yésū rī'á à'dú kò'á kōlóngbō 'á. ²⁵ Ítí rī, ùrī drī fizó lājó'ba gólákā 'dī 'bá yī 'á. Gō'dá drílíyī ngázó nī'á gólá rī òlólé à'dú 'ásī òtré-òtré bē kī “Kúmú, ní ngá ùrú àmā pǎlé. Àmā trá 'è'á drǎlé nō.” ²⁶ Gō'dá Yésū drī tā-drī lògōzō gólíyī drī kī, “Ànī ùrī ró à'dò tāsī yā? Tā lèlè ànikā má 'á rī cé fínýáwá ítí à'dò tāsī yā?” Gō'dá gólá drī ngázó àdrélé ùrú tā 'bǎlé kǎgūmāā àndrē rī 'bá sīlī gō'dá ñimvū rī 'bá rú iyálé 'dī bē àadré ró bē. Gō'dá kòrò kǎgūmāā àndrē àmbá rī 'bá sīlī gō'dá ñimvū gólá rī 'bá kōlóngbō iyálé rī bē drī àdrézó.

²⁷ Ítí rī, lājó'ba Yésū ká 'dī 'bá yī ndrē tā gólá rú 'è 'bá 'dī bē rī, gólíyī fī drī à'djízó ndrúndrú. Gō'dá drílíyī ngázó tā àtálé iyī vō 'ásī kī, “Àgò gólá kǎgūmāā drī tā 'bǎ'ba gólákā àrízó ñimvū àmbá rī 'bá kōlóngbō iyálé rī bē nō iyíkà àgò láràkò àngò rī 'dī yā?”

Tā Yésū drī líndrī ònjí drözó àgò àzà 'bá yī rī rī 'ásī rī

(Máràkò 5.1-20; Lúkà 8.26-39)

²⁸ Gō'dá Yésū yī mbā bē ñimvū àndrē 'dī drī lá rī, drílíyī nízó cǎlé vō gólá zīlī Gērǎgésā rī 'álá. ¹² Gō'dá vō rī 'dī 'á tólá rī, drílíyī nízó rú ùsúlí àgò àzà 'bá yī rī líndrī ònjí àbǎbǎ ká bē rī yī bē. Àgò rī 'dī 'bá yī rī iyī rílí ùgī ló'dé ká rīzó òjílá 'bǎdrī 'dī ká òdrá 'bá rī yī 'bǎlé 'á lá rī 'á. Gō'dá líndrī ònjí 'dī 'bá yī 'bǎ àgò 'dī 'bá yī trá à'dólé àwǎláká ró rōò. Tā rī 'dī tāsī, òjílá à'dò trá ùrī ró àçì tólé lǎfī rī 'dī 'ásī. ²⁹ Gō'dá àgò 'dī 'bá yī ùsú vō lá bē kī'á ní rī, 'dī à'dò Yésū 'dī rī, líndrī ònjí gólíyī 'á rī 'bá yī drī ngázó rī'á òtrélé kī, “Òvǎrī rī mvá, ní lè à'dò 'í àmā drígá sī yā? Ní ànī trá lǎñò fèlé àmā drī drē àkpáká'dá ítú gólá Òvǎrī drī 'bǎlé lǎñò fèzò àmā drī rī drī àcá àkó yā?”

³⁰ Ànyí vō rī 'dī lǎgátí sī rī, ngbíkpi òtòlò'bī rī'á iyī ngá nyǎ'á gīà nǎtí. ³¹ Gō'dá líndrī ònjí 'dī 'bá yī drī ngázó rú'ba lò'bǎlé Yésū drī kī, “Òzò ní òlè trá àmā drólé volé rī, ní jò àmā nī'á filí òtòlò'bī ngbíkpi nǎ 'bá yī ká 'á.” ³² Gō'dá Yésū drī tā 'bázó líndrī ònjí 'dī 'bá yī drī kī, “Dòvò, ní àfò!” Gō'dá drílíyī ngázó àfólé, nī'á kòrò filí ngbíkpi 'dī 'bá yī 'á. Ítí rī, òtòlò'bī ngbíkpi 'dī 'bá yī ká drī ngázó iyī ndrī rǎlé àlólé gólókò ñimvū àndrē 'dī ká 'á. Drílíyī lò'dézó ñimvū 'á ñimvúlí òdrǎlé ndrī.

³³ Gō'dá 'dī vósí rī, òjílá rī 'bá ngbíkpi 'dī 'bá yī vó lá yī ndrélé rī 'bá yī drī ngázó iyī rǎlé jǎrībǎ 'álá, nī'á tā ndrī Yésū drī 'èlé líndrī ònjí drözó àgò 'dī 'bá yī 'ásī gólíyī drī ndrélé rī tā lá ngílí òjílá tólá nǎ 'bá yī drī. ³⁴ Gō'dá òjílá jǎrībǎ 'dī ká 'dī 'bá yī àrī iyī tá Yésū drī 'èlé 'dī bē rī, gólíyī drī 'bázó àwǎ ró Yésū rú. Tā 'dī tāsī rī, drílíyī ngázó nílí Yésū ngálá tá àtálé drílá rú'ba lò'bǎ-lò'bǎ sī kī, “Ní ngá fólé volé 'bǎdrī àmáká 'ásī.”

Tā Yésū drī tā à'dázó òjílá drī kī yī cú rī'á drī-àcè bē tā ònjí òjílá ká àyézó rī

(Máràkò 2.1-12; Lúkà 5.17-26)

¹ Gō'dá nǎngá sī rī, Yésū yī drī mbázó kōlóngbō 'á lājó'ba iyíkà yī bē. Drílíyī ngázó nílí kòrò ñimvū àndrē Gǎlíláyá ká 'dī drī sī, nī'á gólé jǎrībǎ iyī nyáanyá ká Kǎpèrànómā rī 'álá. ² Gō'dá gólíyī cǎ bē Kǎpèrànómā 'álá rī, òjílá àzà 'bá yī drī àgò àzà gólá pá lá yī drī drázó trá rī àtrözó gbàràkà drī àjílí Yésū ngálá, gólá ñngá ró àgò 'dī bē. Gō'dá Yésū ndrē tā òjílá 'dī 'bá yī drī 'èlé àgò 'dī àtrözó àjízó yī ngálá 'dī bē rī, gólá drī nízó lá kī, gólíyī lè tá trá mbàràkà iyíkà rīzó òjílá ñngálé ngá lǎzé 'ásī rī 'á. Gō'dá drílá ngázó tá àtálé àgò rī gógó 'dī drī kī, “Àmā rú-lè-àzìyá, ní 'è ùrī kò. Àyè nī trá tá ònjí ànikā 'ásī.”

³ Gō'dá lǎ'bí ìmbá 'bá àzà 'bá yī bē rī'á iyī vō rī 'dī 'á tólá. Gō'dá gólíyī àrílí bē ùlī Yésū ká àtálé àgò rī 'dī drī rī, drílíyī ìtözó rī'á tá àtálé iyī lǎfálé 'ásī kī, “Àgò 'dī rī ùlī àtálé ítí 'dī à'dò tāsī yā? Gólá ñsū iyíkà bē rī kī, yī à'dò Òvǎrī 'í yā? Òvǎrī rī cé nī rī'á tá ònjí òjílá ká àyélé.”

⁴ Gō'dá Yésū nī tá ñsū gólíyíkà ànyá ró yī rú 'dī trá tō. Yésū drī gōzò tá àtálé drílíyī kī, “Ní rī tá ñsúlí má rú ànyá ró ítí à'dò tāsī yā? ⁵⁻⁷ Mǎ gólá àjólé ùrú lésí rī cú rī'á drī-àcè bē àngó nō 'á tá ònjí àyézó. À'dò 'bǎ'á cú ítí lǎñò àkó má drī tá ònjí òjílá ká àyézó cé ùlī àtá-àtá sī. Gō'dá òzò má ñngá àgò pá lá drī drǎlé nō trá ùrú àçì tólé cé ùlī àtá-àtá sī rī, 'dī à'dò à'dálá kī, má cú rī'á drī-àcè bē tá ònjí góláká àyézó.” Gō'dá ítí rī, Yésū drī ngázó tá àtálé àgò pá lá drī drǎlé 'dī drī kī, “Ní ngá ùrú!” Gō'dá kòrò àgò 'dī pá lá drī àmbázó àcálé tǎndí ró, gō'dá drílá ngázó àdrélé ùrú. Gō'dá Yésū drī tá àtázó gólá drī kī, “Ní nǎ gbàràkà ànikā nízó gólé 'bǎ 'álá.” Nǎngá sī, àgò 'dī drī gbàràkà iyíkà nǎjízó nízó gólé yī drī 'bǎ 'álá. ⁸ Gō'dá òjílá ò'bí tólá nǎ 'bá yī ndrē iyī tá láràkò Yésū drī 'èlé 'dī bē rī, gólíyī fī drī à'djízó ndrúndrú. Gō'dá drílíyī ìtözó rī'á Òvǎrī rī lùylí, tǎlá gólá àfè mbàràkà trá àmbá Yésū drī.

Tā Yésū drī Mātáyō rī nǎjízó à'dólé lājó'ba iyíkà ró rī

(Máràkò 2.13-17; Lúkà 5.27-32)

⁹ Gō'dá nǎngá sī, Yésū yī àyè vō 'dī bē rī, drílíyī ngázó nílí àçì iyíkà 'á. Gō'dá drílíyī nízó àgò àzà bélé-bélé ù'dú 'bá ró rú bē Mātáyō ¹³ rī ùsúlí rī'á vō iyíkà bélé-bélé ù'dú ká 'á. Gō'dá Yésū ndrē gólá bē rī, Yésū drī tá àtázó drílá kī, “Ní ànī àmā vó bélé lājó'ba àmáká ró.” Gō'dá kòrò Mātáyō drī ngázó ùrú 'dèlé Yésū vósí.

¹⁰ Kǎyī àzà sī, Mātáyō drī Yésū yī àzìzò lājó'ba góláká yī bē yī drī 'bǎ 'álá ngá nyǎlé yī bē. Gō'dá gólá drī kpá iyī rú-lè-àzì yī bélé-bélé ù'dú 'bá ró rī 'bá yī gō'dá kpá òjílá àzà 'bá yī gólíyī Pǎrúsí yī drī rī'á ndrélá tá ònjí 'bá ró rī yī bē àzìzò ànílí ngá nyǎlé Yésū yī bē. ¹¹ Gō'dá Pǎrúsí ¹⁴ àzà 'bá yī nī iyī bē tá Yésū yī drī ngá nyázó bélé-bélé ù'dú 'bá yī bē

¹²8.28 Gērǎgésā Vò 'dī rú lá àzà kpá Gērásā gō'dá Gádará.

¹³9.9 Mātáyō rī rú àzà kpá Lǎvī. Gólá kpá búkú nò ìgī 'bá rī 'dī.

¹⁴9.11 Tā ñsū Pǎrúsí yī ká 'á rī, gólíyī kī, ngá nyányá vō àlò 'á tá ònjí 'bá bē rī à'dò iyī 'bǎ'á à'dólé ònjí ró Òvǎrī lǎfī drī 'á.

gō'dá òjílā tībē gólíyī drí rī'á ndrēlā tā ònjí 'bá ró rí 'bá yí bē 'dī rí, drílíyī ngázó ànílí lājó'ba Yésū ká rí 'bá yí ngálá tā átálé Yésū rú àwā sī kī, “Tālā à'dò 'í tā ìmbá 'bá àniká drí rīzò ngá nyálé vò àlò 'á òjílā ònjí 'dī 'bá yí bē yā?”

¹² Gō'dá Yésū àrī tā Pārúsī 'dī 'bá yí drí átálé 'dī bē rí, drílā gōzò tā átálé Pārúsī 'dī 'bá yí drí kī, “Òjílā gólá ngá lāzé àkò rí nī kò àlókò 'bá ngálá, cé gólíyī ngá lāzé ró rí 'bá yí 'dī. ¹³ Nī àrī drē gō'dá nī 'sū drē úlī gólá Ôvārī drí átálé búkū íyíkà 'á rí, tā lā kī'á nī rí, ‘Tā gólá lāvū 'bá gārā tā kōrōnyā zā ká ngá fēfē ró má drí rí drī'í rí sī 'dī nò, nī à'dò ngá lēlē bē òjílā àzī drí.’¹⁵ Gō'dá má ànī'í kò tā mbī 'bá pālē, má ànī tā ònjí 'bá àzīlī, tálá òpá ró gólíyī bē tā ònjí gólíyíkà 'ásī.”

Tā Yésū drí tā átázó tā fī 'bī'bī ká tāsī gō'dá kpá

lā'bí àkū rí tāsī rí

(Márākò 2.18-22; Lúkà 5.33-39)

¹⁴ Nīngá sī, tā àrī 'bá Yōwānī bābātízī 'è 'bá ró rí ká àzā 'bá yí drí ànīzò 'yī Yésū ngálá tā 'jílí gólá tī kī, “Àmā tā àrī 'bá Yōwānī bābātízī 'è 'bá ró rí ká rí 'bá yí gō'dá tā àrī 'bá Pārúsī ká rí 'bá yí bē, kàyī àzā 'bá yí sī, mā rí fī 'bīlī rīzò 'alé 'á'í sī rātāā 'èlè Ôvārī drí. Gō'dá lājó'ba àniká rí 'bá yí rí 'yī kò fī 'bīlī à'dò tāsī yā?”

¹⁵ Nīngá sī, Yésū drí tā-drī lōgōzò gólíyī drí úlī mánīgò sī kī nī rí, “À'dò à'dó'á íyíkà àngò tí ró ùmú drí fī 'bīzò 'izā à'dalé vò kārāmā ká 'á òdrógò drí 'bārē drē bē gólíyī lāfálé 'á rí yā?¹⁶ 'Dī'í 'icá kò. Gō'dá 'izátú rí, kàyī à'dò àcá'á òdrógò drí à'dózó yú gólíyī lāfálé. Gō'dá kàyī rí 'dī sī, gólíyī drí gōzò rílí 'alé 'á'í sī fī 'bīlī 'izā drí sī.

¹⁶ “Gō'dá nī 'sū drē kpá tā itá àkū gólá sī 'bá trá rí tā là. Òzò òjílā àzā ònjò itá ó'dí lósélé 'upī itá àkū gólá sī 'bá trá 'dī ká rú gōzò 'jílā 'līm'vū sī rí, itá gólá ó'dí 'dī à'dò 'íyīngá òrò'á ànjólé volé itá àkū 'dī rú sī, 'upī là drí rīzò hōwéé 'àvū-àvū ró lāvūlī gārā sīsī rí drī'í sī. ¹⁷ Gō'dá à'dò kò tándí ró òjílā àzā drí òdrá ó'dí lórózò mōrá gólá àkū mbārākā àkò rí 'á. Gólá ò'è trá 'tí rí, gō'dá òdrá òtírī àngá rí, mōrá àkū 'dī à'dò pī'á, òdrá 'dī drí lāsózò vūdrī rú 'izalé. 'Ítí rí, órī òdrá ó'dí lórólá mōrá gólá tándí ró rí 'á. Tā 'dī tāsī rí, à'dò rī'á dódó cú 'tí rú 'izā àkò. Gō'dá tā ìmbá àmáká 'dī rī'á tā ìmbá ó'dí gólá 'icá 'bá kò ònjálé lā'bí àkū bē rí 'dī, rī'á òzò itá ó'dí 'dī gō'dá òdrá ó'dí 'dī bē rí kátí.”

Tā Yésū drí 'ízám'vā àzā 'ìngázò òdrá 'ásī gō'dá kpá òkò àzā

ngá lāzé párá òkò ká rí ká bē rí 'édézó rí

(Márākò 5.21-43; Lúkà 8.40-56)

¹⁸ Gō'dá nīngá sī, Yésū drē rī'á tā átálá tā àrī 'bá Yōwānī ká 'dī 'bá yí drí rí, gō'dá àgò àzā gólá à'dò 'bá jó tā Ôvārī ká àrī ká vò là ndrē 'bá ró rí drí ànīzò Yésū ngálá 'á'í fīlī vūdrī gólá àndrá rú'ba lò'bālē drílá kī, “Óò kúmú, àmā mvá ànjó drā trá ngbāangbānò. Gō'dá òzò ní àānī gólá ngálá drī 'bālē rú'ba là 'á rí, gólá à'dò 'líd'í'á ó'dí òdrá 'ásī rílí lédrē-lédrē ró.” ¹⁹ 'Ítí rí, kòrò Yésū yí drí ngázò nílí lājó'ba íyíkà yí bē 'délé àgò 'dī vò là bēlē.

²⁰ Gō'dá gólíyī òtírī 'bāā rī'á nī'á lāfī 'ásī rí, òkò àzā drí ànīzò. Òkò 'dī rī'á cú ngá lāzé párá ká bē. Ngá lāzé rí 'dī 'è òkò 'dī trá ndrò mùdrī-drī-lā-ngā-rī sī. Drílā ànīzò Yésū 'ùgūlī lésí ró, ànī'á itá fī Yésū ká dólé kírí ró. ²¹ Gólá 'sū tā trá yí 'á kī, òzò yí òdò kó cé itá fī Yésū ká 'dī 'dī rí, yí àā'dò rú 'édé'á ngá lāzé íyíkà 'dī 'ásī.

²² Gō'dá Yésū 'ùsū tā òkò 'dī drí 'èlè 'dī vò là bē rí, drílā gōzò 'yī 'jálé vò ndrélé òkò 'dī ngálá, gō'dá drílā tā átázó kī, “Àmā 'izò, ànī pīpīsīlī 'àp'dī. Tā lēlē àniká má 'á rí 'édé nī trá ngá lāzé 'dī 'ásī.” Gō'dá kòrò àrī rí 'bá rālē òkò 'dī rú sī rí drí àdrézó.

²³ Gō'dá Yésū yí drí ngázò lāvūlī nī'á cālē àgò drī-'bá ró 'dī drí 'bā 'alá àgò rí gógó 'dī yí bē. Gō'dá gólíyī cā bē tólá rí, gólíyī drí òjílā dūū 'ùsúzó rī'á 'yī kángá yí vò'á gūnyá yí bē, gō'dá àzā 'bá yí rī'á 'yīkà àwò ngò'á. Vò trá bārábányá ró. ²⁴ Nīngá sī, Yésū drí gōzò tā átálé òjílā 'dī 'bá yí drí kī, gólíyī òfò ndrī 'í'í 'alá jó mvá àvò bē 'dī 'ásī. Gólá kī gólíyī drí rí, “'Ízá 'dī drāá kò. Gólá rí 'dī 'íyīngá 'à'dú kò'á.” Gō'dá òjílā 'dī 'bá yí àrī bē úlī Yésū ká átálé 'dī rí, drílíyī ngázò rī'á Yésū rí gūlī gbò gūgū. ²⁵ Gō'dá òjílā 'dī 'bá yí fò 'yī bē 'í'í 'alá rí, Yésū drí ngázò fílí jó gólá mvá àvò bē 'dī 'á. Gō'dá drílā 'ízám'vā 'dī drī là rúzò, gō'dá kòrò 'ízám'vā 'dī drí ngázò 'ùrú lédrē-lédrē ró. ²⁶ Gō'dá nīngá sī rí, tā lārākò Yésū drí 'èlè 'dī tā là drí lā'búzó ndrī 'bādrī 'dī 'ásī.

Tā Yésū drí 'līfī àkò lé 'bá rī rí 'bá yí 'līfī là yí 'édézó gō'dá kpá 'lín'drī ònjí drōzó àgò àzā úlī 'átá 'bá kò rí 'ásī rí

²⁷ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí ngázò vò 'dī àyélé nīzò zāā 'àcī 'íyíkà 'á 'àtī 'alá. Gólíyī òtírī rī nílí lāfī 'ásī rí, àgò àzā 'bá yí rī 'līfī àkò lé 'bá ró rí 'bá yí drí 'dézò Yésū yí vósī. Gō'dá drílíyī ngázò trélé 'ùrú lāzī zīzī bē kī nī rí, “Yésū Dāwūdī rí 'òzōwá, ní ndrē àmā 'izā! Ní pā àmā!”

²⁸ Gō'dá Yésū yí drí ngázò kūlī àgò rī 'dī 'bá yí bē 'bā gólíyī drí rīzò 'alá lājó'ba íyíkà bē rí 'á. Gō'dá Yésū drí àgò 'līfī àkò lé 'bá 'dī 'bá yí 'íjízó kī, “Nī lē tā trá kī, má à'dò 'icá'á ànī 'līfī 'édélé yā?” Gō'dá drílíyī tā-drī lōgōzò Yésū drí kī, “Àwò kúmú, mā lē tā trá.” ²⁹ 'Ítí rí, Yésū drí gólíyī 'līfī dōzó tā àtā-àtā bē kī, “'Dòvò ànī 'līfī 'èèdè rú tálá tā lēlē àniká má 'á 'dī tāsī.” ³⁰ Gō'dá kòrò, gólíyī 'līfī drí rú nīzò vò ndrélé ngbāngbā. Nīngá sī rí, Yésū drí drī-'mbílí sòzó gólíyī 'līfī kī, “Tā lārākò gólá rú 'è 'bá ànī drí 'dī, nī àtā tā là kò òjílā àzākā drí àlòwálá.” ³¹ Gbò lé Yésū àtā tā bē 'tí rí, àgò rí 'dī 'bá yí drí nīzò tā Yésū drí gólíyī 'līfī 'édézó 'dī tā là 'átá bē òjílā drí. 'Ítí rí, tā rí 'dī drí lā'búzó ndrī 'bādrī 'dī 'ásī.

¹⁵9.13 Òsèyā 6.6

¹⁶9.15 Òdrógò 'dī Yésū 'dī, gō'dá ùmú 'dī 'bá yí rī'á 'yī lājó'ba Yésū ká rí 'bá yí 'dī. Lā'bí Yúdā yí ká vò ró rí, órī ngá nyálé òdrógò bē 'dò vò àlò 'á.

³² Gō'dá āgō gólīyī Yésū drī līfī lā yī édélé trá 'dī 'bá yī lāvū īyī bē rī, ōjīlā āzā 'bá yī drī āgō āzā líndrī ōnjī drī rī'á ōmbélé gō'dá gólā rī 'bā 'bá ulī átálé kō rī ātrōzō ājīlī Yésū ngálā. ³³ Gō'dá Yésū drī líndrī ōnjī 'dī drōzō volé āgō 'dī 'ásī, gō'dá kōrō āgō 'dī drī ngāzō rī'á ulī átálé. Ítī rī, ōjīlā dūū gólīyī tā 'dī ndrē 'bá rī yī, fī lā īyī drī ā'dīzō ndrúndrú. Gō'dá drīlīyī ngāzō tā átálé kī, “Mā ndrē drē tā lārākō nōtī nō kō kō rú 'ērē 'á 'bādrī Ísīrā'élē ká 'á nōngá.”

³⁴ Gō'dá Pārūsī āzā 'bá yī kpá bē tólā. Gō'dá gólīyī ndrē bē āgō 'dī ulī átārē 'á gō'dá kpá ārī ulī ōjīlā 'dī 'bá yī ká bē rī, drīlīyī ngāzō tā átálé Yésū rú kī, “Mbārākā gólā Yésū drī rīzō tā lārākō 'élē 'dī sī lā 'dī, drī-'bá líndrī ōnjī ká Sātānā fē mbārākā 'dī nī Yésū drī líndrī ōnjī 'dī lōfōzō āgō 'dī 'ásī.”

Tā Yésū drī īzā ōjīlā dūū ká ndrēzō gō'dá kpá tā átázō ōjīlā lōsī Ôvārī ká 'ē 'bá rī tāsī rī

³⁵ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drī ngāzō nī'á lāmú bē lājō'bá íyíkā yī bē jārbā Gālīlāyā ká rī 'bá yī 'ásī ndrī gō'dá kpá vō mvá ōnyíkō Gālīlāyā 'á rī 'bá yī 'ásī ndrī. Vō rī 'dī 'bá yī 'ásī cé fīfī, Yésū rī trá ōjīlā līfī ímbá bē jó tā Ôvārī ká ārī ká 'ásī. Gō'dá gólā rī kpá trá nī'á tā ātī-ātī tāndī pē bē ōjīlā drī, tālā gólīyī ōjā ró īyī nyānyā 'bālē kūmū Ôvārī ká zélē ōjīlā gólākā ró. Gō'dá gólā drī kpá rīzō ōjīlā ndrī gólīyī ngá lāzē bē rī 'bá yī íngalé ngá lāzē gólīyíkā 'ásī. ³⁶ Gō'dá Yésū ndrē bē ō'bī rú ē'bē 'bá yī lāgātī rī 'bá tā ímbá íyíkā ārīlī 'dī 'bá yī rī, gólā drī ā'dózo tā īsū ró gólīyī tāsī, tālā gólīyī rī'á lānō bē āmbá, ōjīlā āzā yū gólīyī pālē. Gólīyī rī'á nyé ōzō kábīlīkī gólīyī ā'dó 'bá lōkī 'bá ākō rī kátī gólā rī līfī drī 'á. ³⁷ Nīngá sī, Yésū drī gōzō tā átálé lājō'bá íyíkā yī drī ōjīlā dūū gólīyī ā'dó 'bá lānō bē āmbá 'dī 'bá yī tāsī kī nī rī, “Nī ndrē drē, ngá-īyīnyā āmvú 'á rī rī'á āmbá, trá njāā 'ē'á lōsī lā 'élē, gō'dá ōjīlā gólīyī 'ē 'bá lōsī lā 'élē rī rī'á cé dā. ³⁸ Tā 'dī tāsī rī, nī 'ē rātāā Ôvārī gólā āmvú līpī ró rī drī, gólā āājō ró bē ōjīlā dūū ānīlī lōsī 'élē āmvú gólākā 'dī 'á.”

Tā Yésū drī lājō'bá íyíkā mūdri-drī-lā-ngā-rī rī 'bá yī jōzō nī'á lōsī Ôvārī ká 'ē bē rī

(Mārākō 3.13-19; Lúkā 6.12-16)

10 ¹ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drī lājō'bá íyíkā mūdri-drī-lā-ngā-rī rī 'bá yī āzīzō yī ngálā. Gō'dá drīlā drī-ācē fēzō drīlīyī, tālā gólīyī ōnī ró īyī líndrī ōnjī lādrō bē ōjīlā 'ásī, gō'dá kpá ōjīlā gólīyī ngá lāzē bē rī 'bá yī íngá bē ngá lāzē fī ngīngī gólīyíkā rī 'bá yī 'ásī ndrī. ² Lājō'bá Yésū ká mūdri-drī-lā-ngā-rī rī 'bá yī rú lā īyī 'dī nō,

Simónā gólā kpá rī'á zīlā Pétērō rī, ādrúpī lā

Āndiriyā, Zēbēdáyō rī mvá yī

Yākóbā yī

Yōwānī bē,

³ Fīlīpō,

Bātōlōméyō,¹⁷

Tómā,

Mátayō bélé-bélé ū'dú 'bá ró rī,

Yākóbā Ālōpáyā rī mvá,

Tādēyō,¹⁸

⁴ Simónā gólā ākū ró āsī 'bá trá ājū 'būlī mīrī Rómā ká bē rī, gō'dá

Yúdā Ísīkārīyōtā gólā 'ē 'bá Yésū rī drī-bā fēlē fūlī rī.

⁵ Gō'dá Yésū drī gōzō tā átálé lājō'bá íyíkā mūdri-drī-lā-ngā-rī 'dī 'bá yī drī ācī gólīyíkā 'ē'á tólā 'dī tāsī kī, “Mī nī kō ōjīlā gólīyī ā'dó 'bá kō ōjīlā Yúdā yī ká ró rī 'bá yī ngálā gō'dá kpá ōjīlā gólīyī ā'dó 'bá Sāmārīyā lé 'bá ró rī 'bá yī ngálā. ⁶ Mī nī bē-rī cé ōjīlā āmākā Ísīrā'élē ká gólīyī ā'dó 'bá ōzō kábīlīkī gólīyī kū 'bá trá lāfī mbī 'ásī rī 'bá yī kátī rī 'bá yī ngálā, nī pē ró ulī Ôvārī ká bē gólīyī drī. ⁷ Gō'dá vō cé fīfī ānī drī 'ēzō nīlī 'álā sī rī 'bá yī 'ásī rī, nī pē tā ōjīlā drī kī nī rī, 'Kāyī gólā Ôvārī drī 'bālē ōjīlā drī 'ēzō rīlī kūmū íyíkā zélē rī ābī 'ē'á ācálē 'wāā ró.' ⁸ Ōzō nī ūūsū gólīyī ngá lāzē bē rī 'bá yī trá rī, nī íngā gólīyī ngá lāzē íyíkā 'ásī. Gō'dá nī íngā gólīyī ōdrā 'bá trá rī yī ōdrā 'ásī. Gólīyī ngá lāzē ārī ká bē rī 'bá yī, nī édē gólīyī ngá lāzē gólīyíkā 'dī 'ásī. Gō'dá gólīyī líndrī ōnjī bē rī 'bá yī, nī lādrō líndrī 'dī 'bá yī volé gólīyī 'ásī. Nī 'ē tā 'dī 'bá yī tākó cú ítī ngá āzākā zī ākō gólīyī tī sī, tālā má fē drī-ācē trá ānī drī tākó ítī tā lārākō 'dī 'bá yī 'ēzō. ⁹ Gō'dá ítī rī, nī trō ādī āzākā kō ānī bē ācī ānī drī 'ē'á tólā 'dī 'á. ¹⁰ Gō'dá nī trō jōrāā itā 'bā ká kpá kō ānī bē. Gō'dá nī trō itā, ngátā ká'bókā, ngátā pīdrīgū āzā kpá kō ānī bē. Nī ndrē drē, rī'á mbī ōjīlā drī ngá ānī drī ā'dózo īzā lā bē tā lā tāsī lōsī Ôvārī ká 'ēzō rī 'bá yī fēzō ānī drī.

¹¹ “Ōzō nī ōcā trá jārbā āzā 'á ngátā vō mvá āzā 'á yā rī, ōzō nī ūūsū ōjīlā tāndī gólā njāā 'ē 'bá ānī lāgūlī yī drī 'bā 'á ūmú ró rī trá rī, nī rī 'bā rī 'dī 'á nīngá cālē būūū kāyī gólā ānī drī 'ēzō vō 'dī āyélē lāvūzō ātī 'álā rī tú. ¹² Gō'dá ōzō nī ōfī trá 'bā āzā 'á rī, nī ātā tā kī, Ôvārī āā'dō ōjīlā 'bā rī 'dī ká rī 'bá yī bē. ¹³ Ōzō gólīyī ōlāgū ānī trá rī, Ôvārī ā'dō ā'dó'á gólīyī bē. Gō'dá ōzō gólīyī ōgā volé trá dó ānī lāgūlī rī, nī āyē 'bā rī 'dī, nī lāvū volé nīngá sī. Ítī rī, Ôvārī ícā kō ā'dólē gólīyī bē. ¹⁴ Gō'dá ōzō ōjīlā jārbā āzā 'bá yī ká ngátā ōjīlā 'bā āzā 'bá yī ká ōlāgū īyī ānī kō rī, gō'dá gólīyī ōgā volé trá dó ulī Ôvārī ká ānī drī pēlē rī ārīlī rī, nī āyē vō rī 'dī. Nī ōtīrī vō rī 'dī āyē rī, nī īyā tāpīlīndrī vō rī 'dī ká volé ānī pá āgálē 'ásī lāmbé lātrī ká ró gólīyī rú. ¹⁵ Má ātā ānī drī tā pātī rō, kāyī gólā Ôvārī drī 'ēzō tā-vō ōjīlā ndrī ká kīlī rī tú rī, lānō gólā Ôvārī drī 'ē'á fēlā ōjīlā gólīyī volé gā 'bá tā ānīkā ārīlī 'dī 'bá yī drī rī, ā'dō lāvū'á gārā lānō gólā Ôvārī drī fēlē trá ākū ró ōjīlā Gōmōrā ká gō'dá Sōdómō ká bē rī 'bá yī drī rī drī sī.”

¹⁷10.3 Bātōlōméyō rī rú āzā kpá 'dī Nātānelē.

¹⁸10.3 Tādēyō rī rú āzā kpá Yúdā gólā rī'á Yākóbā āzā rī mvá lā 'dī.

Tā Yēsū drí līfī lōmbā fēzō lājó'ba íyíkā drí lāṅō gólā 'ē 'ba 'délé gólīyī drī rī tāsī rī

(Márākō 6.7-13; Lúkā 9.1-6)

¹⁶ Nīngá sī, Yēsū drí tā átázó lājó'ba íyíkā drí lāṅō gólīyī drí 'ē'á úsúlā rī tāsī kí nī rī, “Nī ári drē! Mā 'ē'á ānī jōlé ulī Óvārī ká pēlé ōjílā gólīyī tā ámakā lē 'ba kō rī 'ba yī drí. Ōjílā rī 'dī 'ba yī rī'á nyé ōzō ápápá gólā rī 'ba 'ā'ú mvá lókólé rī kátí. Gólīyī á'dō 'ē'á lāṅō fēlé ānī drí. Ítí rī, ānī līfī ōmbā ānī rú ōzō kákárá límú līfī drí mbārē rī kátí. Nī 'bā ānī á'dólé nyé ōzō ātú'bu kátí, tā ōnjī āzā 'ē ákó gólīyī drí. ¹⁷ Ānī līfī ōmbā ānī rú, tálā ōjílā Yúdā yí ká āzā 'ba yī á'dō iyī 'ē'á ānī rūlī cālē ōnjóró'bí sī jó gólīyíkā tā Óvārī ká ári ká 'á. Gō'dá ōjílā á'dō ānī trō'á ájílí tā kí 'bā ándrá vō tā kí ká 'á tā ānīkā kílí. ¹⁸ Ōjílā á'dō ānī trō'á kpá ájílí drī-'bā ángí 'bādrī ká rī 'ba yī ándrá tā ānīkā kílí, tálā ānī bē rī'á lājó'ba ámakā ró rī drí sī. Ōzō gólīyī āājī ānī trá tā kí 'bā 'dī 'ba yī ándrá rī, 'dī trá ándrá-tāndī gólā ānī drí 'ēzō tā ámakā á'dalé gólīyī drí, gō'dá kpá ōjílā āzā 'ba yī gólīyī á'dō 'ba kō ōjílā Yúdā yí ká ró rī 'ba yī drí rī 'dī. ¹⁹ Gō'dá ōzō ááatrō ānī trá ájílí tā kí 'bā ándrá tā-vō ānīkā kílí rī, nī 'ē ūrī kō tā gólīyī ānī drí 'ē'á átálā gólīyī drí rī 'ba yī tāsī, tálā áá'dō tā gólīyī ānī drí 'ē'á átálā rī fē'á ānī drí. ²⁰ Nī ndrē drē, Líndrī Tāndí ānī átá Óvārī ká rī á'dō ulī gólīyī ānī drí 'ē'á átálā rī 'ba yī á'dá'á nī ānī drí átálé. Úlī 'dī 'ba yī á'dó kō ānī nyāanya ká 'dī.

²¹ “Ōjílā á'dō rú jā'á tā lē 'ba má 'á rī 'ba yī rú. Ōjílā āzā 'ba yī á'dō rú jā'á iyī ádrúpī yī drī-bā fēlé fūlī ūrī drí sī, gō'dá mvá rī átá yī á'dō kpá rú jā'á ákpā mvá lá yī drī-bā fēlé fūlī, gō'dá 'dīyímvá yī á'dō kpá rú jā'á ákpá átá lá yī gō'dá ándrē lá yī bē drī-bā lá yī fēlé fūlī. ²² Ōjílā gólīyī tā lē 'ba má 'á kō rī 'ba yī á'dō rú jā'á ānī rú. Gólīyī 'bāā ānī lóvó kō tálā tā lēlé ānīkā á'dózó ōjílā ámakā ró 'dī tāsī. Gólīyī ndrī túbē tā lēlé iyíkā má 'á rī áfī 'bā gágá rízó zāā 'dī bē lá rī, gólīyī á'dō ngá pāpā úsú'á. ²³ Ōzō ōjílā ōfē iyī lāṅō trá ānī drí jārībā ālō rī 'á rī, nī áyē jārībā rī 'dī. Nī rá tā ámakā pēlé ōjílā jārībā āzā ká rī 'ba yī drí. Má átá ānī drí tā pātī rō, nī ícá kō lōsī ānīkā tā pēpē ká ndélé jārībā Ísírā'lélē ká dūu rī 'ba yī 'ásī ndrī, drē ákpākā'dā má rī gógó Óvārī drí ájólé úru lésī nō drí ágō ákó.¹⁹

²⁴ “Má átá ānī drí, ĩnjī tā ári 'ba kō lāvūlī gārā tā ímbā 'ba gólākā drī sī. Gō'dá ĩnjī rāgī kpá kō lāvūlī gārā gólā rī līpī drī sī. ²⁵ Gō'dá ānī lājó'ba ámakā rī 'ba yī, ōzō ōjílā ōrī iyī tā 'élé ānī drí ōzō drīlīyī 'ērē lá má tā ímbā 'ba ānīkā ró rī drí rī tí rī, nī á'dō áyikō ró. Ānī gólīyī rāgī ró rī 'ba yī kpá rī'á íti. Nī nī trá kí, rī'á mbī ōjílā drí rízó tā 'élé ānī drí, ōzō drīlīyī 'élé má ānī līpī ró rī drí rī kátí. Ítí rī, má gólā á'dō 'ba drī-'bā 'bā-tī Óvārī ká rī ká ró rī, áátá ulī 'dásí ká trá má rú kí, Sātānā²⁰ ōrī nī rī'á mbārākā fēlé má drí. Á'dō bē trá íti rī, á'dō ícá'á íyíkā ulī 'dásí ká átázó ānī gólīyī á'dō 'ba 'bā-tī Óvārī ká rī 'ba yī rú ōnjī ró lāvūlī gārā ulī 'dásí ká gólā ōjílā drí átálé má rú rī drī sī kō yā?

²⁶ “Gō'dá nī 'ē ūrī kō ōjílā gólīyī 'ē 'ba lāṅō fēlé ānī drí rī 'ba yī drí sī. Tā ndrī gólīyī lāpīlī lāpī rī 'ba yī, Óvārī á'dō lófō'á lá vō ngbāngbā 'á. Gō'dá tā gólīyī ōjílā drí rī'á 'élé kí rī vō lá úsú ákó rī 'ba yī áá'dō lófō'á lá ōjílā drí nīlī ndrī. ²⁷ Gō'dá kpá íti, ngbāngbānō rī, tā ndrī gólīyī má drí átálé ānī lājó'ba drí ĩnjī ró rī 'ba yī, nī lófō ndrī ōjílā drí vō ngbāngbā 'á. Gō'dá tā ndrī gólīyī má drí átálé ānī bī-'balé 'á áyāyā sī rī 'ba yī, nī iyā tā rī 'dī 'ba yī ōfō ró kōrō jó-drī ápírī 'ásí ōjílā drí árílī. ²⁸ Nī 'ē ūrī kō ōjílā gólīyī 'ē 'ba ānī fūlī tā ámakā tāsī rī 'ba yī drí sī. Nī rī tā ámakā 'élé, tálā gólīyī ícá kō ānī líndrī fūlī cé ānī rú'ba 'dī. Nī ūrī cé Óvārī gólā 'ē 'ba ōjílā líndrī ízálé rú'ba ĩnyákú bē lāsī gólā édélé trá Sātānā yī drí rī 'á rī 'dī.

²⁹ “Gō'dá nī ĩsū tā áriwá mvá gólīyī njúwā ró rī 'ba ōjílā bē 'bā 'á rī 'ba yī tā lá. Órī rī'á gólīyī ndrélé ngá fīnyáwá ró. Gbō lé íti rī, ālō rī ícá kō á'délé vūdrī drálé cú íti Óvārī drí vō lá úsú ákó. Óvārī rī nī rī'á gólīyī vō ndrélé. ³⁰⁻³¹ Gō'dá ānī nyāanya nī ĩsū tā kō. Óvārī lē ānī trá rōo lāvūlī gārā áriwá mvá 'dī 'ba yī drī sī. Gólā nī tā ānīkā trá ndrī dódó. Gbō lé drī-'bí ānī drī 'dī, gólā lá trá ālō-ālō ndrī.

³² “Gō'dá ōjílā gólīyī ndrī ádré 'ba tā lēlé iyíkā má 'á rī sī ūrī ákó ōjílā ázī ándrá tā átálé kí, yī á'dō ōjílā ámakā 'dī tā lēlé iyíkā má 'á rī áyē ákó rī, má á'dō kpá tā átá'á ámā átá úru 'álá rī ándrá kí, gólīyī 'dī 'ba yī rī'á pātī ōjílā ámakā 'dī. ³³ Gō'dá ōjílā gólīyī túbē tā lēlé iyíkā má 'á rī áyē 'ba ūrī drí káyī lāṅō ká sī gō'dá ámā fī gā 'ba dō ōjílā ázī ándrá gō'dá tā átá 'ba kí'á nī rī, yī á'dó kō ōjílā ámakā 'dī rī, má á'dō kpá gólīyī fī gā'á ámā átá úru 'álá rī ándrá kí, gólīyī á'dó kō ōjílā ámakā 'dī, má nī gólīyī kō.”

Tā 'dē'dē Yēsū vósī rī drí á'dózó lāṅō 'ásī rī

(Lúkā 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Gō'dá Yēsū drí kpá tā átázó kí, “Nī ĩsū tā kō kí nī rī, má āānī tā á'dī ájílí ōjílā ángó nō ká lāfálé. Ānī-ānī ámakā sī rī, ōjílā gólīyī tā lē 'ba drē má 'á kō rī 'ba yī á'dō iyī 'bā'á ájū-'bā-ázi ró ānī gólīyī tā lē 'ba trá má 'á rī 'ba yī rú. ³⁵⁻³⁶ Ānī-ānī ámakā ōjílā ázīlī má ngálā rī á'dō 'ē'á lāfálé cācā ájílí ōjílā drí. Tā 'dī tāsī rī, gólīyī ájū-'bā-ázi yī á'dō 'bā'á ákpā ōjílā 'bā-tī gólīyī nyāanya ká rī 'ba yī 'ásī.

‘Dīyímvá á'dō ngā'á 'délé áwā bē átá lá yī drī tā lēlé átá lá yī ká má 'á rī tāsī.

Gō'dá ōkó mvá á'dō kpá ngā'á 'délé áwā bē ándrē lá yī drī tā lēlé ándrē lá yī ká má 'á rī tāsī.

Gō'dá mvázī yī á'dō iyī kpá tā rī 'dī 'ba yī 'ē'á íti ádrá lá yī drí tā lēlé ádrá lá yī ká má 'á rī tāsī.’

Míkā 7.6

³⁷ “Ānī gólīyī ānī átá yī lē 'ba ānī ándrē yī bē 'dī lāvūlī gārā ámā lēlé drī sī rī, nī ícá kō á'dólé tā ári 'ba ámakā ró. Gō'dá ānī gólīyī á'dō 'ba mvá rī átá yī ró rī 'ba yī kpá rī'á íti, ōzō nī ōrī ānī mvá yī lēlé 'dī lāvūlī gārā ámā lēlé drī sī

¹⁹10.23 Úlī gólā Yēsū drí átálé kí'á nī rī, lājó'ba íyíkā ícá iyī kō lōsī gólīyíkā ndélé cālē káyī yí drí 'ēzō ágólé tú rī, ōjílā āzā 'ba yī ĩsū tā trá kí, 'dī káyī gólā Yēsū rī lídrī-lídrī ōdrā 'ásī rī vósī rī 'dī.

²⁰10.25 Véréšī 25 'á, Mātáyō zī Sātānā “‘Bélizabābā’”. Tā ífī lá kí, kúmú líndrī ōnjī rī 'ba yī ká.

rí, nī ícá kpá kò à'dólé tã ári 'bá ámáká ró. ³⁸ Òzò òjílá àzà òlè trá ámá vó bélé à'dólé tã ári 'bá ámáká ró rí, gólá àà'dò njãà lãṅò ùsúlí tã lèlè góláká má 'á rí tãsí, òzò òjílá gólá 'è 'bá fè lãṅí-lãṅí íyíká njílí gòzò n'á gólá rí ípálé drí lá, drílá lãṅò ùsúzò rí kátí. Gõ'dá òzò òjílá rí 'dì ñcã kò tã rí 'dì 'èlè ítí rí, gólá ícá kò à'dólé tã ári 'bá ámáká ró. ³⁹ Òjílá gólá tíbè rí 'bá tã gólíyí íyí pã kã àngò nò 'á rí 'èlè cé 'dì gòzò lãṅí ámáká àyélé rí, gólá ícá kò lédrè-lédrè àdùkù àkò rí ùsúlí. Gõ'dá gólá tíbè à'dò 'bá njãà íyí nyãnyã fèlè lãṅò ùsúlí ámá tãsí rí, gólá à'dò lédrè-lédrè àdùkù àkò rí ùsúlá.”

Tã Yésù drí tã àtázò tã 'è'è tãndí òjílá kã tã íyíká pè 'bá yí drí rí tãsí rí

(Márakò 9.41)

⁴⁰ Nĩngá sī, Yésù drí tã àtázò òjílá gólíyí lãjò'bá íyíká rí 'bá yí drí 'è'á ùsúlá àçì gólíyíká 'á rí tãsí kī, “Òzò òjílá àzà òlãgù àní trá ùmú ró yí drí 'bá 'á rí, òjílá rí 'dì lãgù 'dì mã 'dì, gõ'dá kpá Òvãrí gólá ámá àjólé bè rí 'dì. ⁴¹ Gõ'dá òzò òjílá àzà òlãgù àní gólíyí nī 'bá ùlì Òvãrí kã àtã bè tãlã àní rí'á ùlì Òvãrí kã àtã 'bá ró rí, Òvãrí à'dò drí-'à gólá ícá 'bá rí fè'á òjílá rí 'dì drí, òzò drílá 'è'á fèlã àní drí rí kátí. Gõ'dá òzò òjílá àzà òlãgù àní trá tã tãndí 'è 'bá ró rí, Òvãrí à'dò kpá drí-'à tíbè 'è'á fèlã tã mbí 'bá drí rí fè'á 'dì gólá drí. ⁴² Nī àzã, òzò ní òpã òjílá àzì trá gbò kó cé Ìmvù à'dì fèzò 'dì òjílá rí 'dì drí mvùlì tãlã gólá tã ári 'bá ámáká 'dì, gbò lé ndrèlé ngá tãkò ró rí, tã tãndí àniká 'dì tãsí rí, Òvãrí à'dò drí-'à fè'á ní drí.”

Tã vòrà 'bá Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí kã drí nìzò

Yésù rí ìjílí rí

(Lúkã 7.18-35)

11 ¹ Gõ'dá nĩngá sī rí, Yésù ndè bè tã ìmbã drílá à'dálé lãjò'bá íyíká 'dì 'bá yí drí 'èlè 'dì 'bá yí rí, gõ'dá drílá ngázò nílí jãrìbã 'bãdrì Gãlíláyã kã rí 'bá yí 'ásí, n'á òjílá Ìfí ìmbã bè tã Òvãrí kã sī, gõ'dá kpá tã pè bè.

² Gõ'dá ó'bã Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí bè gãnimã 'á rí, Yòwãní drí tã lãràkò Yésù drí rí'á 'èlã rí 'bá yí tã là àrízò. Ítí rí, drílá ngázò vòrà 'bá íyíká àzã 'bá yí jólé Yésù ngálá, n'á Yésù rí ìjílí, à'dò ró bè yí drí tã gólá rí nyãnyã tãsí rí nìzò.

³ Gõ'dá vòrà 'bá 'dì 'bá yí cã íyí bè Yésù rí ùsúlí rí, drílíyí Yésù rí ìjízò kī, “Ní òjílá gólá 'è'á àjólá 'díyí pã 'bá ró rí 'dì, ngátã mã òtè drè òjílá àzã ngí lá 'dì yã?”

⁴ Gõ'dá Yésù drí tã-drí lògòzò drílíyí kī, “Ní gò tã gólíyí àní drí ndrèlé trá gõ'dá kpá àrílí trá ámá tãsí rí 'bá yí àtálé Yòwãní drí. ⁵ Má 'bã òjílá Ìfí àkò lé 'bá trá vò ndrèlé ngbãngbã, òjílá gólíyí òṅò ró rí 'bá yí trá àçì tólé tãndí ró, gõ'dá òjílá àrì bè rí 'bá yí rú'bã lá èdè rú trá ngbãngbã, òjílá bì-'balé lá drí àṣílí rí trá tã àrì'á, òjílá drã 'bá rí 'bá yí ngá íyí trá òdrã 'ásí, gõ'dá tã àtí-àtí tãndí Òvãrí kã àà'dò trá rí'á pè'á lá òjílá gólíyí ìzã 'bá ró rí 'bá yí drí. ⁶ Ní ndrè drè, gbò lé tã gólíyí má drí 'èlè rí 'bá yí ò'bã òjílá dùù nī ámá gálé dó rí, Òvãrí à'dò òrè fè'á òjílá gólíyí ámá gã 'bá kò tã 'dì 'bá yí tãsí rí 'bá yí drí. Ítí rí, nī àtã tã Yòwãní drí, gólá òrì zãã tã lèlè má 'á.”

Tã Yésù drí àtálé Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí tãsí rí

⁷ Gõ'dá vòrà 'bá Yòwãní kã 'dì 'bá yí lãvù íyí bè n'á gólé rí, Yésù drí ìtòzò rí'á tã àtálé òjílá dùù gólíyí rí 'bá yí bè rí 'bá yí drí Yòwãní rí tãsí kī, “Kãyì gólá àní drí nìzò òmã 'álá tã Yòwãní kã àrílí rí 'á rí, nī ndrè à'dò ngá 'ì tólá yã? Ní ndrè òjílá gólá mbàràkã àkò òzò òmã ìlì drí 'è'á bìlã vùdrí rí kátí rí 'dì yã? 'È'è, à'dò ítí kò. ⁸ Ngátã nī ìsù àniká bè-rí kī, nī à'dò òjílá gólá ítã tãndí sù 'bá rí ùsúlá 'dì òmã 'á tólá yã? 'È'è à'dò ítí kò. Òjílá gólíyí rí 'bá ítã tãndí sùlì rí 'bá yí, rí íyí rílí jó àngí àngí 'á jãrìbã 'ásí. ⁹ Ní à'dã drè ngá gólá àní drí n'á ndrèlã kãyì àní drí n'á Yòwãní ngálá tólá rí sī rí má drí. Òzò nī ònì tã àngù 'bã ndrèlé rí, 'dì tã pãṅṅí 'ì. Yòwãní rí'á tã àngù 'bã 'ì, àmbã góláká rí lãvù gãrã tã àngù 'bã àzã 'bá yí kã drí sī. ¹⁰ Yòwãní 'dì òjílá gólá Òvãrí drí tã àtázò gólá rí tãsí tã ìgí íyíká 'á k'á nī rí, yí à'dò lãjò'bá íyíká àjò'á sísì, àànì ró bè lãṅí èdélé má drí àní-àní ámáká rí tãsí.²¹

¹¹ “Má àtã nò àní drí tã pãṅṅí ró, àmbã Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí kã rí lãvù gãrã àmbã òjílá gólíyí Ìlì ndrì àngò nò 'á búúú àndrò nò rí 'bá yí kã drí sī. Gõ'dá òjílá ndrì gólíyí à'dò 'bã òjílá Òvãrí kã ró tã lèlè gólíyíká má 'á 'díyí pã 'bá ró rí tãsí rí 'bá yí lãfálé 'ásí rí, òjílá gólá àmbã lá drí à'dólé cé fínýáwá rí, àmbã góláká lãvù gãrã àmbã Yòwãní kã drí sī.

¹² Ítòlé kãyì gólá Yòwãní drí ìtòzò tã Òvãrí kã pèlé rí sī, àcálé búúú àndrò nò, òjílá àwáláká ró rí 'bá yí rí'á lãṅò fè'á òjílá Òvãrí kã drí. Òjílá rí 'dì 'bá yí rí íyí tã rí 'dì 'èlè ònjí ró mbàràkã sī. ¹³ Drè àkpákã'dã Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí àjò àkò àcálé búúú kãyì gólá drí rìzò tã Òvãrí kã pèlé rí sī, tã gólíyí 'è 'bá rú 'èlè rí, tã àngù 'bá yí ndrì tã ìgí Músã kã yí bè àtã íyí tã trá tã rí 'dì 'bá yí tãsí. ¹⁴ Òzò nī òlè tã trá ùlì tã àngù 'bá yí kã 'dì 'á rí, nī à'dò n'á lá kī, Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí 'dì tã àngù 'bá gólá Òvãrí drí tã là 'balé trá 'è'á àjólá òzò tã àngù 'bã Èlìyã kátí rí. ¹⁵ Òzò àní bì-'balé ààrì tã bè rí, 'dòvò nī àrì drè ùlì nò 'bá yí.

¹⁶⁻¹⁷ “Òjílá kãyì nò 'bá yí kã gólíyí volé gã 'bá dó tã lèlè tã Òvãrí kã 'á nò 'bá yí, àà'dò gólíyí 'ì'bì'á òzò à'dò kátí yã? Gólíyí rí'á nyé òzò 'díyímvá gólíyí volé gã 'bá dó lãvílì àzì-àzì lá yí bè vò àlò 'á rí kátí. Òzò 'díyímvá òcã íyí lãṅí trá rìzò àndú tólé rí, gõ'dá àzã 'bá yí ògã trá dó àndú tólé rí, drílíyí tã àtázò kī nī rí, ‘Má cã lãṅí àndú tòzò, gõ'dá nī lèé àndú tólé àmá bè kò à'dò tãsí yã?’ Gõ'dá òzò gólíyí òngò gbò àwó lóngó drílíyí àwó ngòzò rí, gõ'dá àzã 'bá yí ògã kpá dó àwó ngólé gólíyí bè rí, drílíyí tã àtázò kī nī rí ‘Ní lèé kpá àwó ngólé àmá bè kò à'dò tãsí yã?’ ¹⁸ Ní ndrè drè, Yòwãní bábãtízì 'è 'bá ró rí àcã bè rí, gólá nyá ngá nyãnyã tãndí kò, gõ'dá gólá mvú òdrã kpá kò. Tã rí 'dì tãsí rí, nī àtã kī nī rí, gólá cú línđrì ònjí bè yí 'á. ¹⁹ Gõ'dá mã gólá Òvãrí drí àjólé ùrú lésì rí àcã bè rí, mã nyã ngá nyãnyã tãndí trá,

gō'dá má mvú kpá òdrá trá. Tā 'dī tāsī rī, áátā tā áamá tāsī kī nī rī, 'Mī ndrē, nōō rī'á 'alé kō 'bá 'í gō'dá kpá òdrá mvú 'bá 'í. Gō'dá gólá trō òjílā ònjí āzā 'bá yī trá 'dólé gólá rī rī-lē-āzīyā yī ró.' Gō'dá má kī nī rī tā āzā 'dī nō, ānī òjílā gólīyī úlī Yōwānī ká árī 'bá úlī ámákā rī bē rī 'á'dō īyī nī'á lá tā pāṭī-pāṭī ró. Úlī má drī rī'á átalā nō rī Ōvārī ká 'dī."'

Tā Yēsū drī tā áátázó òjílā jārībā āzā 'bá yī ká gólīyī tā íyíkā

lē 'bá kō rī 'bá yī rú rī

(Lúkā 10.13-15)

²⁰ Gō'dá nīngá sī rī, Yēsū drī tā áátázó òjílā gólīyī rī 'bá rīlī jārībā gólīyī gólá drī rīzō tā lārākō āmbá fī drī 'dīzō tā lá sī rī 'bá yī 'lélé 'alá sī rī 'á rī 'bá yī rú, tálā òjílā rī 'dī 'bá yī lēé īyī kō drī 'adīlī tā ònjí īyíkā rī 'bá yī 'ásī tā lēzō gólá 'á. ²¹ Gólá kī, "Ánī òjílā jārībā Kōrāzā ká rī ká rī 'bá yī gō'dá ānī òjílā jārībā Bētāsédā ká rī ká rī 'bá yī bē, lāṅō ònjí tētē 'á'dō 'é'á 'délé ānī drī, tálā nī gā volé dó tā lélé má 'á. Nī 'īšū drē tā jārībā Tírā ká rī ká gō'dá Sīdōnā ká bē. Ōvārī īzā jārībā 'dī 'bá yī trá 'āku ró tā ònjí òjílā gólīyī rī 'bá tólá nā 'bá yī ká tāsī. Gō'dá tí òjílā jārībā 'dī 'bá yī ká 'dī 'bá yī òró īyī tā lārākō gólīyī má drī rī'á 'lélā ānī lāfálé 'á rī 'bá yī ndrēé cú īyī līfī sī rī, tí gólīyī sō ítá līrīkū īzā ká trá īyī rú gōzō ófó fōlé īyī drī, 'dī ā'á'dā ró bē kī, pāṭī gólīyī 'adī drī trá 'wāā tā ònjí īyíkā rī 'bá yī 'ásī. ²² Má áta ānī drī tā pāṭī ró, ānī òjílā Kōrāzā ká gō'dá Bētāsédā ká bē rī, kāyī gólá Ōvārī drī 'ēzō tā-vó òjílā ndrī ká kīlī rī tú rī, lāṅō gólá 'é'á fēlā ānī drī rī 'á'dō 'é'á lāvūlī gārā lāṅō gólá Ōvārī drī 'é'á fēlā òjílā Tírā yī ká Sīdōnā bē 'dī 'bá yī drī rī drī sī.

²³ "Gō'dá ānī òjílā Kāpērānōmā ká rī 'bá yī, nī 'īšū ānikā bē-rī kī, Ōvārī ā'á'dō ānī lāgú'á yī ngálá úrú 'alá yā? Gólá 'á'dō ānī vū'á lāšī gólá 'édélé Sātānā yī drī rī 'á. Gólá 'icá kō ānī lāgú'á, tálā nī gā volé trá dó tā lélé má 'á. Gō'dá nī 'īšū drē tā Sōdómō ká tībē Ōvārī drī īzálé trá òjílā íyíkā bē 'āku ró tā ònjí gólīyīkā tāsī rī tā lá. Gō'dá tí tā lārākō gólīyī ānī òjílā Kāpērānōmā ká drī ndrēlē rī 'bá yī òōró 'lélā Sōdómō 'alá rī, tí òjílā lá yī 'adī drī trá tā ònjí īyíkā rī 'bá yī 'ásī, gō'dá tí Ōvārī 'icá jārībā 'dī īzálé kō, 'á'dō 'bā'á drē bē rī'á zāā 'acalé būūū 'āndrō nō. ²⁴ Má áta ānī drī tā pāṭī ró, ānī òjílā Kāpērānōmā ká rī 'bá yī, kāyī gólá Ōvārī drī 'ēzō tā-vó òjílā ndrī ká kīlī rī tú rī, lāṅō gólá 'é'á fēlā ānī drī rī 'á'dō 'é'á lāvūlī gārā lāṅō gólá Ōvārī drī 'é'á fēlā òjílā Sōdómō ká 'dī 'bá yī drī rī drī sī."

Tā Ōvārī drī tā íyíkā 'á'dázó òjílā gólīyī īyī nyāányā lōgō 'bá òzō 'dīyímvá kátī rī 'bá yī drī rī

(Lúkā 10.21-22)

²⁵ Gō'dá nīngá sī rī, Yēsū drī 'itōzō rī'á Ōvārī rī lūyīlī kī nī rī, "Tátá, nī rī trá vō úrú 'alá rī 'á gō'dá kpá āngó nō drīlī kúmú ró, má lūyī nī, tálā nī lāpī tā pāṭī ānikā rī trá òjílā gólīyī tā 'īšū 'bá kī'á nī rī, īyī līfī ōmbā rōō gō'dá yī ūnī tā kpá rōō rī 'bá yī drī sī. Ítī rī, nī 'á'dā tā rī 'dī 'bá yī trá trā òjílā gólīyī īyī nyāányā lōgō 'bá òzō 'dīyímvá kátī rī 'bá yī drī.

²⁶ Tátá, sū trá ní rú tā rī 'dī 'bá yī drī rú 'ēzō 'ítī 'dī."

²⁷ Gō'dá Yēsū drī tā áátázó kī, "Ámā átá 'áfē drī-ācē trá má drī 'á'dózó ngá ndrī drīlī. Ítī rī, òjílā āzākā 'icá kō 'ámā nīlī Ōvārī rī mvá ró, 'ámā átá Ōvārī nī mā cé nī. Gō'dá òjílā āzākā 'icá kpá kō 'ámā átá rī nīlī. Gō'dá má rī gógó gólá rī mvá ró rī nī gólá cé nī, gō'dá òjílā gólīyī má drī nīlī 'ámā átá rī 'á'dázó drīlīyī rī 'bá yī bē."

Tā Yēsū drī tā áátázó òjílā gólīyī lāṅō bē rī 'bá yī drī rī

²⁸ Gō'dá Yēsū drī tā áátázó kī, "Ánī gólīyī 'á'dó 'bá lāṅō ngá lāṅī ká bē rī, nī ānī má ngálā, tálā má fē ró mbārākā bē ānī drī. Má 'á'dō ānī 'bā'á lóvolé pīpīsilī 'ā'dī sī kāyī lāṅō ká rī 'bá yī 'á. ²⁹ Nī 'bā ānī nyāányā drī-ācē 'ámákā zélé rú 'ī'bū 'bá 'ámákā ró. Nī 'ārī tā gólīyī má drī rī'á átalā ānī drī rī 'bá yī, nī gō ró tā rī 'dī 'bá yī 'lélé 'dī, tálā má 'á'dó kō sī lōmbā 'bá 'í. Tā 'ámákā rī'á mánīsī, 'á'dó kō mbārākā sī. Ōzō nī 'ò'ē tā rī 'dī 'bá yī trá 'ítī rī, nī 'á'dó lōvō-lōvō úsú'á ānī nyāányā drī. ³⁰ Tā gólīyī má drī lélé ānī drī 'lélé rī 'bá yī, má 'á'dó mbārākā fē'á ānī drī 'ēzō lá lāṅō 'á'kó. Ítī rī, ngá gólīyī má drī lélé ānī drī nīlī rī rī'á tēlēfē 'ítī, 'á'dó kō ngá lāṅī-lāṅī 'í."

Tā Yēsū drī īyī 'á'dázó kāyī rātāā ká rī līpī lá ró rī

(Mārākō 2.23-28; Lúkā 6.1-5)

12 ¹ Kāyī rātāā ká²² sī, Yēsū yī drī ngāzō nīlī lājó'bá íyíkā yī bē kōrō 'ámvú 'ādrúgú līnjī 'bá trá rī ká 'ásī. Gō'dá lājó'bá gólākā 'dī 'bá yī trá rī'á lōfó ró. Ítī rī, gólīyī 'ótírī rī lāvūlī 'ādrúgú 'dī 'bá yī rú sī rī, drīlīyī rīzō 'ādrúgú 'ósīlī nyalé. ² Nīngá sī, Pārúsī āzā 'bá yī 'ótírī lājó'bá Yēsū ká 'dī 'bá yī ndrēé tā 'dī 'ērē 'á rī, drīlīyī tā áátázó Yēsū drī kī, "Lājó'bá 'ánikā 'dī 'bá yī rī īyī tā gólá 'ámā drī 'āyélé kō 'lélé lā'bī 'ámákā vó ró rī 'lélé 'ítī kāyī rātāā ká sī 'á'dō tāsī yā?"²³

³ Gō'dá Yēsū drī tā-drī lōgōzō drīlīyī kī, "Nī zī tā gólá 'ígīlī kúmú 'āngī Dāwúđī rī tāsī búkū Ōvārī ká 'á rī kō yā? Kāyī gólīyī drī 'bāzō lōfó ró 'ājú 'bū 'bá íyíkā yī bē rī 'á rī, gólīyī 'ē 'á'dō 'í yā? ⁴ Gólīyī fī trá jō Ōvārī ká 'á 'āmbātā fēlé trá ngá fēfē ró Ōvārī drī rī nyalé. Nī nī trá 'tāndī ró kī'á nī rī, cé drī-'bá lā'bī 'ē ká rī 'bá yī 'āyē 'dī ngá nyānyā rī 'dī nyalé. Gbō lé Dāwúđī yī nyā bē ngá nyānyā rī 'dī rī, úzī gólīyī kō lā'bī 'ēzā 'bá ró. ⁵ Gō'dá nī zī tā 'bā'bā gólīyī 'ígīlī búkū Ōvārī ká 'á drī-'bá lā'bī 'ē ká rī 'bá yī tāsī rī kō yā? Gólīyī rī lōsī 'lélé jō 'āngī Ōvārī ká 'á kāyī rātāā ká sī. Gō'dá úzī gólīyī kō lā'bī 'ēzā 'bá ró. ⁶ Má áta ānī drī tā pāṭī-pāṭī ró, ngá āzā bē nōngá,²⁴ 'āmbā gólākā lāvū gārā 'āmbā jō 'āngī Ōvārī ká rī ká drī sī. ⁷ Gō'dá nī 'īšū drē tā gólá 'ígīlī búkū Ōvārī ká 'á kī'á nī rī, 'Tā gólá má drī lélé lāvū 'bá gārā tā kōrōnyā zāzā ká má drī rī

²²12.1 'Dī Sābī sī, 'á'dó kō Gímā sī.

²³12.2 Lā'bī Yúdā yī ká vó ró rī, 'āyē òjílā kō 'ādrúgú drī 'ósīlī kāyī rātāā ká sī, tálā kāyī rātāā ká 'á rī, 'ó'ē lōsī kō.

²⁴12.6 Ngá 'dī rī'á Yēsū 'dī.

drīī sī rī īdī nō, nī ndrē īzā ōjīlā āzī kā.²⁵ Úlī 'dī 'bá yī, mī nīī tā ífī lá kō. Tí nī ōrō tā ífī lá nīī rī, tí nī ícá kō tā kīlī ōjīlā gólīyī rī 'bá kō tā 'lélé ányā ró rī 'bá yī rú.⁸ Gō'dá má gólá ájólé úrú lésī rī rī'á cú drī-ácē bē kâyī rātāā kā drīī.”

Tā Yésū drī āgō āzā drī lá drī ōgólé ōgō rī êdézó kpá

kâyī rātāā kā 'dī sī rī

(Márākō 3.1-6; Lúkā 6.6-11)

⁹ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drī ngāzō vō 'dī áyélé nīzō filī jó tā Ôvārī kā ārī kā rī 'álá. ¹⁰ Gō'dá jó 'dī 'á tólā rī, Yésū drī āgō āzā drī lá drī ōgólé ōgō rī úsúzō. Gō'dá Pārúsī yī lā'bī ímbá 'bá āzā 'bá yī bē kpá bē rī'á īyī tólā. Gólīyī ndrē āgō gólá drī lá drī ōgólé ōgō 'dī bē rī, gólīyī īsū tā trá kī, ngátá Yésū 'á'dō āgō 'dī édélé'á yā rī. Gō'dá drīlīyī ngāzō Yésū rī ījīlī kī, “'Á'dō lā'bī ámakā vó ró rī, rī'á tándí ró ōjīlā ngá lāzé bē rī édélé kâyī rātāā kā sī yā?” Gólīyī rī 'dī Yésū rī māndīkā lō'bā'á, ōzō gólá ō'è tā ányā trá rī, ókī ró tā gólākā bē ōnjī ró. ¹¹ Gō'dá Yésū drī tā-drī lōgōzō drīlīyī kī, “Ōzō ōjīlā āzā ālō ānī lāfálé sī 'á'dō kábīlīkī íyīkā bē ālō, gō'dá kábīlīkī gólākā 'dī ō'dé trá 'bū ángī 'á kâyī rātāā kā 'á rī, ááyé gólá kō lōfōlā volé 'bū 'ásī yā? Gólá 'á'dō kábīlīkī 'dī áse'á. ¹² Lā'bī ámakā áyé āmā tā tándí 'lélé kōrōnyā 'bā ká pālé kâyī rātāā kā sī. Gō'dá nī īsū drē tā ōjīlā mvá ká. Ōjīlā mvá tā lāzé gārā kábīlīkī tā drīī sī. Ítí rī, lā'bī ámakā áyé āmā tā tándí 'lélé ōjīlā āzī pālé kâyī rātāā kā sī.” ¹³ Gō'dá Yésū drī gōzō tā átálé āgō drī lá drī ōgólé 'dī drī kī, “Ní ījō ánī drī.” Gō'dá āgō 'dī drī íyī drī ījōzō mbī. Gō'dá gólá rī drī drī rú êdézó 'á'dólé tándí ró, ōzō drī lá āzā rī kátī.

¹⁴ Nīngá sī, Pārúsī 'dī 'bá yī drī ngāzō nīlī vō 'dī áyélé tā 'ī'bīlī Yésū rú, tálā yī úsú ró lāfī bē gólá rī fūzō.

Tā Yésū gólá Ôvārī drī njīlī nī rú 'ī'bū 'bá íyīkā ró rī tāsī

¹⁵ Gō'dá Yésū nī tā īsū Pārúsī 'dī 'bá yī ká 'ézó íyī fūlī 'dī bē rī, drīlā ngāzō nīlī volé vō 'dī 'ásī. Nīngá sī, ō'bī dūū vō āzā 'bá yī 'ásī drī ngāzō 'délé gólá rī vó bélé. Gō'dá ōjīlā gólīyī ndrī ngá lāzé fī ngīngī bē rī 'bá yī, gólá drī gólīyī êdézó ngá lāzé íyīkā 'ásī. ¹⁶ Gō'dá Yésū êdē ōjīlā gólīyī ngá lāzé bē 'dī 'bá yī bē rī, gólá drī drī-mbīlī sōzō gólīyī līfī tā átā-átā bē kī, “Nī lōfō āmā tā kō kī má 'á'dō 'á'dī 'dī yā ōjīlā āzākā drī.” ¹⁷ Tā 'dī 'è rú trá ítī 'dī, tálā tā gólá Ôvārī drī átálé trá tā āngū 'bá Ísáyā fī ākū ró nā rī 'á'dō ró bē tā pātī rō. Gólá kī,

¹⁸ “Nōō gólá tībē má drī njīlī 'á'dólé rú 'ī'bū 'bá ámakā ró rī 'dī.

Gólá 'dī tībē má drī lélé rōō rī.

Gō'dá gólá rī tā sū trá má rú tákányī.

Má 'á'dō Líntrī Tándí ámakā 'ájó'á mbârākā sōlé gólá 'á,

tálā gólá ōpē ró tā ngá pāpā ká mbī rī bē ōrī ndrī ōjīlā ká āngó 'ásī rī drī.

¹⁹ Ōzō gólá ōtírī rī tā ímbálé rī, gólá rī kō lāwālé ngátá ōtrélé.

Ítí rī, ōjīlā gólīyī rī 'bá lāfī drīī rī 'bá yī árī gólá kō ōtrérē 'á.

²⁰ Lómí gólá tólé pá sī rī, gólá ícá kō ŋólá,

gō'dá gólá ícá kpá kō lāmbā gólá rī 'bá kōlé ōcīkā ró rī ádrálé,²⁶

cálé būūū kâyī gólá drī 'ézó lāfī ngá pāpā ká njīlī ōjīlā pázō rī tú.

²¹ Tā 'dī tāsī rī, ōjīlā 'bāsúrú ndrī ká 'á'dō īyī līfī 'bā'á gólá drīī 'díyī pā 'bá ró.”

Ísáyā 42.1-4

Tā Yésū drī mbârākā íyīkā rīzō tā lārākō 'lélé rī tā lá 'á'dázō kī, 'á'dó kō mbârākā Sātánā ká 'dī rī

(Márākō 3.20-30; Lúkā 11.14-23)

²² Gō'dá nīngá sī, āgō āzā líntrī ōnjī drī rī'á ōmbélé ōmbē rī átrōzō ájīlī Yésū ngálá. Líntrī ōnjī rī 'dī 'bā āgō 'dī trá úlī átā ákó gō'dá kpá vō ndrē ákó. Gō'dá Yésū drī líntrī ōnjī 'dī drōzō volé āgō 'dī 'ásī. Gō'dá gólá lōfō líntrī ōnjī 'dī bē rī, āgō 'dī drī ngāzō rī'á úlī átálé, gō'dá kpá līfī lá drī rú njīzō vō ndrélé dódó. ²³ Ítí rī, ō'bī 'dī 'bá yī ndrē īyī tā Yésū drī 'lélé 'dī bē rī, fī lá īyī drī 'á'dīzō ndrúndrú. Gō'dá gólīyī drī tā íjízō īyī lāfálé 'ásī kī, “Ágō nō 'á'dō 'bā'á Dāwúdí rī ōzōwá gólá Ôvārī drī 'é'á ájólá 'díyī pā 'bá ró rī 'dī yā?”

²⁴ Gō'dá Pārúsī āzā 'bá yī árī īyī úlī ō'bī 'dī 'bá yī drī átálé 'dī bē rī, gólīyī drī ngāzō tā átálé Yésū rú kī nī rī, “Mbârākā gólá Yésū drī rīzō tā lārākō 'lélé 'dī sī lá 'dī, drī-'bá líntrī ōnjī ká Sātánā ōrī nī rī'á mbârākā 'dī fēlé gólá drī rīzō tā 'dī 'bá yī 'lélé 'dī.”

²⁵ Gō'dá Yésū nī tā Pārúsī 'dī 'bá yī drī rī'á īsūlā 'dī trá. Gō'dá drīlā gōzō tā átálé gólīyī drī úlī mánīgō sī kī nī rī, “Ōzō ōjīlā 'bādrī ālō ká ōcā īyī lāfā trá 'ájú 'būlī ákpā īyī vō 'ásī rī, 'bādrī 'dī 'á'dō 'dē'á, drīlā rú ízázō. Ōzō gō'dá ōjīlā jārībā ālō ká ngátá 'bā-fī ālō ká ōcā īyī lāfā rú fūlī ákpā īyī vō 'ásī rī, 'á'dō īyī 'dē'á drīlā rú lāpézō. ²⁶ Gō'dá ōzō Sātánā ōrī ákpā nī líntrī ōnjī íyīkā lādrólé ōjīlā gólīyī líntrī ōnjī bē rī 'ásī rī, 'dīī gólīyī cā lāfā trá ákpā īyī vō 'ásī. Ítí rī, kūmū gólākā 'á'dō 'é'á 'bālē ámbā-ámbā ró mbârākā bē rī íyīkā ángō tí ró yā? ²⁷ Gō'dá ōjīlā āníkā rī īyī bē líntrī ōnjī lādrólé ōjīlā 'ásī rī, 'á'dī fē mbârākā 'dī nī gólīyī drī yā? 'Dōvó nī īsū drē tā 'dī vó lá dódó, nī gō ró tā-vó ámakā kīlī mbīmbī. Tā-vó gólīyīkā 'á'dō tā 'á'dá'á ānī drī kī, ícá kō má drī líntrī ōnjī lādrólé ōjīlā 'ásī mbârākā drī-'bá líntrī ōnjī 'dī 'bá yī ká rī ká sī. ²⁸ Gō'dá ōzō pātīī Líntrī Tándí Ôvārī ká ōfē mbârākā nī má drī rīzō líntrī ōnjī lādrólé rī, Ôvārī 'á'dā tā trá kī, yī ájō má trá 'díyī pā 'bá ró, tálā ōjīlā ndrī ōrī ró bē kūmū íyīkā zélé.”

²⁵12.7 Ōsévā 6.6

²⁶12.20 Úlī mánīgō 'dī 'bá yī, tā ífī lá kī, Yésū ícá kō ōjīlā gólīyī mbârākā ákó rī 'bá yī gálé dó.

²⁹ Gō'dá Yésū drí úlī mǎnīgō āzā átázó kī, “Ūgú ícá kō filí òjílā gólá fāfā bē rí drí 'bā 'á, nī'á ngá gólákā úgūlī jó 'ásī. Ícá trá ūgú rí 'dī fāfā lá drí lāvūzō gārā fāfā 'bā-lípī 'dī ká drī sī²⁷ gólá drí 'bā-lípī 'dī òmbézó zālō sīsī rí, gólá òró gō ícálé filí nī'á ngá 'bā-lípī 'dī ká úgūlī. ³⁰ Má átā ānī drí, òzō òjílā āzā āā'dō kō má bē ngá ālō ró rí, òjílā rí 'dī rī'á amā ājú-'bā-āzī 'í. ³¹⁻³² Má átā ānī drí tā pātī rō, òzō òjílā āzā ò'è tā ònjí āzā 'bá yí trá Ôvārí rú ngátá āātā úlī ònjí Ôvārí rú rí, āā'dō ícá'á tā ònjí gólákā āyélé. Gō'dá òzō òjílā āzā āātā úlī ònjí mā rí gógó Ôvārí drí ājólé úrú lésí 'díyī pā 'bá ró nō rú rí, āā'dō kpá tā ònjí òjílā rí 'dī ká āyé'á. Gō'dá òzō òjílā āzā āātā úlī ònjí trá Líndrí Tāndí Ôvārí ká rú rí, Ôvārí ícá kō tā ònjí òjílā rí 'dī ká āyélé, ngbāāngbānō cālē būūū ĩzátú.”

Tā rīzō òjílā pīpīšīlī nīlī úlī gólīyī drí rī'á átálá rí sī rí

(Lúkā 6.43-45)

³³ Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó kī nī rí, “Ôzō nī òrī úlī átálé rí, nī ĩšū vó lá dódó. Ôzō nī òlē fē lō'wā tāndí rí ūsūlī rí, ní ā'dō ūsú'á lá fē tāndí drī. Ôzō gō'dá fē rí 'dī ā'dō fē gólá ònjí rí ĩ'dī rí, nī ā'dō lō'wā ònjí rí ūsú'á ĩ'dī fē rí 'dī drī. Tā 'dī tāsī rí, nī ā'dō fē nī'á lō'wā lá 'ásī. ³⁴ Gō'dá ānī Pārūsī yī, ānī rī'á nyé òzō ĩnī kátí, tā ĩšū ānī pīpīšīlī 'á rí rī'á ònjí ró. Nī ā'dō ícá'á tā tāndí átálé íyíkā ángō tí ró yā? Nī ndrē drē, òjílā rí íyíkā fī té tā ĩyī pīpīšīlī 'á rí átálé ĩ'dī. ³⁵ Gō'dá òjílā gólīyī tāndí ró rí, rí íyíkā tā tāndí ĩsūlī ĩ'dī. Tā 'dī tāsī rí, gólīyī rí úlī tāndí lōfōlē ĩ'dī ĩyī pīpīšīlī 'ásī. Gō'dá ĩtí rí, òjílā gólīyī ònjí rí 'bá yí, gólīyī rí íyíkā tā ònjí ĩsūlī ĩ'dī. Tā 'dī tāsī rí, gólīyī rí tā ònjí lōfōlē ĩ'dī ĩyī pīpīšīlī 'ásī. ³⁶ Gō'dá má átā ānī drí, kǎyī gólá Ôvārí drí 'ézó tā-vó òjílā ndrī ká kílí rí tú rí, Ôvārí ā'dō 'é'á tā-vó ānīkā kílí úlī gólīyī ndrī ānī drí átálé vó lá ĩšū ākó rí vó ró. ³⁷ Ítí rí, úlī ānīkā āzā 'bá yí ā'dō ā'dálá kī, nī 'è tā mbī 'í, gō'dá úlī āzā 'bá yí ā'dō ā'dálá kī, nī 'è tā ānyā 'í.”

Tā Yésū drí tā átázó drī-'bá ángī Yúdā yí ká gólīyī gólá rí ĩjī 'bá tā lārākō 'élé ĩyī drí rí 'bá yí rú rí

(Márākō 8.11-12; Lúkā 11.29-32)

³⁸ Gō'dá nīngá sī rí, lǎ'bí ĩmbá 'bá āzā 'bá yí gō'dá Pārūsī yí bē drí Yésū rí ūjūzō kī, “Tā ĩmbá 'bá, ní 'è tā lārākō gólá ĩ drí ā'díjzō rí amā drí, tǎlá mā nī ró bē kī, pātī Ôvārí ājō nī nī.”

³⁹ Gō'dá Yésū drí ngāzō tā lōgōlē òjílā 'dī 'bá yí drí tā lē ākō gólīyíkā yí 'á rí drí kī, “Ānī òjílā kǎyī nō 'bá yí ká nō rī'á òjílā ònjí 'í. Nī ró Ôvārí kō. Nī rí amā ĩjílí tā lārākō 'élé ānī drí ndrélē ā'dō tāsī yā? Tā lārākō gólá ānī drí 'é'á ndrélā má sī rí ā'dō 'bā'á cé òzō tā lārākō gólá Ôvārí drí 'élé trá ākū ró tā āngū 'bá Yónā drí rí kátí rí ĩ'dī. ⁴⁰ Ākū ró nā 'bá yí sī, ĩ'pī āndrē tē Yónā bē rí, gólá rí trá ĩ'pī āndrē nā 'á ĩtú nā gō'dá ngáčī kpá nā. Ā'dō 'bā'á kpá ĩtí amā tāsī. Mā gólá Ôvārí drí ājólé úrú lésí 'díyī pā 'bá ró rí ā'dō 'é'á rílí ĩnyákú 'á ĩtú nā gō'dá ngáčī kpá nā. ⁴¹ 'Dōvó nī ĩšū drē òjílā Nínivē ká tā lá. Yónā pē úlī Ôvārí ká bē gólīyī drí rí, drílīyī tā lēzō 'á lá, gō'dá gólīyī ādī drī trá tā ònjí íyíkā 'ásī. ²⁸ Āmbā amákā lāvū gārā āmbā Yónā ká drī sī. Nī lēé tā kō úlī amákā 'á ā'dō tāsī yā? Ānī òjílā kǎyī nō 'bá yí ká nō, nī ndrē drē, kǎyī gólá 'ézó tā-vó òjílā ká kílí rí tú rí, òjílā Nínivē ká ā'dō ĩyī ícícíyá 'é'á ānī rú Ôvārí āndrá, tǎlá nī gā volé trá dó tā lēlé úlī amákā 'á. ⁴² Gō'dá nī ĩšū drē kpá kúmú ángī gólá òkó ró ā'dó 'bá 'bādrī Sébā ká drīlī rí tā lá. ²⁹ Gólá rī'á òkó tā nīnī 'bá 'í. Gólá āngā trá ānīlī 'bādrī íyíkā jējē ró nā lésí, nī'á kúmú ángī Sólōmō rí ndrélé, tǎlá gólá ārī tā nīnī kúmú Sólōmō ká rōō 'dī tā lá trá, ĩ'dī gólá drí āngázó ānīlī, tǎlá Sólōmō ĩmbā ró yí bē tā nīnī íyíkā 'dī sī. Āmbā amákā lāvū gārā kúmú Sólōmō ká drī sī. Má átā ānī drí, ānī òjílā kǎyī nō 'bá yí ká nō, kǎyī gólá Ôvārí drí 'ézó tā-vó òjílā ká kílí rí tú rí, òkó 'dī ā'dō ícícíyá 'é'á ānī rú Ôvārí āndrá, tǎlá nī gā volé dó tā lēlé má 'á.”

Tā āgō-āgō líndrí ònjí ká filí kpá ó'dí òjílā 'á rí tāsī

(Lúkā 11.24-26)

⁴³ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí kpá tā átázó kī, “Ôzō òōdrō líndrí ònjí trá òjílā 'ásī rí, líndrí ònjí 'dī ā'dō nī'á lámú bē vō āgāngbélē 'ásī, nī'á vō lōndā bē rīzō 'á lá. Ôzō gō'dá gólá ūsū vō kō rīzō lōvolé 'á lá rí, ⁴⁴ gólá ā'dō tā átá'á ĩyī nyāányā drí kī, ‘Má ā'dō nī'á gólē òjílā má drí āfōzō 'álá sī rí 'á.’ Ôzō òjílā 'dī āāzī Líndrí Tāndí Ôvārí ká kō rílí ĩyī pīpīšīlī 'á rí, líndrí ònjí 'dī ā'dō òjílā 'dī pīpīšīlī lá ūsú'á drē zāā tākó ĩtí. Úkū 'á lá trá ngbāngbā, gō'dá éédē trá tāndí ró. ⁴⁵ Gō'dá líndrí ònjí 'dī ā'dō nī'á líndrí ònjí ònjí lá drí lāvūlī gārā gólákā drī sī rí 'bá yí ādrīlī nī-drī-lā-rī, drílīyī ānīzō filí òjílā 'dī 'á. Ítí rí, líndrí ònjí 'dī 'bá yí ā'dō òjílā 'dī 'é'á ònjí tētē ró rōō lāvūlī gārā gólá sīsī rí drī sī. Ā'dō ā'dó'á kpá ĩtí òjílā kǎyī nō 'bá yí ká gólīyī volé gā 'bá dó tā lēlé má 'á rí 'bá yí drí.”

Tā Yésū drí tā átázó íyī āndré yí tāsī ĩyī ādrúpī yí bē rí

(Márākō 3.31-35; Lúkā 8.19-21)

⁴⁶ Gō'dá Yésū òtírī rī drē zāā tā átálé ò'bí 'dī 'bá yí drí rí, āndrē lá yí ādrúpī lá yí bē, drílīyī ācázó ānī'á gólá rí lōndā bē. Drílīyī ādrézó ākpā ĩvī 'álá. ⁴⁷ Gō'dá drílīyī òjílā ālō jōzō filí jó 'álá, nī'á tā átálé Yésū drí kī nī rí, “Ānī āndré yí ānī ādrúpī yí bē, gólīyī bē ĩvī 'álá, gólīyī kī nī rí, ní ònī ĩyī ngálá, tǎlá yí lē tā átálé ní bē.” ⁴⁸ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzō kī nī rí, “Āmā āndré íyíkā ā'dī ĩ'dī amā ādrúpī yí bē yā?” ⁴⁹ Gō'dá Yésū drí ĩyī drī ĩjōzō tā ári 'bá íyíkā 'dī 'bá yí ā'dálé, gō'dá drílā ngāzō tā átálé kī nī rí, “Nī ndrē drē, nō 'bá yí rī'á amā āndré yí ĩ'dī amā ādrúpī yí bē. ⁵⁰ Ítí rí, òjílā gólīyī rí

²⁷12.29 Úlī mǎnīgō 'dī tā ífí lá kī, mbārākā Yésū ká lāvū trá gārā líndrí ònjí drōzō òjílā 'ásī.

²⁸12.41 Nī zī tā òjílā Nínivē ká 'dī 'bá yí tāsī búkū Yónā ká 'á kápítá 3.

²⁹12.42 Nī zī tā òkó 'dī tāsī 1 Kúmú 10 'á.

'bá tā gólá áamá átá úrú 'álá rí drí lēlé òjílá drí 'èlé rí 'bá yí 'èlé 'dī rí, gólíyí 'dī áamá àdrúpī yí, áamá ízó yí, gō'dá áamá àndré yí bē.”

Í'dígówá órī rī 'bá ká úlī mǎnīgō sī rī

(Márākō 4.1-9; Lúkã 8.4-8)

13 ¹ Kàyī àlò-àlò 'dī sī rí, Yésū yí drí ngázó 'bá 'dī àyéle nǐzó Ìmvú àndrē Gǎlíláyā ká tī 'álá, tǎlá yí nī ró bē rīlí tólá òjílá ìmbálé. ² Gō'dá òjílá drí ítòzó rí'á ànǐlí Yésū ngálá. Gō'dá gólá ndrē òjílá 'dī 'bá yí bē rú è'bé'á ácalé dūú yí lǎgátí rí, drílá ngázó mbálé kòlóngbō 'á rīlí vūdrí. Gō'dá òjílá ò'bí 'dī 'bá yí drí àdrézó ìyíká Ìmvú àndrē 'dī gārā drī lá 'á. ³ Gō'dá Yésū drí ítòzó rí'á tā àmbá àzà 'bá yí ìmbálé ò'bí 'dī 'bá yí drí úlī mǎnīgō yí sī í'dígówá yí bē. Gólá kī nī rí, “Kàyī àzà sī, ámvú 'wá 'bá àzà drí ngázó nǐlí yí drí ámvú 'álá nǐ'á órī rīlí. ⁴ Gō'dá gólá òtírí rīí órī rīlí rí, órī àzà 'bá yí lò'dé ìyíká trá pávó tī 'á. Gō'dá àríwá ànǐ trá ù'dúlá nyǎlé. ⁵ Gō'dá órī àzà 'bá yí lò'dé ìyíká vò gólá rövò bē ìnyákú lá drí à'dózo cé fínýáwá rí 'á. Gō'dá ìtí rí, órī lá drí àfòzo mbálé 'wàà'wá, tǎlá ìnyákú à'dó kò fífí ró. ⁶ Gō'dá ìtú àfò bē kǎlé gbíli-gbíli rí, drílá ngá-àrú 'dī zázó, drílá àndrázó 'lílí, gō'dá drílá drázó, tǎlá ìndrígó lá fí kò dódó ìnyákú 'á. ⁷ Gō'dá órī àzà 'bá yí lò'dé ìyíká àsòpá ngbükpū rí 'bá yí lǎfálé 'á. Ítí rí, drílíyí àfòzo mbálé tǎndí ró. Gō'dá àsòpá 'dī 'bá yí drí ngá-àrú 'dī 'bá yí vòzó, drílíyí drázó. ⁸ Gō'dá órī àzà 'bá yí lò'dé ìyíká ìnyákú tǎndí 'á. Drílíyí mbázó tǎndí ró lò'wá 'wǎlé còkpò-còkpò. Gō'dá àzà 'bá yí drí lò'wá 'wázó kámá-àlò, àzà 'bá yí 'wá ìyíká nyà'dí-nà, gō'dá àzà 'bá yí 'wá ìyíká nyà'dí-trá-drī-là-ngá-mùdrí. ⁹ Gō'dá òzò nī ààrī tā bē rí, 'dövó nī àrī úlī 'dī 'bá yí dódó 'balé ànǐ drīí.”

Tā ífí Yésū drí rǐzó tā ìmbálé úlī mǎnīgō sī í'dígówá bē rí

(Márākō 4.10-12; Lúkã 8.9-10)

¹⁰ Nǐngá sī, tā àrī 'bá Yésū ká rí 'bá yí drí ànǐzó ìyí gólá ngálá tā ìjílí gólá tī kī, “Tǎlá à'dò 'í nǐ drí rǐzó tā ìmbálé òjílá drí úlī mǎnīgō sī yā?”

¹¹ Gō'dá Yésū drí tā-drī lògòzó drílíyí kī, “Ónyí ànǐ nyáányà trá, tǎlá tā Òvǎrī ká gólá drí lǎpílí òjílá àzà 'bá yí drí sī tā tǐbè gólá drí òjílá 'bázó rīlí kǔmū ìyíká zélé rí tǎsī rí àá'dá ró bē ànǐ drí. Gō'dá rí'á àmbà-àmbà ró òjílá àzà 'bá yí drí tā 'dī 'bá yí nǐzó. ¹² Nǐ ndrē drē, òjílá gólíyí tā Òvǎrī ká drí fǐzó gólíyí drīí rí, àá'dò gólíyí ìmbá'á rōò tā Òvǎrī ká sī. Gólíyí à'dò 'bá'á tā nǐnǐ bē àmbá. Gō'dá gólíyí tā àmáká drí fǐzó gólíyí drīí kò'dáwá rí, tā Òvǎrī ká fínýáwá gólíyí drí nǐlǐ 'dī ícá kò gólíyí pǎlé, à'dò 'bá'á cú ìtí lòsǐ àkò. ¹³ Má rí tā ìmbálé úlī mǎnīgō sī í'dígówá bē, tǎlá tā gólíyí má drí rí'á 'èlá rí, òjílá àmbá gólíyí rí 'bá ndrèlá rí 'bá yí àmbé ìyí Ìfí kpǎákū, tǎlá ìyí òzó kò ícá ndrèlá. Ítí rí, gólíyí ícá kò tā ífí lá nǐlǐ. Gō'dá tā má drí rí'á àtálá rí, àrī ìyí bē rí, gólíyí já ìyí bǐ volé, tǎlá ìyí òzó kò ícá àrílá. Ítí rí, tā lá fí kpá kò gólíyí drīí. 'Dīí tā ífí gólá má drí rǐzó gólíyí ìmbálé úlī mǎnīgō sī í'dígówá bē rí 'dī 'dī. ¹⁴ Ítí rí, tā gólá tā àngū 'bá Ísáyā drí àtálé trá àkú ró gólíyí tǎsǐ rí rí'á tā pǎtǐí 'í, kǐ'á nǐ rí,

'Nǐ à'dò úlī àmáká àrǐ'á, gō'dá tā lá ícá kò fílí ànǐ drīí.

Nǐ à'dò tā gólá má drí rí'á 'èlá rí ndrè'á, gō'dá nǐ ícá kò tā ífí lá nǐlǐ.

¹⁵ Tí òjílá 'dī 'bá yí drī lá yí òró 'bàà kò àmbà-àmbà ró,

gō'dá gólíyí òró ìyí bǐ-'balé àsǐí kò kpǎákū,

gō'dá òró ìyí kpá Ìfí àmbé kpǎákū kò rí,

tí Ìfí lá yí ndrē tā nò trá,

tí bǐ-'balé lá yí àrī tā nò trá,

tí tā àmáká fí nò trá gólíyí drīí.

Gō'dá gólíyí àjà drī nò trá àgòlé má ngálá,

má pà ró gólíyí bē.’

Ísáyā 6.9-10

¹⁶ “Ànǐ tā àrī 'bá àmáká rí 'bá yí, ànǐ rí'á àndrā-tǎndí bē, tǎlá nǐ nǐí ànǐ Ìfí trá tā àmáká ndrèlé dódó, gō'dá nǐ nǐí ànǐ bǐ-'balé kpá trá tā àmáká àrílí dódó gòzó 'èlá tǎndí ró. ¹⁷ Má àtá ànǐ drí tā pǎtǐí ró, tā àngū 'bá dūú gólíyí à'dò 'bá àkú ró nǎ 'bá yí gō'dá tā mbǐ 'bá dūú Òvǎrī ká àzà 'bá yí bē, gólíyí lē ìyí trá tákányí tā gólíyí ànǐ drí rí'á ndrèlé ngbāangbānò ànǐ Ìfí sī nò 'bá yí ndrèlé, gō'dá gólíyí ícá kò ndrèlá. Gólíyí lē trá kpá tā gólíyí ànǐ drí rí'á àrílá ngbāangbānò rí àrílí ìyí bǐ sī, gō'dá gólíyí ícá kpá kò àrílá.”

Tā Yésū drí í'dígówá órī rī 'bá ká 'dī tā ífí lá à'dázó rí

(Márākō 4.13-20; Lúkã 8.11-15)

¹⁸ Gō'dá Yésū drí ítòzó í'dígówá órī rī 'bá ká 'dī tā ífí lá à'dalé. Gólá kī nī rí, ¹⁹ “Nǐ àrī drē, órī gólíyí 'dē 'bá lǎfí 'á rí, 'dīí òjílá gólíyí tā àtí-àtí tǎndí kǔmū Òvǎrī ká rí tǎsǐ rí àrī 'bá, gō'dá tā lá fí gólíyí drīí dódó kò. Ítí rí, Sǎtānā drí ànǐzó úlī gólíyí drí àrílí 'dī trólé volé gólíyí pǐpǐsǐlǐ 'ásí. ²⁰ Gō'dá órī gólíyí 'dē 'bá ìnyákú rövò bē rí 'á rí, 'dīí rí'á òjílá gólíyí tā àtí-àtí tǎndí 'dī àrī 'bá dódó, gō'dá drílíyí tā lèzo 'á lá àyíkò sī. ²¹ Gō'dá tā lèlé gólíyíká à'dó kò cú mbàràkà bē rōò. Ítí rí, úlī gólíyí drí àrílí 'dī 'bá yí ícá kò rīlí zǎà gólíyí pǐpǐsǐlǐ 'á. Gō'dá òzò kàyí ìzà ká àacà trá rí, ngátá òzò òófè lǎnò ònjí tètè trá gólíyí drí tā lèlé gólíyíká tǎsǐ rí, drílíyí tā lèlé ìyíká 'dī àyézo 'wàà ró. ²² Órī gólá 'dē 'bá àsòpá ngbükpū lǎfálé 'á rí, 'dīí rí'á òjílá gólíyí tā àtí-àtí tǎndí Òvǎrī ká 'dī àrī 'bá dódó gòzó tā lèlé 'á lá. Gbò lé ìtí rí, gólíyí rí'á tā ìsū bē rōò ngá gólíyí àngó nò 'á nò 'bá yí tǎsǐ. Ítí rí, gólíyí lē à'dólé ngá-drī àmbá bē. Tā ìsū gólíyíká 'dī à'dò gólíyí àdó'á. Ítí rí, tā lèlé gólíyíká Òvǎrī 'á 'dī drí à'dózo cú ìtí lò'wá àkò. ²³ Órī gólá 'dē 'bá ìnyákú tǎndí 'á rí, 'dīí rí'á òjílá gólíyí tā àtí-àtí tǎndí

Ôvâri kâ 'dī âri 'bâ drīlīyī tā lēzō 'á lâ pīpīsilī ālō sī rī 'bâ yī 'īdī. Ítī rī, āzâ 'bâ yī drī lō'wâ 'wāzō âcalé kámâ-ālō tā 'ĕ'ĕ tândī gólīyīkâ sī, āzâ 'bâ yī 'wâ īyīkâ nyâ'dī-nâ, gō'dá āzâ 'bâ yī 'wâ īyīkâ nyâ'dī-ālō-drī-lâ-ngâ-mûdrī.”

I'dígówá Yésū drī âtalé tā írírī ōngī-ōngī kâ ífō 'ásī rī tāsī rī

²⁴ Gō'dá nīngá sī, Yésū drī ítōzō i'dígówá āzâ âtalé ō'bī 'dī 'bâ yī drī kī, “Tā gólâ Ôvâri drī 'ēzō ōjīlâ gólīyī rī 'bâ īyī kūmū īyīkâ zélé rī vó lâ yī ndrēlē rī rī'á nōtī. Āgō āzâ drī ámvú īyīkâ 'wāzō, gō'dá drīlâ ífō ōrī tândī rīzō ámvú īyīkâ 'dī 'á. ²⁵ Gō'dá ngáčī āzâ sī, ōjīlâ ōtírī 'bâā īyī ndrī 'á'dú kō'á rī, ājū-'bâ-āzī ámvú līpī 'dī kâ drī ânīzō kírī ró írírī ífī rīlī dró ífō gólâkâ rīlī 'dī 'bâ yī lāfálē sī. Gō'dá drīlâ íyīngá ngāzō lāvūlī. ²⁶ Gō'dá ífō 'dī 'bâ yī ōtírī 'bâā âfō'á mbālē lō'wâ 'wālē rī, gō'dá írírī 'dī 'bâ yī drī kpá âfōzō mbālē 'dūwā ífō 'dī 'bâ yī bē. ²⁷ Gō'dá rú 'ī'bū 'bâ ámvú līpī 'dī kâ 'dī 'bâ yī ndrē īyī írírī rī 'bâ âfólē ífō lāfálē sī 'dī 'bâ yī bē rī, drīlīyī ngāzō nīlī ámvú līpī 'dī 'ījīlī kī, ‘Āmbá, ákī, ní rī fī cé ífō ōrī 'īdī ámvú ánikâ 'dī 'á kō yā? Gō'dá írírī âfō 'bâ 'á lâ rōō 'dī 'bâ yī ūsū rú īyīkâ ángō lésī yā?’ ²⁸ Gō'dá ámvú līpī 'dī drī tā-drī lōgōzō drīlīyī kī, ‘Ājū-'bâ-āzī rī īyī írírī 'dī 'bâ yī nī.’ Ítī rī, rú 'ī'bū 'bâ gólâkâ 'dī 'bâ yī drī gólâ rī 'ījīzō kī, ‘Ā'dō bē ítī rī, ní lē tā-drī trá āmâ drī nīzō írírī 'dī 'bâ yī ōngīlī volé yā?’ ²⁹ Gō'dá ítī rī, ámvú līpī 'dī drī kpá tā-drī lōgōzō drīlīyī kī, ‘Ē'ĕ, nī ōngī drē kō ngbāāngbānō, tálâ nī ōzō gō'dá kō ífō ōngī kpāā gólīyī bē. ³⁰ Nī āyē drē írírī 'dī 'bâ yī ōmbâ ró īyī 'dūwā ífō 'dī 'bâ yī bē cālē būūú pará rīzō ífō ŋólē rī 'á. 'Dīlī vósī rī, má 'á'dō tā âtá'á lōsī 'ĕ 'bâ ámákâ rī 'bâ yī drī, gólīyī ōōngī ró īyī drē írírī 'dī 'bâ yī sīšī, gólīyī ōōmbē ró tū vō ālō 'á zālē lāsī sī, gō'dá gólīyī ōgō ró ífō ŋólē 'balé ĕrō 'á.’ ”

Úlī mănīgō lāfī gólâ ōjīlâ Ôvâri kâ drī 'ēzō līzólē âcalé dūū rī tāsī rī

(Márākō 4.30-32; Lúkâ 13.20-21)

³¹ Gō'dá Yésū drī úlī mănīgō āzâ âtázō rī ōjīlâ gólīyī 'ĕ 'bâ á'dólē ōjīlâ Ôvâri kâ ró rī 'bâ yī tāsī. Gólâ kī, “Lāfī gólâ Ôvâri drī 'ēzō ōjīlâ dūū 'balé līzólē á'dólē ōjīlâ īyīkâ ró rī rī'á ōzō āgō āzâ gólâ lī'ba ífī 'īdī 'bâ ámvú īyīkâ 'á rī kátī.

³² Gbō lé lī'ba ífī 'dī rī'á fīnyáwá ítī rī, gō'dá ōtírī áfōō rī, á'dō mbā'á âcalé fē āngī ró. Ítī rī, áriwá á'dō īyī rī'á gará lâ 'dī 'bâ yī drī. Á'dō á'dó'á kpá ítī ōjīlâ dâ gólīyī rī 'bâ ámâ vó lōbēlē rī 'bâ yī drī, gólīyī á'dō 'ĕ'á līzólē dūū ítī 'īzátú.”

³³ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drī kpá úlī mănīgō āzâ âtázō tā ālō-ālō 'dī tāsī. Gólâ kī, “Lāfī gólâ Ôvâri drī 'ēzō ōjīlâ īyīkâ 'balé līzólē dūū rī kpá rī'á ōzō ōkō āzâ gólâ lē 'bâ āmbātâ īyīkâ ākū sī rī 'bēlē rī kátī. Gólâ á'dō 'ā'ī-ārâ átrō'á āmbâ gōzō ākū átrólē fīnyáwá ítī dālē 'á lâ. Ítī rī, ākū fīnyáwá 'dī drī 'ā'ī-ārâ 'dī 'bāzō āpīlī āmbâ.”

³⁴⁻³⁵ Yésū rī kō ō'bī ímbálē cú ítī úlī mănīgō ākō i'dígówá bē. Gólâ rī gólīyī ímbálē úlī mănīgō sī i'dígówá bē 'dī, tálâ úlī gólâ tā āngū 'bâ Ôvâri kâ drī âtalé trá ākū ró Yésū rī tāsī rī nâ 'bâ yī á'dō ró bē tā pātī rī. Úlī rī 'dī 'bâ yī kī, “Má á'dō tā âtá'á ānī drī úlī mănīgō sī i'dígówá bē.

Má á'dō tā gólīyī lāpīlī kírī ítō vō āngō nō kâ 'ásī rī 'bâ yī á'dá'á ānī drī úlī mănīgō sī i'dígówá bē.”

Lôngó 78.2

Tā Yésū drī i'dígówá írírī ōngī-ōngī kâ ífō 'ásī ífī lâ á'dázō rī

³⁶ Nīngá sī, Yésū yī drī ngāzō ō'bī 'dī 'bâ yī āyélē tā âri 'bâ īyīkâ yī bē nīzō gólē 'bâ 'álâ. Gō'dá gólīyī cā bē 'bâ 'álâ rī, tā âri 'bâ gólâkâ 'dī 'bâ yī drī ânīzō īyī gólâ rī 'ījīlī kī, “Nī á'dâ drē i'dígówá ánikâ írírī ífī kâ rīlī ámvú ífō kâ 'á 'dī ítō lâ āmâ drī.” ³⁷ Gō'dá Yésū drī ngāzō i'dígówá 'dī tā ífī lâ á'dálē drīlīyī. Gólâ kī, “Āgō gólâ ōrī ífō kâ rī 'bâ ámvú īyīkâ 'á 'dī mâ gólâ Ôvâri drī ájólē ūrú lésī nō 'īdī. ³⁸ Gō'dá ámvú rī gógó īyīkâ ángō nō 'īdī. Gō'dá ōrī ífō kâ 'dī īyīkâ ōjīlâ gólīyī 'ĕ 'bâ á'dólē ōjīlâ Ôvâri kâ ró rī 'bâ yī 'īdī. Gō'dá ōrī írírī kâ 'dī īyīkâ ōjīlâ gólīyī Sātānâ kâ ró rī 'bâ yī 'īdī.

³⁹ Gō'dá ājū-'bâ-āzī gólâ ōrī ōnjī írírī kâ rī 'bâ 'dī īyīkâ Sātānâ 'īdī. Kāyī ífō ŋō kâ 'dī īyīkâ kāyī ādūkū āngō nō kâ rī 'īdī. Gō'dá lōsī 'ĕ 'bâ ngá gólīyī ámvú 'á rī ŋólē rī īyīkâ mālāyīkâ Ôvâri kâ rī 'bâ yī 'īdī.

⁴⁰ “Ōzō írírī 'ĕ'bērē tū vō ālō 'á zālē lāsī 'á rī kátī, á'dō rú 'ĕ'á kpá ítī kāyī ādūkū āngō nō kâ sī. ⁴¹ Gō'dá má á'dō mālāyīkâ ámákâ ájō'á. Gólīyī á'dō ānī'á ōjīlâ gólīyī rī 'bâ ōjīlâ āzī 'balé tā ōnjī 'ĕlē rī 'bâ yī 'ĕ'bélē ndrī āngō Ôvâri drī 'balé nō 'ásī, gō'dá kpá gólīyī ndrī rī 'bâ tā ōnjī āzâ 'bâ yī 'ĕlē rī 'bâ yī bē. ⁴² Gō'dá mālāyīkâ 'dī 'bâ yī á'dō gólīyī trō'á vūlī lāsī rā'dā édélē Sātānâ yī drī rī 'á vélé tólâ ngbâ. Gólīyī á'dō áwó ngō'á sī-gílī nyānyā bē, ngá lāzē-lāzē ōnjī 'dī drī sī. ⁴³ Gō'dá ōjīlâ gólīyī rī 'bâ tā mbī Ôvâri kâ 'ĕlē rī 'bâ yī, gólīyī á'dō lāgū'á lāgū ōzō 'ītú kátī āngō ó'dī gólīyī átá Ôvâri kâ rī 'álâ. Ōzō nī á'dō bī bē rī, 'dōvó nī âri drē úlī ámákâ 'dī 'bâ yī dódó.”

Tā á'dô-á'dô ōjīlâ Ôvâri kâ ró rī tā lâ drī á'dózō tā āngī ró rī

⁴⁴ Gō'dá nīngá sī, Yésū drī úlī mănīgō āzâ âtázō rī tā á'dô-á'dô ōjīlâ Ôvâri kâ ró rī kâ tāsī. Gólâ kī, “Tā á'dô-á'dô ōjīlâ Ôvâri kâ ró rī kâ rī'á nyé ōzō āgō āzâ gólâ nī 'bâ ngá gólâ lāgī lâ drī á'dózō rōō ōzō dáābō kátī lāpīlī trá vō ámvú kâ 'á rī úsulī rī kátī. Gō'dá gólâ ndrē ngá rī 'dī bē rī, drīlâ lāpīzō lâ kpá ó'dī vō rī 'dī 'á. Gō'dá drīlâ ngāzō nī'á gólē yī drī 'bâ 'álâ, nī'á ngá īyīkâ 'bâ kâ lāzīlī gílī ndrī volé, á'dô ró yī drī á'dózō lāfâ bē dūū āgōzō ámvú vō 'dī gílī, á'dô ró bē īyī nyānyā kâ ró, gō'dá ngá gólâ ōzō dáābō kátī 'dī, yī trō ró bē yī drī.

⁴⁵ “Gō'dá á'dô-á'dô ōjīlâ Ôvâri kâ ró rī kpá rī'á ōzō ngá lāzī 'bâ gólâ nī 'bâ ngá 'díyī lō'ī kâ sūsū ró zīlī pérēlē rī lōndâ bē gílī rī kátī. ⁴⁶ Gō'dá drīlâ pérēlē āzâ sūsū ró lāgī lâ drī lāvūlī gārā rī úsúzō. Gō'dá gólâ úsū pérēlē 'dī bē rī, drīlâ nīzō ngá īyīkâ lāzīlī gílī ndrī volé, gō'dá drīlâ pérēlē 'dī gīzō yī drī.”

Tā Yésū drī úlī mănīgō átázō tā Ôvâri drī ōjīlâ īyīkâ ĕpēzō trólē ūrú 'álâ rī tāsī rī

⁴⁷ Gō'dá nīngá sī, Yésū drī kpá úlī mănīgō āzâ âtázō kī, “Tā Ôvâri drī 'ēzō ōjīlâ īyīkâ ĕpēlē trólē ūrú 'álâ rī rī'á nyé ōzō 'ī'bī 'bē 'bâ āzâ 'bâ yī nī 'bâ 'ī'bī 'bēlē áyágá 'álâ ímbâ sī gō'dá drīlīyī 'ī'bī tī ūrúzó dūū ímbâ īyīkâ 'dī 'á rī kátī.

⁴⁸ Gō'dá drílīyī gōzō ímbá 'dī áselé ívī ángalángá drī 'álá. Gō'dá drílīyī 'ī'bí gólīyī tándí rī yī êpēzō 'bálé bāgā 'á, gō'dá ngá lédrē-lédrē ōnjí rī 'bá yī êpēzō vūlī volé. ⁴⁹ Á'dó 'é'á rú 'elé kpá íti kâyī ádukū ángó nō ká sī. Málāyíkā Ôvārí ká á'dô íyī áni'á òjílā gólīyī ōnjí rī 'bá yī lāfálé lá cālé òjílā gólīyī tándí rī 'bá yī rú sī. ⁵⁰ Íti rī, á'dô òjílā ōnjí 'dī 'bá yī trō'á vūlī lāsī 'á. Tólā gólīyī á'dô áwó ngó'á sī-gílí nyānyā bē ngá lāzé-lāzé lāsī ká 'dī drí sī.”

⁵¹ Gō'dá Yésū drí tā íjízó tā ári 'bá íyíkā 'dī 'bá yī tī kī, “Tā 'dī 'bá yī fī trá áni drī yā?” Gō'dá drílīyī tā 'dī drī lá kōzō kī, “Áwó, tā 'dī 'bá yī fī trá áni drī.” ⁵² Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó drílīyī kī nī rī, “R'á tándí ró òzō á'dô trá íti rī, tálā lā'bí ímbá 'bá gólá tā Ôvārí ká 'lī 'bá gō'dá drílā gōzō rílí kūmū Ôvārí ká zélé rī, gólá r'á nyé òzō 'bā-lípī gólá ngá tándí ó'dí íyíkā lōfō 'bá ngá tándí ákū bē vō gólá drí lāpízó lá rī 'ásí tā tándí 'ézó 'dī sī lá yī rī kátí. Gólá á'dô tā Ôvārí drí á'dalé ákū ró rī 'bá yī 'lī'á tā Ôvārí drí á'dalé ngbāāngbānō rī 'bá yī bē.”

⁵³ Nīngá sī, Yésū ndē bē tā ímbá íyíkā úlī mánīgō sī 'dī 'bá yī rī, drílā ngázó nílí volé nīngá sī.

Tā òjílā Yésū rī nyānyā ká rī 'bá yī drí volé gázó dó tā lélé gólá 'á rī

(Márākō 6.1-6; Lúkā 4.16-30)

⁵⁴ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drí ngázó nī'á gólé jārībā íyī nyānyā ká Nāzārētā rī 'álá. Gō'dá gólá cá bē tólā rī, drílā nīzō filí jó tā Ôvārí ká ári ká 'álá, r'á òjílā ímbalé. Íti rī, òjílā ári íyī tā gólá drí r'á ímbalá 'dī 'bá yī bē rī, fī lá íyī drí á'dízó. Gō'dá drílīyī ngázó tā átalé Yésū rú kī, “Ágō nō úsū íyíkā tā nīnī rōō mbārākā bē rīzō tā lārākō 'elé nō á'dô 'ásí yā?” ⁵⁵ Mā nī gólá trá tándí ró. Gólá 'dī ágō gólá rī 'bá ngá édélé fē 'ásí rī mvá lá 'dī. Ándrē lá Mārīyā 'dī. Gō'dá ádrúpī lá yī 'dī Yākóbā, Yósépā, Símónā gō'dá kpá Yúdā. ⁵⁶ Gō'dá ízō lá yī ndrī 'dó r'á íyī áni bē nōngá. Gō'dá gólá á'dô rú j'á á'dólé tā nīnī 'dī 'bá yī bē rōō gō'dá kpá mbārākā bē rōō 'dī íyíkā ángō tī ró yā?” ⁵⁷ Íti rī, òjílā 'dī 'bá yī drí á'dózó áwā ró Yésū bē, Gō'dá drílīyī Yésū rī gázó dó līfī ímbá 'bá ró. Gō'dá íti rī, Yésū drí ngázó tā átalé drílīyī kī, “Órī tā ángū 'bá 'nīlī 'nī vō 'ásí ndrī. Gō'dá cé òjílā 'bādrī gólá rī nyānyā ká rī 'bá yī gō'dá òjílā 'bā-fī gólākā rī ká rī 'bá yī bē 'nīlī íyī gólá kō.” ⁵⁸ Tálā tā lē ákō òjílā 'dī 'bá yī ká tāsī rī, gólá 'é tā fī drí á'dízó rī 'bá yī kō ámbá 'bādrī íyíkā 'dī 'á nīngá.

Tā òdrā Yōwánī bābātízī 'é 'bá ró rī ká tāsī rī

(Márākō 6.14-29; Lúkā 9.7-9)

14 ¹ Kâyī nā 'bá yī sī rī, Ēródē Ānítípā 'dī kúmu ángī 'ī 'bādrī Gālílāyā ká drīlī. Gō'dá drílā rīzō tā lārākō Yésū drí r'á 'elá rī 'bá yī tā lá yī árilí. ² Gō'dá Ēródē ári tā lārākō 'dī 'bá yī tā lá bē rī, gólá drí tā átázó Yésū rī tāsī tā lōgō 'bá íyíkā rī 'bá yī drí kī, Yésū á'dô pātī Yōwánī bābātízī 'é 'bá ró rī 'dī. Gólá òlīdrī trá ó'dí òdrā 'ásí mbārākā bē. 'dī gólá drí á'dózó cú mbārākā bē rīzō tā lārākō 'dī 'bá yī 'elé 'dī.

³⁻⁵ Nī ndrē drē, tā gólá òdrā pá áse 'bá Yōwánī drī rī 'dī nō. Sīsī rī, kúmu Ēródē drí ádrúpī lá Fílípō rī òkó rú bē Ēródīyā rī drī ízázó. Gō'dá drílā òkó 'dī pázó ádrúpī lá drīgá sī trólé yī drí òkó ró. Gō'dá Yōwánī ndrē tā Ēródē drí 'elé 'dī bē rī, gólá drí gōzō tā lōgólé Ēródē drī kī, “Á'dó kō tā mbī ró ní drí òkó pázó áni ádrúpī drīgá sī.” Gō'dá Ēródē ári tā Yōwánī drí átalé yī drí 'dī bē rī, drílā ngázó áwā ró Yōwánī bē 'ézó gólá rī fūlī. Gō'dá Ēródē 'é bē Yōwánī rī fūlī rī, gólá drí á'dózó ūrī ró tā 'sū òjílā Yúdā yī ká rī 'bá yī ká tāsī, tálā gólá nī trá kī, òjílā Yúdā yī ká rī 'bá yī nī íyī trá kī Yōwánī á'dô r'á tā ángū 'bá 'í. Tā 'dī tāsī rī, gólá 'bāā tā kō Yōwánī rī fūzō, gō'dá gólá drí tā 'bāzō Yōwánī rī áruzó òmbélé 'bálé gānīmā 'á. ⁶ Nīngá sī, kâyī Ēródē rī fīzō 'á lá rī áca bē rī, gólá drí kārāmā ángī 'ézó. Gō'dá gólá drí òjílā ángī ángī ázīzó dūū ánilí kārāmā 'dī 'á. Gō'dá drílā tā 'bāzō Ēródīyā rī mvá ánjó drí ándú tōzō ūmú 'dī 'bá yī ándrá. Gō'dá ízámvá 'dī drí ándú tōzō sūsū ró lāvūlī kōrō gólīyī ándrá. Ándú gólākā tólé 'dī tā lá drí sūzō kúmu Ēródē rú rōō. ⁷ Tā rī 'dī tāsī rī, kúmu Ēródē drí lātrírī ítrízó ízámvá 'dī drí kī, ngá tībē gólá drí zīlī yī tī sī rī, yī á'dô ngá rī 'dī fē'á gólá drí.

⁸ Gō'dá Ēródē rī òkó drí gōzō ngá íyī mvá drí 'é'á zīlā Ēródē tī 'dī á'dalé íyī mvá drí. Gō'dá ízámvá 'dī drí gōzō tā átalé Ēródē drí kī, “Ōnī nī'á Yōwánī bābātízī 'é 'bá ró rī drī lá ágálé nījīyā 'bálé tábīgá drī ájílí má drí nōlé.” ⁹ Gō'dá Ēródē ári úlī 'dī 'bá yī bē rī, gólá drí gōzō á'dólé tā 'sū ró úlī 'dī 'bá yī tāsī. Gō'dá lātrírī gólá drí ítrílí ūmú 'dī 'bá yī ándrá 'dī tāsī rī, drílā tā-drī lēzō ngá ízámvá 'dī drí lélé 'dī fēzō drílā. ¹⁰ Nīngá sī rī, Ēródē drí ájū 'bū 'bá íyíkā rī 'bá yī jōzō nī'á gānīmā 'álá Yōwánī rī drī ágálé nījīyā, drī lá átrólé tábīgá drī. ¹¹ Gō'dá gólīyī ágā Yōwánī rī drī bē rī, drílīyī átrōzō lá tábīgá drī, áni'á fēlā ízámvá 'dī drí. Gō'dá ízámvá 'dī drí trōzō lá nī'á fēlā ándrē lá drí. ¹² Dī vósī rī, tā ári 'bá Yōwánī ká rī 'bá yī drí ánízō íyī Yōwánī rī ávō álī 'dī trólé nī'á 'bālā 'bū 'á. Gō'dá drílīyī nīzō kpá nī'á tā lá átalé Yésū drí.

Tā Yésū drí ngá nyānyā fēzō òjílā dūū drí rī

(Márākō 6.30-44; Lúkā 9.10-17; Yōwánī 6.1-14)

¹³ Gō'dá Yésū ári bē Yōwánī rī òdrā tā rī, drílā ngázó nílí mbálé kōlóngbō 'á nī'á līmuvū ándrē Gālílāyā ká 'dī drī lá mbálé, tálā yī nī ró bē vō gólá òjílā ákō rī úsūlī rīzō 'á lá. Gō'dá òjílā ári íyī tā bē kī'á nī rī, Yésū ngá trá 'é'á nílí kōlóngbō sī rī, drílīyī ngázó jārībā íyíkā áyélé lāvūzō sīsī 'álá pá sī līmuvū ándrē 'dī gārā drī lá 'ásí, nī'á vō gólá Yésū drí 'ézó nílí 'á lá rī 'á. ¹⁴ Gō'dá Yésū cá bē tólā rī, drílā áfōzō kōlóngbō 'ásí. Drílā ò'bí tīlīlī ndrēzō. Gō'dá gólá ndrē ò'bí 'dī 'bá yī bē rī, gólīyī ízā drí gázó gólá rú, gō'dá drílā gólīyī ngá lāzé bē rī 'bá yī édézó ngá lāzé íyíkā 'ásí. ¹⁵ Gō'dá cá bē lānjátulī bē rī, lājó'á Yésū ká drí ánízō Yésū ngálā tā íjílí gólá tī kī, “Nōō gō'dá trá vō ágāngbélē 'ī nō, 'ítu gō'dá trá 'é'á filí. Ní jō ò'bí nō 'bá yī ákpā nōtí, ōnī ró íyī bē, nī'á ngá nyānyā lōndalé vō mvá ázā 'bá yī òjílā bē rī 'ásí íyī drí nyalé.” ¹⁶ Gō'dá Yésū drí gōzō tā-drī lōgólé lājó'á íyíkā 'dī 'bá yī drí kī nī rī, “Á'dó kō ícā-íca ró drílīyī nīzō ngá nyānyā lōndalé íyī drí nyalé. Áni nyānyā, nī fē ngá nyānyā gólīyī drí nyalé.” ¹⁷ Gō'dá lājó'á 'dī 'bá yī drí tā-drī lōgōzō Yésū drí kī, “Áni kó cé r'á ámbātā bē nī gō'dá 'ī'bí mvá bē kpá rī.”

¹⁸ Nīngá sī, Yésū drí tā átázó drílíyī kī, “Nī àjī ngá nyānyā rí gógó 'dī 'bá yī má ngáá nōlé.” Gō'dá drílíyī trōzó là fēlé Yésū drí. ¹⁹ Gō'dá ití rí, Yésū drí tā átázó ò'bí 'dī 'bá yī drí kī nī rí, gólíyī òrī vūdrī òmā drī. Gólíyī rí bē vūdrī rí, gólá drí àmbātā nī 'dī trōzó 'l'bí rī 'dī bē yī drígá gō'dá vō ndrēzó 'būū 'álá, drílá rātāá 'ézó Ôvārí drí ngá nyānyā 'dī 'bá yī tāsī. Gō'dá drílá àmbātā 'dī 'à là pīzó 'l'bí 'dī 'bá yī bē. Nīngá sī, drílá trōzó là fēlé lājó'bá íyíkà 'dī 'bá yī drígá, gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yī drí trōzó là lānjílí ò'bí 'dī 'bá yī drí. ²⁰ Drílíyī nyázó là, ngá nyānyā 'dī drí gólíyī ícázó. Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yī drí ngá nyānyā àmbúkū lākí 'bá rí è'bézo ívō 'ásī dūūdū zālō mùdrī-drī-lā-ngā-rī. ²¹ Ití rí, òjílá gólíyī ngá 'dī 'bá yī nyā 'bá rí rí'á íyī kútū-njī. 'Dī òlá cé àgò 'dī. Gō'dá òláá òkò 'dīyímvá bē kò.

Tā Yésū drí àcī tōzó ìmvú àndrē drī sī rí

(Márākò 6.45-52; Yōwání 6.15-21)

²² Gō'dá kòrò tā 'dī vósí rí, Yésū drí tā átázó lājó'bá íyíkà 'dī 'bá yī drí kī nī rí, gólíyī òmbā kòlóngbō 'á lāvūlī sīsí 'álá, nī'á gólé 'á'á lé drī ìmvú àndrē 'dī ká àzà lésí rí 'á. Yī drē rí'á tākò, tálá yī lē ò'bí 'dī 'bá yī jòlé zālò sīsí, gólíyī ònī ró bē gólé íyī drí 'bá 'ásí. ²³ Gō'dá Yésū jò ò'bí 'dī 'bá yī bē ndrī, nī'á gólé íyī drí 'bá 'ásí rí, drílá gōzó mbālè úní drí 'álá, nī'á rātāá 'èlé. Gólá drí rízó élé úní drí 'á tólá rātāá 'èlé ngácí 'dī sī. ²⁴ Gō'dá lājó'bá Yésū ká 'dī 'bá yī òtírí nī jējē ró ìmvú àndrē 'dī ító 'à là 'á rí, kägūmāà àndrē drí ítózó rí'á àsílí ònjí ró. Ití rí, kägūmāà 'dī drí rízó ìmvú àndrē 'dī drí là íyálé kàgbā-kàgbā. Ìmvú rí 'bá rú íyálé 'dī drí rízó rú sīlī kòlóngbō rú. Drílá rízó kòlóngbō íyálé ònjí tētē ró.

²⁵ Gō'dá òtírí cāá 'bòlōwá àwó sī rí, Yésū drí ngázó rí'á nílí lājó'bá íyíkà 'dī 'bá yī ngálá ìmvú drī sī. ²⁶ Gō'dá lājó'bá góláká 'dī 'bá yī ndrē íyī gólá bē rí'á ànī'á ìmvú drī sī rí, ùrī drí gázó gólíyī rú. Gō'dá drílíyī ngázó trélé tā átá bē kī, “Wúúwú, 'dī àvō línrí 'l' rí 'bá ànílí 'dī!”

²⁷ Yésū àrī tā gólíyíkà átálé 'dī bē rí, gō'dá kòrò drílá ngázó tā átálé drílíyī kī nī rí, “Nī 'è ùrī kò. Nòò mà Yésū 'dī.” ²⁸ Gō'dá Pétērò drí gōzó tā-drī lògólé Yésū drí kī nī rí, “Kúmú, òzò 'dī à'dò fī pātī nī 'dī rí, 'dòvó ní zī mà nílí ní ngálá ìmvú drī sī.” ²⁹ Gō'dá Yésū drí tā átázó Pétērò drí kī nī rí, “'Dòvó ní ànī.” Gō'dá Pétērò drí àrízó kòlóngbō 'ásí nílí Yésū ngálá ìmvú drī sī. ³⁰ Gō'dá Pétērò òtírí rī nílí rí, gólá drí līfī jázó vō ndrélé gārā drī. Ití rí, gólá úsú kägūmāà rí 'bá ìmvú drī íyálé 'dī vō là bē rí, kòrò ùrī drí gázó gólá rú. Gō'dá drílá ítózó rí'á létélé nī'á ìmvú zē 'álá. Gō'dá drílá ngázó trélé kī, “Kúmú, ní pà mà!” ³¹ Gō'dá kòrò Yésū drí íyī drí òjòzó 'wāá Pétērò rí lòkózó àsélé gólá òzó lété kò. Gō'dá drílá ngázó tā átálé Pétērò drí kī, “Tā lélé àníkà má 'á rí cé fīnyáwá ití à'dò tāsí yā? Ní rí tā 'sūlī rī rí à'dò tāsí yā?”

³² Gō'dá Pétērò yī Yésū bē drí ngázó íyī mbālè kòlóngbō 'á. Ití rí, gólíyī fī bē kòlóngbō 'á rí, kòrò kägūmāà 'dī drí àdrézó. ³³ Gō'dá lājó'bá gólíyī ndrī kòlóngbō 'dī 'á 'dī 'bá yī ndrē íyī tā gólíyī rú 'è 'bá 'dī 'bá yī bē rí, drílíyī ngázó Yésū rí 'nīlī úlī átá-átá bē kī, “Pātī nò rí'á Ôvārí rí mvá 'dī.”

Tā Yésū drí ngá lāzé 'bá èdézó ngá lāzé íyíkà 'ásí 'bādrī zīlī Gènēsārété rí 'álá rí

(Márākò 6.53-56)

³⁴ Nīngá sī, Yésū yī mbā bē ìmvú àndrē 'dī drī là rí, drílíyī nízó cālè 'bādrī gólá zīlī Gènēsārété rí 'álá. ³⁵ Gō'dá òjílá tólá nā 'bá yī àrī íyī tā bē kī'á nī rí, Yésū àacā trá rí, drílíyī ngázó tā là 'bālè òjílá gólíyī vō 'dī ká 'dī 'bá yī drí àrílí ndrī, gólíyī ààjī ró òjílá gólíyíkà ngá lāzé bē rí 'bá yī Yésū ngálá. ³⁶ Gō'dá ààjílí bē òjílá gólíyī ngá lāzé bē 'dī 'bá yī Yésū ngálá rí, òjílá gólíyī òjílá ngá lāzé bē 'dī 'bá yī àjī 'bá rí yī drí gōzó rú'bá lò'bālè Yésū rú kī, “Ní àyè òjílá ngá lāzé bē 'dī 'bá yī òdò íyī cé ítá fī àníkà 'dī, ngá lāzé gólíyíkà à'dò rú ndrē'á.” Gō'dá Yésū drí tā gólíyíkà 'dī drī là lēzó. Ití rí, gólíyī ndrī ítá fī Yésū ká dō 'bá rí yī, ngá lāzé gólíyíkà drí rú ndrēzó.

Tā Yésū drí tā átázó lā'bí Yúdā yī ká tāsí rí

(Márākò 7.1-13)

15 ¹ Gō'dá nīngá sī rí, Pārúsí àzà 'bá yī gō'dá lā'bí Yúdā yī ká ìmbá 'bá àzà 'bá yī bē drí ànízó Yēròsàlémā lésí, ànī'á ícícíyá 'èlé Yésū rú. Gō'dá drílíyī tā ìjízó Yésū tī kī, ² “Lājó'bá àníkà rí 'bá yī rí íyī kò lā'bí àmā à'bīyá yī ká 'èlé ndrī à'dò tāsí yā? Ní ndrē drē, gólíyī òlè trá ngá nyálé rí, gólíyī rí kò íyī drí jílí lāfī mbī sī lā'bí àmákà rí vó ró.” ³ Gō'dá Yésū drí tā-drī lògòzó drílíyī kī, “Tálá à'dò 'l' ànī drí rízó tā 'bā'bā Ôvārí ká 'èlé kò tā lā'bí àníkà rí 'bá yī ká 'è'è là sī yā? ⁴ Ní ndrē drē, Ôvārí 'bá tā trá kī nī rí, ‘Ní 'nī ànī átá yī ànī àndrē bē.” ⁵ Gō'dá òzò òjílá àzà ò'è 'dásí átá là rú ngátá àndrē là rú yā rí, àà'dò òjílá rí 'dī fū'á vólé.” ⁶ Gō'dá nī rí tā ìmbálé kī nī rí, òzò òjílá àzà àà'dò ngá àzà 'bá yī bē ícálé fēlé íyī átá rí pázó íyī àndrē bē gō'dá sīsí gólá átá tā trá ngá 'dī 'bá yī à'dò trá fēlé ngá fēfē ró Ôvārí drí rí, ití rí, ícá gō'dá kò gólá drí ngá rí 'dī fēzó íyī átá yī drí íyī àndrē bē. Ití rí, lā'bí 'dī 'è'è là sī rí, nī nī lāfī trá gólá drí átá là rí 'nījízó kò àndrē là bē. Tā 'dī tāsí rí, nī njā tā 'bā'bā Ôvārí ká rí trá ànī drí gōzó tā lā'bí ànī nyānyā ká rí ká 'èlé 'dī. ⁷ Ànī gólíyī à'dò 'bá tā 'sū bē rī nò 'bá yī, úlī gólá Ôvārí drí átálé tā àngū 'bá Ísáyā sī ànī tāsí rí, rí'á mbī. ⁸ Gólá kī,

‘Òjílá nò 'bá yī rí íyī àmā 'nīlī cé íyī fī sī,

gō'dá gólíyī lēé kò tā àmákà 'èlé íyī pīpīsílí sī.

⁹ Gólíyī rí àmā 'nīlī tā ífí àkò,

tálá gólíyī rí lā'bí íyíkà òjílá mvá ká rí ìmbálé 'dī tā 'bā'bā àmákà Ôvārí ká rí vō là 'á.’ ”

Ísáyā 29.13

³⁰15.4 Àfō-àfō 20.12

³¹15.4 Àfō-àfō 21.17

Ngá gólíyí rí 'bá òjílá 'bálé à'dólé ònjí ró Ôvârí rí lîfî drî 'á rí

(Márākō 7.14-23)

¹⁰ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí ò'bí gólíyí rú è'bé 'bá gólá lăgátî rí 'bá yí àzízó ànìlì yí ngálá. Gõ'dá drílá tã àtázó gólíyí drí kî, “Ní àrî úlî má drí 'è'á àtálá ànî drí nò, gõ'dá tã lâ òfî ànî drî dódó. ¹¹ Ngá gólá fî 'bá òjílá sî-'bálé 'ásí rí, rí kò òjílá 'bálé à'dólé ònjí ró Ôvârí rí lîfî drî 'á. Gõ'dá ngá gólá rí 'bá zãà lăpî-lăpî ró òjílá pîpîsîlî 'á rí, rí nî rí'á òjílá 'bálé à'dólé ònjí ró Ôvârí rí lîfî drî 'á.”

¹² Nīngá sī, lăjò'bá Yésū kâ rí 'bá yí drí rú èsézó ànyí gólá lăgátî. Gõ'dá drílíyî tã ìjízó gólá tî kî, “Ní nî trá kî'á nî rí, úlî ní drí àtálé 'dî 'bá yí 'bá Părúsî yí trá à'dólé àwà ró ní bē yã?”

¹³ Gõ'dá Yésū drí tã-drî lógòzó drílíyî úlî mănîgò sî kî, “Ngá-àrú ndrî gólíyî àmâ átá úrú 'álá rí drí ì'dîlî nî kò'dáwá rí, àà'dò àngí'á lâ volé òmvoré lâ 'ásí. ¹⁴ Nî àyê drē Părúsî 'dî 'bá yí. Gólíyî rí'á òzò òjílá gólíyî lîfî àkò lé 'bá túbê rí 'bá ìyî àzì-àzì yí lîfî àkò lé 'bá ró rí 'bá yí sélé rí kâtî. À'dò ìcá'á fî trá òjílá gólá lîfî àkò rí drí ìyî àzì-àzì rí sézó yã? Ícá kò. Òzò gólá òsê ìyî àzì-àzì trá rí, gólíyî kpārâtî à'dò 'dè'á ìyî 'bú àndrê fîfî ró rí 'á.”

¹⁵ Gõ'dá Pétērò drí gòzó tã àtálé Yésū drí kî nî rí, “Ní à'dá drē úlî mănîgò ngá gólá rí 'bá òjílá 'bálé à'dólé ònjí ró Ôvârí rí lîfî drî 'á rí tāsî rí tã ìfî lâ àmâ drí.”

¹⁶ Ítí rí, Yésū drí tã lógòzó àmbà-àmbà ró lăjò'bá íyíkâ 'dî 'bá yí drí kî, “Tã nò fî drē zãà ànî drî kò yã? ¹⁷ Nî nî kò kî'á nî rí, ngá gólá fî 'bá òjílá tî 'ásí rí, rí íyíkâ nílî òjílá 'á 'á, gõ'dá drílá àfòzó volé rú'bá 'ásí yã? Ngá gólá òjílá drí nyálé rí ìcá kò gólá rí ìzálé Ôvârí rí lîfî drî 'á. ¹⁸ Gõ'dá ngá gólá àfò 'bá òjílá tî 'ásí rí, 'dî ngá gólá àfò 'bá tã ìsū gólákâ 'ásí rí ì'dî. 'Dî ngá gólá rí 'bá òjílá ìzálé Ôvârí rí lîfî drî 'á rí ì'dî. ¹⁹ Nî ndrê drē, tã ìsū ònjí gólá rí 'bá òjílá àzà 'bálé òjílá àzì fùlî, ngátá gólá rí 'bálé àyîlî 'dāzì rí òkò bē ngátá 'dāzì rí ágó bē, ngátá gólá rí 'bálé àvè 'èlè, ngátá gólá rí 'bálé ngá òjílá àzì kâ ùgùlî, ngátá gólá rí 'bálé ònjò àdólé òjílá àzì rú, ngátá gólá rí 'bálé úlî ònjí àtálé òjílá àzì rú yã rí, tã ìsū ònjí 'dî 'bá yí rí àfólé òjílá rí 'dî pîpîsîlî lâ 'ásí. ²⁰ 'Dî ngá gólíyî rí 'bá òjílá 'bálé à'dólé ònjí ró Ôvârí rí lîfî drî 'á rí 'bá yí ì'dî. Ítí rí, ngá nyānyā drî jîjî lăfî mbî 'ásí rí àkò rí 'bāà òjílá kò à'dólé ònjí ró Ôvârí rí lîfî drî 'á.”

Tã Yésū drí mvá ànjó òkò àzà òjílá lídì ró rí kâ èdézó rí

(Márākō 7.24-30)

²¹ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí ngázó vò 'dî àyélé lăjò'bá íyíkâ 'dî 'bá yí bē nîzó 'bădrî gólá ànyí jārîbâ Tírâ kâ Sîdónâ kâ bē rí lăgátî rí 'álá. ²² Gõ'dá gólíyî cã bē tólá rí, òkò àzà òrî Kánánâ kâ 'ásí gólá rí 'bá 'bădrî 'dî 'á rí drí ànîzó àwò ngólé Yésū drí rú'bá lò'bã-lò'bã sî kî, “Kúmú Yésū, Dăwúđî rí ózowá, ní ndrê àmâ ìzã! Mvã ànjó àmákâ, gólá cú rí'á líndrî ònjí bē. Líndrî ònjí 'dî rí gólá rí ìkpókpolólé ròò. Ní pã gólá!” ²³ Gõ'dá Yésū lógòzó tã òkò 'dî kâ 'dî drî lâ kò. Gólá drí íyíngá rîzó tîfî. Nīngá sī, lăjò'bá Yésū kâ 'dî 'bá yí drí ànîzó tã àtálé gólá drí rú'bá lò'bã-lò'bã sî kî, “Ní drò òkò lídì 'dî volé àmâ lăgátî sî, gólá òzó rî kò àmâ ìkpókpolólé òtrê-òtrê sî.”

²⁴ Ítí rí, Yésū drí ngázó tã-drî lógólé kî, “Ôvârí àjò mà ànìlì nōngá nò cé òjílá Yúdâ yí kâ gólíyî àvî 'bá trá òzò kábîlîkî kâtî rí 'bá yí lōndalé.” ²⁵ Gõ'dá òkò 'dî drí ngázó ànìlì Yésū rí ìnjîlî. Gõ'dá drílá ngázó tã àtálé kî, “Kúmú, ní pã mà!”

²⁶ Gõ'dá Yésū drí kpá tã-drî lógòzó gólá drí úlî mănîgò sî kî, “À'dò kò tãndí ró ngá nyānyā tròzó 'dîyímvá³² drígá sî fèlè òké drí nyálé.” ²⁷ Ítí rí, òkò 'dî drí ngázó tã àtálé Yésū drí kî nî rí, “Àwò kúmú, 'dî rí'á tã pătî 'î. Gõ'dá òké rí ngá ìdíkò rí 'bá lò'délé ìyî lîpî drígá sî rí 'bá yí ù'dúlî ì'dî nyálé.” ²⁸ Gõ'dá Yésū drí tã-drî lógòzó òkò 'dî drí kî, “Ní rí'á òkò gólá à'dò 'bá tã lèlè bē gārâ má 'á rí ì'dî. Tã gólá ní drí lèlè rí à'dò rú 'è'á ní drí.” Gõ'dá kòrò líndrî ònjí rí 'bá mvá ànjó lâ 'dî ìkpókpolólé 'dî drí àfòzó volé. Ítí rí, mvá ànjó gólákâ 'dî rú'bá lâ drí rú èdézó.

Tã gólá Yésū drí òjílá dùu èdézó ngá lăzé ìyíkâ 'ásí rí

²⁹ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí 'bădrî 'dî àyézó lăjò'bá íyíkâ 'dî 'bá yí bē. Drílíyî ngázó nílî, nî'á cālè ìmvú àndrê Gālíláyâ kâ tî. Gõ'dá drílíyî nîzó zãà ìmvú àndrê 'dî gārâ drî lâ 'ásí, nî'á cālè únî àzà rú. Gõ'dá drílíyî mbázó únî gārâ drî lâ 'á rílî vūdrî. ³⁰ Nīngá sī, ò'bí dùu drí ngázó ìyî rí'á ànìlì Yésū ngálá. Gólíyî drí ngá lăzé 'bá gólíyî ònjò ró àçî tò 'bá kò rí 'bá yí, gólíyî lîfî àkò lé 'bá ró rí 'bá yí, gólíyî kòròkpó ró rí 'bá yí, gólíyî úlî átá 'bá kò rí 'bá yí, gõ'dá gólíyî ngá lăzé tî ngíngî bē rí 'bá yí àtròzó àjílî Yésū ngálá. Gõ'dá drílíyî òjílá gólíyî ngá lăzé ró 'dî 'bá yí lò'bázó Yésū àndrá. Gõ'dá Yésū drí gólíyî èdézó ngá lăzé gólíyíkâ 'dî 'bá yí 'ásí. ³¹ Ítí rí, ò'bí 'dî 'bá yí ndrê ìyî òjílá gólíyî úlî átá 'bá kò rí 'bá yí bē trá rí'á úlî átá'á, gólíyî kòròkpó ró rí 'bá yí pá lá yí lòtò rú bē trá àcálé mbîmbî, gólíyî ònjò ró rí 'bá yí gõ'dá bē trá àçî tò'á, gólíyî lîfî lâ yí drí vò ndrêlè kò rí 'bá yí bē trá vò ndrê'á dódó rí, tî lâ ìyî drí à'dízó ndrúndrú. Ítí rí, drílíyî ngázó ìyî rí'á Ôvârí gólá òjílá Ísírâ'èlè kâ drí rí'á ìnjîlâ rí lûyîlî tã gólá rú 'è 'bá 'dî tāsî.

Tã Yésū drí ngá nyānyā fèzó kpá ó'dì òjílá dùu drí rí

(Márākō 8.1-10)

³² Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí lăjò'bá íyíkâ 'dî 'bá yí àzízó ànìlì yí ngálá. Gõ'dá drílá tã àtázó drílíyî kî, “Mâ rí'á tã ìsū ró ò'bí nò 'bá yí tāsî, tálá gólíyî rí trá má bē nōngá kâyî nâ, gõ'dá ngbāangbânò rí, gólíyî trá rí'á ngá àzà àkò nyálé. Má lèé kò gólíyî jòlè nî'á gólé ìyî drí 'bá 'álá lòfó sî, gólíyî lîfî òzó ànî kò lăfî 'á lòfó drí sî.”

³²15.26 'Dîyímvá 'Dîyímvá nò 'bá yí gólíyî 'bāsúrú Yúdâ yí kâ rí ì'dî. Òjílá Yúdâ yí kâ ndrê òjílá àtrá òzò òké kâtî.

³³ Gō'dá lāj'obá Yésū ká 'dī 'bá yī drī tā-drī lōgōzō gólá drī kī, “Mā á'dô ngá nyānyā úsú'á vō 'bā ákó nō 'á ò'bí nō 'bá yī ícálé á'dô 'ásí yā?”

³⁴ Gō'dá Yésū drī tā íjízó gólíyī tī kī, “Ānī rī'á āmbātā bē nōngá tāsī yā?” Drīlīyī tā-drī lōgōzō kī, “Āmā cé rī'á āmbātā bē nī-drī-lā-rī gō'dá kpá 'ī'bī bē dā.”

³⁵ Nīngá sī, Yésū drī gōzō tā átálé ò'bí 'dī 'bá yī drī kī, gólíyī òrī vūdrī 'īnyákú drī. ³⁶ Gō'dá drīlā āmbātā nī-drī-lā-rī 'dī 'bá yī trōzō yī drīgá 'ī'bī dā 'dī bē. Drīlā áwō-ítí 'ēzō Óvārī drī ngá 'dī 'bá yī tāsī. Gō'dá drīlā 'lá lā yī úpízó, gō'dá trōzō lā fēlé lāj'obá íyíká 'dī 'bá yī drīgá. Gō'dá drīlīyī trōzō lā lānjílí ò'bí 'dī 'bá yī drī nyálé. ³⁷ Ítí rī, ò'bí 'dī 'bá yī ndrī drī ngá nyázó. Ngá nyānyā drī gólíyī ícázó. Gō'dá lāj'obá Yésū ká 'dī 'bá yī drī ngá nyānyā āmbúkú lākí 'bá rī ú'dúzó è'bélé ívō 'ásí dūūdú nī-drī-lā-rī. ³⁸ Ójílā ndrī gólíyī ngá 'dī nyā 'bá rī yī rī'á kútū-sū. 'Dīlā ólā cé āgō 'ī'dī. Gō'dá ólāá òkó 'dīyímvá bē kō. ³⁹ Gō'dá 'dīlā vósí rī, Yésū drī ò'bí 'dī 'bá yī jōzō, nī'á gólé 'īyī drī 'bā 'ásí. Gō'dá gólá jō ò'bí 'dī 'bá yī bē volé rī, drīlīyī ngázó mbálé kólóngbō 'á lāj'obá íyíká yī bē nīlī 'bādrī mvá gólá zīlī Māgādānā rī 'álá.

Tā drī-'bá ángí Yúdā yī ká rī 'bá yī drī Yésū rī íjízó tā lārākó 'èlé rī

(Márākō 8.11-13; Lúkā 12.54-56)

16 ¹ Kāyī āzā sī, Pārúsī āzā 'bá yī gō'dá Sādúsī āzā 'bá yī bē drī ānīzō 'īyī Yésū rī újūlī. Ítí rī, drīlīyī Yésū rī íjízó kī, “Ní 'è tā lārākó fī drī á'dízó rī 'bá yī, tā á'dalé kī, pātīlī Óvārī ájō nī nī úrú lésí.”

² Gō'dá Yésū drī tā-drī lōgōzō drīlīyī ngá gólíyī drī rī'á ndrēlā rī 'bá rú á'dalé lāmbé sī rī 'bá yī tāsī kī, “Ōzō 'ītū òtírī 'ēē nī'á filí rī, vō līfī ólīká trá líká kākā ró rī, nī rī tā átálé kī nī rī, 'īdrú 'būū līfī á'dô 'bā'á ngbāngbā. ³ Ōzō gō'dá nī òndrē 'būū līfī á'dô trá mūkūkū ró cījínó rī, nī rī tā átálé kī nī rī, òzē ábī 'ē'á 'dīlī. Nī rī lāmbé ngá gólíyī rī 'bá rú 'èlé 'būū 'álá rī 'bá yī ká ndrēlé ānī drī tā ífí lā á'dázó. Gō'dá lāmbé káyī nō 'bá yī ká gólá á'dó 'bá tā má drī rī'á 'èlā rī ró nō, nī ícá kō tā ífí lā á'dalé. ³³ ⁴ Ójílā káyī nō 'bá yī ká nō rī'á ójílā ònjí 'í. Gólíyī ró Óvārī kō. Gólíyī rī rī'á amā 'ījílí lāmbé tā lārākó fī drī á'dízó rī 'bá yī ká 'èlé 'īyī drī ndrēlé á'dô tāsī yā? Tā lārākó gólá gólíyī drī 'ē'á ndrēlā má sī rī á'dô 'bā'á cé òzō tā lārākó gólá Óvārī drī 'èlé tā āngū 'bá Yónā drī rī kátí rī 'ī'dī.”³⁴ Nīngá sī, Yésū drī ngázó gólíyī áyélé nīzō volé.

Tā Yésū drī līfī lōmbā fēzō lāj'obá íyíká drī tā 'imbā anyā Pārúsī yī ká Sādúsī yī bē rī tāsī rī

(Márākō 8.14-21)

⁵ Nīngá sī rī, Yésū yī drī mbāzō lāj'obá íyíká 'dī 'bá yī bē 'á'á lé drī 'īmuvū āndrē 'dī ká āzā lésí rī 'á. Gō'dá gólíyī mbā bē 'īmuvū 'dī drī lā rī, lāj'obá gólāká 'dī 'bá yī drī vō lā úsúzó kī, āmbātā tā jā trá 'īyī drīlī sī trólé kpāā 'īyī bē. ⁶ Gō'dá Yésū drī līfī lōmbā fēzō lāj'obá íyíká 'dī 'bá yī drī kī, “Ānī līfī òmbā ānī rú ákú Pārúsī yī ká Sādúsī yī bē rī tāsī.”

⁷ Gō'dá lāj'obá Yésū ká 'dī 'bá yī ári 'īyī úlī gólāká 'dī bē rī, tā ífí lā fī gólíyī drīlī dódó kō. Gō'dá drīlīyī ngázó rī'á tā átálé 'īyī lāfálé 'ásí kī, “Yésū áta úlī 'ītí 'dī, tálā āmbātā tā drī jázó amā drīlī sī átrólé kpāā amā bē rī drī sī yā?”

⁸ Gō'dá Yésū nī tā gólíyī drī rī'á 'īsūlā 'dī bē rī, drīlā gōzō tā átálé kī, “Nī rī āmbātā ānī drī 'ē'á nyālā rī tā lā 'īsūlī á'dô tāsī yā? Tā lēlé ānīká má 'á rī rī'á cé fīnyáwá 'ītí á'dô tāsī yā? ⁹ Tā gólá má drī ngá nyānyā fēzō ò'bí kútū-nī drī nyálé āmbātā nī sī rī, tā lā fī ānī drīlī kō yā? Gō'dá ngá nyānyā āmbúkú lākí 'bá ānī drī ú'dúlī è'bélé dūūdú ívō 'ásí rī tāsī yā? Tā 'dī ágá ānī drīlī kō yā? ¹⁰ Gō'dá nī 'īsū drē tā má drī ngá nyānyā fēzō ò'bí kútū-sū drī āmbātā nī-drī-lā-rī sī rī tā lā, ngá nyānyā āmbúkú lākí 'bá rī nī 'ūdú è'bélé ívō 'ásí dūūdú tāsī yā? ¹¹ Nī rī tā 'īsūlī kī'á nī rī, má rī drī-mbílí solé ānī līfī ngá nyānyā tāsī rī á'dô tāsī yā? Má rī kō tā ngá nyānyā ká tā lā átálé ānī drī, ānī līfī òmbā ānī rú ákú Pārúsī yī ká Sādúsī yī bē rī tāsī.”

¹² Nīngá sī, úlī Yésū ká 'dī tā ífí lā drī gōzō filí lāj'obá gólāká 'dī 'bá yī drīlī dódó. Gólíyī nī trá kī nī rī, Yésū rī kō līfī lōmbā fēlé 'īyī drī 'dī ákú gólá rīzō āmbātā 'bélé rī tāsī. Gólá rī līfī lōmbā fēlé 'īyī drī 'dī tā 'imbā anyā Pārúsī yī ká Sādúsī yī bē gólá ícá 'bá tā 'īsū ójílā ká 'īzálé rī tāsī.

Tā Pétērō drī Yésū rī á'dázó 'díyī pā 'bá ró rī

(Márākō 8.27–9.1; Lúkā 9.18-27)

¹³ Gō'dá nīngá sī, Yésū yī drī nīzō lāj'obá íyíká 'dī 'bá yī bē cālé vō gólá anyā 'jārībā zīlī Sēsārēyā Fīlīpī rú rī 'álá. Gō'dá gólíyī cā bē tólá rī, Yésū drī lāj'obá íyíká 'dī 'bá yī íjízó kī, “Mā gólá ájólé úrú lésí nō, ójílā 'īsū 'īyī tā bē amā tāsī rī, gólíyī kī nī rī, mā á'dī 'ī'dī yā?”

¹⁴ Gō'dá drīlīyī tā-drī lōgōzō Yésū drī kī, “Ójílā āzā 'bá yī 'īsū 'īyíká kī nī rī, ní á'dô Yōwānī bābātízí 'ē 'bá ró gólá drā 'bá trá rī 'ī'dī. Gō'dá ójílā āzā 'bá yī 'īsū 'īyíká kī nī rī, ní á'dô tā āngū 'bá Élíyā gólá á'dó 'bá bē ákú ró gō'dá 'ē 'bá āgólé āngó nō 'á rī 'ī'dī. Gō'dá āzā 'bá yī 'īsū 'īyíká kī nī rī, ní á'dô tā āngū 'bá Yērēmíyā á'dó 'bá kpá bē ákú ró rī 'ī'dī. Gō'dá āzā 'bá yī 'īsū 'īyíká tā kī nī rī, ngátá ní á'dô 'bā'á álō tā āngū 'bá ázī yī lāfálé sī rī 'ī'dī yā rī.” ¹⁵ Nīngá sī, Yésū drī gōzō tā 'ījílí lāj'obá íyíká 'dī 'bá yī tī kī nī rī, “Ānī nyānyā nī 'īsū ānīká bē rī, mā á'dī 'ī'dī yā?”

¹⁶ Gō'dá Sīmónā Pétērō drī ngázó tā-drī lōgólé kī, “Nī rī'á 'díyī pā 'bá gólá ájólé úrú lésí rī 'ī'dī, nī Óvārī gólá lédrē-lédrē ró rī mvá lā 'ī'dī.”

¹⁷ Ítí rī, Yésū drī tā-drī lōgōzō Pétērō drī kī nī rī, “Sīmónā Yónā rī mvá, Óvārī fē òrē tā nīnī ká trá ní drī. Úlī 'dī amā átá gólá úrú 'álá rī á'dā nī ní drī.” ¹⁸ Gō'dá Yésū drī tā átázó Pétērō drī tā 'bā'bā ró kī nī rī, “Nī Pétērō, má áta tā ní drī,

³³16.3 Úlī 'dī tā ífí lā kī, drī-'bá ángí Yúdā yī ká 'dī 'bá yī nī 'īyī Yésū kō 'díyī pā 'bá ró.

³⁴16.4 Tā Yésū ká òzō Yónā kátí rī 'ī'dī nō, Yónā rī 'ī'bī 'á káyī nā gō'dá 'ī'bī drī gólá rī lō'dézó lédrē-lédrē ró, gō'dá kpá 'ítí Yésū á'dô 'ē'á rílí 'bú 'á káyī nā. Nī zī búkú Yónā ká, kápítā 1-2.

nī rī'á òzō kúnì kátí. Má à'dò kànìsà áamá 'dì'á kúnì nò drī. Gō'dá mbàràkà òdrà ká ícá kò kànìsà 'dì pèlé.³⁵ 19 Tā 'dì tāsī rī, má à'dò drī-àcè vò úrú 'álá rī ká fè'á ní drí. Òzō ní òlògà tā àzà trá dó à'dólé ìnyákú drī nòngá rī, 'dī rī tā à'dalé kī, Òvārì lògà tā 'dì kpá trá dó úrú 'álá. Gō'dá òzō ní òlè tā-drī trá tá drí rú 'èzò ìnyákú drī nòngá rī, 'dī rī tá à'dalé kī, Òvārì lè tá 'dì kpá trá drílà rú 'èzò úrú 'álá.”²⁰ Nīngá sī, Yèsù drí ngázò drī-mbílí solé lājó'ba íyíkà 'dì 'bá yí ìfì kī nī rī, gólíyí àà'dà ìyí tá kò òjílà àzàkà drí kī, yí à'dò 'dìyí pà 'bá gólà Òvārì drí àjólé úrú lésí rī ì'dí.

Tā Yèsù drí òdrà íyíkà tā là à'dázò lājó'ba íyíkà rī 'bá yí drí rī

²¹ Gō'dá tá 'dì 'bá yí vósí rī, Yèsù drí ìtòzò tā gólíyí 'è 'bá rú 'èlé yí drí rī ngílí ngbálí-ngbálí lājó'ba íyíkà rī 'bá yí drí. Gólà kī, “Ícá trá má drí nìzò Yèròsàlémá 'álá. Tólá má à'dò lànò úsúlá ròò drī-'bá àngí Yúdà yí ká rī 'bá yí gō'dá gólíyí sīš-ìlé rī 'bá yí drīgá sī, gō'dá kpá gólíyí là'bí ìmbá 'bá ró rī 'bá yí bē. Àà'dò àmà fù'á. Gō'dá kàyì nà sī, má à'dò lídrí'á òdrà 'ásí.”

²² Gō'dá Pétèrò àrì ùlì Yèsù drí àtálé 'dì bē rī, drílà Yèsù rī drī rúzò sèlé gbíyá gārā drī àzì-àzì là yí rú sī. Gō'dá drílà tá lògòzò Yèsù drī kī nī rī, “Kúmú, tá 'dì 'bá yí ò'è rú kò ní drí, Òvārì òpà nī tá 'dì 'bá yí 'ásí.”²³ Gō'dá Yèsù drí rú jázò tá àtálé Pétèrò drí àmbà-àmbà ró kī, “Pétèrò, ní àyè mà tá ìsù ànkà Sātánà ká 'dì 'ásí. Láfì Òvārì drí 'balé trá má drí rī, ní lè à'balá à'dò tāsí yā? Tá ìsù ànkà 'dì rī'á tá ìsù àní nyáányà ká 'ì, 'dī à'dò kò tá ìsù tándí Òvārì ká rī ì'dí.”

²⁴ Gō'dá Yèsù drí tá àtázò lājó'ba íyíkà 'dì 'bá yí drí kī, “Nī àrì drē, òzò òjílà àzà òlè trá 'dèlé má vósí tá àrì 'bá áamá ró rī, gólà àáyè tá gólà drí lèlé yí nyáányà drí rī 'bá yí, gō'dá gólà à'dò njàà fè lálì-lálì íyíkà njílì, ànìzò 'dèlé má vósí tá àrì 'bá áamá ró.”²⁵ Nī ndrè drē, òzò òjílà àzà òlè trá íyí nyáányà pàlé òdrà 'ásí àmà gāgā dó rī sī rī, gólà ícá kò lédrè-lédrè àdúkú àkò rī úsúlì. Gō'dá òjílà gólà íyí nyáányà fè 'bá rú ìzàlé gō'dá kpá dralé àmà tāsí rī, gólà à'dò lédrè-lédrè àdúkú àkò rī úsúlá.²⁶ À'dò à'dó'á àngò tí òzò òjílà à'dò cú ngá-drī àmbá àngò nò 'á nò bē ndrì rī, gō'dá òzò gólà ìyí láfì lédrè-lédrè àdúkú àkò rī ká trá rī yā? Ítí rī, gólà à'dò ícá'á ngá àzà gílì lédrè-lédrè àdúkú àkò rī vò là lògòzò yā? ²⁷ Tā 'dì tāsí rī, má gólà àjólé úrú lésí nò à'dò 'è'á àgólé kpá ó'dí mbàràkà àmà átá ká bē gō'dá kpá máláyíkà áamá yí bē. Gō'dá má à'dò 'è'á tá-vò òjílà ndrì ká kílì à'dò tá gólíyí drí 'èlé rī vò ró.²⁸ Má àtá ànì drí nò tá pàfì ró, ànì gólíyí à'dò 'bá ngbàangbànò nòngá nò 'bá yí làfálé sī rī, òjílà àzà 'bá yí ícá kò dralé cālè búúú kàyì gólíyí drí 'èzò àmà ndrèlé àgòrè 'á rílì kúmú àngí ró àngò nò drìlì rī tú.”

Tā Yèsù rī rú'ba drí rú jázò à'dólé làgù-làgù ró rī

(Màràkò 9.2-13; Lúkà 9.28-36)

17 ¹ Gō'dá kàyì nī-kázíyá vósí rī, Yèsù drí Yákòbà yí drīzò àdrúpì là Yòwànì bē, gō'dá kpá Pétèrò bē nìzò mbàlé únì àzà drī là 'á rílì cé gólíyí bē ìyí drī sī tólá.² Gō'dá Yèsù òtírì 'bàà lājó'ba íyíkà 'dì 'bá yí bē únì 'dì drī 'á tólá rī, nyī ró, Yèsù rī làràkò drí rú jázò à'dólé làgù-làgù ró, nīlì là drí gòzò làgúlì kà'dà-kà'dà òzò ìtú kátí. Gō'dá itá gólàkà drí rú jázò kpá à'dólé làgù-làgù ró ròò òzò ngá ì'í kátí.³ Gō'dá nyī ró, Músà yí drí àgázò Èlìyà bē gólíyí àndrà, rī'á ìyí ùlì àtálé Yèsù bē.

⁴ Nīngá sī, Pétèrò drí ngázò tá àtálé Yèsù drí kī nī rī, “Kúmú, rī'á tá tándí 'ì àmà drí à'dózo ànì bē nòngá. Òzò ní òlè rī, má à'dò gūgū gā'á nòngá nà, àlò ní drí, àlò Músà drí, gō'dá àlò Èlìyà drí.”⁵ Gō'dá Pétèrò òtírì 'bàà drē zàà rī'á ùlì àtálá rī, 'wàà ró, mbàràsàsà mvèèmvè drí ànìzò úrú lésí ànì'á gólíyí rú'ba ìmólé. Gō'dá gbórókò drí à'úzò ùlì àtá-àtá bē mbàràsàsà 'dì 'ásí kī, “Nòò àmà mvá gólà má drí lèlé ròò rī ì'dí. Nī àrì tá gólàkà.”⁶ Ítí rī, lājó'ba Yèsù ká nà 'dì 'bá yí àrì ìyí ùlì 'dì bē rī, gólíyí drí à'dózo ùrì ró, gō'dá drílíyí ngázò 'dèlé ìyí ìfì àkólé vùdrì ìnyákú drī.⁷ Gō'dá Yèsù drí ànìzò drí dólé gólíyí rú, gō'dá drílà ngázò tá àtálé gólíyí drí kī nī rī, “Nī 'è ùrì kò'dáwá. Nī ngá úrú!”⁸ Gō'dá gólíyí òtírì ìyí drī ìngá vò ndrèlé rī, gólíyí ndrè gbò cé Yèsù ì'dí élé.

⁹ Nīngá sī rī, Yèsù yí òtírì 'bàà àrì'á únì drī lésí rī, gólà drí ngázò tá àtálé ngbálí-ngbálí lājó'ba íyíkà nà 'dì 'bá yí drí kī nī rī, “Tá làràkò gólà ànì drí ndrèlé 'dì, nī àtá tá là kò òjílà àzàkà drí àlòwálá cālè búúú kàyì gólà má gólà àjólé úrú lésí rī drí 'èzò lídrìlì òdrà 'ásí rī tú.”

¹⁰ Gō'dá lājó'ba gólàkà 'dì 'bá yí drí gólà rī ìjízò kī, “Tàlà à'dò 'ì là'bí ìmbá 'bá rī 'bá yí drí tá àtázò kī nī rī, rī'á ícá-ícá ró Èlìyà drí àgòzò zàlò sīš àngò 'á nòngá 'dìyí pà 'bá drí gòzò àcálé yā?”³⁶ ¹¹ Gō'dá Yèsù drí tá-drì lògòzò kī nī rī, “Úlì gólíyí drí àtálé 'dì rī'á tá mbì 'ì. Rī'á ícá-ícá ró Èlìyà drí àcázò sīš láfì èdélé njàà 'dìyí pà 'bá drí ànìzò 'álá sī.

¹² Gō'dá má àtá ànì drí kī, Èlìyà àcá trá nòngá. Gō'dá drī-'bá Yúdà yí ká 'dì 'bá yí nī ìyí gólà kò. Gō'dá gólíyí lò'è gólà rī làràkò trá ònjí ró, òzò gólíyí drí lèlé rī kátí. Gō'dá kpá rī'á ìtí, má gólà àjólé úrú lésí rī, gólíyí à'dò 'è'á lànò fèlé má drí ròò.”¹³ Ítí rī, lājó'ba Yèsù ká 'dì 'bá yí àrì ìyí ùlì Yèsù drí àtálé 'dì bē rī, ùlì Èlìyà rī tāsí 'dì tá ífì là drí gòzò filí gólíyí drī dódó. Gō'dá gólíyí drí nìzò là kī, Yèsù òrì 'dì tá Yòwànì bābātízì 'è 'bá ró rī ká tá là àtálé ì'dì ìyí drí 'dì.

Tā Yèsù drí líndrì ònjí túbè lājó'ba gólàkà rī 'bá yí drí ícálé dròlā kò rī dròzò àgámvá àzà 'ásí rī

(Màràkò 9.14-29; Lúkà 9.37-43)

¹⁴ Gō'dá Yèsù yí àcá ìyí bē únì 'dì pálé là 'á lājó'ba íyíkà nà 'dì 'bá yí bē rī, gólíyí drí ò'bí dùú úsúzò, rī'á ìyí gólíyí tè'á. Nīngá sī, àgò àzà drí ànìzò nī'á 'à'ì fìlì Yèsù àndrà.¹⁵ Gō'dá gólà drí ngázò tá àtálé Yèsù drí kī, “Kúmú, àmà mvá àgò ró rī rī'á cú líndrì ònjí túbè rī 'bá gólà rī 'èlé ònjí ró rī bē. Líndrì ònjí 'dì rī gólà rī àsélé àsè. Kàyì àzà 'bá yí sī rī,

³⁵16.18 Pétèrò Rú 'dì tá ífì là kī nī rī, “‘kúnì’”. Gólà à'dò 'bà'á drī-'bá kànìsà ká ró. Úlì mbàràkà òdrà ká tāsí 'dì 'bá yí, tá ífì là kī, mbàràkà Sātánà ká ícá kò krístò 'bá yí 'balé ndrì tá lèlé íyíkà Yèsù 'á rī àyélé kànìsà drí drázò.

³⁶17.10 Úlì Èlìyà rī tāsí 'dì, ùngí trá Málákí 4.5 'á.

línđrí ònjí 'dī rī gólá rī vūlī lāsī 'á, gō'dá káyī āzā 'bá yī sī rī, rī gólá rī vūlī līmuvú 'á. Ní ndrē gólá rī izā! Ní pá gólá!
¹⁶Má ājī gólá bē lājó'bá ániká rī 'bá yī ngálá rī, gō'dá gólíyī ícá kò gólá rī édélé.” ¹⁷Gō'dá Yésū ári úlī āgò 'dī drí átálé
 'dī bē rī, drílá ngāzò tā átálé kí, “Ánī òjílá káyī nò 'bá yī ká nò, áni rī'á tā lēlē ākò Ôvārí 'á. Tā řsū ániká rī'á anyá ró.
 Má á'dò 'é'á rílí áni bē ítí 'dī būūū ángò tú yā? Má á'dò fī átu'á rízò áni bē ítí 'dī būūū ángò tú yā? Áājī mvá línđrí ònjí
 bē 'dī má ngáá nólé.” ¹⁸Gō'dá áājī mvá 'dī bē Yésū ngálá rī, gólá drí tā 'bázò drī-ācē sī línđrí ònjí 'dī drí kí, “Ní áfò!”
 Gō'dá kòrò línđrí ònjí 'dī drí áfòzò volé. Ítí rī, kòrò mvá 'dī drí rú édézò řtú-pá ālò-ālò 'dī sī.

¹⁹Gō'dá tā rī 'dī vósí rī, lājó'bá Yésū ká 'dī 'bá yī drí ngāzò nī'á Yésū rī řjílí gólíyī drí 'bārē řyī drī sī rī 'á. Gólíyī kí,
 “Má ícá kò línđrí ònjí 'dī drólé ágámvá 'dī 'ásí á'dò tāsí yā?” ²⁰Gō'dá Yésū drí tā-drī lógòzò drílíyī kí, “Ní ícá kò línđrí
 ònjí 'dī drólé, tálá tā lēlē ániká Ôvārí 'á rī rī'á cé fínyáwá ítí. Má áta áni drí tā pāřří ró, tí nī òrò 'bāā tā lēlē bē Ôvārí 'á
 cé fínyáwá òzò ánu'í ří kátí rī, nī á'dò ícá'á cú tā átálé únī nò drí kí, gólá ēēsē rú vò řyíká 'dī 'ásí rī, únī 'dī á'dò rú
 ēésé'á. Ngá āzā ícá kò áni ndélé.” ²¹(Gō'dá Yésū drí tā átázò kí, “Línđrí ònjí lárākò bē ítí 'dī ícá kò ářlólé, òzò nī ò'bī ří
 kò rízò rātáá 'lélé Ôvārí drí tā lá tāsí rī.”)³⁷

Tā Yésū drí řyī òdrā tā átázò kpá ó'dí rī

(Márākò 9.30-32; Lúkā 9.43-45)

²²Yésū řyī āgò bē lājó'bá řyíká 'dī 'bá yī bē ácalé 'bāđrī Gālíláyā ká 'á rī, káyī āzā sī, gólá drí ngāzò tā átálé gólíyī drí
 kí, “Áá'dò trá 'é'á má gólá ājólé úrú lésí rī drī-bā lá fēlē òjílá drīgá. ²³Ítí rī, áá'dò áamá fū'á. Gō'dá kpálé ítí rī, káyī ná
 sī, má á'dò lídri'á òdrā 'ásí.” Gō'dá lājó'bá góláká 'dī 'bá yī ári řyī úlī gólá drí átálé 'dī bē rī, gólíyī drí gòzò á'dólé řzā ró
 rōð.

Tā Yésū drí tā átázò tā bélé-bélé fēfē ká jó ángí Ôvārí ká 'á rī

tāsí rī

²⁴Gō'dá nīngá sī, Yésū řyī drí nízò lājó'bá řyíká 'dī 'bá yī bē cālē jārřbā Kāpērānómā ká rī 'álá. Tólá rī, bélé-bélé ú'dú
 'bá gólíyī rī 'bá bélé-bélé ú'dúlí jó ángí Ôvārí ká 'á rī āzā 'bá yī drí ánízò řyī Pétērò rī řjílí kí, “Tā řmbá 'bá ániká, Yésū
 rī bē bélé-bélé rī'á fēlá jó ángí Ôvārí ká 'á rī fēlē yā?”³⁸ ²⁵Gō'dá Pétērò drí tā-drī lógòzò gólíyī drí kí nī rī, “Áwò, gólá
 rī bē fēlá.”

Nīngá sī, Pétērò drí ngāzò gólé 'bá 'álá, nī'á tā 'dī átálé Yésū drí. Drē ākpāká'dā Pétērò ítòó drē tā 'dī ngílí řsī Yésū
 drí kò rī, kòrò Yésū drí Pétērò rī řjízò kí, “Símónā, ní á'dá drē tā řsū ániká tā bélé-bélé fē ká tāsí rī má drí. Tā řsū ániká
 'á rī, òzò kúmú 'bāđrī ká rī 'bá yī òlē trá bélé-bélé ú'dúlí rī, gólíyī rī ú'dúlá á'dí yī drīgá sī yā? Gólíyī rī ú'dúlá ākpā mvá
 řyíká rī 'bá yī drīgá sī ngátá òjílá āzā 'bá yī drīgá sī yā?” ²⁶Gō'dá Pétērò drí tā-drī lógòzò kí nī rī, “Ôjílá āzā 'bá yī rī
 řyī nī fēlá.” Gō'dá Yésū drí tā átázò kí, “'Dī rī'á mbī. Ítí rī, ícá kò mvá kúmú 'dī 'bá yī ká drí bélé-bélé fēzò.”³⁹ ²⁷Gō'dá
 ítí rī, má 'bā bélé-bélé ú'dú 'bá 'dī 'bá yī kò á'dólé āwā ró áamá bē. Ní ngá nílí řbī 'bélé līmuvú ándrē 'álá. Òzò ní áāsē řbī
 drī-káká trá rī, ní nī řbī rī 'dī ří-'balé lá. Ní á'dò áđī úsú'á ří-'balé lá 'dī 'á, gō'dá ní trò ró áđī rī 'dī nī'á fēlá bélé-bélé
 ú'dú 'bá 'dī 'bá yī drí áamá òmbē gízò ní bē.” Gō'dá Pétērò drí tā 'dī 'ézò té òzò Yésū drí átálé 'dī kátí. Ítí rī, drílá áđī
 úsúzò, drílá nízò ájílá bélé-bélé ú'dú 'bá 'dī 'bá yī drí řyī òmbē gízò Yésū bē.

Tā Yésū drí átálé tā á'dò-á'dò ká ámbá ró Ôvārí rī řřř drī 'á rī tāsí rī

(Márākò 9.33-37; Lúkā 9.46-48)

18 ¹Gō'dá nīngá sī rī, lājó'bá Yésū ká rī 'bá yī drí ánízò řyī tā řjílí gólá ří kí nī rī, “Ôjílá gólíyī rī 'bá kúmú Ôvārí ká
 zélé rī 'bá yī lāfálé sī rī, òjílá gólá ámbā góláká drí lāvūlī gārā ázi-ázi drī sī rī řyíká á'dí ř'dí yā?” ²Gō'dá Yésū ári
 bē tā řjī lājó'bá řyíká 'dī 'bá yī ká 'dī rī, gólá drí mvá fínyáwá āzā ázízò 'balé ádrélé lājó'bá řyíká 'dī 'bá yī ándrá. ³Gō'dá
 Yésū drí gòzò tā átálé drílíyī kí, “Má áta áni drí tā pāřří ró, òzò nī òlógò áni nyáányā kò á'dólé òzò mvá fínyáwá nò
 kátí rī, nī ícá kò cālē ángó Ôvārí ká vò úrú 'álá rī 'á. ⁴Tā 'dī tāsí rī, òjílá gólá ámbā lá drí á'dólé gārā òjílá rī 'bá kúmú
 Ôvārí ká zélé rī 'bá yī lāfálé sī rī, rī'á òjílá gólá říbē řyī nyáányā lógò 'bá áyábálá ró òzò mvá fínyáwá nò kátí rī ř'dí.
⁵Gō'dá òzò òjílá āzā òlāgú gbò cé mvá fínyáwá nòtí nò ř'dí tā lēlē góláká má 'á rī tāsí rī, òjílá rī 'dī lāgú kpá má ř'dí.”

Ngá gólíyī rī 'bá òjílá 'balé tā ònjí 'lélé rī 'bá yī

(Márākò 9.42-48; Lúkā 17.1-2)

⁶Gō'dá Yésū drí kpá tā átázò tā òjílá ázi ádò-ádò ká tāsí. Gólá kí, “Ôzò òjílá āzā áadò òjílá gólíyī á'dó 'bá tā lēlē bē
 òzò 'dīyímvá fínyáwá kátí rī trá, á'dò ró bē drílíyī tā lēlē řyíká má 'á rī áyézò rī, lāņò gólá Ôvārí drí 'é'á fēlá òjílá rī 'dī
 drí rī á'dò 'é'á 'balé ònjí tētē ró lāvūlī gārā lāņò òjílá gólá kúní úngu kúlütütü rī òmbézò òmbē lá 'á trólé vūlī gálí 'á
 drálé volé rī ká drī sī. ⁷Gō'dá kpá ítí, lāņò bē rī'á ámbā òjílá ángó nò ká rī 'bá yī drí, tálá ngá gólíyī rī 'bá òjílá ádólé tā
 ònjí 'lélé rī 'bá yī bē dūū. Ngá 'dī 'bá yī á'dò rī'á rú 'lélé zāá ítí. Gō'dá gólíyī rī 'bá òjílá ázi ádólé 'dī 'bá yī, lāņò gólá
 Ôvārí drí 'é'á fēlá gólíyī drí rī á'dò 'é'á 'balé ònjí tētē ró.

³⁷17.21 řsī rī, úlī vérēsí 21 ká nò 'bá yī řgī kò.

³⁸17.24 Ôjílá Yúdā yí ká āgò ró rī 'bá yī rī řyī rī'á áđī lósí káyī ří ká rī ká fēlē ndrò vósí cé jó ángí Ôvārí ká 'á.

³⁹17.26 Úlī Yésū ká 'dī 'bá yī, tā řfí lá kí, ícá kò Yésū Ôvārí rī mvá ró rī drí bélé-bélé fēzò jó ángí Ôvārí ká 'á.

⁸“Gō'dá nî āzā ōzō ánî drī ngátá ánî pá ōrī nī ánî 'bālē tā ōnjī 'lélē rī, ní gā ánî drī rī 'dī njíyá volé ngátá ánî pá 'dī volé. Rī'á tándí ró ní drī cāzō vō úrú 'álá rī 'á cé drī bē ālō ngátá pá bē ālō, ní drī cāzō drī bē rī ngátá pá bē rī, nī'á vélé lāsī gólá Ôvārī drī édélé Sātānā yī drī rī 'á rī drī sī. ⁹Gō'dá ōzō ánî līfī ō'bā nī nī tā ōnjī 'lélē rī, ní āngī gólá volé. Rī'á tándí ró ní drī cāzō úrú 'álá vō lédrē-lédrē ādūkū ākō rī ká 'á cé līfī bē ālō, ní drī cāzō līfī bē rī, nī'á vélé lāsī gólá Ôvārī drī édélé Sātānā yī drī rī 'á rī drī sī.”

Tā Yésū drī 'dígówá átázó kápīlīkī gólá āvī 'bá trá rī tāsī rī

(Lúkā 15.3-7)

¹⁰Gō'dá nīngá sī, Yésū drī tā átázó lājó'bá íyíkā rī 'bá yī drī kī nī rī, “Nī ndrē ōjīlā gólīyī rī 'bá 'délē má vósī ōzō 'dīyímvá kátī rī 'bá yī kō ōzō ngá tákó kátī. Má átā ānī drī, tā lá yī lāzē rōō Ôvārī rú. Ítí rī, mālāyíkā gólīyī rī 'bá gólīyī vó ndrēlē rī 'bá yī bē amā átā úrú 'álá rī āndrá gólīyī tā ā'dalé gólá drī. ¹¹(Nī ndrē drē, mā rī gógó ānī 'bá úrú lésī nō, Ôvārī ājō mā āngó nō 'á nō ōjīlā gólīyī āvī 'bá trá rī 'bá yī lōndālē, tálā má pá ró gólīyī bē.)⁴⁰

¹²“Dōvó nī ĩsū drē tā kápīlīkī lōkī 'bá ká. Ōzō gólá ā'dō kápīlīkī íyíkā bē nyā'dī-njī rī, gō'dá ōzō kápīlīkī ālō kápīlīkī gólākā 'dī 'bá yī lāfálē 'ásī āvī trá rī, gólá ā'dō ā'dō 'é'á rīdī yā? Gólá ā'dō kápīlīkī lākī 'bá nyā'dī-sū-drī-lā-gā-mūdrī-drī-lā-gā-njī-drī-lā-sū 'dī 'bá yī áyē'á ngá nyārē 'á lūtú pālē nīngá, gōzō nīlī gólá ālō āvī 'bá trá rī lōndālē. ¹³Má átā ānī drī tā pātī rō, ōzō gólá úsū kápīlīkī íyíkā ālō āvī 'bá 'dī trá rī, gólá ā'dō 'bá'á āyīkō ró rōō lāvūlī gārā āyīkō gólá drī ā'dózó rīdī bē lá kápīlīkī gólākā nyā'dī-sū-drī-lā-gā-mūdrī-drī-lā-gā-njī-drī-lā-sū āvī 'bá kō 'dī 'bá yī tāsī rī drī sī. ¹⁴Gō'dá kpá rī'á ítí, ānī átā úrú 'álá rī lēē ōjīlā gólīyī rī 'bá 'délē má vósī ōzō 'dīyímvá ōnyīkō kátī nō 'bá yī ālō rī drī āvīlī kō'dáwá lātī íyíkā 'ásī.”

Tā Yésū drī ímbalé tā lāfálē édē-édē ká ōjīlā gólá tā ōnjī 'é 'bá trá ōjīlā āzī drī rī tāsī rī

¹⁵Gō'dá Yésū drī kpá tā ímbázó lājó'bá íyíkā rī 'bá yī drī kī nī rī, “Nī āzā, ōzō tā lē 'bá āzī āzā ō'ē tā ōnjī trá ní drī rī, ní nī gólá ngálā nī'á tā ōnjī gólākā 'dī ā'dalé gólá drī. Nī 'é tā rī 'dī cé rī ānī lāfálē 'ásī gólá bē. Ōzō gólá āārī tā ánīkā trá rī, ní pá gólá trá tā ōnjī gólākā 'dī áyélē. ¹⁶Gō'dá ōzō ōjīlā rī 'dī ōgā volé trá dó tā ánīkā árīlī rī, ní drī ōjīlā āzā ālō ngátá rī yā rī nīzō kpá ō'dí ōjīlā 'dī ngálá, tálā āāātā ró tā 'dī bē ōjīlā 'dī 'bá yī līfī drī lá 'á, tálā tā ndrī ānī drī átálé gólá bē rī, ōjīlā 'dī 'bá yī āārī ró íyī bē dódó. ¹⁷Gō'dá ōzō ōjīlā rī 'dī ōgā volé kpá trá dó tā ōjīlā 'dī 'bá yī ká árīlī rī, nī átā tā lá ōjīlā kānīšā ká drī. Gō'dá ōzō gólá ōgā volé kpá trá dó tā ōjīlā kānīšā ká ká árīlī rī, nī 'é gólá ōzō ōjīlā tā lē 'bá Ôvārī 'á kō rī kátī, gō'dá kpá tā ōnjī 'bá ró ōzō bélé-bélé ū'dú 'bá gólīyī rī 'bá āđī nyālē rī kátī.

¹⁸“Má átā ānī drī tā pātī rō, ōzō nī ōgā tā āzā trá dó rú 'lélē āngó nō 'á nōngá rī, 'dī kpá tā gólá Ôvārī drī gālē trá dó rú 'lélē úrú 'álá rī 'dī. Gō'dá ōzō nī āyē tā āzā trá rú 'lélē āngó nō 'á nōngá rī, 'dī kpá tā gólá Ôvārī drī áyélē trá rú 'lélē úrú 'álá rī 'dī. ¹⁹Gō'dá má átā kpá ānī drī nōtī, ōzō ōjīlā rī ōlē íyī tā-drī trá ngá āzā 'é'zō āngó nō 'á nōngá rī, nī 'é rātāā Ôvārī amā átā úrú 'álá rī drī ngá rī 'dī tāsī. Gólá ā'dō ngá rī 'dī 'é'á ānī drī. ²⁰Ítí rī, ōzō ōjīlā ēē'bē íyī rú trá rī ngátá ná vō ālō 'á amā rú sī rī, má ā'dō ā'dó'á gólīyī lāfálē 'á.”

Tā Yésū drī lōgōlé Pétērō drī tā tā ōnjī ōjīlā āzī ká āyē-āyē ká

tāsī rī

²¹Gō'dá nīngá sī rī, Pétērō drī ānīzō tā íjīlī Yésū tī kī nī rī, “Kúmú, ōzō amā āzī-āzī āzā ōrī trá zāā rī'á tā ōnjī 'lélē má drī āndalé āndalé rī, má āyē gólá tā ōnjī gólākā 'dī 'bá yī 'ásī āndālā tāsī yā? Rī'á tándí ró má drī gólá rī áyézó āndālā njī-drī-lā-rī yā?” ²²Gō'dá Yésū drī tā-drī lōgōzō Pétērō drī kī, “É'ē, ní áyē gólá kō cé āndālā njī-drī-lā-rī. Ní áyē gólá nyā'dī-nā-drī-lā-mūdrī āndālā njī-drī-lā-rī.”

²³Gō'dá Yésū drī tā átázó tā kúmū Ôvārī ká rī ká tāsī. Gólá kī, “Ā'dō-ā'dō kúmū Ôvārī ká rī ká rī rī'á ōzō kúmú āngī āzā gólá ā'dó 'bá lōsī 'é 'bá íyíkā bē rī kátī. Lōsī 'é 'bá gólākā 'dī 'bá yī, āzā 'bá yī trō íyī āđī trá gólá drīgá sī 'é'á lōgōlá ātī 'á tólá. Gō'dá káyī āzā sī, gólá drī lōsī 'é 'bá gólākā 'dī 'bá yī āzīzō ānīlī āđī íyíkā 'dī 'bá yī lōgōlé. ²⁴Ítí rī, lōsī 'é 'bá ālō kúmú 'dī ká tībē āđī trō 'bá gólá drīgá sī rī ājízó lá kúmú 'dī āndrá. Āđī rī 'dī rī'á āđī ōjīlā dūū lōsī ndrō dūū ká rī ká 'í. ²⁵Nīngá sī, lōsī 'é 'bá kúmú 'dī ká 'dī ícá kō āđī 'dī vō lá lōgōlé, tálā āđī 'dī rī'á āđī āmbá 'í. Tā 'dī tāsī rī, kúmú 'dī drī tā 'bázó ōōgī ró gólīyī bē volé rāgī rō ōkó lá bē mvá lá yī bē gō'dá kpá ngá gólākā 'bā ká rī yī bē ndrī volé, gólá ícá ró bē āđī íyíkā 'dī vō lá lōgōlé.

²⁶“Gō'dá lōsī 'é 'bá 'dī ārī tā 'dī bē ítí rī, drīlā ā'dózó tā ĩsū ró, gō'dá drīlā ngāzō 'ā'í fīlī vūdrī kúmú 'dī āndrá rú lō'bālē gólá drī kī, 'Óō kúmú, ní ndrē amā ízā, ānī 'á āđī'á má rú. Ní ēsē káyī gbíyá má drī sīsī 'álá, má ā'dō āđī ánīkā 'dī vō lá lōndā'á ānīzō lōgōlá ndrī ní drī. ²⁷Gō'dá lōsī 'é 'bá kúmú 'dī ká 'dī, ízā lá drī gāzō gólá rú. Ítí rī, drīlā āđī 'dī áyézó drīlā, gō'dá gólá drī lōsī 'é 'bá gólākā 'dī áyézó nīlī drī-báláyī ró.

²⁸“Nīngá sī, lōsī 'é 'bá gólá áyélē nō drī nīzō íyī rú úsúlī āzī-āzī lá āzā āđī fīnyáwá trō 'bá gólá drīgá sī kpá 'é'á lōgōlá ātī 'álá rī bē.⁴¹ Gō'dá gólīyī úsū rú bē āzī-āzī lá 'dī bē rī, gō'dá kōrō drīlā ngāzō 'délē ōmbē lá rūlī āngbū rī'á ízálá. Gō'dá drīlā ngāzō tā átálé āzī-āzī lá 'dī drī kī, 'Ní āfē āđī amákā tībē ní drī trōlē má drīgá sī rī ngbāāngbānō!' ²⁹Gō'dá āzī-āzī lá 'dī drī ngāzō 'ā'í fīlī vūdrī lōsī 'é 'bá āzī lá 'dī āndrá rú lō'bālē gólá drī kī, 'Óō amā āzī-āzī, ní ndrē amā ízā, ānī 'á āđī'á má rú! Ní ēsē káyī gbíyá má drī sīsī 'álá. Má ā'dō āđī ánīkā 'dī vō lá lōndā'á ānīzō fēlā ndrī ní drī.”

⁴⁰18.11 Úlī gólīyī vérēsī 11 'á 'dī íngī kō tā ígī Mātáyō ká āzā 'bá yī 'á.

⁴¹18.28 Āđī 'dī rī'á āđī káyī kámá-ālō ká 'í.

³⁰ Gō'dá lōsī 'ē 'bá gólá sīšī kúmú drí gólá rí áyéle áđī íyíká tāsī nō rí, gá volé trá dó āzī-āzī lá áđī fīnyáwá trō 'bá gólá drīgá sī rí áyéle. Bē-rí, gólá drí lōsī 'ē 'bá āzī góláká 'dī trōzó 'bálé gānimā 'á rīlī tólá, té gólá āáfē ró áđī íyíká 'dī bē zālō. ³¹ Ítí rí, lōsī 'ē 'bá kúmú 'dī ká āzā 'bá yī ndrē tā rú 'ē 'bá 'dī bē rí, gólīyī drí á'dózó tā īšū ró rōō. Gō'dá drīlīyī ngāzó nīlī tā 'dī átálé kúmú íyíká 'dī drí.

³² “Gō'dá kúmú 'dī āri bē tā 'dī íti rí, drílā lōsī 'ē 'bá íyíká gólá āzī-āzī lá rí 'bā 'bá gānimā 'á 'dī āzízó. Gō'dá gólá ācā bē rí, kúmú drí ngāzó tā átálé drílā kī, ‘Nī rī'á lōsī 'ē 'bá ōnjī 'ī! Nī lō'bā rú'bā bē má drí áđī ní drí trōlé má drīgá sī rí tāsī rí, má áyē nī té ōzō ní drí íjílī rí kátī. ³³ Gō'dá ní 'ē tā ānī āzī-āzī drí íti á'dō tāsī yā? Tí ní á'dō ānī āzī-āzī rí īzā ndrē'á kpá ōzō má drí ānī īzā ndrērē rí kátī!’ ³⁴ Gō'dá kúmú 'dī drí 'bāzó āwā ró tā 'dī tāsī. Drílā lōsī 'ē 'bá 'dī jōzó 'bálé gānimā 'á, tálā ōófē ró lāṅō bē gólá drí, té áđī íyíká gólá drí trōlé rí, gólá ōlōgō ró bē ndrī zālō.”

³⁵ Gō'dá Yēsū ngī bē í'dígówá 'dī ndélé rí, gólá kī, “Ōzō nī āāyē tā ōnjī ānī āzī-āzī ká kō ānī pīpīšīlī 'ásī rí, ānī ālō-ālō ndrī, āmā átá úrú 'álá rí á'dō kpá 'ē'á ānī 'ēlé té ōzō 'dī rí kátī.”

Tā Yēsū drí ímbálé tā ōkó íngā ká tāsī rí

(Márākō 10.1-12)

19 ¹ Gō'dá Yēsū ndélé bē tā ímbā íyíká tā ōnjī áyē-áyē tāsī rí, drīlīyī ngāzó 'bādrī Gālílāyā ká áyéle lājó'bá íyíká bē. Drīlīyī nīzó mbálé 'á'á lé drī áyágá Jōrōdénī ká āzā lésī rí 'á. Drīlīyī nīzó zāā áyágá Jōrōdénī ká 'dī 'á'á lé drī lá lésī. Gō'dá drīlīyī mbāzó kpá gólé 'á'á lé drī āzā rí lésī cālé 'bādrī Yūdáyā ká rí 'á. ² Gō'dá gólīyī cā bē 'bādrī Yūdáyā ká 'dī 'á tólá rí, ōjílā ō'bí dūū drí ítōzó 'délé gólīyī vósī. Ōjílā gólīyī ngá lāzé bē rí 'bá yī, Yēsū drí gólīyī édézó ndrī ngá lāzé íyíká 'dī 'bá yī 'ásī.

³ Nīngá sī, Pārúsī āzā 'bá yī drí ānīzó īyī Yēsū rí ūjūlī, ngātá gólá á'dō úlī ányā átá'á yā rí. Drīlīyī tā íjízó gólá tī kī nī rí, “Tā 'bā'bā Ōvārī drí fēlé āmā drí 'ēlé Músā sī rí vó ró rí, rī'á tándí ró ōjílā āzā drí ōkó lá rí íngázó, ōzō ōkó rí 'dī ō'ē tā ányā āzā trá rí yā?”

⁴ Gō'dá Yēsū drí tā-drī lōgōzó Pārúsī 'dī 'bá yī drí kī nī rí, “Nī zī tā gólá ígílī búkū Ōvārī ká 'á rí kō kī'á nī rí, ítō vō āngó ká 'ásī rí, Ōvārī 'bā ōjílā mvá bē rí, gólá 'bā āgō yī trá ōkó yī bē yā? ⁵ Tā 'dī tāsī rí, Ōvārī átā tā trá kī nī rí, ‘Ágō á'dō átá lá rí áyé'á āndré lá bē á'dózó ōkó lá bē ngá ālō ró.

⁶ Gólīyī rī 'dī á'dó ngá ngīngī 'ī kō. Ítí rí, āgō yī ōkó bē gólīyī rī'á ngá ālō 'ī.

'Dōvó ngá gólá Ōvārī drí ēbēlé trá ngá ālō ró rí, ōjílā āzā ōcā gólīyī lāfálé kō.' ”

Tā Ómvó Ngá 2.24

⁷ Gō'dá Pārúsī 'dī 'bá yī drí Yēsū rí íjízó kpá ó'dí kī, “Nī kī nī rí, á'dó kō tándí ró āmā drí ōkó íngázó rí, gō'dá tálā á'dō 'ī Músā drí tā 'bāzó āmā drí kī, ōzō mā ōlē trá ōkó íngálé rí, mā nīngī wárāgā ōkó íngā ká fēlé ōkó rí 'dī drí yā?”

⁸ Gō'dá Yēsū drí tā-drī lōgōzó gólīyī drí kī, “Músā ígī tā 'dī ānī drí íti 'dī, tálā ānī drí rī'á āmbā-āmbā ró, tálā tā á'dō trá ānī lāfálé 'ásī ānī ōkó yī bē rí nī ícā kō tā rí 'dī édélé. Gō'dá tā 'bā'bā Ōvārī ká á'dó kō íti ítō vō āngó ká 'ásī. Sīšī rí, Ōvārī 'bāā tā 'bā'bā ōkó íngā ká kō. ⁹ Má átā ānī drí, á'dó kō tándí ró ōjílā āzā drí ōkó lá rí íngázó cú íti tā ífī āzā ākó, ōzō ōkó rí 'dī ō'ē tā ōnjī āzā kō gō'dá āgō rí 'dī drí nīzó ōkó āzā trōlé áyízó 'dī bē lá rí, gólá 'ē 'dī tā ōnjī 'ī Ōvārī rí līfī drī 'á, áyē fī ālō, ōzō ōjílā rí 'dī ūūsū ōkó lá trá áyírī 'á īyī āgō āzā bē rí 'dī, gólá ōró gō ōkó lá 'dī íngálé.”

¹⁰ Gō'dá lājó'bá Yēsū ká 'dī 'bá yī āri īyī úlī Yēsū drí átálé 'dī bē rí, gō'dá drīlīyī gōzó tā átálé gólá drí kī nī rí, “Ōzō tā āgō yī lāfálé 'á ōkó bē rí āā'dō āmbā-āmbā ró íti rí, rī'á tándí ró āgō drí rīzó cú íti ōkó trō ākó.”

¹¹ Gō'dá Yēsū drí tā-drī lōgōzó drīlīyī kī nī rí, “Ōjílā dūū ícā īyī kō tā īšū ānīkā ōkó tāsī 'dī 'ēlé. Á'dō 'bā'á cé ōjílā ícā 'bá rīlī ōkó trō ākó rí 'bá yī 'dī. ¹² Tā 'dī tāsī rí, tā ífī bē rī'á ngīngī ōjílā āzā 'bá yī drí ōkó trōzó kō 'á lá rí. Úfī ōjílā āzā 'bá yī trá íti 'bāṅá ró, gō'dá ōjílā āzā 'bá yī ōjílā āzī līsī gólīyī nī, gō'dá ōjílā āzā 'bá yī lēé īyī ōkó gílī kō, tálā gólīyī fē īyī nyāányā trá cé lōsī Ōvārī ká 'ēlé 'dī. Ōjílā gólá ícā 'bá trá tā rí 'dī 'ēlé rí, 'dōvó gólá ō'ē.”

Tā Yēsū drí ōrē fēzó 'dīyímvá ōnyíkō drí rí

(Márākō 10.13-16; Lúkā 18.15-17)

¹³ Gō'dá nīngá sī, ōjílā āzā 'bá yī drí 'dīyímvá ōnyíkō ātrōzó ājílī Yēsū ngálá, tálā Yēsū ō'bā ró drí bē gólīyī drī ōrē fēzó drīlīyī, gō'dá kpá rātāā 'ēzó bē gólīyī tāsī. Gō'dá lājó'bá góláká 'dī 'bá yī drí ōjílā 'dī 'bá yī lōgázó dó ānīlī 'dīyímvá 'dī 'bá yī bē Yēsū ngálá. ¹⁴ Gō'dá Yēsū drí ngāzó tā átálé kī nī rí, “Nī áyē 'dīyímvá 'dī 'bá yī āānī ró īyī má ngálá, nī lōgá gólīyī kō, tálā ōjílā rī 'bá kúmū Ōvārī ká zēlé rí 'bá yī rī'á ōjílā gólīyī īyī nyāányā lōgō 'bá ōzō 'dīyímvá ōnyíkō nōtī nō 'bá yī kátī rí 'dī. ¹⁵ Nīngá sī rí, drílā íyī drī 'bāzó 'dīyímvá 'dī 'bá yī drī sī ālō-ālō, gō'dá drílā ōrē fēzó drīlīyī. Gō'dá drīlīyī ngāzó nīlī vō 'dī áyéle lājó'bá 'dī 'bá yī bē.

Tā Yēsū drí átálé ágámvá gólá ngá-fī āmbá bē rí drí lédrē-lédrē ādūkū ākó rí tāsī rí

(Márākō 10.17-31; Lúkā 18.18-30)

¹⁶ Gō'dá nīngá sī rí, ágámvá āzā ngá-fī āmbá bē rí drí ānīzó tā íjílī Yēsū tī kī nī rí, “Tā ímbā 'bá, ōzō má ōlē lédrē-lédrē ādūkū ākó rí ūsúlī rí, má á'dō tā tándí āngō rí 'ē'á 'dī sūlī Ōvārī rí līfī drī 'á ūsúzó lá yā?” ¹⁷ Gō'dá Yēsū drí tā-drī lōgōzó drílā kī, “Tálā á'dō 'ī ní drí āmā íjízó tā gólá á'dó 'bá tándí ró rí tāsī yā? Ōvārī cé 'dī rī'á tándí ró. Ōzō ní ōlē trá lédrē-lédrē ādūkū ākó rí ūsúlī rí, ní ínjī tā 'bā'bā Ōvārī ká rí 'dī ndrī.”

¹⁸ Ítí rí, ágámvá 'dī drí Yēsū rí íjízó kī, “Má á'dō tā 'bā'bā āngō rí 'ē'á 'dī yā?”

Ítí rí, Yésū drí gōzō tā-drī lōgōlé drílá kī, “Ní fū ōjílā āzī kō. Ní 'bā ōkó gólá á'dó 'bá kō ání ōkó ró rí kō ní ūgúlí áyízó 'ídí bē lá. Ní ūgū ngá kō. Ní ádō ōnjō kō ōjílā āzī rú. ¹⁹ Ní ári áni áta yí tī-vō áni ándrē bē, tálá ní 'injī ró gólíyí bē. Ní lē ōjílā āzī ōzō ní drí áni nyáányā lērē kátí.”

²⁰ Nīngá sī, ágámvá 'dī drí tā-drī lōgōzō Yésū drí kī, “Tā 'bā'bā 'dī 'bá yí, má 'è trá ndrī. Gō'dá tā āzā kpá bē drē zāá má drí 'elē yā?”

²¹ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzō drílá kī, “Ōzō ní ōlē trá á'dólé tā mbī 'è 'bá ró Ôvārí rí lífī drī 'á rí, ní gō nílí ngá-fī ámbá ániká 'dī 'bá yí lāzīlī gílí ndrī vólé, ní fē ró áđí lá ōjílā gólíyí ízā bē rí 'bá yí drí, gō'dá ní gō ró bē ánilí 'dēlé áamá vó bēlé tā ári 'bá ámáká ró. Ōzō ní ō'è tā 'dī trá íti rí, ní á'dō 'bā'á ngá-fī tándí bē dūū úrú 'álá.” ²² Gō'dá ágámvá 'dī árilí bē úlí Yésū drí átalé íti 'dī rí, kōrō rú'bá lá drí ádāzō. Gō'dá drílá á'dózó tā 'isū ró rōō, tálá gólá lēé kō ngá íyíká ámbá 'dī 'bá yí lāzīlī gílí vólé. Gō'dá drílá ngāzō nílí vólé.

²³ Nīngá sī, Yésū drí gōzō tā átalé tā ári 'bá íyíká rí 'bá yí drí kī, “Má áta áni drí tā pātī rí, rí'á ámbā-ámbā ró ōjílā gólíyí ngá-fī ámbá bē rí 'bá yí drí á'dózó ōjílā Ôvārí ká ró gólíyí drí ícázó rílí kūmū góláká zélé tā góláká rí 'elē. ²⁴ Á'dó 'bā'á ámbā-ámbā ró gólíyí drí lāvūlī gārā tā ámbā-ámbā 'injígó drí 'e'á úsúlá ūjūrī filí kōrō líbīrā 'bú 'ásí rí drī sī.”

²⁵ Gō'dá tā ári 'bá Yésū ká 'dī 'bá yí ári íyí úlí gólá drí átalé 'dī bē rí, tī lá yí drí á'dízó rōō úlí 'dī 'bá yí drí sī. Gō'dá drílíyí Yésū rí íjízó kī, “Ōzō á'dō trá íti rí, ōjílā gólíyí Ôvārí drí 'e'á pālā rí á'dō 'bā'á íyíká ōjílā ángō rí 'bá yí 'ídí yā?” ²⁶ Yésū drí lífī jázó vō ndrēlé gólíyí ngálá ró, gō'dá drílá gōzō tā átalé kī, “Ngá gólíyí ōjílā mvá drí ícálé kō 'elá rí, Ôvārí ícā trá 'elá ndrī.”

²⁷ Nīngá sī rí, Pétērō drí ngāzō tā átalé Yésū drí kī nī rí, “Ní ndrē drē, áamá lājó'bá ániká rí 'bá yí, má áyē ngá áamá nyáányā ká rí 'bá yí trá ndrī ánízō 'dēlé ní vósí tā ári 'bá ániká ró. Íti rí, tā tándí gólá áamá drí 'e'á úsúlá Ôvārí drīgá sī 'izátú rí íyíká á'dō 'í yā?”

²⁸ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzō lājó'bá íyíká 'dī 'bá yí drí kī, “Má áta áni drí tā pātī rí, má gólá Ôvārí drí ájólé trá úrú lésí nō, kâyī gólá má drí 'ēzō ngá ndrī 'bālē ó'dí 'izátú rí sī rí, má á'dō 'e'á rílí kīfī ámáká drī kúmú ángí ró drí-ácē bē. Gō'dá áni lājó'bá ámáká mūdri-drī-lá-gā-rī rí 'bá yí á'dō 'e'á rílí má bē kīfī mūdri-drī-lá-gā-rī rí 'bá yí drī kúmú ró tā-vó ōrī ōjílā Ísirā'elē ká rí ká mūdri-drī-lá-gā-rī rí 'bá yí ká kílí. ²⁹ Gō'dá ōjílā ndrī gólíyí 'bā íyíká áyē 'bá, áta lá yí, ándrē lá yí, mvá lá yí, ádrúpī lá yí, ízō lá yí, ngátá ámvú yí bē áyē 'bá 'dēzō má vósí tā ári 'bá ámáká ró rí, ngá gólíyí drí 'e'á úsúlá áamá áta Ôvārí drīgá sī 'izátú rí á'dō 'e'á lāvūlī gārā ándálá kámá-álō ngá gólíyí drí áyélé rí drī sī. Gō'dá gólíyí á'dō kpá lédrē-lédrē ádükú ákó rí úsú'á. ³⁰ Gō'dá íti rí, ōjílā dūū tībē ngbāangbānō ndrēlé íyí ōjílā ámbā-ámbā ró rí 'bá yí, 'izátú rí, gólíyí á'dō á'dó'á ōjílā tákó ró Ôvārí rí lífī drī 'á, gólíyí á'dō gō'á vólé 'álá. Gō'dá ōjílā gólíyí dūū gólíyí ngbāangbānō rí'á ndrēlá íyí ōjílā tákó ró rí 'bá yí, 'izátú rí, gólíyí á'dō á'dó'á ōjílā ámbā-ámbā ró Ôvārí rí lífī drī 'á, gólíyí á'dō 'bā'á sīsí 'álá.”

Úlí mǎnīgō lāfī gólá Ôvārí drí 'ēzō drī-'á fēlé ōjílā drí 'izátú rí

tāsī rí

20 ¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí ítōzō tā ímbalé úlí mǎnīgō sī tā ári 'bá íyíká rí 'bá yí drí lāfī gólá Ôvārí drí 'ēzō drī-'á fēlé ōjílā íyíká drí 'izátú rí tāsī. Gólá kī, “Lāfī gólá Ôvārí drí 'ēzō drī-'á fēlé ōjílā íyíká drí rí rí'á nyé ōzō ágō āzā ámvú lípī ró rí kátí. Kâyī āzā sī, ákpā cījínó, gólá drí ngāzō nílí vō ngá lāzī ká gílí rí 'álá, nī'á ōjílā lōndalē áani ró íyí lōsī 'elē ámvú íyíká 'dī 'á áđí sī. ² Gō'dá ámvú lípī úsú ōjílā bē lōsī 'elē ámvú íyíká 'dī 'á rí, gólá drí tā 'í'bizó gólíyí bē áđí tándí kâyī álō ká fēlé drílíyí ndrī ícā-íca ró. Gō'dá drílíyí tā-drī lá lēzō. Nīngá sī rí, ámvú lípī drí gólíyí jōzō nī'á lōsī 'elē ámvú íyíká 'dī 'álá.

³ “Nīngá sī, 'ítú-pá nī-drī-lá-sú cījínó 'dī ká rí sī, ámvú lípī 'dī drí nīzō gōlé kpá ó'dí vō ngá lāzī ká gílí 'dī 'álá. Gō'dá drílá nīzō ōjílā āzā 'bá yí úsúlí, rí'á íyí ádré'á tólá tákó íti. ⁴ Gō'dá drílá tā átalé drílíyí kī nī rí, ‘Nī nī kpá nī'á lōsī 'elē má drí ámvú 'álá, má á'dō áđí mbī lōsī áni drí 'elē má drí kâyī ándrō nō ká sī rí fē'á áni drí.’ Gō'dá drílíyí ngāzō nílí lōsī 'elē.

⁵ “Gō'dá 'ítú-pá cā bē mūdri-drī-lá-gā-rī 'ítú-āyī sī rí gō'dá kpá 'ítú-pá ná lānjátúlí bē rí, ámvú lípī 'dī drí kpá tā álō-álō 'dī 'ēzō. Drílá nīzō kpá ó'dí vō ngá lāzī ká gílí rí 'álá, nī'á ōjílā lōndalē áni'á lōsī 'elē ámvú íyíká 'dī 'á. ⁶ Gō'dá cā bē lānjátúlí bē 'ítú drí 'bārē 'e'á nī'á filí rí 'á rí, ámvú lípī 'dī drí nīzō gōlé kpá ó'dí vō ngá lāzī ká gílí rí 'álá. Drílá nīzō ōjílā āzā 'bá yí úsúlí rí'á ádré'á íyí tákó tólá vō ngá lāzī ká 'dī 'á. Gō'dá drílá tā íjízó gólíyí tī kī, ‘Nī rí ádrélé nōngá 'ítú kǎálū tákó lōsī 'e'á ákó á'dō tāsī yā?’ ⁷ Gō'dá drílíyí tā-drī lōgōzō kī nī rí, ‘Ōjílā ázāká yú lōsī fē 'bá áamá drí 'elē.’ Gō'dá ámvú lípī drí gōzō tā átalé drílíyí kī nī rí, ‘Dōvó nī nī kpá lōsī 'elē má drí ámvú 'álá.’ Gō'dá drílíyí nīzō kpá lōsī 'elē.

⁸ “Gō'dá cā bē vō drí 'ērē ánilí rí 'á rí, ámvú lípī drí tā átalé drī-'bá íyíká lōsī ká drí kī, ‘Ní ázī lōsī 'e'á 'bá 'dī 'bá yí, ní fē ró áđí gólíyí drí. Ní íto áđí fēlé ōjílā gólíyí lōsī íto 'bá 'elē lānjátúlí bē rí 'bá yí rú sī, cālē gólíyí lōsī íto 'bá 'elē ákpā cījínó rí 'bá yí rú.’ ⁹ Gō'dá ōjílā gólíyí lōsī íto 'bá 'elē lānjátúlí 'ásí rí 'bá yí áni íyí bē áđí íyíká trólé rí, drī-'bá lōsī ká fē gólíyí drí áđí lōsī kâyī álō ká rí ká 'dī. Kpá íti, ōjílā gólíyí ndrī ámvú lípī drí ázīlī áni'á lōsī 'elē rí 'bá yí, drī-'bá lōsī ká fē kpá áđí lōsī kâyī álō ká rí ká 'dī gólíyí drí ndrī. ¹⁰ Gō'dá ōjílā gólíyí lōsī íto 'bá 'elē ákpā cījínó rí lésí rí 'bá yí áni íyí bē áđí íyíká trólé rí, gólíyí 'isū tā trá kī nī rí, áá'dō áđí fē'á íyí drí lāvūlī gārā áđí fēlé ōjílā gólíyí lōsī íto 'bá 'elē lānjátúlí bē rí 'bá yí drí rí drī sī. Gō'dá ófē kpá áđí lōsī kâyī álō ká rí ká 'dī gólíyí drí.

⁴²19.25 Tā ári 'bá Yésū ká 'dī 'bá yí íjī tā 'dī íti 'dī rí, tálá tā 'isū gólíyíká 'á rí, ngá-fī ámbá 'dī áá'dō lāmbé ōrē Ôvārí drí fēlé ōjílā drí rí 'dī. Íti rí, ōjílā ngá-fī bē dūū rí á'dō íyí ōjílā tándí 'í.

¹¹ “Gō'dá gólíyí trō ãḍi ìyíkà bē rí, drílíyí ìtòzō rí'á lòzólé úlì ngūrū-ngūrū bē ámvú lípì 'dī rú. ¹² Gō'dá drílíyí ngázó tā átálé ámvú lípì drí kī, ‘Ójílá gólíyí lòsì ìtò 'bá 'èlé lánjátúlì 'ásì rí 'bá yí 'è ìyí lòsì cé dā ìtí. Gō'dá àmā rí gógó àmákà lòsì 'è 'bá ìtú kǎálú ìtú àmé drī sī nò rí 'bá yí, àá'dò ãḍi fē'á àmā drí ìcā-ìcā ró òjílá gólíyí lòsì ìtò 'bá 'èlé volé lésì rí 'bá yí bē ángò tí ró yā?’ ¹³ Gō'dá ámvú lípì drí gōzò tā átálé lòsì 'è 'bá àlò gólíyí lāfálé 'ásì rí drí kī, ‘Àmā rú-lē-àzìyā, nī lē tā-drī trá ãḍi kǎyì àlò kà 'è'á fēlá ànì drí rí tāsì. Má àdò ànì kò. ¹⁴ Nī trō ãḍi ànìkà, nī nī gólé ànì drí 'bā 'ásì. Má lē kpá ãḍi fēlé ìcā-ìcā ró òjílá gólíyí lòsì ìtò 'bá volé lésì rí 'bá yí drí òzō má drí fēlé ànì drí 'dī kátì. ¹⁵ Ní ìsù ànìkà bē-rí, à'dò kò rí'á mbì má drí tā gólá má drí lēlé 'èlé rí 'èzò ãḍi àmákà sī òzō má drí lēlé rí kátì yā? Gō'dá tálá à'dò 'ì ànì drí à'dózó àwā ró má bē yā? Ànì rí'á àwā ró má bē tálá tā gólá má drí 'èlé tándì ró òjílá pālè rí tāsì yā? Má à'dò ìcá'á tā gólá má drí lēlé 'èlé rí 'èlé òzò má drí lēlé rí kátì ãḍi àmákà sī.’ ”

¹⁶ Gō'dá Yésù ndélé bē úlì mǎnigō lǎfì gólá Òvǎrì drí 'èzò drí-'à fēlé òjílá ìyíkà drí rí tāsì rí, drílá gōzò tā átálé kī nī rí, “Ójílá dùu tìbē ngbāangbānò ndrélé ìyí òjílá àmbà-àmbà ró rí 'bá yí à'dò ìyí à'dó'á ìzátú òjílá tǎkó ró Òvǎrì rí ìfì drí 'á, gólíyí à'dò gō'á volé 'álá. Gō'dá òjílá dùu gólíyí ngbāangbānò rí'á ndrélá ìyí òjílá tǎkó ró rí 'bá yí, ìzátú rí, gólíyí à'dò à'dó'á òjílá àmbà-àmbà ró Òvǎrì rí ìfì drí 'á, gólíyí à'dò 'bá'á sīsì 'álá.”

Tā Yésù drí ìyí òdrā tā átázó kpá ó'dí lǎjóbá ìyíkà

rí 'bá yí drí rí

(Márākò 10.32-34; Lúkà 18.31-34)

¹⁷ Gō'dá nǐngá sī, Yésù yí drí ngázó nílì Yērōsālémā 'álá tā àrì 'bá ìyíkà rí 'bá yí bē. Gō'dá gólíyí òtírì rī nílì lǎfì 'ásì rí, drílá ngázó lǎjóbá ìyíkà mùdrí-drí-là-gà-rí rí 'bá yí drílì gbíyá lǎfì gārā drí 'á tā àrì 'bá 'dì 'bá yí lāfálé sī, tálá yí à'dò ró bē cé ìyí drī sī. Gō'dá Yésù drí tā gólíyí 'è 'bá rú 'èlé yí drí Yērōsālémā 'álá rí tā là átázó gólíyí drí. ¹⁸ Gólá kī, “Nī àrì drē, àmā trá 'è'á nílì Yērōsālémā 'álá nò. Má gólá àjólé úrú lésì nò, àá'dò 'è'á àmā drí-bā fēlé drí-'bá àngì Yúdā yí kà rí 'bá yí drígá gō'dá kpá lǎ'bì ìmbá 'bá rí 'bá yí bē. Gólíyí à'dò 'è'á tā-vó àmákà kílì ànyà ró, tálá úfú ró má bē. ¹⁹ Gō'dá gólíyí à'dò ìyí àmā drí-bā fē'á òjílá àtrā Rómā kà rí 'bá yí drígá. Ítí rí, gólíyí à'dò àmā lǎrākò lò'é'á. Gólíyí à'dò àmā cǎ'á ònjóróbì sī, gō'dá gólíyí à'dò àmā ìpá'á fē lǎlì-lǎlì drī má drí drázó. Gō'dá kǎyì nà sī, má à'dò ìdrí'á kpá ó'dí òdrā 'ásì.” Gō'dá Yésù àtá úlì 'dì 'bá yí bē lǎjóbá ìyíkà 'dì 'bá yí drí rí, drílíyí ngázó gólé tā àrì 'bá ìyíkà 'dì 'bá yí lāfálé.

Tā Yākóbā yí Yōwǎnì bē àndrē là yí drí tā ìjízó Yésù tì

ìyí mvá yí tāsì rí

(Márākò 10.35-45)

²⁰ Gō'dá nǐngá sī rí, Zēbēdáyō rí òkó drí ngázó mvá là yí rí Yākóbā yí Yōwǎnì bē drílì àfōzò gólíyí bē lǎjóbá 'dì 'bá yí lāfálé sī. Drílíyí nǐzò cǎlé Yésù lǎgǎtì. Gō'dá cǎ ìyí bē Yésù lǎgǎtì rí, òkó rí gógó drí ngázó 'á'ì fìlì vùdrì Yésù àndrā tā ìnjì sī. Gō'dá drílá tā ìjízó Yésù tì ìyí mvá 'dì 'bá yí tāsì. ²¹ Gō'dá Yésù àrì úlì gólákà 'dì bē rí, drílá tā ìjízó òkó 'dì tì kī nī rí, “Ní lē má ò'è à'dò 'dì ní drí yā?” Gō'dá òkó 'dì drí ngázó tā átálé Yésù drí rúbá lò'bā-lò'bā sī kī nī rí, “Ìzátú kǎyì gólá ní drí 'èzò rílì kúmú àngì ró àngò nò drílì rí tú rí, ní 'bā àmā mvá nò 'bá yí rílì ní bē, àlò rí òrì ìyíkà ànì drí-ágó drí lésì ró gō'dá àzà rí òrì ìyíkà ànì drí-ìjì drí lésì rí 'á.”

²² Gō'dá Yésù drí tā átázó Yākóbā yí drí Yōwǎnì bē kī, “Tā gólá ànì drí tā là ìjílì má tì sī 'dì rí, nī nǐjì tā ìfì là kò. Ní à'dò ìcá'á cú ngá mvùlì ìgā mvá lǎnò kà gólá má drí 'èzò ngá mvùlì 'á là sī rí 'ásì má bē yā?” Gō'dá drílíyí tā-drí lògōzò Yésù drí kī nī rí, “Àwò, àmā rí'á njāà ngá mvùlì ìgā mvá lǎnò kà 'dì 'ásì.” ²³ Gō'dá Yésù drí tā-drí lògōzò drílíyí kī nī rí, “Ní à'dò ngá mvù'á trá cú ìgā mvá lǎnò kà 'dì 'ásì. Gō'dá má rí'á drí-àcē àkò òjílá gólíyí 'è 'bá rílì àmā gārā drí 'á rí 'bá yí njízó. Àmā átá èdè vò 'dì 'bá yí trá òjílá gólíyí gólá drí 'è'á njílá nī rílì 'á là rí 'bá yí drí.”

²⁴ Gō'dá lǎjóbá àmbúkù Yésù kà mùdrì 'dì 'bá yí àrì ìyí tā Yākóbā yí Yōwǎnì bē àndrē là yí drí ìjílì Yésù tì gólíyí tāsì 'dì tā là bē rí, drílíyí à'dózó àwā ró Yākóbā yí rú Yōwǎnì bē. ²⁵ Tā 'dì tāsì rí, Yésù drí lǎjóbá ìyíkà 'dì 'bá yí àzìzò ndrì ànìlì yí lǎgǎtì. Gō'dá drílá tā átázó gólíyí drí kī, “Mì nǐ trá kī nī rí, kúmú 'bāsúru kà rí 'bá yí rí rílì 'bāsúru ìyíkà rí 'bá yí drílì mbàràkà sī. ²⁶ Gō'dá ànì lǎjóbá àmákà rí 'bá yí lāfálé 'á rí, nī 'é ìtí kò. Gólá tìbè lē 'bá à'dólé àmbá ró ànì lāfálé 'ásì Òvǎrì rí ìfì drí 'á rí, gólá ì'ì'bù rú ìyí àzì-àzì yí drí ndrì. ²⁷ Ójílá ànì lāfálé sī gólá tìbè lē 'bá à'dólé àmbá ró sīsì ìyí àzì-àzì yí drī sī Òvǎrì rí ìfì drí 'á rí, gólá àá'dò rǎgì ró rú 'ì'bùlì àzì-àzì là yí drí ndrì. ²⁸ Tā 'dì tāsì rí, má rí gógó àjólé úrú lésì nò, má ànì kò àá'dò ró bē rú 'ì'büzó má drí. Má ànì rú 'ì'bùlì àzì-àzì yí drí gō'dá kpá àmā nyānyā fēlé drálé òjílá dùu tāsì, tálá má ìnjì ró gólíyí bē tā ònjì ìyíkà 'ásì.”

Tā Yésù drí ìfì àkò lé 'bá rí rí 'bá yí ìfì là yí èdézó rí

(Márākò 10.46-52; Lúkà 18.35-43)

²⁹ Gō'dá nǐngá sī rí, Yésù yí drí ngázó nílì zāà àcì ìyíkà 'á lǎjóbá ìyíkà rí bē, nī'á Yērōsālémā 'álá. Gō'dá drílíyí ànìzò àcǎlé jǎrìbà gólá zìlì Yérìkò rí 'á. Gō'dá gólíyí òtírì jǎrìbà 'dì àyé rí, òjílá ò'bì dùu drí ngázó 'délé gólíyí vòsì. ³⁰ Gō'dá tólá rí, Yésù yí òtírì 'bāà lǎvù'á lǎfì 'ásì rí, àgò ìfì àkò lé 'bá ró àzà 'bá yí bē rí'á rí lǎfì gārā drí 'á. Gō'dá gólíyí àrì ìyí tā bē kī'á nī rí, 'dī à'dò Yésù 'dì rí'á lǎvù'á rí, drílíyí ngázó trélé lǎzì bē kī nī rí, “Yésù, ní 'bā àmā ìzā ògà ní drī, nī 'dì tìbè Òvǎrì drí tā là átálé kī'á nī rí, à'dò ànì'á àmā pālè nò, ní pà àmā.”

³¹ Nīngá sī, ō'bí 'dī 'bá yí ári iyí bê ôtrê-ôtrê līfī ákó lé 'bá 'dī 'bá yí ká rí, drílīyī tā lógōzō gólīyī drīī mbārākā sī kī, “Nī ôtrê kô, nī rí tīfī.” Gō'dá gbō lé ití rí, līfī ákó lé 'bá 'dī 'bá yí drí ngāzō rí'á ôtrélé lāvūlī gārā sīsī rí drīī sī kī nī rí, “Nī 'dī tībē Ôvārī drí tā là átálé kī'á nī rí, á'dô ânī'á âmā pālē nō, ní ndrē âmā izā! Ánī 'á ãã'dī âmā rú! Ní pā âmā!”

³² Gō'dá Yésū drí ádrézō līfī ákó lé 'bá 'dī 'bá yí âzīlī ânīlī yí ngálá. Gō'dá gólīyī âcā bê Yésū lāgátī rí, Yésū drí tā ijízō gólīyī tī kī nī rí, “Nī lē má drí á'dô 'elē ânī drí yā?” ³³ Gō'dá drílīyī tā-drī lógōzō Yésū drí kī nī rí, “Kúmú, ní nī âmā līfī, tálá mā ndrē ró vō bê!” ³⁴ Ití rí, gólīyī izā drí gāzō Yésū rú. Gō'dá Yésū drí gólīyī līfī dōzō. Gō'dá gólá dólé bê gólīyī līfī rí, kôrō gólīyī līfī drí rú nījzō vō ndrélé dódó. Nīngá sī rí, drílīyī ngāzō 'délé Yésū vósí.

Tā Yésū rí lúyízō firī 'á Yērōsálémā 'alá rí

(Márākō 11.1-11; Lúkã 19.28-40; Yōwánī 12.12-19)

21 ¹ Gō'dá nīngá sī, Yésū yí nī iyí bê tā ári 'bá íyíká 'dī 'bá yí bê ânyī 'é'á cālē Yērōsálémā rú rí, drílīyī cāzō 'bādrī mvá zīlī Bētēfágē rí 'alá únī gólá fē dō ká zīlī ōlívī rí bê yí drīī rí lāgátī. Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí tā ári 'bá íyíká rí rí 'bá yí âzízō jólé nīlī sīsī 'alá. ² Gō'dá Yésū drí tā átázō drílīyī kī, “Nī nī filí 'bādrī mvá Bētēfágē âmā ágá 'alá nā 'á. Ôzō nī ōcā trá tólá rí, nī á'dô dōngí ândrē úsú'á mvá là bê ōlō'í trá. Ití rí, nī âtī gólīyī ájílí má drí nólé. ³ Gō'dá ōzō ōjílá ázā ijīī ânī trá kī'á nī rí, nī rí dōngí 'dī 'bá yí âtílí á'dô tāsī yā rí, nī âtā kī nī rí, ‘Kúmú âmáká lē nī, gólá á'dô lógō'á là 'wāā volé.’”

⁴ Yésū âtā tā tá ári 'bá góláká 'dī 'bá yí drí ití 'dī, tálá ulī gólá tā ângū 'bá Zēkārīyā drí átálé trá ákú ró nā rí á'dô rú 'é'á té ōzō drílá ângūlī trá rí kátí kī'á nī rí,

⁵ “Nī âtā tā ōjílá Yērōsálémā ká drí kī, ‘Nī ndrē drē, kúmú âníká rí'á ânī'á ânī ngálá.

Gólá lógō íyī nyāányā trá vūdrī, gólá mbā trá dōngí drīī, gólá rí'á ânī'á dōngí mvá drīī.’”

Zēkārīyā 9.9

⁶ Ití rí, tá ári 'bá rí 'dī 'bá yí drí nízō tā 'dī 'elē té ōzō Yésū drí átálé 'dī kátí. ⁷ Gólīyī drí dōngí ândrē 'dī âtrōzō mvá là bê ájílí Yésū drí. Gō'dá drílīyī itá íyíká âtrōzō, ânī'á 'bālā dōngí 'dī 'bá yí drīī. Gō'dá Yésū drí mbāzō rílí dōngí mvá 'dī drīī, tálá yí nī ró bê filí drī là Yērōsálémā 'alá. ⁸ Nīngá sī rí, ō'bí dūū drí itá íyíká âtrōzō 'bélé vūdrī lāfī drīī sī. Gō'dá ōjílá ázā 'bá yí gólīyī lāfálé sī rí ōņō íyíká mbīrā bí 'dī lō'bélé vūdrī lāfī drīī sī, tálá Yésū ōnī ró dōngí 'dī bê drī là 'ásī. Gólīyī 'é tá 'dī ití 'dī Yésū rí ijīzō. ⁹ Gólīyī ōtírī 'bāā rí'á nī'á rí, ōjílá ō'bí gólīyī rí 'bá nīlī Yésū yí bê 'dī 'bá yí, gólīyī 'dē 'bá sīsī rí 'bá yí gō'dá gólīyī 'dē 'bá volé lésī rí 'bá yí bê, drílīyī ngāzō rí'á Yésū rí lúyīlī kī nī rí, “Mā lúyī nī kúmú gólá 'bālé trá 'díyī pā 'bá ró rí. Ôvārī ōfē ōrē ní drí, nī tībē ânī 'bá mbārākā góláká bê rí. Ôvārī 'būū 'alá rí, rú là á'dô lúyīlī lúyī rōd.”

¹⁰ Gō'dá Yésū yí cā bê Yērōsálémā 'alá rí, ōjílá ndrī jārībā Yērōsálémā ká 'á 'dī 'bá yí drí á'dózó lārō-lārō ró. Gō'dá drílīyī tā ijízō iyí vō 'ásī kī nī rí, “Ágō nō íyíká á'dī 'dī yā?”

¹¹ Gō'dá ō'bí gólīyī ânī 'bá Yésū yí bê 'dī 'bá yí drí tā-drī lógōzō drílīyī kī nī rí, “Nōô Yésū Nāzārétā 'bādrī Gālīlayā ká rí lésī, gólá Ôvārī drí tā là 'bālé 'é'á ájólá tā ângū 'bá ró rí 'dī.”

Tā gólīyī Yésū drí 'elē ã'dī-drī jó ángí Ôvārī ká rí ká 'alá

rí 'bá yí

(Márākō 11.15-19; Lúkã 19.45-48; Yōwánī 2.13-22)

¹² Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí ngāzō nīlī filí ã'dī-drī jó ángí Ôvārī ká rí ká 'alá. Gō'dá gólá fī bê tólá rí, drílá ngá lāzī 'bá gō'dá kpá âmámō lāzī 'bá ngá fēfē ró Ôvārī drí rí 'bá yí úsúzó ngá íyíká lāzī'á lāgī ōnjí sī. Gō'dá gólá drí kpá ōjílá gólīyī rí 'bá ãdī ōrī ngīngí 'kúrālē ãdī ōrī ázā 'bá yí ká sī rí úsúzó. Gō'dá Yésū úsú tá 'dī bê ití rí, gólá drí ngāzō ōmbā ró ōjílá 'dī 'bá yí bê. Gólá drí ngāzō tārābízā rīzō ãdī 'kúrālē drī là 'á rí drī là ákólé ndrī vūdrī. Gō'dá Yésū drí kpá gbá'dá ōjílá gólīyī rí 'bá âmámō 'dī 'bá yí lāzīlī gílí rí 'bá yí ká drī là ákózó vūdrī. Nīngá sī, Yésū drí ngāzō ōjílá 'dī 'bá yí lādrólé ndrī volé ã'dī-drī jó ángí Ôvārī ká rí ká 'dī 'ásī ulī âtā-âtā bê kī,

¹³ “Ígī trá bükū Ôvārī ká 'á kī nī rí, ‘Jó âmáká rí'á vō gólá rīzō rātāā 'elē má drí 'á là rí 'dī.’”

Ísáyā 56.7

Gō'dá nī jâ jó âmáká 'dī trá á'dólé vō ūgú yí drí rīzō ngá íyíká lāpīlī 'á là rí ká ró.”

¹⁴ Nīngá sī rí, ōjílá gólīyī līfī ákó lé 'bá ró rí 'bá yí gō'dá gólīyī ōņō ró rí 'bá yí bê, drílīyī ânízō Yésū ngálá ã'dī-drī jó ángí Ôvārī ká rí ká 'dī 'á. Gō'dá Yésū drí ōjílá 'dī 'bá yí édézō ácalé dódó ngá lāzé gólīyíká 'dī 'bá yí 'ásī. ¹⁵ Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yí ká rí 'bá yí gō'dá kpá lā'bī ímbā 'bá rí 'bá yí bê, ndrē iyí tā lārākō Yésū drí 'elē 'dī 'bá yí bê, gō'dá gólīyī ári 'díyímvá bê rí'á iyí ôtré'á Yésū rí lúyī-lúyī bê kī nī rí, “Mā lúyī nī gólá kúmú, Dāwúđī rí ōzōwá ró” rí, drílīyī á'dózó áwā ró Yésū rú. ¹⁶ Ití rí, drílīyī Yésū rí ijízō kī, “Ní ári tá 'díyímvá 'dī 'bá yí drí rí'á átálá 'dī trá yā? Gólīyī rí rí'á ânī lúyīlī ití 'dī á'dô tāsī yā?” Gō'dá Yésū drí tā-drī lógōzō drílīyī kī nī rí, “Áwô, má ári tá gólīyíká 'dī trá. Ní zī tá gólá Dāwúđī drí átálé Ôvārī drí kī'á nī rí, ‘Ní 'bā 'díyímvá ōnyíkō trá 'díyímvá ōdé bê ânī lúyīlī iyí tī sī’ rí kô yā?”⁴³

¹⁷ Nīngá sī, Yésū drí ngāzō drī-'bá 'dī 'bá yí áyéle. Drílá fōzó volé Yērōsálémā 'ásī. Drílá nízō jārībā Bētánī ká rí 'alá. Gō'dá drílá ã'dú kōzó ákpā tólá.

Tā Yésū drí mbàràkã tā lèlè kã à'dázó kãnágōwá fè rú rí

(Márākō 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gō'dá nīngá sī, kâyī drīzō lâ āzâ rí sī ākpākã'dã cījīnó, Yésū yī drí ngázó nī'á gólé lājó'ba íyíkã yí bē Yērōsālémã 'álã. Gō'dá lãfī drī sī rí, gólã gō'dá trá lófó ró. ¹⁹ Gō'dá gólã drí kãnágōwá fè ndrēzō lãfī gārã drī 'á bī bē ngbūkpu. Gō'dá drílã nīzō kãnágōwá fè 'dī lō'wã lâ ndrélé, à'dò ró bē yí drí nyálé lófó drí. Gō'dá gólã úsú lō'wã lâ kò. Gólã úsú cé bī lâ 'dī. Tã 'dī tãsi rí, Yésū drí kãnágōwá fè 'dī trīzō kī, “Ní ìcã ánikã lō'wã āzãkã 'wálé kó kó.” Gō'dá kòrò fè 'dī drí àndràzō drálé. ²⁰ Ítí rí, lājó'ba Yésū kã 'dī 'bá yí ndrē ìyī bē tã gólã rú 'è 'bá 'dī ítí rí, fī lâ ìyī drí à'dīzō ndrúndrú. Gō'dá drílīyī tā ìjízó Yésū tī kī nī rí, “Fè 'dī àndrà 'wãã drálé ítí 'dī àngò tí ró yã?” ²¹ Gō'dá Yésū drí tã-drī lógōzō lājó'ba íyíkã 'dī 'bá yí drí kī, “Má àtã ànī drí tã pãtī ró, òzō nī à'dò cú tã lèlè bē Ôvãrí 'á gō'dã tā ìsū ànī pīpīsīlī 'á rí à'dò kò rī rí, nī à'dò ìcã'á cú tã gólã má drí 'lélé fè nò drí nò 'lélé, gō'dã nī à'dò ìcã'á cú tã āzã 'bá yí 'lélé gārã nò drī sī. Òzō nī àãtã tã únī àngī drí kī, ‘Ní ngã nī'á 'délé ìmvú àndrè 'á' rí, tã rí 'dī à'dò rú 'è'á, òzō ànī drí àtálé 'dī kãtí. ²² Òzō nī à'dò cú tã lèlè bē ítí rí, ngã gólã ànī drí tã lâ ìjílí Ôvãrí tī rãtãã sī rí, nī à'dò úsú'á lâ.”

Tã drī-'bá àngī Yúdã yí kã rí 'bá yí drí Yésū rí ìjízó

drī-àcè gólãkã tãsi rí

(Márākō 11.27-33; Lúkã 20.1-8)

²³ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí nīzō gólé kpá ó'dí à'dī-drī jó àngī Ôvãrí kã rí kã 'dī 'á Yērōsālémã 'álã. Drílã ìtòzō rí'á òjílã ìmbálé. Gólã òtírí 'bãã tã ìmbá'á rí, drī-'bá àngī Yúdã yí kã rí 'bá yí gō'dã gólīyī à'dò 'bá sīsī-lésī ró rí 'bá yí bē rí drí ànīzō ìyī tã ìjílí Yésū tī kī, “Ní úsú ánikã drī-àcè tã nò 'bá yí 'èzò à'dò 'ásī yã? À'dí fè drī-àcè nī ní drí rīzō tã gólīyī ní drí rí'á 'èlã 'dī 'bá yí 'lélé yã?”

²⁴ Ítí rí, Yésū drí tã-drī lógōzō drílīyī kī nī rí, “Òzō nī òlè trá nīlã kī'á nī, à'dí fè drī-àcè nī má drí tã 'dī 'bá yí 'èzò yã rí, má lè ànī ìjílí tã ìjī āzã sī, òzō nī òlògō tã ìjī ámakã 'dī drī lâ trá rí, má drí gōzō gólã tībè drī-àcè fè 'bá má drí rí à'dálé ànī drí. ²⁵ Nī à'dã drē tã má drí, tã Yōwãní bábãtízī 'è 'bá ró rí kã tãsi, à'dí fè drī-àcè gólã drí rīzō bábãtízī 'lélé òjílã drí rí nī, Ôvãrí fè nī ngãtã òjílã mvã fè nī yã?” Gō'dã drī-'bá àngī Yúdã yí kã 'dī 'bá yí àrī ìyī tã Yésū drí ìjílí 'dī bē rí, drílīyī ngázó rí'á tã òjálé ìyī vò 'ásī kī, “Òzō mã àãtã tã kī nī rí, Ôvãrí òfè drī-àcè nī Yōwãní drí rí, Yésú à'dò àmã ìjī'á kī, mã lèé tã kò tã Yōwãní drí pèlè rí 'á à'dò tãsi yã? ²⁶ Gō'dã òzō mã àãtã kī nī rí, òjílã mvã òfè drī-àcè nī Yōwãní drí rí, àmã rí'á ùrī ró tã òjílã drí 'è'á 'èlã àmã drí rí tãsi, tãlã gólīyī à'dò ngã'á àwã ró àmã bē. Gólīyī ndrī nī ìyī trá kī nī rí, Yōwãní rí'á tã àngú 'bá 'í.” ²⁷ Gō'dã drílīyī tã-drī lógōzō Yésú drí kī, “Má nīj kò à'dí fè drī-àcè nī Yōwãní drí yã rí.” Gō'dã Yésú drí kpá tã àtázó drī-'bá àngī Yúdã yí kã 'dī 'bá yí drí kī nī rí, “Má ìcã kpá kò à'dálã ànī drí ngãtã à'dí fè drī-àcè nī má drí yã rí.”

Tã mvã gólã tã ìyī átã kã 'è 'bá rí kã

²⁸ Gō'dá nīngá sī rí, Yésú drí ngázó 'dígówã àgò āzã mvã bē rí rí kã ngílí drī-'bá àngī Yúdã yí kã 'dī 'bá yí drí. Gólã kī, “Àgò āzã bē rí'á mvã àgò bē rí. Drílã ngázó tã àtálé ìyī mvã sīsī rí drí kī, ‘Àmã mvã, ní nī àndrò nī'á ngã 'wálé má drí àmvú 'álã.” ²⁹ Gō'dã mvã 'dī drí tã-drī lógōzò ìyī átã drí kī nī rí, ‘È'è, mã lèé kò.’ Gō'dã tã 'dī vòsī rí, drílã gōzò tã ìsú íyíkã jálé, drílã gōzò nílí ngã 'wálé. ³⁰ Gō'dã àgò 'dī drí kpá tã àlò-àlò 'dī àtázó ìyī mvã àdú rí drí. Gō'dã mvã àdú rí drí tã-drī lógōzò átã lâ drí kī, ‘Àwò, tátã, mã à'dò nī'á ngã 'wálé.’ Gō'dã gólã nī kò.” ³¹ Gō'dã Yésú drí drī-'bá àngī Yúdã yí kã 'dī 'bá yí ìjízó kī, “Dīyímvã rí 'dī 'bá yí lãfálé sī rí, mvã gólã àngò rí 'è tã átã lâ drí lèlè rí nī yã?” Gō'dã drílīyī tã-drī lógōzò Yésú drí kī, “Mvã gólã sīsī rí 'dī.”

Gō'dã Yésú drí tã àtázó drílīyī kī, “Má àtã ànī drí tã pãtī ró, bélé-bélé ù'dú 'bá ònjí rí 'bá yí gō'dã òkó gólīyī àgò kpã 'bá ró rí 'bá yí bē, gólīyī ànī drí ndrélé tã ònjí 'bá ró rí à'dò ìyī rú jã'á nī sīsī ànī drí sī tã lèlè Ôvãrí 'á à'dózò òjílã Ôvãrí kã ró. ³² Gō'dã tã à'dálã 'dī nò, Yōwãní bábãtízī 'è 'bá ró rí ànī bē lãfī mbī à'dálé ànī drí à'dózò tã mbī 'è 'bá ró Ôvãrí rí ìfī drī 'á rí, nī gã vólé trá dó tã lèlè ùlī Ôvãrí kã gólã drí pèlè rí 'á. Gō'dã bélé-bélé ù'dú 'bá yí gō'dã òkó gólīyī àgò kpã 'bá ró rí yí bē, gólīyī lè tã trá tã Yōwãní drí pèlè 'dī 'á. Gō'dã nī ndrè tã gólīyī drí 'lélé 'dī bē rí, nī gã vólé trá dó drī àjálé tã ònjí ànikã 'ásī tã lèzò ùlī Ôvãrí kã Yōwãní drí pèlè ànī drí 'dī 'á.”

Tã Yésú drí ùlī mánīgò àmvú 'wã 'bá ònjí rí 'bá yí kã rí àtázó drī-'bá àngī Yúdã yí kã rí 'bá yí rú rí

(Márākō 12.1-12; Lúkã 20.9-19)

³³ Gō'dá nīngá sī rí, Yésú drí ùlī mánīgò āzã àtázó drī-'bá àngī Yúdã yí kã 'dī 'bá yí drí. Gólã kī, “Ní àrī drē, àgò āzã bē rí'á àmvú àngī íyíkã bē. Gólã drí fè òzò àlã'bã kãtí gólã rīzò òdrã 'lélé lō'wã lâ 'ásī rí 'dīzò dūu àmvú íyíkã 'dī 'ásī. Gō'dã drílã ndògò gãzò drí gbãã àmvú íyíkã 'dī rú sī, tãlã ùgú gō'dã kòrõnyã bē òzò lãfī úsú àfízò àmvú íyíkã 'dī 'á kò. Gō'dã àmvú ìpī 'dī drí vò āzã èdézò gũãlī-gũãlī kúní 'á, tãlã rīzò òdrã 'dī zálé 'á lâ. Gō'dã drílã kpãrá èdézò àcè ùrú, tãlã òjílã gólã rí 'bá àmvú íyíkã 'dī vò lâ ndrélé rí drí mbãzò rílí drī lâ 'á rí'á vò lòndrélé. Nīngá sī, àmvú ìpī 'dī drí àmvú 'wã 'bá āzã 'bá yí àzízò ànī'á lòsī 'lélé àmvú íyíkã 'dī 'á nīngá. Gō'dã drílīyī tã 'bìzò àmvú 'wã 'bá 'dī 'bá yí bē fè àmvú íyíkã 'á 'dī 'bá yí lō'wã lâ yí lãfálé lâ cãlè gólīyī bē. Nīngá sī, àmvú ìpī 'dī drí ngázó nílí àcī íyíkã 'á jējē ró 'bãdrī āzã 'á. ³⁴ Gō'dã kâyī fè lō'wã 'dī 'bá yí drí kãzò rīzò òkílã rí àcã bē rí, àmvú ìpī drí lājó'ba íyíkã āzã 'bá yí jòzò àmvú 'wã 'bá íyíkã 'dī 'bá yí ngálã, nī'á fè lō'wã gólã íyíkã ró rí àtrólé àjílí yí drí.

³⁵ “Gō'dá lājó'ba 'dī 'bá yī cá īyī bē ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálá rī, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drī ngázó 'dēlé lājó'ba 'dī 'bá yī drī. Drīlīyī lājó'ba ālō rī rüzó cālē, gō'dá drīlīyī lājó'ba āzā rī füzó, gō'dá drīlīyī lājó'ba āzā nā lá ró rī lūvüzó kúnī mvá sī.

³⁶ “Gō'dá ámvú līpī 'dī āri tā ōnjī ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drī 'ēlé 'dī bē rī, drīlā gōzó kpá ó'dí lājó'ba íyikā āzā 'bá yī jōlé lāvūlī gārā lājó'ba gólá drī jōlé sīsī rī 'bá yī drī sī. Gō'dá lājó'ba 'dī 'bá yī cá īyī bē ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálá rī, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drī tā gólīyī drī 'ēlé lājó'ba ámvú līpī ká ájólé sīsī rī 'bá yī drī rī 'ēzó kpá lājó'ba ájólé 'dī 'bá yī drī. ³⁷ Gō'dá ámvú līpī 'dī āri tā gólá rú 'ē 'bá lājó'ba íyikā jōlé 'dī 'bá yī drī rī bē rī, gólá drī tā īsüzó kī nī rī, ‘Má á'dô ámā mvá nyānyā rī jō'á ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálá. Ázāngá sī, gólīyī á'dô gólá rī īnjī'á.’ Gō'dá á'dükü lá ró, ámvú līpī drī gōzó íyī mvá rī jōlé gólīyī ngálá. ³⁸ Gō'dá ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ndrē īyī ámvú līpī rī mvá bē rī'á ānī'á īyī ngálá rī, drīlīyī tā 'bīzō īyī vō 'ásī kī, ‘Dī ámvú līpī rī mvá 'dī 'ē 'bá ngá nō 'bá yī trōlé ndrī drī-vó ró yī drī rī. Á'dô itī rī, mā fū gólá vólé, tálá mā trō ró bē ámvú 'ē 'bá á'dólé drī-vó góláká ró nō ngá ndrī 'á lá nō 'bá yī bē ámā nyānyā drī.’ ³⁹ Gō'dá ámvú līpī 'dī mvá lá ācā bē gólīyī ngálá rī, drīlīyī gólá rī rüzó sélé lōfólé vólé ámvú 'ásī. Gō'dá drīlīyī gólá rī füzó.”

⁴⁰ Nīngá sī, Yésū drī tā ījízó drī-'bá ángī Yúdā yī ká 'dī 'bá yī tī kī nī rī, “Tā īsū ānīkā 'á rī, ōzō ámvú līpī āāgō trá ācálé rī, gólá á'dô á'dô tā 'ē'á 'dī ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drī yā?” ⁴¹ Gō'dá drī-'bá ángī Yúdā yī ká 'dī 'bá yī drī tā-drī lōgōzó Yésū drī kī nī rī, “Ámvú līpī 'dī á'dô ōjílā ōnjī tētē 'dī 'bá yī ūfú'á. Gō'dá drīlā gōzó ámvú 'wā 'bá tándí gólīyī 'ē 'bá lō'wā íyikā ró rī fēlé yī drī mbī káyī fē lō'wā 'dī ōkī-ōkī ká sī āzā 'bá yī āzīlī, ānī'á lōsī 'ēlé ámvú íyikā 'dī 'á nīngá.”

⁴² Gō'dá Yésū drī tā átázó drī-'bá ángī Yúdā yī ká 'dī 'bá yī drī kī nī rī, “Tā ānī drī lōgólé má drī 'dī rī'á tā mbī 'ī. 'Dōvó nī īsū drē ānī nyānyā tā.” Gō'dá Yésū drī gōzó tā ījílí gólīyī tī kī, “Nī zī tā gólá īgílí búkū Ōvārī ká 'á ámā tāsī rī kō kī'á nī rī,

‘Jó ājū gólá jó 'dī 'bá yī drī gālē trá dó rī,
gólá trá 'dī ájū tándí jó ká tā lá drī lāzélé gārā rī ró,
tálá gólá 'dī mbārākā jó-drī ká 'ī.

Ōvārī 'ē tā rī 'dī nī á'dólé itī.

Tā rī 'dī rī'á tā gólá ámā tī drī á'dīzō tā lá tāsī rī 'dī.’ ”

Lôngó 118.22-23

⁴³ Gō'dá Yésū drī tā átázó drī-'bá ángī Yúdā yī ká 'dī 'bá yī drī kī, “Tálá nī gá vólé trá dō tā lēlé má 'á rī drī sī rī, āndrā-tándí gólá Ōvārī drī 'ē'á fēlá ānī drī á'dózó ōjílā íyikā ró rī, Ōvārī á'dô 'ē'á trólá vólé ānī drīgá sī fēlé ōjílā āzā 'bá yī gólīyī tībē 'ē 'bá īyī tā gólá Ōvārī drī lēlé 'ēlé rī 'bá yī drī, á'dô ró bē drīlīyī lō'wā tándí 'wāzō Ōvārī drī. ⁴⁴ Itī rī, ōzō ōjílā āzā ūsī īyī pá trá jó ājū 'dī rú rī, gólá rī pá á'dô ŋō'á. Gō'dá ōzō jó ājū 'dī āā'dē ōjílā rī 'dī drī rī, á'dô gólá rī ōŋō'á cīnyī-cīnyī.”⁴⁴

⁴⁵ Gō'dá drī-'bá ángī Yúdā yī ká āri īyī úlī mānīgō gólīyī Yésū drī átálé 'dī 'bá yī bē rī, gólīyī nī trá kī nī rī, Yésū rī úlī 'dī 'bá yī átálé 'dī īyī rú. ⁴⁶ Itī rī, drīlīyī rízó lāfī lōndálé 'ēzó Yésū rī rūlī. Gō'dá gólīyī ícá kō tā rī 'dī 'ēlé 'wāā ró, tálá gólīyī rī'á ūrī ró ō'bī 'dī 'bá yī drī sī, tálá ō'bī 'dī 'bá yī nī īyī trá kī nī rī, Yésū rī'á tā āngū 'bá Ōvārī ká 'ī.

Tā Yésū drī 'dígówá kārāmā lāgī ká rī ká ngízó tā ōjílā drī 'ēzó rīlī kūmū Ōvārī ká zélé rī tāsī rī

(Lúkā 14.15-24)

22 ¹ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drī kpá 'dígówá āzā ngízó ōjílā Yúdā yī ká 'dī 'bá yī drī tā ōjílā drī 'ēzó rīlī kūmū Ōvārī ká zélé rī tāsī. ² Gólá kī, “Tā rīrī ká kūmū Ōvārī ká zélé rī rī'á ōzō kúmú ángī āzā kārāmā lāgī ká édē 'bá mvá lá drī rī kátī. Gō'dá kúmú 'dī édē kārāmā lāgī ká 'dī bē njāā rī, gólá ātā tā trá ōjílā dūū āānī ró īyī kārāmā rī 'dī 'á ūmú ró.

³ Gō'dá káyī gólá 'ēzó kārāmā lāgī ká 'dī 'ēlé rī ācā bē rī, kúmú 'dī drī rú 'bū 'bá íyikā jōzó nī'á tā átálé ōjílā gólīyī yī drī āzīlī rī 'bá yī drī, gólīyī āānī ró īyī kārāmā 'dī 'á. Gō'dá ōjílā gólīyī āzīlī 'dī 'bá yī lēé īyī kō ānīlī kārāmā rī 'dī 'á.

⁴ “Gō'dá ōjílā āzīlī 'dī 'bá yī lēé īyī bē kō ānīlī rī, gō'dá kúmú 'dī drī rú 'bū 'bá íyikā āzā 'bá yī jōzó kpá ó'dí vōrā bē tā átálé ōjílā gólīyī gólá drī āzīlī sīsī 'dī 'bá yī drī ālō-ālō kī, ‘Nī ndrē drē, má fū itī trá dūū. Má édē ngá trá ndrī njāā, nī ānī 'wāā kārāmā nyálé.’ ⁵ Gō'dá ōjílā vōrā jōzó gólīyī vó 'dī 'bá yī drī vólé gāzó dó tā rú 'bū 'bá jōlé 'dī 'bá yī ká ārīlī, tálá gólīyī rī īyīngá trá lōsī īyī nyānyā ká 'ēlé 'dī. Ázā 'bá yī nī īyīngá trá ngá 'wālē 'dī īyī drī ámvú 'álá. Gō'dá āzā 'bá yī nī īyīngá trá vō īyikā lōsī ká āzā 'bá yī 'ásī. ⁶ Gō'dá ōjílā gólīyī āzīlī 'dī 'bá yī lāfálé 'ásī rī, āzā 'bá yī drī ngázó 'dēlé rú 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī gólīyī rūlī cālē ōnjī tētē ró, gō'dá drīlīyī rú 'bū 'bá 'dī 'bá yī ūrūkā 'bá yī ūfúzó. ⁷ Gō'dá kúmú 'dī āri tā rú 'ē 'bá 'dī bē itī rī, gólá drī á'dózó áwā ró rōō. Gō'dá drīlā ngázó ājū 'bū 'bá íyikā rī 'bá yī jōlé, nī'á ōjílā 'dī 'bá yī ūfúlī gō'dá kpá jāribā gólīyikā lōzálé vólé.

⁸ “Dī vōsī rī, kúmú 'dī drī rú 'bū 'bá gólákā ūrūkā lá āgō 'bá 'dī 'bá yī āzízó ānīlī yī ngálá, gō'dá drīlā tā átázó drīlīyī kī, ‘Nī ndrē drē, ōjílā gólīyī má drī āzīlī sīsī rī 'bá yī rī'á ōjílā ōnjī 'ī. Gólīyī á'dó kō ōjílā tándí ícálé āzīlī rī yī 'dī. ⁹ Tā 'dī tāsī rī, nī ngá nīlī lāfī rú ūsūmā 'ásī, ōjílā gólīyī tībē ānī drī ūsúlī rī, nī āzī gólīyī āānī ró īyī bē kārāmā ámákā nō 'á.’

¹⁰ Gō'dá rú 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī nīzó īyī tā 'dī 'ēlé ōzō kúmú 'dī drī átálé trá gólīyī drī 'dī kátī. Drīlīyī nīzó ōjílā gólīyī drī ūsúlī tándí ró rī 'bá yī, gō'dá kpá ōnjī ró rī 'bá yī bē 'ēbélé ādrīlī ānīzó gólīyī bē vō kārāmā ká 'á. Itī rī, jó gólá kārāmā ká 'dī drī á'dózó ūmú bē dūū.

¹¹ “Gō'dá nīngá sī rī, kúmú kārāmā līpī ró 'dī drī ngázó filí jó kārāmā ká 'dī 'á, nī'á nī-bē-yā 'ēlé ūmú íyikā 'dī 'bá yī drī. Gólá fī bē tólá rī, gólá drī ūmú āzā gólá itá lāgī ká sō 'bá kō rī ūsúzó ūmú 'dī 'bá yī lāfálé 'á.”⁴⁵ ¹² Nīngá sī, kúmú

⁴⁴21.44 Úlī 'dī 'bá yī, tā ífī lá kī, ōjílā gólīyī Yésū rī gā 'bá dó rī, lāŋō ōnjī tētē á'dô 'dē'á gólīyī drī.

⁴⁵22.11 Úlī ūmú gólá itá lāgī ká sō 'bá kō rī tāsī 'dī, tā ífī lá kī, ōjílā gólá ānī 'bá Yésū ngálá tā ōnjī íyikā áyé 'bá kō rī 'dī.

kāramā līpī rō 'dī drī tā ijízō ūmú rī gógō 'dī tī kī nī rī, 'Amā rú-lē-āziyā, ní āfi nōngá cú ítí ítá lāgī ká ākō nō ángō tí rō yā?' Gō'dá āgō 'dī ícá kō tā lōgōlé kāramā līpī 'dī drī. Gólá rī trá tītī rō. ¹³ Gō'dá kúmú 'dī drī tā 'bázō rú 'bū 'bá iyíkā 'dī 'bá yī drī kī, 'Nī ōmbē pá lá yī drī lá yī bē, nī vū rō gólá 'vī 'álá 'íniríkúwá 'á. Tólá gólá 'dō āwō ngō'á sí-gílī nyānyā bē.' "

¹⁴ Gō'dá ādūkū lá rō, Yēsū drī tā átázō kī nī rī, "Nī ndrē drē, Ôvāri āzī ōjílā trá dūū 'dólé ōjílā iyíkā rō. Gō'dá gólá nī ōjílā trá cé dā 'dólé ōjílā iyíkā rō. 'Dī ōjílā gólīyī 'ē 'bá tā gólākā 'lélé rī 'bá yī 'dī."

Tā Pārúsī yī drī Yēsū rī ūjūzō tā ōmbē gī ká kúmú āngī

Rómā ká drī rī tāsī rī

(Márākō 12.13-17; Lúkā 20.20-26)

¹⁵ Gō'dá nīngá sī rī, Pārúsī yī drī nīzō rú 'ē'bélé vō ālō 'á tā 'bīlī, 'ā'dō rō bē iyī drī lāfī lōndāzō Yēsū rī ūjūlī ngātā gólá 'dō úlī ányā átá'á yā rī. ¹⁶ Nīngá sī, Pārúsī 'dī 'bá yī drī ōjílā iyíkā āzā 'bá yī jōzō ōjílā kúmú Ērōdē ká āzā 'bá yī bē, nī'á Yēsū rī ūjūlī tā ijī sī. Gō'dá gólīyī cā bē Yēsū ngálā rī, drīlīyī tā ijízō Yēsū tī kī nī rī, "Tā ímbā 'bá, mā nī trá, 'īnjī nī trá tā mbī 'ē 'bá rō. Nī rī tā gólīyī mbī Ôvāri ká rī ímbálé 'dī ōjílā drī 'lélé. Nī 'dō kō ūrī rō tā 'sū ōjílā ká ányā rō tā ímbā ánīkā rú rī tāsī. Nī rī kō līfī 'bālē āmbā gólīyīkā drī. ¹⁷ Nī 'dā drē tā 'sū ánīkā rī āmā drī. Rī'á mbī āmā drī ōmbē gīzō kúmú āngī Rómā ká drī, ngātā 'dō kō rī'á mbī yā?"

¹⁸ Gō'dá Yēsū nī tā 'sū Pārúsī 'dī 'bá yī ká gō'dá ōjílā Ērōdē ká rī 'bá yī bē drīlīyī 'ēzō iyī māndīkā lō'bālē 'dī bē rī,⁴⁶ gólá drī ngāzō tā átálé drīlīyī mbārākā sī kī nī rī, "Ānī gólīyī 'dō 'bá tā ānjū 'bá rō nō 'bá yī, nī lē āmā ūjūlī āmā māndīkā lō'bā-lō'bā 'dī sī 'dō tāsī yā? ¹⁹ Nī 'dā drē 'dī tībē ānī drī 'ēzō ōmbē gílī 'dī sī lá 'dī ālō rī má ndrē rō bē." Gō'dá drīlīyī 'dī rī 'dī ālō rī ātrōzō fēlé Yēsū drī ndrē. ²⁰ Gō'dá Yēsū drī gólīyī ijízō kī, "Nōō 'dī rī líndrī 'ī 'dī ífī nō rú, gō'dá rú ígílī rú lá 'á nō bē yā?" ²¹ Gō'dá drīlīyī tā-drī lōgōzō Yēsū drī kī nī rī, "'Dī rī'á kúmú āngī Rómā ká Sízā rī líndrī 'ī gō'dá rú lá bē 'dī."

Gō'dá Yēsū drī tā átázō gólīyī drī kī, "Ōzō 'dō ítí rī, gólá 'dī lāfā 'dī līpī lá 'ī, nī lōgō lāfā 'dī vólé gólá drī ōmbē gīgī sī. Gō'dá ānī rī gógō ífīfī lá ānī līpī rī'á Ôvāri 'dī, nī fē ānī nyānyā gólá drī tā gólá drī lēlé ānī drī 'lélé rī 'ēzō."

²² Gō'dá gólīyī āri iyī tā Yēsū drī átálé 'dī bē rī, gólīyī tī drī 'dīzō ndrúndrú, gō'dá drīlīyī ngāzō lā'búlī Yēsū rī āyéle.

Tā Sādúsī yī drī Yēsū rī ūjūzō tā ijī sī tā ōjílā drī 'ēzō lídrilī ōdrā 'ásī rī tāsī rī

(Márākō 12.18-27; Lúkā 20.27-40)

²³ Gō'dá kāyī ālō-ālō 'dī sī rī, Sādúsī āzā 'bá yī drī kpá ānīzō iyī Yēsū rī ūjūlī tā ijī sī tā lídrī-lídrī ká ōdrā 'ásī rī tāsī. Sādúsī 'dī 'bá yī tā 'sū gólīyīkā 'á rī, gólīyī kī nī rī, ōzō ōjílā ōdrā trá rī, gólá ícá kō lídrilī kpá 'dī ōdrā 'ásī. ²⁴ Gō'dá drīlīyī tā ijízō Yēsū tī kī, "Tā ímbā 'bá, tā ímbā Músā ká 'bālē āmā drī rī rī'á nōtī, 'Ōzō nī āzā ānī 'dīrūpī ōdrā trá ōkó lá rī āyéle cú ítí mvá ākō rī, nī 'dīrūpī lá 'dī 'dō 'āyīzī 'dī trō'á, 'ā'dō rō bē mvá fīzō ānī 'dīrūpī 'dī rō 'dī vō lá 'á."

²⁵ 'Dō ítí rī, mā lē tā 'sū ánīkā nīlī tā nō tāsī. Ōjílā āzā 'bá yī bē rī'á iyī nī-drī-lā-rī 'dō 'dīrūpī rō ōjílā āmākā lāfálé sī. Gō'dá gólīyī 'dīrūpī sīsī rī drī ōkó trōzō, gō'dá drīlā drāzō drē ākpākā'dā tī iyī mvá kō ōkó lá 'dī bē. Gō'dá 'dīrūpī gólá 'dē 'bá sīsī rī vó rī drī 'āyīzī 'dī trōzō 'ā'dō rō bē mvá fīzō 'dīrūpī lá 'dī vō lá 'á. ²⁶ Gō'dá drīlā kpá drāzō drē ākpākā'dā tī iyī mvá kō 'āyīzī 'dī bē. Gō'dá tā ālō-ālō 'dī drī kpá rú 'ēzō 'dīrūpī gólá nā lá rō rī drī, gō'dá kpá 'dīrūpī 'dīrūpī 'dī 'bá yī drī ndrī ítí, gólīyī drī 'āyīzī 'dī trōzō gō'dá gólīyī tī mvá 'dī bē lá kpá kō. ²⁷ Gō'dá 'dūkū lá rō, ōkó 'āyīzī rō 'dī drī kpá drāzō. ²⁸ Ítí rī, ōjílā gólīyī 'dō 'bá nī-drī-lā-rī 'dīrūpī rō 'dī 'bá yī trō iyī ōkó 'dī trá ndrī iyī drī ōkó rō. Ōzō 'dō bē trá ítí rī, kāyī gólá ōjílā drī 'ēzō lídrilī ōdrā 'ásī rī tú rī, ōkó 'dī 'dō 'bā'á 'dīrūpī āngō rī ōkó lá 'ī 'dīrūpī gólīyī nī-drī-lā-rī 'dī 'bá yī lāfálé sī yā?"

²⁹ Gō'dá Yēsū drī tā-drī lōgōzō drīlīyī kī nī rī, "Nī rī ānī nyānyā 'dólé tā lídrī-lídrī ká ōdrā 'ásī rī tāsī, tálā mī nīlī tā gólá ígílī búkū Ôvāri ká 'á rī kō, gō'dá mī nīlī mbārākā Ôvāri ká kpá kō. ³⁰ Tā ijī ānī drī íjilī 'dī tāsī rī, kāyī gólá ōjílā drī 'ēzō lídrilī ōdrā 'ásī rī tú rī, ōjílā trōō ōkó kō. Gólīyī 'dō 'bā'á ōzō mālāyīkā ūrú 'álá rī 'bá yī kātī.

³¹ "Tā lídrī-lídrī ká ōdrā 'ásī rī tāsī rī, nī zī tā gólá Ôvāri drī átálé ānī drī búkū iyíkā 'á rī kō yā? ³² Gólá kī,

'Mā Ôvāri tībē Ābārāyāmā drī rī'á rōlā rī, mā kpá 'dī Ôvāri tībē Īsākā drī rī'á rōlā rī, kpá Ôvāri Yākóbā drī rōlé rī 'dī."

Āfō-āfō 3.6

Rī'á ōjílā lédrē-lédrē rō gólīyī ícá 'bá Ôvāri rī rōlé. Ícá kō āvō drī Ôvāri rī rōzō. Ítí rī, gbō lé Ābārāyāmā yī ōdrā bē trá ākū rō nā rī, gólīyī líndrī bē rī'á lédrē-lédrē rō Ôvāri ngálā ūrú 'álá."

³³ Ítí rī, ōjílā gólīyī rú 'ē'bē 'bá tā Yēsū drī rī'á átálé Sādúsī yī drī 'dī árīlī rī 'bá yī árī tā Yēsū drī átálé 'dī bē rī, tī lá iyī drī 'dīzō úlī gólākā 'dī 'bá yī tāsī.

Tā Pārúsī yī drī Yēsū rī ijízō tā 'bā'bā Ôvāri ká gólá lāvū 'bá gārā rī tāsī rī

(Márākō 12.28-34; Lúkā 10.25-28)

³⁴ Gō'dá nīngá sī, Pārúsī yī árī tā bē kī'á nī rī, Yēsū ōpē Sādúsī 'dī 'bá yī trá rī, drīlīyī ngāzō rú 'ē'bélé tā 'bīlī, 'ā'dō rō lāfī āzā lōndāzō, tálā iyī drī Yēsū rī ūjūzō bē kpá 'dī. ³⁵ 'Dī vósī rī, Pārúsī 'dī 'bá yī drī ānīzō Yēsū ngálā. Gō'dá ālō

⁴⁶22.18 Pārúsī yī āzī ōjílā Ērōdē ká trá 'ēzō Yēsū rī māndīkā lō'bālē tā 'dī tāsī, tálā tā 'sū gólīyīkā tā 'dī tāsī rī rī'á ngīngī. Pārúsī lēé iyī tā ōjílā iyíkā drī ōmbē gīzō kúmú Rómā ká drī 'dī kō, gō'dá ōjílā Ērōdē ká rī 'bá yī lē nī.

gólíyī lāfálé sī gólá tíbè tā 'bā'bā Ôvârí kâ nī 'bá trá dódó rī, gólá drī Yésū rī ùjūzò tā ìjī āzā sī. ³⁶ Gólá kī, “Tā ìmbá 'bá, tā 'bā'bā gólíyī ndrī Ôvârí drī áfèlè āmā drī 'èlè Músā sī rī 'bá yī lāfálé sī rī, tā 'bā'bā gólá lāvū 'bá gārā rī íyíká ángò rī ìdī yā?” ³⁷ Gō'dá Yésū drī tā-drī lógōzò drílá kī,

“Ní lē Yākóvā Ôvârí ániká áni pīpīšīlī sī ndrī, áni línđrī sī ndrī, gō'dá kpá tā ìsū ániká sī ndrī.”

Tā 'Bā'bā Ándá 6.5

³⁸ Dñ rī'á tā 'bā'bā sīsī gólá lāvū 'bá gārā tā 'bā'bā ázī drī sī rī ìdī. ³⁹ Gō'dá tā 'bā'bā āzā rī lá ró gólá lāvū 'bá kpá gārā rī rī'á ìdī nō.

“Ní lē òjílá āzī òzō ní drī áni nyāányā lērē kátí.”

Lāvī 'bá yī 19.18

⁴⁰ Tā 'bā'bā gólíyī ndrī Ôvârí drī áfèlè āmā drī 'èlè Músā sī rī 'bá yī gō'dá tā ìmbá tā àngū 'bá yī kâ bē rī, ólógō trá cé ìdī rī 'dī.”

Tā Yésū drī ìjílí 'díyī pā 'bá tāsī rī

(Márākō 12.35-37; Lúkā 20.41-44)

⁴¹ Gō'dá nīngá sī rī, Pārúsī yī drē bē rī'á ìyī zāā vō àlò 'á Yésū yī bē rī, Yésū drī tā ìjízó gólíyī tī kī, ⁴² “Tā ìsū ániká 'á rī, 'díyī pā 'bá gólá Ôvârí drī tā lā 'bālè àjólé rī íyíká à'dī ìdī yā? Gólá rī'á à'dī rī ózōwá ìdī yā?” Gō'dá drílíyī tā-drī lógōzò Yésū drī kī nī rī, “Gólá rī'á kúmú Dāwúđī rī ózōwá ìdī.” ⁴³ Gō'dá Yésū drī tā ìjízó gólíyī tī kī, “Òzō 'díyī pā 'bá à'dò Dāwúđī rī ózōwá 'í rī, gō'dá tálá à'dò 'í Dāwúđī drī gólá rī zīzò kúmú ró yā? Nī ndrē drē, Dāwúđī àtā úlī Ôvârí kâ nō 'bá yī trá 'díyī pā 'bá tāsī mbārākā Línđrī Tándí Ôvârí kâ rī kâ sī. ⁴⁴ Gólá kī, ‘Kúmú Ôvârí àtā tā trá kúmú ámáká drī kī nī rī,

“Ní rī ámā drī-ágó drī lésī ró drī-ácē bē. Má à'dò áni àjū-'bá-āzī yī 'bā'á áni pá zélé.” ’ ’ ”

Lôngó 110.1

⁴⁵ Gō'dá Yésū drī tā ìjízó gólíyī tī kī, “Òzō Dāwúđī ūzī 'díyī pā 'bá trá kúmú íyíká ró rī, ìtí rī, à'dò à'dó'á íyíká ángò tī ró 'díyī pā 'bá drī à'dózó gólá rī ózōwá ró yā?”⁴⁷

⁴⁶ Nīngá sī rī, Pārúsī 'dī 'bá yī àrī ìyī úlī Yésū drī lógólé gólíyī drī 'dī bē rī, òjílá āzākā yū gólíyī lāfálé sī gólá ícá 'bá tā ìjī Yésū kâ 'dī 'bá yī tā-drī lá lógólé rī. Ítí rī, ìtòlè kàyī 'dī sī nī'á àtī 'álá òjílá āzākā yū lē 'bá Yésū rī ìjílí tā ìjī āzā 'bá yī sī, tálá gólíyī trá ndrī ūrī ró.

Tā Yésū drī tā àtázó drī-'bá àngī Yúdā yī kâ rī 'bá yī rú rī

23 ¹ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drī tā àtázó lājó'bá íyíká rī 'bá yī drī òjílá gólíyī rú è'bè 'bá úlī góláká àrílí rī 'bá yī bē. ² Gólá kī, “Lā'bí ìmbá 'bá yī gō'dá Pārúsī yī bē, gólíyī cú rī'á drī-ácē bē tā 'bā'bā Ôvârí drī áfèlè Músā sī rī 'bá yī à'dázó òjílá drī. ³ Gō'dá nī ìsū tā kī nī rī, rī'á mbī áni drī tā ndrī gólíyī drī àtálé rī 'bá yī 'èzò yā? Nī ndrē tā gólíyī drī rī'á 'èlá rī 'bá yī! Gō'dá nī 'è tā kò òzō gólíyī drī rī'á 'èlá rī kátí, tálá tā gólíyī drī rī'á ìmbálá áni drī 'èlè 'dī 'bá yī, gólíyī nyāányā rī ìyī kò tā rī 'dī 'bá yī 'èlè té ìtí. ⁴ Nī ndrē drē, gólíyī àtrō tā 'bā'bā ìyī nyāányā kâ āzā 'bá yī trá dró 'bālè tā 'bā'bā Ôvârí kâ drī. Tā 'bā'bā rī 'dī 'bá yī ndrī gō'dá trá rī'á ngá lānjī ró òjílá drī 'èlè. Gō'dá drílíyī gōzò òjílá 'bālè rī'á tā rī 'dī 'bá yī 'èlè mbārākā sī. Gbō lé ìtí rī, gólíyī nyāányā lēé kò òjílá pālè ngá lānjī rī 'dī 'bá yī 'ásī.

⁵ “Gō'dá gólíyī rī úlī Ôvârí kâ ìgílí ìnyíríkó àvū-àvū ró rī drī, tálá ólèndrē ró bē dódó. Gō'dá drílíyī gōzò òmbélá ìyī àndrá-gá-sílí 'ásī, gō'dá drílíyī sōzò lá kpá ìyī drī 'ásī. Gólíyī 'è 'dī rīzò rātáá 'èlè ìdī sī lá. Gō'dá gólíyī cú rī'á itá āzā rī'á àkólá ìyī úwū 'á rī bē. Gólíyī drī kèlèlè lósézó dūū itá rī 'dī tī sī àcē-àcē ìtí. Gólíyī rī tā 'bā'bā Ôvârí kâ lálé kèlèlè rī 'dī 'bá yī sī, gólíyī òtírī rī rātáá 'èlè rī. Gólíyī rī tā 'dī 'bá yī 'èlè ìtí 'dī, tálá òjílá ūnī ró bē kī'á nī rī, yī rī tā 'bā'bā Ôvârí kâ 'èlè ndrī dódó. ⁶ Gō'dá gólíyī ònī trá vō karamā kâ 'ásī gō'dá jó tā Ôvârí kâ àrī kâ 'ásī rī, gólíyī lē ìyī nyāányā 'bālè rílí rī-vō òjílá àmbā-àmbā kâ drī sī. ⁷ Gō'dá òzō gólíyī òtírī nī vō ngá lāzī kâ gílí rī 'bá yī 'ásī rī, gólíyī lē òjílá drī nī-bē-yā 'èlè ìyī drī tā rōrō sī, gō'dá gólíyī lē òjílá ìnjī ró ìyī bē ìnjī, gō'dá úzī ró ìyī bē “‘àmbá’” ró.

⁸ “Nī 'bā òjílá ázī kò áni zīlī “‘àmbá’”, áni rī'á tā ìmbá 'bá bē cé àlò, tálá àmbā ániká rī'á 'dó àlò, áni ndrī rī'á àdrúpī ázī ró. ⁹ Gō'dá kpá ìtí, nī zī òjílá ázī àngó nō 'á nōngá nō kò “‘átá’”, tálá áni átá rī'á cé àlò Ôvârí ìdī 'būū 'álá. ¹⁰ Nī 'bā òjílá kò áni zīlī “‘kúmú’” ró, tálá Kúmú ániká cé Krístō 'díyī pā 'bá ró rī ìdī. ¹¹ Gō'dá òjílá áni lāfálé sī gólá lē 'bá à'dólé àmbá ró rī, gólá àà'dò rú 'bū 'bá ró ìyī ázī-ázi yī drī. ¹² Gō'dá òjílá tíbè ìyī nyāányā 'bā 'bá à'dólé àmbá ró rī, Ôvârí à'dò gólá rī lógó'á vūdrī. Gō'dá òjílá gólá tíbè ìyī nyāányā lógō 'bá à'dólé ngá tákó ró rī, Ôvârí à'dò gólá rī 'bā'á à'dólé òjílá àmbá ró.”

Tā Yésū drī lānō 'è 'bá 'dèlè drī-'bá Yúdā yī kâ rī 'bá yī drī rī

tā lá àtázó rī

¹³ Gō'dá nīngá sī, Yésū drī ngázó tā àtálé drī-'bá Yúdā yī kâ 'dī 'bá yī drī lānō gólá Ôvârí drī 'è'á fèlá gólíyī drī rī tāsī. Gólá kī, “Áni lā'bí ìmbá 'bá yī Pārúsī yī bē, nī rī trá áni nyāányā àdólé. Ôvârí à'dò lānō ònjí tètè fè'á áni drī, tálá nī à'bā àtī fízó vō úrū 'álá rī 'á rī trá kpāákū òjílá drī, tā 'bā'bā dūū áni drī 'bālè òjílá drī 'èlè rī 'bá yī sī. Gō'dá áni nyāányā ícá kò filí, tálá nī rī kò tā 'bā'bā áni drī rī'á ìmbálá òjílá drī rī 'bá yī 'èlè. Gō'dá òjílá gólíyī lē 'bá filí rī, nī njī àtī kò gólíyī drī fízó. ¹⁴ (Áni drī-'bá àngī Yúdā yī kâ nō 'bá yī, áni rī'á mánī 'bá 'í. Nī rī àyízī àdólé rīzò àđī gólíyī drī 'è'á fèlá jó

⁴⁷22.45 Yésū àtā tā 'dī ìtí, tálá gólá lē gólíyī drī nīlī dódó, 'díyī pā 'bá 'dī rī à'dò 'bā'á òjílá mvá ró, kpá òzō Ôvârí rī ífífí tī.

drílíyī rīzō 'á lá rī lípī lá yī drí rī trólé drígá lá yī nyálé volé. Gō'dá nī rī kpá rātaā 'éle ácê, tálá Ôvâri â'dô ró bê âyīkō ró ânī bê. Tā 'dī tāsī rī, Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí.)⁴⁸

¹⁵ “Ānī drī-'bá ángī Yúdā yí kâ rī 'bá ânī nyaányâ ádolé nō 'bá yī, Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí, tálá nī rī nī'á 'bādrī ázâ 'bá yī 'ásī jējē ró òjílā lōndā bê â'dólé tā ári 'bá ánikâ ró, gō'dá nī rī kpá nī'á līmvū ándrē drī mbā bê, nī'á òjílā lōndā bê â'dólé kpá tā ári 'bá ánikâ ró. Gō'dá òzō nī ūūsū gólíyī trá rī, tā ímbâ ánikâ lâ'bī ndrī 'è'è tāsī 'dī â'dô gólíyī 'bā'á â'dólé ònjí ró lâvūlī gārā ânī nyaányâ drī sī. Ítí rī, nī 'bá gólíyī trá 'è'á nī'á velé lāsī gólá Ôvâri drí édélé Sātānā yí drí rī 'á.

¹⁶ “Ānī drī-'bá ángī Yúdā yí kâ, ânī rī'á lífī ákó lé 'bá gólíyī rī 'bá yī ázī-ázi yī sélé rī 'bá yī 'dī, tálá nī rī tā ányâ ímbálé 'dī òjílā drí. Nī rī trá tā ímbálé kī nī rī, òzō òjílā ázâ ñtrī látrítrí trá ngá ázâ 'èzō jó ángī Ôvâri kâ rú lá sī rī, gō'dá òzō gólá ò'è ngá rī 'dī kō rī, 'dī' á'dó kō tā ònjí 'í. Gō'dá òzō òjílā rī 'dī ñtrī látrítrí trá ngá ázâ 'èzō dáábō jó ángī Ôvâri kâ 'á 'dī rú lá sī rī, gō'dá ícâ trá gólá drí tā rī 'dī 'éle. 'Dī' rī'á tā ímbâ ányâ 'í. Tā 'dī tāsī rī, Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí. ¹⁷ Ānī rī'á lífī ákó lé 'bá gólíyī tā ññí ákó rī 'bá yī 'dī. Ítí rī, tā ísū ánikâ 'á rī, ngá ángō rī 'dī tā lá drí lâvūlī gārā rī, dáábō jó ángī Ôvâri kâ 'á 'dī 'dī ngátá jó ángī Ôvâri kâ gólá dáábō 'dī 'bá 'bá â'dólé tándí ró Ôvâri drí 'dī 'dī yā? ¹⁸ Gō'dá nī rī kpá tá ímbálé kī, òzō òjílā ázâ ñtrī látrítrí trá vō rīzō kōrōnyâ zálé fēle Ôvâri drí ngá fēfē ró rī rú lá sī ngá ázâ 'èzō rī, gō'dá òzō gólá ò'è ngá rī 'dī kō rī, 'dī' á'dó kō tā ònjí 'í. Gō'dá òzō òjílā ázâ ñtrī látrítrí trá ngá gólíyī fēle Ôvâri drí ngá fēfē ró 'dī rú lá sī ngá ázâ 'èzō rī, ícâ trá gólá drí ngá rī 'dī 'éle. ¹⁹ Ānī rī'á òjílā gólíyī lífī ákó lé 'bá ró rī yī 'dī. Tā ímbâ ánikâ 'dī rī'á ányâ ró. Gō'dá tá ísū ánikâ 'á rī, ngá ángō rī 'dī tā lá drí lâvūlī gārā rī, ngá gólíyī fēle trá Ôvâri drí ngá fēfē ró 'dī 'bá yī 'dī ngátá vō gólá ngá 'dī 'bá yī 'bázō drī lá 'á túbē ngá fēfē 'dī 'bá yī 'bá 'bá â'dólé tándí ró Ôvâri drí rī 'dī yā? ²⁰ Tā 'dī tāsī rī, òjílā gólá túbē látrítrí ítrí 'bá trá vō rīzō kōrōnyâ zálé fēle Ôvâri drí ngá fēfē ró rī rú lá sī rī, gólá ítrí látrítrí kpá trá ngá fēfē gólíyī drī lá 'á 'dī 'bá yī rú lá sī ndrī. ²¹ Gō'dá òzō òjílā ázâ ñtrī látrítrí trá jó ángī Ôvâri kâ rú lá sī rī, gólá ítrí látrítrí 'dī kpá trá Ôvâri gólá rī 'bá jó 'dī 'á 'dī rú lá sī. ²² Gō'dá òzō òjílā ázâ ñtrī látrítrí 'būū rú sī rī, gólá ítrí látrítrí trá kífī Ôvâri drí rīzō rílí drī lá 'á kúmú ró rī rú lá sī gō'dá kpá Ôvâri gólá túbē rī 'bá kífī rī 'dī drī rī bê.

²³ “Gō'dá nī rī trá álō múdrí 'ásī trólé ngá gólíyī átó drí ásózó drí lá sī, òzō 'ā'í-nyá yí kátí, dō yí kátí, gō'dá kpá òzō 'ā'í-títí kátí rī 'bá yí bê, fēle Ôvâri drí ngá fēfē ró. Tā 'dī 'bá yí, nī rī 'éle ndrī tándí ró, gō'dá nī rī kō tá 'bā'bā Ôvâri kâ lâvū 'bá gārā rī 'bá yí 'éle. Nī rī kō tá-vó òjílā kâ kílí mbī, gō'dá nī rī kpá kō òjílā gólíyī ízâ bê rī 'bá yí pālé, gō'dá nī rī kpá kō rílí zāâ tá gólíyī mbī Ôvâri drí lélé ânī drí 'éle rī 'bá yí 'éle. Tā 'dī tāsī rī, Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí.”

²⁴ Gō'dá Yésū drí úlī mánīgō ázâ átázó tá 'dī tāsī drī-'bá ángī Yúdā yí kâ 'dī 'bá yí drí kī, “Ānī rī'á òzō lífī ákó lé 'bá yí kátí. Ānī rī'á nyé òzō òjílā gólíyī nyāámúrúwá drí 'dézó ngá mvūmvū gólíyikâ 'á ndrélé tō drílíyī ápézó lá volé gō'dá ínjígó ándrē gólá 'dē 'bá ngá mvūmvū 'dī 'á 'dī ndrēzó lá kō gō'dá drílíyī gōzó ínjígó 'dī mvūlī tēlé nyé íyí 'á 'á rī kátí.

²⁵ “Ānī drī-'bá Yúdā yí kâ nō 'bá yí, tá 'è'è ánikâ rī 'bá yí rī'á rī rī. Nī rī ígā mvá ánikâ gō'dá tábīgá ánikâ bê rī 'bá yí rú'á lá ívī lésí rī jílí cé 'dī ngbángbá, gō'dá ânī drí 'alé lá yí áyézó íyíkâ 'índí ró, tálá ngá gólíyī ânī drí rī'á úsúlá rī 'bá yí, nī rī rī'á úsúlá òjílā ádô-ádô sī, gō'dá nī lē ngá dūū ndrī ânī nyaányâ drí. Nī 'bá ânī nyaányâ â'dólé òjílā tándí ró, gō'dá ânī pīpīsílí rī'á ònjí ró. Tā 'dī tāsī rī, Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí. ²⁶ Ānī rī'á òjílā gólíyī lífī ákó lé 'bá ró rī yí 'dī. 'Dōvó nī jī drē ígā mvá ánikâ 'á lá záló sīsī, gō'dá nī gō ró bê rú'á lá ívī lésí rī jílí, tálá â'dô ró bê ngbángbá.

²⁷ “Ítí rī, ânī drī-'bá Yúdā yí kâ 'dī 'bá yí, ânī kpá rī'á nyé òzō ló'dé gólíyī rú'á lá bēlé dódó òlëndrē ró bê ívī lésí sūsū ró rī kátí. Gō'dá ló'dé rī 'dī 'alé lá 'á tólá rī, áâ'dô òjílā ávō fá úsú'á 'dī, gō'dá kpá ngá ònjí-ònjí ázâ 'bá yí bê dūū. Tā 'dī tāsī rī, Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí. ²⁸ Gō'dá ânī kpá rī'á ítí. Nī 'bá ânī nyaányâ trá â'dólé òjílā ázī lífī drī 'á tá mbī 'è 'bá ró. Gō'dá ânī pīpīsílí rī'á ònjí ró tá ísū bê rī rī.

²⁹ “Ānī drī-'bá Yúdā yí kâ 'dī 'bá yí, ânī rī'á tá òjā 'bá 'í. Ôvâri â'dô lâṅō ònjí tètē fē'á ânī drí tá nō 'bá yí tāsī. Nī rī trá ló'dé tá ángū 'bá Ôvâri kâ ôdrā 'bá trá rī yí kâ rú'á lá édélé dódó, gō'dá nī rī kpá trá rī'á ló'dé tá mbī 'bá Ôvâri kâ ôdrā 'bá trá rī yí kâ rú'á lá édélé sūsū ró njörókō bê, tálá â'dô ró bê ânī drí rīzō gólíyī ínjílí. ³⁰ Nī rī tá átálé kī nī rī, 'Tí mā òró 'bāâ bê káyí ákú ró gólá ámā á'bíyá yí drí rīzō tá ángū 'bá Ôvâri kâ úfúlí ná 'bá yí sī rī, tí mā ícá kō tá-drī lélé rú 'é'bélé gólíyí bê tá ángū 'bá 'dī 'bá yí úfúzó.' ³¹ Úlī gólá ânī drí átálé ânī tī sī 'dī rī á'dá tá trá kī nī rī, òjílā tá ángū 'bá Ôvâri kâ úfú 'bá ná 'bá yí, ânī rī'á gólíyī ózōwá yí 'dī. ³² Bē trá ítí rī, tá ònjí ânī á'bíyá yí drí ítólé 'éle rī, nī trō kpá 'dī 'éle cázó bê būúú ádūkū lá 'á, tálá ânī rī'á nyé òzō gólíyí kátí. ³³ Ānī rī'á íñí cú gūi bê rī 'bá yí 'dī, nī â'dô ícá'á ânī pālé lâṅō lāsī kâ Ôvâri drí 'è'á fēlá ânī drí rī 'ásī ángō tí ró yā?

³⁴ “Tā gólá 'è 'bá tá 'dī 'bá yí á'dálé ânī tāsī rī 'dī nō. Má â'dô tá Ôvâri kâ áta 'bá ázâ 'bá yí tá nī 'bá ázâ 'bá yí bê gō'dá kpá tá ímbá 'bá ázâ 'bá yí bê ájō'á ânī ngálá. Nī â'dô úrúkâ 'bá yí ípá'á fē lálí-lálí drī, gō'dá nī â'dô 'è'á úrúkâ 'bá yí úfúlí lálí ngīngī 'ásī. Gō'dá nī â'dô 'è'á ázâ 'bá yí cālé ònjóró'bí sī jó tá Ôvâri kâ ári kâ 'ásī. Gō'dá nī â'dô nī'á lará bê jārībā 'ásī, nī'á ázâ 'bá yí gólíyí lāfálé 'ásī rī lōndā bê lâṅō fēzó drílíyí. ³⁵ Tā ònjí ânī drí 'è'á 'éle 'dī 'bá yí tāsī rī, tá mbī 'bá Ôvâri kâ ânī á'bíyá yí drí úfúlí trá ákú ró ná 'bá yí, lâṅō lá â'dô ágō'á ákpā ânī drī, ítólé ôdrā tá mbī 'bá Ôvâri kâ Ábēlé rú sī būúú ácalé ôdrā tá ángū 'bá rú bê Zēkāríyā kâ rī rú gólá túbē â'dô 'bá Bērēkíyā rī mvá ró ânī á'bíyá yí drí fúlí jó ángī Ôvâri kâ 'á,⁴⁹ vō túbē Ôvâri drí rīzō 'á lá rī lāfálé 'á vō rīzō kōrōnyâ zálé fēle Ôvâri drí ngá fēfē ró rī bê. ³⁶ Má áta ânī drí tá pātī ró, tá ònjí gólíyí 'éle tá mbī 'bá Ôvâri kâ úfúzó ákú ró ná 'bá yí, lâṅō lá â'dô 'dē'á ânī òjílā káyí nō 'bá yí kâ nō drī.”

⁴⁸23.14 Sīsī rī, íngī úlī vérēsī 14 kâ nō 'bá yí kō búkū Mātáyō kâ 'á.

⁴⁹23.35 Ábēlé rī'á tá mbī 'bá Ôvâri kâ gólá fúlí sīsī ítō vō ángó kâ sī rī 'dī. Gō'dá Zēkāríyā íyíkâ tá mbī 'bá Ôvâri kâ gólá fúlí ádūkū lá ró drē ákpāk'dá útí Yésū kō.

Tā lázé 'bá Yésū rú òjílá Yúdā yí kâ Yērōsālémā 'á rí 'bá yí

tāsí rí

(Lúkā 13.34-35)

³⁷ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí tā átázó òjílá Yúdā yí kâ Yērōsālémā 'álá rí 'bá yí drí kī, “Ānī òjílá Yērōsālémā kâ, nī ūfū tā àngū 'bá Ôvâri kâ àjólé ànī ngálá rí 'bá yí trá, gō'dá nī lúvū lājó'bá gólíyí Ôvâri drí àjólé ànī ngálá rí 'bá yí kpá trá kúnì mvá sī. Gbō lé ítí rí, mà rí'á zāa ngá lèlè bè ànī tāsí. Gō'dá má ùjū trá kpī ànī è'béle vō àlō 'á sūzó ànī rú, òzō 'ā'ū àndrē drí mvá lá yí è'berē íyí úfú zélé sūzó gólíyí rú rí kâtí. Gō'dá nī gā lōvō ámakâ ànī drí 'dī trá dó. ³⁸ Nī ndrē drē, jārībā ànikâ gō'dá jó àngí ànī drí rīzó Ôvâri rí ñjīlī 'á lá rí bè à'dò rú ìz'á, gō'dá drílá rīzó cú ítí òjílá àzākā àkó, tálá Ôvâri àyē trá. ³⁹ Má àtā ànī drí tā pātī ró, nī ícá kô àmā ndrélé ó'dí nōngá cālè búúú kâyī gólá má drí 'èzó àgólé rílí kúmú ró àngó nō drīlī rí tú. Kâyī 'dī 'á rí, òzō òjílá òndrē ìyí mà trá rí, gólíyí à'dò 'è'á tā àtálé kī nī rí, Ôvâri òfē òrē mà gólá ànī 'bá drī-àcē gólākā bè kúmú ró rí drí.”

Tā Yésū drí tā gólíyí 'è 'bá rú 'èlé tā à'dá ró ñzátú drē àkpākā'dá yí drí àgō àkó àngó nō 'á rí tú rí à'dázó lājó'bá íyíkâ

rí 'bá yí drí rí

(Márākō 13.1-23; Lúkā 21.5-24)

24 ¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí ngázó jó àngí Ôvâri kâ 'dī àyélé lājó'bá íyíkâ rí 'bá yí bè. Gō'dá gólíyí òtírí 'bāà lāvū'á jó àngí 'dī rú sī rí, lājó'bá gólākā 'dī 'bá yí drí ngázó jó àngí 'dī 'bá yí bèbē lá sūsū lá 'dī 'bá yí bè à'dalé gólá drí. ² Gō'dá Yésū drí tā átázó gólíyí drí kī, “Nī ndrē jó àngí Ôvâri kâ 'dī trá yā? Tā pātī ró, jó ànī drí ndrélé sūsū ró 'dī àa'dò úfú'á lá ndrī, gō'dá kúnì mvá àlō ícá kô lākílí jó 'dī drī, à'dò lò'dé'á ndrī vūdrí.”

³ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí nīzó cālè únì gólá fē dō kâ bè rí drī 'álá lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí bè. Gō'dá drílíyí mbázó únì 'dī drī, gólíyí cé ìyí drī sī. Gō'dá Yésū drí ngázó rílí vūdrí. Nīngá sī, lājó'bá gólākā 'dī 'bá yí drí rú èsézó ànyí gólá lāgátí. Drílíyí tā ñjízó gólá tī kī, “Kúmú, tā jó àngí Ôvâri kâ úfú kâ 'dī à'dò 'è'á rú 'èlé àngó tú yā? Tā gólíyí 'è 'bá rú 'èlé tā à'dá ró kâyī àgō-àgō ànikâ àngó nō 'á rí kâ à'dalé àmā drí rí à'dò 'bā'á à'dò 'í yā? Gō'dá kpá tā gólíyí 'è 'bá kâyī àdūkū àngó nō kâ à'dalé àmā drí rí à'dò 'bā'á à'dò 'í yā?”

⁴ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzó lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí drí kī, “Ānī ñfī òmbā ànī rú, nī àyē òjílá àzākā kô ànī àdólé àgō-àgō ámakâ tāsí. ⁵ Tálá òjílá dūú à'dò ìyí ànī'á tā àmálé kī, yí àa'dò 'díyí pā 'bá gólá Ôvâri drí àjólé úrú lésí rí 'dī. Tā 'dī tāsí rí, gólíyí à'dò 'è'á òjílá dūú àdólé, drílíyí tā lèlè ìyíkâ má 'á rí àyézó.

⁶ “Gō'dá nī à'dò kpá àjū àyí àrì'á ànyí, gō'dá nī à'dò kpá àjū gólíyí jējē ró rí 'bá yí tā lá àrì'á. Tā 'dī 'bá yí à'dò rú 'è'á ndrī sīsí tā Ôvâri drí lèlè rí vó ró. Ítí rí, nī 'è urí kô, tálá 'dī à'dá tā kô kī nī rí, 'dī trá àdūkū àngó nō kâ 'í. ⁷ Gō'dá òjílá 'bādrī àlō kâ à'dò ngā'á 'délé àjū bè òjílá 'bādrī àzā kâ rí drī. Gō'dá àjū 'bū 'bá kúmú àzā rí kâ à'dò ngā'á nílí 'délé àjū bè àjū 'bū 'bá kúmú àzā kâ rí drī. Gō'dá lōfó ònjí tètē à'dò 'è'á 'délé òjílá drī, gō'dá àgbīgbī à'dò ñnyákú drī íyá'á vō 'ásí ndrī. ⁸ Tā 'dī 'bá yí à'dò 'bā'á, nyé òzō mvá lāzē-lāzē à'dò 'bá sīsí òkó gólá 'è 'bá mvá fīlī rí drí rí kâtí.

⁹ “Òjílá à'dò ìyí ànī rú'á fèlè ànī àjū-'bā-àzì gólíyí 'è 'bá lāñō fèlè ànī drí rí 'bá yí drīgá. Gólíyí à'dò ànī 'bā'á gāñimā 'á. Gō'dá gólíyí à'dò lāñō ònjí tètē fè'á ànī drí. Gō'dá gólíyí drí kpá ànī úfúzó. Ítí rí, òjílá cé fīfī 'bāá ìyí ànī lōvó kô, tálá ànī rí'á tā àrì 'bá ámakâ 'dī rí drí sī. ¹⁰ Tā rí 'dī 'bá yí òtírí rī rú 'èlé rí, òjílá dūú à'dò ìyí tā lèlè ìyíkâ má 'á rí àyé'á, gō'dá gólíyí à'dò ìyí àzì-àzì yí drī-bā fè'á àjū-'bā-àzì lá yí drīgá. ¹¹ Tā àngū 'bá dūú tā àmā 'bá kī'á nī rí, ìyí à'dò tā àngū 'bá Ôvâri kâ 'dī rí, à'dò ìyí ànī'á òjílá dūú àdólé ònjō sī. ¹² Tā ònjí gólíyí 'è 'bá rú 'èlé àngó nō 'á rí 'bá yí à'dò fīfī'á rōò lāvūlī gārā sīsí rí drī sī. Tā 'dī tāsí rí, 'dī trá kâyī gólá òjílá àmbá drí 'èzó à'dólé ngá lèlè àkó ìyí àzì-àzì yí drí rí trá 'dī. ¹³ Gbō lé ítí rí, òjílá gólá tā lèlè ìyíkâ má 'á rí àfī 'bá gágá àyē 'bá lá kô cázó búúú àdūkū lá 'á rí, gólá à'dò lédre-lédre àdūkū àkó rí úsú'á. ¹⁴ Gō'dá àa'dò tā àtí-àtí tándí kúmū Ôvâri kâ tāsí nō rí pè'á zālō sīsí òjílá òrī ndrī kâ àngó nō 'ásí rí 'bá yí drí, tálá gólíyí àarí ró ìyí tā pātī 'dī bè. Gō'dá 'dī vósí, àdūkū àngó nō kâ òrō gō àcálé.

¹⁵ “Tā gólá 'èzó Yērōsālémā rí ìzālè rí tāsí, kâyī à'dò 'è'á àcálé ànī drí ngá tā àngū 'bá Dānīyélé drí tā lá àtálé trá àkú ró nā rí ndrēzó. Nī àrì drē úlī ngbàngá nō. Gólá kī,

‘Ìzátú nī à'dò ngá ònjí gólá 'è 'bá ànyí àjílí rí ndrē'á.

Gō'dá àa'dò ngá rí 'dī àtrō'á 'bālè jó àngí Ôvâri kâ 'á.

Ngá rí 'dī à'dò jó Ôvâri kâ 'dī 'bā'á à'dólé ñndí ró Ôvâri rí fīfī drī 'á.’ ”

Dānīyélé 9.27; 11.31

¹⁶ Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó lājó'bá íyíkâ drí kī, “Òjílá Yūdāyā kâ rí 'bá yí, òzō gólíyí òndrē tā ànyí kâ 'dī trá rú 'èrē 'á rí, gólíyí òrā volé 'wāa'wā, nī'á ìyí lāpīlī únì lāfálé 'á. ¹⁷ Òjílá gólá rí 'bá lōsì 'èlé jó íyíkâ drī rí, gólá àarí rālè volé 'wāa'wā, gólá òlípí kô kpá fílí jó 'álá nī'á ngá íyíkâ jó kâ rí 'bá yí àtrólé. ¹⁸ Gō'dá òjílá gólá rí 'bá lōsì 'èlé yí drí àmvú 'á kâyī rí 'dī sī rí, gólá ògō kô 'bā 'álá nī'á ítá íyíkâ àtrólé. Gólá òlípí kô, gólá òrā nī'á ìyí lāpīlī. ¹⁹ Gō'dá kâyī 'dī sī rí, òkó gólíyí rú 'bā 'bá mvá bè rí 'bá yí à'dò ìyí 'è'á 'bālè lāñō ònjí tètē bè gō'dá kpá òkó gólíyí mvá òdé bè ìyí drīgá rí 'bá yí bè, tálá rārā 'dī tāsí. ²⁰ Òzō kâyī lāñō rí 'dī kâ àacá trá rí, ícá trá ànī drí rālè 'wāa'wā. Tā 'dī tāsí rí, nī 'è rātāá Ôvâri drí kâyī rí 'dī òzó àcá kô òzè fīmú sī gō'dá kâyī lōvō-lōvō kâ sī. ²¹ Lāñō gólá 'è 'bá à'dólé kâyī 'dī 'á rí, à'dò lāvū'á gārā lāñō gólíyí rú 'è 'bá ítò vō àngó nō 'bārē kâ 'ásí àcálé búúú àndrō nō rí kâ drī sī. Gō'dá àfī 'álá rí, lāñō àzā ícá kô lāvūlī gārā lāñō 'dī drī sī. ²² Gólá lōgō kâyī rí 'dī trá ngbāa kútúwá, tálá yí pā ró òjílá yí drí ñjílí trá à'dólé òjílá íyíkâ ró rí 'bá yí bè. Tí gólá òrō gō kâyī rí 'dī 'bālè àcē rí, òjílá à'dò ìyí òdrā'á ndrī. Gólíyí ícá kô ngá pālè.

²³ “Gō'dá kâyî 'dî 'bá yî sî, òzō òjílâ ázâ áâtâ tâ trá ânî drí kî, ‘Nî ndrê drê, 'díyî pã 'bá rî'á nō’, ngátá ‘gólâ rî'á nã’ yã rî, ní lē tâ gólâkã 'dî kô. ²⁴ Tãlã òjílâ düü rî'á gólîyî 'ê 'bá îyî tâ âmálé kî'á nî rî, îyî á'dô 'díyî pã 'bá Ôvâri drí ájólé rî 'bá yî î'dî. Gō'dá tâ ângû 'bá òjílâ ádó 'bá ázâ 'bá yî bê, gólîyî á'dô kpá ânî'á îyî tâ lârâkô âmbá òjílâ fî drí â'dîzô drílâ sî rî 'bá yî 'êlé, tãlã á'dô ró bê îyî drí lâfî lônðázô òjílâ gólîyî Ôvâri drí njílî á'dólé òjílâ íyîkã ró rî 'bá yî ádózó, tí òzô yî ûûsû lâfî lâ trá rî. ²⁵ Nî âri drê, má âtã tâ 'dî 'bá yî ânî drí sîsî, tãlã ânî lîfî òmbã ró bê ânî rú drê âkpâkã'dã tâ 'dî 'bá yî drí rú 'ê ákô.

²⁶ “Gō'dá òzô òjílâ ázâ áâtâ tâ trá ânî drí kî nî rî, ‘Nî ndrê drê, 'díyî pã 'bá á'dô bê rî'á vò âgângbêlê 'á’ rî, nî nî kô tólã gólâ rî lônðálé. Ngátá òzô áâtã tâ trá kî'á nî rî, gólâ òlâpî yî trá rî'á jó 'á nō rî, nî lē tâ gólâkã 'dî kpá kô. ²⁷ Kâyî gólâ mâ ájólé úrú lésî 'díyî pã 'bá ró rî drí 'êzô âgólé kpá ó'dí ângó nō 'á rî tú rî, òjílâ ndrî á'dô îyî âmã ndrê'á òzô ngá î'î gólâ vò î'î 'bá kã'dã-kã'dã ómvóre lésî búûû lânjî 'álá rî kátî. ²⁸ Kâyî gólâ má drí 'êzô âgólé ângó nō 'á rî tú rî, òjílâ ndrî á'dô ndrê'á lâ òzô drílîyî lôgónô ndrê'ê lô'déré kôrönyã ävô drî rî kátî.”

Tã Yésü drí âgô-âgô íyîkã ângó nō 'á rî tâ lâ á'dázó rî

(Márãkô 13.24-31; Lúkã 21.25-33)

²⁹ Gō'dá Yésü drí kpá tâ átázó kî nî rî, “Gō'dá kôrô lânjô kâyî 'dî 'bá yî kã vósî rî, ngá gólîyî á'dô 'bá 'bûû 'álá rî 'bá yî á'dô îyî rú íyã'á ndrî, ícã îyî kô lôsî 'êlé dódó. Gō'dá îtú lîfî á'dô îkánágô'á înrîkúwã ró, ícã kô vò îwálé. Gō'dá párá ícã kpá kô vò îwálé. Gō'dá ì'bî'bîwã á'dô îyî lô'dé'á ndrî vüdrî 'bûû lésî. ³⁰ ³⁰ Dî vósî rî, ngá gólâ 'ê 'bá âgô-âgô mâ gólâ ájólé úrú lésî nô kã á'dálé rî, á'dô rú á'dá'á 'bûû 'álá. Ítî rî, òjílâ òrî ndrî kã á'dô îyî 'ê'á âmã ndrê'ê ânîrî 'á mbãrãsãã bê. Òzô gólîyî òndrê mâ trá rî, òjílâ âmbã á'dô îyî äwó ngô'á úrî drí sî, tãlã má á'dô 'ê'á ânîlî cú mbãrãkã ângî bê gō'dá kpá âmbã Ôvâri kã bê. ³¹ Má á'dô 'ê'á mälâyîkã yî âzîlî gûnîyã sî. Áã'dô 'ê'á gûnîyã vólé, gō'dá mälâyîkã yî á'dô îyî rú ê'bé'á ndrî vò älo 'á. Ôvâri á'dô gólîyî jô'á ângó 'ásî ndrî, nî'á òjílâ ndrî gólîyî yî drí njílî òjílâ íyîkã ró rî 'bá yî ê'bélé vò 'ásî ndrî.

³² “Nî âri drê úlî mánîgô gólâ fê bî tãsî nō, îmbã ró ânî bê. Òzô nî òndrê gárã lâ 'dî 'bá yî trá ârô'á bî bê cãrô rî, nî á'dô nî'á lâ kî nî rî, òzê lîmvü trá änyî 'ê'á ácalé. ³³ Á'dô 'ê'á á'dólé kpá îtî âgô-âgô ámákã tãsî. Òzô nî òndrê tâ gólîyî ndrî má drí átalé 'dî 'bá yî trá rú 'êrê 'á rî, nî á'dô nî'á lâ kî nî rî, kâyî má drí 'êzô âgólé rî trá änyî. ³⁴ Má âtã ânî drí tâ pãtî rî, tâ 'dî 'bá yî á'dô 'ê'á rú 'êlé sîsî drê âkpâkã'dã òjílâ kâyî nō 'bá yî kã ôdrãã îyî kô ndrî. ³⁵ Òzô ângó nō òndê gbô lé 'bûû bê rî, úlî ámákã ícã kô rú ndélé.”

Tã Yésü drí átalé kâyî âgô-âgô íyîkã kã rî tãsî rî

(Márãkô 13.32-37; Lúkã 17.26-30, 34-36)

³⁶ Gō'dá Yésü drí kpá tâ átázó lâjô'á íyîkã 'dî 'bá yî drí tâ âgô-âgô íyîkã ângó nō 'á rî kã tãsî. Gólâ kî, “Kâyî má drí 'êzô âgólé ângó nō 'á rî, òjílâ ázãkã ícã kô nîlã, gbô lé mälâyîkã gólîyî úrú 'álá rî 'bá yî (gō'dá mâ rî gógó Ôvâri rî mvã ró nō bê)³⁷ nî îyî kâyî rî 'dî kpá kô. Âmã áatã nî kâyî rî 'dî cé nî. ³⁷ Kâyî gólâ má drí 'êzô âgólé tâ-vó òjílâ kã kílî ângó nō 'á rî tú rî, á'dô 'bã'á nyé òzô kâyî gólâ Nówã kã äkú ró nã sî rî kátî. ³⁸⁻³⁹ Gō'dá drê âkpâkã'dã Ôvâri ájô lîmvü fîfî kô ânî'á òjílâ úfúlî tâ ònjî íyîkã tãsî rî, òjílâ nã 'bá yî rî îyîngã drî-báláyî ró tâ îsü äkô kî'á nî rî, lânjô á'dô 'ê'á ânîlî 'délé îyî drî. Gólîyî rî trá ngá nyálé, ngá mvülî, gō'dá âgô rî îyî trá òkó gílî cãlé búûû kâyî gólâ Nówã yî drí fîzô kôlóngbô ândrê 'á îyî nyãnyã pälé rî tú. Gō'dá gólîyî nî îyî kî'á nî rî, òzê trá ânî'á 'dîlî rî kô, cãlé búûû kâyî gólâ lîmvü fîfî drí ânîzô gólîyî úfúlî rî tú. Á'dô rú 'ê'á kpá îtî kâyî mâ gólâ ájólé úrú lésî rî drí 'êrê âgólé ângó nō 'á rî tú. Ágô-âgô ámákã á'dô 'ê'á gólîyî îrölé îrô. ⁴⁰ Gō'dá kâyî rî 'dî tú rî, òzô âgô rî á'dô îyî trá rî'á ngá 'wã'á ámvú 'á rî, áã'dô älo rî trô'á, gôzô äzã rî äyéle. ⁴¹ Gō'dá òzô òkó á'dô îyî rî rî'á ngá 'î'á kúnî ngá 'î kã drî rî, áã'dô kpá älo rî trô'á î'dî, gôzô äzã rî äyéle.

⁴² “Nî rî rîlî tâ mbîmbî rî 'ê'ê lá sî âgô-âgô ámákã tëlé, tãlã mî nî kâyî gólâ má drí 'êzô âgólé rî kô. Ítî rî, nî rî ngíyã ró. ⁴³ Gō'dá nî îsü drê tâ nô, tí 'bã-lîpî òró gô îtú-pã ngácî kã gólâ ügú drí 'êzô ânîlî ngá gólâkã ügü'ü 'á lâ rî nî rî, tí gólâ á'dô rî'á ngíyã ró, gólâ ícã kô ügú 'dî äyéle äfîlî ngá gólâkã ügü'ü gólâ drí jó 'ásî. ⁴⁴ Gō'dá kpá rî'á îtî âgô-âgô ámákã tãsî. Nî rî rîlî ngíyã ró, tãlã mî nî kâyî gólâ má drí 'êzô âgólé 'á lâ rî kô. Má á'dô ägô'á nyî rî.”

Tã Yésü drí îmbálé tâ rú 'î'bû 'bã gólâ rî 'bã tâ gólâkã

'êlé mbî rî kã tãsî rî

(Lúkã 12.41-48)

⁴⁵ Gō'dá nîngã sî rî, Yésü drí kpá tâ îmbázó lâjô'á íyîkã 'dî 'bá yî drí tâ rú 'î'bû 'bã tãndî rî kã tãsî. Gólâ kî, “Bã-lîpî á'dô á'dô 'ê'á î'dî rú 'î'bû 'bã gólâ tâ nîñî bê lîfî 'bãzô drî lâ 'á rî drí yã? Òzô gólâ òtîrî 'êê nîlî äçî íyîkã 'á rî, gólâ á'dô 'ê'á rú 'î'bû 'bã 'dî 'bãlé äzi-äzi lâ yî vó ndrê'ê mbîmbî lôsî lânjî-lãnî sî. ⁴⁶ Gō'dá òzô 'bã-lîpî rî 'dî äãgô trá ácalé rú 'î'bû 'bã gólâkã 'dî úsúlî tâ 'dî 'êrê 'á tãndî ró îtî rî, gólâ á'dô 'bã'á äyîkô ró rú 'î'bû 'bã 'dî bê. ⁴⁷ Má âtã ânî drí tâ pãtî rî, 'bã-lîpî 'dî á'dô rú 'î'bû 'bã 'dî 'bã'á ngá íyîkã 'bã kã ndrî rî 'bá yî vó lâ ndrê'ê. ⁴⁸ Gō'dá òzô rú 'î'bû 'bã gólâ 'bãlé äzi-äzi lâ yî vó ndrê'ê 'dî á'dô rú 'î'bû 'bã ònjî 'î rî, òzô 'bã-lîpî 'dî ònjã trá äçî gólâkã 'dî 'á rî, rú 'î'bû 'bã 'dî á'dô tâ îsü'á kî nî rî, 'bã-lîpî íyîkã 'dî njã trá rôð, gólâ ícã kô âgólé 'wãã. ⁴⁹ Gō'dá rú 'î'bû 'bã 'dî drí ngázó rî'á rú 'î'bû 'bã äzi 'dî 'bã yî 'êlé ònjî ró, rî'á gólîyî cãlé, gō'dá drílâ rîzô cé ngá nyálé î'dî gō'dá kpá ôdrã mvülî ôdrã mvü 'bã äzi lâ yî bê. ⁵⁰ Gō'dá òzô 'bã-lîpî rú

⁵⁰24.29 Yöwélé 2.10

⁵¹24.36 Úlî gólâ Ôvâri rî mvã kã 'dî îgî kô wãrãgã bî Mātáyō kã äzã 'bã yî 'á.

ṽbū 'bá 'dī ká òtírí àgōò àcálé rí, gólá à'dò àcá'á nyīí ró, ṽtú gólá rú ṽbū 'bá 'dī drí nīlī kò'dáwá rí sī. ⁵¹ 'Bā-lípī à'dò lànṽ ònjí tètè f'è'á drílá, òzò lànṽ 'è'á fèlā tā ònjí 'è 'bá drí rí kátí, gō'dá à'dò gólá rí vū'á vò lànṽ ká rí 'á, tólá gólá à'dò àwó ngó'á sī-gílí nyānyā bē ngá làzè-lázè drí sī.”

Tā Yésū drí í'dígówá òkó mvá mùdrí rí 'bá yí ká ngīzò

àgō-àgō íyíkà tāsī rí

25 ¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí ìtōzò lājó'bá íyíkà 'dī 'bá yí ìmbálé àgō-àgō íyíkà àngó nò 'á kúmú ró rí tāsī. Gólá kī, “Àgō-àgō àmákà kúmú ró àngó nò 'á rí à'dò gō'dá à'dó'á òzò òkó mvá mùdrí gólíyī rí 'bá òdrógò drī tēlé rí kátí. Gólíyī tró lāmbā íyíkà trá nīzò òdrógò drī tēlé. ² Òkó mvá nṽ rí 'bá yí rí'á tā nṽ 'bá 'í, gō'dá gólíyī àzà nṽ rí 'bá yí rí'á tā nṽ àkó lé 'bá 'í. ³ Gō'dá òkó mvá gólíyī nṽ tā nṽ àkó lé 'bá ró rí 'bá yí tró lāmbā íyíkà bē rí, gólíyī tróò dō àlípī kpāà kò íyí bē. ⁴ Gō'dá òkó mvá gólíyī tā nṽ 'bá rí yí tró lāmbā íyíkà bē rí, gólíyī tró dō àlípī kpāà íyí bē mālāngí 'á. ⁵ Gō'dá òdrógò drílíyī rí'á tēlā rí àcá kò 'wāà, gō'dá à'dú drí ìtōzò rí'á gólíyī 'èlé, gólíyī trá lúsù-lúsù ró à'dú drí sī, gō'dá drílíyī ngāzò à'dú kólé.

⁶ “Gō'dá cā bē à'bí ító 'á rí, òkó mvá gólíyī mùdrí 'dī 'bá yí drí òtrè-òtrè àrízó kī nī rí, ‘Nī ndrè drè, òdrógò bí ànī'á! Nī àfò 'wāà'wā gólá rí lāgúlí!’ ⁷ Gō'dá òkó mvá mùdrí 'dī 'bá yí drí līfī nṽzò à'dú 'ásí, gō'dá drílíyī ìtōzò rí'á lāmbā íyíkà 'dī 'bá yí bāgò là èdélé. ⁸ Gō'dá òkó mvá gólíyī nṽ tā nṽ àkó lé 'bá ró rí 'bá yí ùsù íyí vò là bē trá kī, dō lāmbā íyíkà 'á rí bē trá 'è'á rú ndélé rí, òkó mvá nṽ 'dī 'bá yí drí tā àtázó òkó mvá gólíyī tā nṽ 'bá ró rí yí drí kī nī rí, ‘Nī àfè dō àlípī àmā drí, tálá dō àmákà trá 'è'á rú ndélé.’ ⁹ Gō'dá òkó mvá tā nṽ 'bá 'dī 'bá yí drí tā-drī lógòzò òkó mvá gólíyī tā nṽ àkó lé 'bá ró rí 'dī 'bá yí drí kī, ‘Dò nò ícá àmā drí ànī bē kò, nī nṽ dō gílí dō làzī 'bá ngálá.’

¹⁰ “Gō'dá òkó mvá gólíyī tā nṽ àkó lé 'bá ró 'dī 'bá yí drí ngāzò nīlī vò dō gī ká 'álá. Gō'dá gólíyī òtírí lāvūú rí, òdrógò drí íyíngá àcázó. Òkó mvá gólíyī nṽ lāmbā íyíkà èdè 'bá njāà rí 'bá yí drí fízò òdrógò bē jó kārāmā ká 'álá, gō'dá ódrí àfī à'bāzò. ¹¹ Dī vósí rí, òkó mvá gólíyī tā nṽ àkó lé 'bá ró 'dī 'bá yí drí àgòzò àcálé vò dō gī ká rí lésí. Gō'dá gólíyī àgò bē àcálé rí, àà'bā àfī trá kpāàkū. Gō'dá drílíyī làzī zīzò kī nī rí, ‘Kúmú, kúmú, ní nṽ àfī àmā drí!’ ¹² Gō'dá òdrógò drí tā-drī lógòzò drílíyī kī nī rí, ‘Má àtā ànī drí tā pāfīí ró, má nṽ ànī kò.’ ” ¹³ Àdūkū là ró, Yésū drí tā àtázó lājó'bá íyíkà 'dī 'bá yí drí kī nī rí, “Nī rí njāà àgō-àgō àmákà tēlé, tálá mī nṽ kàyí gólá má drí 'èzò àgólé 'á là rí kò. Má à'dò àgò'á àcálé nyīí ró.”

Í'dígówá rú ṽbū 'bá nā kúmú àzà ká rí 'bá yí tāsī

(Lúkà 19.11-27)

¹⁴ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí í'dígówá àzà ngīzò drí-'à drílá 'è'á fèlā òjílá íyíkà drí lósí íyíkà 'èzò rí tāsí kàyí drílá 'èzò àgólé kúmú ró rí sī. Gólá kī, “Tā drí-'à Òvārí drí 'è'á fèlā òjílá íyíkà drí lósí íyíkà 'èzò rí tāsí rí rí'á òzò kúmú àzà 'è 'bá nīlī àcī íyíkà 'á jējē ró rí kátí. Gō'dá drè àkpākà'dá gólá nī kò àcī íyíkà 'dī 'á rí, gólá drí rú ṽbū 'bá íyíkà nā rí 'bá yí àzízò, gō'dá drílá tā àtázó drílíyī kī nī rí, ‘Nī ndrè ngá àmákà nò 'bá yí vò là dódó.’ ” ¹⁵ Gō'dá kúmú 'dī drí àdī fèzò drílíyī, à'dò mbārākā gólíyíkà sūzò ngá rú rí vó ró, tálá gólíyī ùlípī ró àdī íyíkà 'dī bē. Gō'dá rú ṽbū 'bá sīsī rí drí rí, gólá drí àdī fèzò kīsī nṽ, gō'dá rú ṽbū 'bá rī là ró rí drí, gólá drí àdī fèzò kīsī rī, gō'dá rú ṽbū 'bá nā ró rí drí, gólá drí àdī fèzò kīsī àlò. Nīngá sī, kúmú 'dī drí ngāzò nīlī àcī íyíkà 'á. ¹⁶ Gō'dá rú ṽbū 'bá gólá sīsī àdī fèzò drílá kīsī nṽ rí, gólá drí nīzò lósí àzà 'èlé àdī 'dī sī, tálá àdī 'dī ùlípī ró bē. Gō'dá drílá àdī àzà ùsúzó kpá kīsī nṽ lósí 'è'è sī. Àdī góláká 'dī drí līpízò àcálé kīsī mùdrí. ¹⁷ Gō'dá rú ṽbū 'bá gólá àdī fèzò drílá kīsī rī rí drí kpá nīzò lósí 'èlé àdī fèlā gólá drí 'dī sī. Gō'dá drílá àdī àzà ùsúzó kpá kīsī rī lósí 'è'è sī. Àdī góláká drí līpízò àcálé kīsī sū. ¹⁸ Gō'dá rú ṽbū 'bá gólá àdī fèzò drílá kīsī àlò rí drí nīzò 'bú 'dīlī àdī kúmú góláká 'dī ká lāpízò 'á là, tálá yí drí sūzò bē àdī 'dī rú kúmú drí.

¹⁹ “Gō'dá kàyí dūú vósí, kúmú 'dī drí àcázó àgólé yí drí 'bá 'á. Gólá àgò bē rí, gólá drí rú ṽbū 'bá íyíkà 'dī 'bá yí àzízò yí ngálá, tálá gólíyī à'dà ró lósí gólíyī drí 'èlé àdī íyíkà 'dī sī rí bē yí drí. ²⁰ Gō'dá rú ṽbū 'bá gólá àdī fèzò drílá kīsī nṽ rí drí àdī gólá drí ùsúlí ndrī rí àtròzò àjílí kúmú drí. Gō'dá drílá ngāzò tā àtálé kī nī rí, ‘Àmbá, ní ndrè drè, àdī ní drí fèlé má drí kīsī nṽ sīsī rí 'dī rí'á nò. Gō'dá má ùsù àdī àzà kpá kīsī nṽ àdī rí 'dī drī, àdī là 'dī rí'á nò!’

²¹ “Gō'dá kúmú drí rú ṽbū 'bá 'dī lúyízò kī nī rí, ‘Ní rí'á rú ṽbū 'bá àmákà tándí ró má drí līfī 'bāzò drī là 'á rí 'dī. Tálá ní ndrè àdī fínýáwá má drí fèlé ní drí rí vò là trá tándí ró, má à'dò ànī 'bā'á ngá àmákà àmbá rí 'bá yí vò là ndrèlé. Ní ànī, mā 'è ró àyíkò ní bē.’

²² “Gō'dá rú ṽbū 'bá gólá àdī fèzò drí là kīsī rī rí drí kpá àdī gólá drí ùsúlí rí àtròzò àjílí kúmú drí. Gō'dá drílá tā àtázó kī nī rí, ‘Àmbá, ní ndrè drè, àdī ní drí fèlé má drí kīsī rī rí rí'á nò. Má ùsù àdī àzà kpá kīsī rī àdī rí 'dī drī, àdī là 'dī rí'á nò!’

²³ “Gō'dá kúmú drí kpá rú ṽbū 'bá íyíkà 'dī lúyízò kī nī rí, ‘Ní rí'á rú ṽbū 'bá àmákà tándí ró má drí līfī 'bāzò drī là 'á rí 'dī. Tálá ní ndrè àdī fínýáwá má drí fèlé ní drí rí vò là trá tándí ró, má à'dò ànī 'bā'á ngá àmákà àmbá rí 'bá yí vò là ndrèlé. Ní ànī, mā 'è ró àyíkò ní bē.’

²⁴ “Gō'dá rú ṽbū 'bá gólá àdī fèzò drílá kīsī àlò rí drí ngāzò àdī fèlé gólá drí rí lógólé kúmú drí. Gō'dá drílá tā ṽsū íyí nyāányà ká àtázó kúmú drí kī nī rí, ‘Àmbá, má nṽ trá kī nī rí, ní rí'á sī lōmbà 'bá 'í, tálá àdī ànī nyāányà ká rí àpīlī lósí rú ṽbū 'bá ànīkà rí 'bá yí ká sī, gō'dá ní rí kpá ngá íyínyà tībè ànī nyāányà drí 'dīlī nī kò'dáwá rí 'bá yí è'bélé ànī nyāányà drí. ²⁵ Ítí rí, má rí'á ùrī ró àdī ànīkà 'dī ìzálé. Tā 'dī tāsí rí, 'dī má drí nīzò 'bú 'dīlī àdī 'dī lāpízò 'á là. Ní ndrè, àdī rí 'dī rí'á nò.’

²⁶ “Gõ'dá kúmú drí tã-drī lōgōzō rú ì'bū 'bá 'dī drí kī nī rí, ‘Ní rí'á rú ì'bū 'bá ònjí 'í, rú ì'bū 'bá gólá òvó ró rí ì'dí. Mí nī trá kī nī rí, má rí àdī ùsúlí rú ì'bū 'bá ámaká rí 'bá yí drígá sī. Gõ'dá má rí kpá ngá ìyínyá tíbè áamá nyáányá drí ì'dílí nī kò'dáwá rí 'bá yí è'bélé má drí. ²⁷ Ní lãpí àdī ámaká à'dò tāsī yá? Tí à'dò à'dó'á tãndí ró ní drí àdī 'dī fèzò òjílã àzã drí lòsī 'èzò ì'dí sī lá, à'dò ró bē gólá drí àdī àzã ùsúzò fínýáwá gá drí lá 'á, tãlá má òtírí àgòò rí, má ùsù ró bē àdī rí 'dī cú drí bē.’

²⁸ “Níngá sī, kúmú drí tã 'bázò rú ì'bū 'bá íyíkã àlò rí drí kī, ‘Ní trõ àdī 'dī volé rú ì'bū 'bá ònjí 'dī drígá sī, fèlè rú ì'bū 'bá gólá àdī ùsú 'bá kīsī mùdrí rí drí.’ ²⁹ Gõ'dá kúmú drí tã átázò kī nī rí, ‘Òjílã gólá à'dó 'bá ngá bē rí, àá'dò 'è'á ngá fèlè gólá drí àmbá lãvũlì gãrã ngá gólá drí ùsúlí rí drī sī. Gõ'dá òjílã gólá à'dó 'bá ngá àkò rí, gbò lé ngá fínýáwá gólá drí ùsúlí rí, àá'dò trõ'á lá volé gólá drígá sī.’ ³⁰ Gõ'dá kúmú drí tã átázò kī nī rí, ‘Rú ì'bū 'bá gólá lòsī 'è 'bá kò nò, òtrò gólá vùlì ìvì 'álá ìnìrìkúwá 'á, vò gólá Òvãrì drí èdélé Sātánã yí drí rí 'á, vò gólá òjílã drí 'èzò àwò ngólé sị-gílí nyányã bē rí 'á.’ ”

Tã Yésù drí 'èzò tã-vó òjílã ndrī kã kílí à'dò tã 'è'è gólíyíkã

vó ró rí

³¹ Gõ'dá níngá sī rí, Yésù drí tã átázò àgò-àgò íyíkã àngó 'á nōngá tã-vó òjílã kã kílí rí tāsī. Gólá kī, “Kãyì tíbè má gólá àjólé úrú lésí rí drí 'èzò àgólé àngó nò 'á rí sī, má à'dò àgò'á mbàràkã àkí bē, málâyíkã ámaká rí 'bá yí à'dò ìyí 'bã'á ndrī má bē. Má à'dò rí'á kúmú ró kífí ámaká drī drí-àcè bē tã-vó òjílã kã kílí. ³² Gõ'dá òjílã òrī ndrī kã àngó 'ásí rí 'bá yí à'dò ìyí rú è'bè'á ndrī má àndrá. Má à'dò gólíyí lãfã cã'á rí, òzò kãbìlìkì lãfã cãrè ìndrī rú sī rí kátí. ³³ Má à'dò òjílã tã mbì 'bã rí 'bá yí 'bã'á áamá drí-àgò drí lésí ró, gõ'dá má à'dò òjílã tã ònjí 'bá ró rí 'bá yí 'bã'á íyíkã áamá drí-ìjì lésí rí 'á.

³⁴ “Gõ'dá má gólá rí 'bá kúmú ró rí à'dò tã átá'á òjílã gólíyí áamá drí-àgò drí lésí rí 'bá yí drí kī nī rí, ‘Àní òjílã gólíyí áamá átá drí òrè fèzò drílíyí rí ì'dí, nī àní ngá tãndí gólíyí Òvãrì drí èdélé àní òjílã íyíkã ró rí 'bá yí drí ìtò vò àngó nò kã sī rí trölè àní drí drí-'à ró. ³⁵ Tãlá má à'dò bē lófó ró rí, nī àfè ngá nyányã trá má drí nyälé. Gõ'dá ìmvù lòvó 'è má bē rí, nī àfè ìmvù trá má drí mvùlì. Gõ'dá nī ndrè má bē òjílã lídí ró rí, nī lãgù má trá àní drí 'bã 'á ùmú ró. ³⁶ Gõ'dá nī ndrè má bē ítá ìzã bē rí, nī àfè ítá trá má drí sölè. Gõ'dá má à'dò bē ngá lãzé ró rí, nī ndrè áamá vó trá tãndí ró. Gõ'dá ó'bã má bē gãnimã 'á rí, nī àní trá áamá lòmilí.’

³⁷ “Gõ'dá òjílã tã mbì 'bã à'dò ìyí tã-drī lōgò'á má drí kī nī rí, ‘Kúmú, má ndrè nī lófó ró áamá drí ngá nyányã fèzò ní drí nyälé rí àngò tú yã? Mã ndrè nī ìmvù lòvó bē áamá drí ìmvù fèzò ní drí mvùlì rí àngò tú yã? ³⁸ Mã ndrè nī òjílã lídí ró áamá drí àní lãgúzò áamá drí 'bã 'á ùmú ró rí àngò tú yã? Gõ'dá má ndrè nī ítá ìzã bē áamá drí ítá fèzò ní drí sölè rí àngò tú yã? ³⁹ Gõ'dá má ndrè nī ngá lãzé ró ngátá gãnimã 'á áamá drí nìzò àní ndrèlè rí àngò tú yã?’ ⁴⁰ Gõ'dá má kúmú ró rí à'dò tã-drī lōgò'á drílíyí kī nī rí, ‘Má àtã àní drí tã pãtí ró, òzò nī òpã òjílã ámaká àlò rí trá rí, gbò lé òòndrè òjílã rí 'dī ngá tãkò ró rí, nī pã 'dī kpá má ì'dí.’

⁴¹ “Gõ'dá má à'dò rú jã'á tã átálé òjílã gólíyí áamá drí-ìjì drí lésí rí 'bá yí drí kī nī rí, ‘Àní gólíyí Òvãrì drí trílí nò 'bã yí, nī nī volé má lãgátí sī, nì'á lãsì gólá rí 'bá vèlè àdúkù àkò tíbè Òvãrì drí èdélé Sātánã yí drí málâyíkã gólákã rí 'bá yí bē rí 'álá. ⁴² Tãlá nī ndrè má bē lófó ró rí, nī àfèè ngá nyányã kò má drí nyälé, gõ'dá nī ndrè má bē ìmvù lòvó bē rí, nī àfèè ìmvù kò má drí mvùlì. ⁴³ Gõ'dá nī ndrè má bē òjílã lídí ró rí, nī lãgù má kò àní drí 'bã 'á. Gõ'dá nī ndrè má bē ítá ìzã bē rí, nī àfèè ítá kò má drí sölè. Gõ'dá má à'dò bē ngá lãzé ró rí, nī ndrè áamá vó kò. Gõ'dá ó'bã má bē gãnimã 'á rí, nī àní kò áamá ndrèlè.’

⁴⁴ “Gõ'dá òjílã rí 'dī 'bá yí à'dò ìyí tã-drī lōgò'á kī nī rí, ‘Kúmú, má ndrè nī lófó ró rí àngò tú yã, ngátá ìmvù lòvó bē rí àngò tú yã, ngátá òjílã lídí ró rí àngò tú yã, ngátá ítá ìzã bē rí àngò tú yã, ngátá ngá lãzé ró rí àngò tú yã, ngátá gãnimã 'á rí àngò tú áamá drí àní pãzò kò rí yã?’ ⁴⁵ Gõ'dá má à'dò tã-drī lōgò'á drílíyí kī, ‘Má àtã àní drí tã pãtí ró, òzò nī ògã volé trá dó òjílã ámaká àlò rí pälé rí, gbò lé òòndrè òjílã rí 'dī ngá tãkò ró rí, nī gã volé 'dī kpá trá dó áamá pälé.’ ⁴⁶ Gõ'dá Òvãrì à'dò òjílã ònjí 'dī 'bá yí jò'á vò gólá lãṅò àdúkù àkò rí kã rí 'á. Gõ'dá tã mbì 'bã à'dò ìyí nì'á cé nī rílí Òvãrì bē zãã gbádú àdúkù àkò.’”

Tã drí-'bã àngí Yúdã yí kã rí 'bá yí drí tã ì'bìzò 'èzò

Yésù rí fùlì rí

(Márãkò 14.1-2; Lúkã 22.1-2; Yòwání 11.45-53)

26 ¹ Gõ'dá níngá sī rí, Yésù ndélé bē tã ìmbã íyíkã 'dī 'bá yí ndrī rí, drílã gòzò tã átálé lãjò'bã íyíkã 'dī 'bá yí drí kī, ² “Ní nī trá kī, kãyì 'èzò kãràrà lãvũ-lãvũ kòrò kã 'èlè rí à'dò 'è'á ìtolé kãyì rí vòsì.’ ³ Mã rí gógó àjólé úrú lésí nò, àá'dò áamá drí-bã fè'á áamá àjù-'bã-àzì yí drígá. Gólíyí à'dò áamá ìpá'á fè lãlì-lãlì drī.’

³ Gõ'dá kãyì Yésù drí tã átázò lãjò'bã íyíkã 'dī 'bá yí drí 'dī sī, drí-'bã àngí Yúdã yí kã rí 'bá yí gõ'dá òjílã sịsị-lésí rí 'bá yí bē, gólíyí è'bè ìyí rú trá drí-'bã drí-'bã àzì rí 'bá yí drílì rú bē Kãyífã rí drí 'bã 'álá. ⁴ Gólíyí è'bè rú tólá 'dī, tãlá tã ì'bìlì ìyí vò 'ásí Yésù rí rüzò bē kírí ró gólá rí füzò volé. ⁵ Gõ'dá gólíyí ìsù tã trá kī nī rí, à'dó kò tãndí ró ìyí drí Yésù rí rüzò kãyì kãràrà lãvũ-lãvũ kòrò kã 'dī sī, tãlá òjílã dũu à'dò ngã'á àwã 'èlè ìyí bē.

⁵²25.29 Úlì gólá òjílã ngá bē 'dī, tã ífí lá kī nī rí, 'dī òjílã gólá lòsì 'è 'bá tãndí ró Òvãrì drí à'dò mbàràkã Òvãrì drí fèlè gólá drí rí vó ró rí ì'dí. Gõ'dá òjílã gólá à'dó 'bá ngá àkò rí, 'dī òjílã gólá lòsì 'è 'bá kò tãndí ró Òvãrì drí mbàràkã Òvãrì drí fèlè gólá drí rí sī ì'dí.

⁵³26.2 Úfù Yésù kòrò kãràrà 'dī vòsì tã à'dã ró kī, Yésù rí'á òzò kãbìlìkì gólá fùlì árí lá lòbèlè jó fìlì sị òjílã òpã ró ngá bē rí kátí.

Tā ōkó āzā drí dō útúzó Yésū drī Bētānī 'álá rí

(Márākō 14.3-9; Yōwānī 12.1-8)

⁶ Kāyī 'dī 'bá yī sī rí, Yésū yī rí rīlī jāřībā zīlī Bētānī rí 'álá, āgō āzā gólá drí édélé ngá lāzē ārī ká 'ásī rú bē Sīmónā rí drí 'bā 'á. ⁷ Gō'dá Yésū yī ōtírī 'bāā ngá nyā'á Sīmónā drí 'bā 'á tólá rí, ōkó āzā drí dō gólá ājī bē tūrū-tūrū rí ātrōzó mālāngī gólá édélé kúnī zīlī ālābāsētā rí 'ásī rí 'á, ānī'á útúlá Yésū drī. Lāgī dō rí 'dī ká lāvū gārā dō āzī drī sī. Ōkó 'dī 'è tā 'dī tī 'dī tālā Yésū rí ĩnjīzó. ⁸ Gō'dá lājó'ba Yésū ká 'dī 'bá yī ndrē ĩyī tā ōkó 'dī drí 'élē 'dī bē rí, tā 'dī 'bāā gólīyī gō'dá kō 'ádólé āyīkō ró. Drīlīyī rīzó tā átálé ĩyī lāfálé 'ásī kī, “Dī rī'á tā ngá ĩzā-ĩzā ká 'í. ⁹ Tí 'ádō 'ádó'á tándí ró ōzō ōó'bā dō 'dī gīlī volé āđī āmbá sī, gōzó āđī lā fēlé ngá ākó lé 'bá rí 'bá yī pāzó rí.”

¹⁰ Gō'dá Yésū nī tā ĩsū lājó'ba 'dī 'bá yī ká 'dī bē rí, gólá drí ngāzó tā átálé drīlīyī kī nī rí, “Nī rí ōkó 'dī ĩkpókpólólé tī 'ádō tāsī yā? Gólá 'è 'dī tā tándí 'í má drí. Tā gólākā 'dī sū trá má rú tákányī. ¹¹ Ngá ākó lé 'bá ró rí 'bá yī 'ádō ĩyī 'bā'á ānī bē nōngá kāyī vósī cé. Gō'dá má ícá kō rīlī zāā ānī bē nōngá. ¹² Dō ōkó 'dī drí útúlī má drī 'dī, tā ífī lā kī, gólá édē 'dī ámā rúbā 'āvō 'í 'bālē 'bú 'á. ¹³ Má ātā ānī drí tā pātī rō, ōzō ōótírī tā ātī-ātī tándí Ōvārī ká pēē āngó 'ásī ōjīlā 'bāsúrú ndrī ká rí drí rí, ā'ádō tā tándí ōkó 'dī drí 'élē 'dī tā lā ātā'á ōjīlā drí, tālā gólá rí tā ĩsūzó bē.”

Tā Yúdā drí tā 'bāzó Yésū rí drī-bā fēzó drī-'bā āngī Yúdā yī ká rí 'bá yī drí rí

(Márākō 14.10-11; Lúkā 22.3-6)

¹⁴ Gō'dá nīngá sī rí, lājó'ba ālō Yésū ká rú bē Yúdā ĩsīkārīyótā rí drí ngāzó nīlī drī-'bā āngī Yúdā yī ká rí 'bá yī ngálā, tālā Yésū rí drī-bā fēzó gólīyī drí. ¹⁵ Gō'dá Yúdā drí tā ĩjízó gólīyī tī kī nī rí, “Ōzō nī ōlē tā-drī trá má drí Yésū rí drī-bā fēzó ānī drí rí, nī 'ádō āđī fē'á má drí tāsī yā?” Gō'dá drīlīyī tā ĩjī Yúdā ká 'dī drī lā lōgōzó. Gólīyī drí āđī ífī lāzó nyā'dī-trá-drī-lā-ngā-múdrī sīlīvā 'ásī fēlé Yúdā drí. ¹⁶ Gō'dá ĩtōlé kāyī rí 'dī 'ásī rí, Yúdā drí ĩtōzó rī'á lāfī lōndalé, tālā yī fē ró Yésū rí drī-bā bē gólīyī drí.

Tā Yésū drí ngá nyānyā āđūkū nyāzó lājó'ba íyīkā yī bē rí

(Márākō 14.12-26; Lúkā 22.7-23; Yōwānī 13.21-30)

¹⁷ Gō'dá nīngá sī, kāyī drī-kákā kārāmā āmbātā ākú ākó rí ká rí ká ācā bē rí, lājó'ba Yésū ká rí 'bá yī drí ānīzó tā ĩjīlī gólá tī kī nī rí, “Nī lē āmā drí nīlī kārāmā lāvū-lāvū kōrō ká édélé āmā drí nyalé āngó lé yā?”⁵⁴

¹⁸ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzó lājó'ba íyīkā 'dī 'bá yī drí kī, “Nī ngá nīlī filī jāřībā āngī Yērōsálēmā ká nā 'álá. Ōzō nī ōcā trá tólá rí, nī 'ádō āgō āzā ūsū'á. Nī ātā tā gólá drí kī, ‘Tā ĩmbá 'bá āmākā kī nī rí, kāyī gólá Ōvārī drí 'bālē yī drí rí trá ānyī 'é'á ācálé. Yī 'ádō ānī'á kārāmā lāvū-lāvū kōrō ká nyalé ní drí 'bá 'á āmā lājó'ba íyīkā yī bē.’” ¹⁹ Gō'dá lājó'ba Yésū ká 'dī 'bá yī drí nīzó ĩyī tā 'dī 'élē té ōzō Yésū drí átálé gólīyī drí 'dī kátī. Drīlīyī ngá nyānyā kārāmā ká édézó āgō 'dī drí 'bā 'á nīngá.

²⁰ Gō'dá cā bē lānjátúlī bē rí, Yésū yī drí rú 'è'bézó vō ālō 'á lājó'ba íyīkā múdrī-drī-lā-ngā-rī 'dī 'bá yī bē kārāmā 'dī nyalé. ²¹ Gólīyī ōtírī 'bāā rī'á ngá nyā'á rí, Yésū drí ngāzó tā átálé lājó'ba íyīkā 'dī 'bá yī drí kī, “Má ātā ānī drí tā pātī rō, lājó'ba ālō ānī lāfálé sī 'ádō āmā drī-bā fē'á āmā ājū-'bā-āzī yī drīgá.” ²² Gō'dá lājó'ba Yésū ká 'dī 'bá yī ārī ĩyī úlī gólá drí átálé 'dī bē rí, gólīyī drí 'ádózó ndrī tā ĩsū ró rōdō. Gō'dá drīlīyī ngāzó rī'á ĩyī 'ádólé Yésū drí ālō-ālō kī, “Kúmú, ōjīlā 'è 'bá ānī drī-bā fēlé rí 'ádō 'ádó'á mā 'í'dī yā?”

²³ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzó drīlīyī kī nī rí, “Ōjīlā ālō ānī lāfálé 'ásī gólá ngbāāngbānō rī 'bá drī sōlé má bē sāānī ātō ká ālō 'á rí 'ádō āmā drī-bā fē'á nī. ²⁴ Á'ádō má gólá ājólé úrú lésī nō fū'á, ōzō tā lā ĩgīlī trá búkū Ōvārī ká 'á rí kátī. Gō'dá ōjīlā gólá 'è 'bá āmā drī-bā fēlé 'dī, Ōvārī 'ádō lāņō ōnjī tētē fē'á drīlā. Tí 'ádō 'ádó'á tándí ró ōzō úufī ōjīlā rí 'dī kō.”

²⁵ Yúdā gólá tībē 'è 'bá Yésū rí drī-bā fēlé rí drí tā ĩjízó gólá tī kī nī rí, “Tā ĩmbá 'bá, 'ádō 'ádó'á ā'dī 'í'dī yā? Má 'í'dī yā?” Yésū drí tā-drī lōgōzó drīlā kī nī rí, “Áwō, nī 'í'dī!”

²⁶ Gō'dá Yésū yī ōtírī rī ngá nyalé rí, gólá drí āmbātā trōzó. Drīlā rātāā 'ézó Ōvārī drí āmbātā 'dī tāsī. Drīlā āmbātā 'dī 'á lā ūpīzó, gō'dá drīlā trōzó lā fēlé lājó'ba íyīkā yī drí tā ātā-ātā bē kī nī rí, “Nī trō, nī nyā, nōo rī'á āmā rúbā 'í.”

²⁷ Gō'dá Yésū drí kpá ĩgā ōdrá ālā'bā ká trōzó. Drīlā rātāā 'ézó Ōvārī drí tā lā tāsī. Gō'dá drīlā fēzó lā lājó'ba íyīkā 'dī 'bá yī drí mvūlī tā ātā-ātā bē kī nī rí, “Ānī ndrī, nī mvū! ²⁸ Nōo rí āmā ārī tā-drī lēlé ō'dí édézó Ōvārī yī lāfálé ōjīlā íyīkā yī bē rí 'í'dī, tībē rā 'bá tā ōnjī ōjīlā ká āyē-āyē ká tāsī rí 'í'dī. ²⁹ Má ātā ānī drí, má ícá kō ōdrá nō mvūlī, cālē búúú kāyī gólá má drí 'ézó mvūlā ānī bē kpá ō'dí kāyī āmā átā drí āmā 'bāzó kúmú ró ōjīlā drīlī rí tú.”

³⁰ Nīngá sī rí, Yésū yī drí lōngó Ōvārī rí lūyī ká ngōzó lājó'ba íyīkā 'dī 'bá yī bē. 'Dī vósī rí, drīlīyī nīzó únī fē dō ká bē yī drī rí 'álá.

Tā Yésū drí tā Pétērō drí 'ézó íyī tī gālē rí tā lā ātázó rí

(Márākō 14.27-31; Lúkā 22.31-34; Yōwānī 13.36-38)

³¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí tā lājó'ba íyīkā 'dī 'bá yī drí 'ézó rālē yī rú sī rí tā lā ātázó gólīyī drí. Gólá kī, “Má ātā ānī drí, ngācī nō sī, nī 'ádō rā'á ndrī āmā āyélé, tālā Ōvārī ātā tā trá tā ĩgī íyīkā 'á kī nī rí, ‘Má 'ádō kápīlīkī lōkī 'bá fū'á,

⁵⁴26.17 Kārāmā āmbātā ākú ākó rí ká 'dī, ōrī rī'á 'élē kāyī nī-drī-lā-rī. Ōrī nyāsá kārāmā lāvū-lāvū kōrō ká rí ká édélé kāyī sījī kārāmā rí 'dī ká 'á.

gō'dá kábīlīkī gólákā á'dô iyī rú lāpē'á ndrī vólé.'

Zēkārīyā 13.7

³² Má á'dô lídrí'á ōdrā 'ásī. 'Dī vósī rī, má á'dô lāvū'á sīšī ānī āndrá Gālīláyā 'álā. Nī á'dô nī'á amā úsūlī tólá."

³³ Gō'dá Pétērō drī ngāzō tā-drī lōgōlé Yésū drī kī nī rī, "Ámā āzī-āzī yī ōlā'bū gbō lé ndrī ánī áyélé rī, má ícá kō ánī áyélé."

³⁴ Gō'dá Yésū drī tā átázō Pétērō drī kī, "Pétērō, má átā ní drī tā pātī rō, ngācī nō sī, drē ākpākā'dā 'ā'ú-lúgú drī cīrī 'bē ákó rī, ní á'dô fī gā'á má rú sī āndālā nā. Nī á'dô tā átá'á kī nī rī, yī nījī má kō."

³⁵ Gō'dá Pétērō drī tā-drī lōgōzō Yésū drī kī nī rī, "Má ícá kō fī gālē ní rú sī. Ōzō á'dô ōdrā 'ī rī, má á'dô drā'á ní bē." Gō'dá lājó'ba āzī 'dī 'bá yī drī kpá tā átázō ōzō Pétērō drī átálé 'dī kátī.

Tā Yésū drī rātāā 'ézō Gētēsēmānī 'álā rī

(Márākō 14.32-42; Lúkā 22.39-46)

³⁶ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drī nīzō cālē vō gólá zīlī Gētēsēmānī rī 'álā. Gólīyī cā bē tólá rī, Yésū drī ngāzō tā átálé lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī drī kī nī rī, "Nī rī nōngá. Má drē nī'á gbíyá ātī 'álā rātāā 'élé." ³⁷ Gō'dá Yésū drī Pétērō yī, Zēbēdáyō rī mvá rī Yākóbā yī Yōwánī bē rī 'bá yī drīzō kpāā yī bē. Gō'dá Yésū drī á'dózó ízā rō gō'dá kpá tā 'īšū rō rōō. ³⁸ Gō'dá gólá drī tā átázō lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī drī kī nī rī, "Ámā pīpīšīlī trá tā 'īšū rō rōō. Tā 'īšū 'dī 'ē trá amā fūlī. Nī rī nōngá līfī ngbā rō tālā rātāā 'élé má bē."

³⁹ Nīngá sī, Yésū drī ngāzō nīlī gbíyá ātī 'álā, gō'dá drīlā íyī lālāzō vūdrī 'īnyákú drī rātāā 'élé kī, "Tátá, ōzō nīcā trá ní līfī rī, ní trō ígā mvá lāñō gólá 'ē 'bá amā 'élé rī ká nō vólé. Gō'dá ní 'ē tā gólá ní drī lēlé 'élé rī 'īdī, á'dó kō tā gólá má drī lēlé rī 'īdī."

⁴⁰ Gō'dá Yésū drī ngāzō gólé lājó'ba íyíkā nā 'dī 'bá yī ngálā. Gólá drī gólīyī úsúzó rī'á íyī á'dú kō'á. Gō'dá gólá drī ngāzō tā átálé Pétērō yī drī kī, "Nī ícá kō rīlī līfī ngbā rō rātāā 'élé má bē cālē cé 'ītú-pá ālō á'dô tāsī yā? ⁴¹ Nī rī līfī ngbā rō rātāā 'élé, tālā Sātānā ōzō ānī ūjūū kō amā áyélé. Ānī pīpīšīlī lē tā tāndī 'élé, gō'dá ānī rú'ba rī'á cú ítī mbārākā ákō tā rī 'dī 'ézō."

⁴² Gō'dá Yésū drī gōzō kpá ó'dí nī'á rātāā 'élé. Gólá kī, "Tátá, ōzō nīcā kō ní drī ígā mvá lāñō ká nō trólé vólé má drī mvū ákó lá rī, má á'dô 'é'á lá ōzō ní drī lēlé rī kátī." ⁴³ Nīngá sī, Yésū drī ngāzō gólé lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī ngálā. Gō'dá gólá drī kpá gólīyī úsúzó rī'á lūsú'á á'dú drī sī.

⁴⁴ Gō'dá drīlā ngāzō lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī áyélé, nīzō rātāā āndālā nā lá 'élé. Gō'dá drīlā kpá rātāā ālō-ālō 'dī 'ézō 'īdī. ⁴⁵ Gō'dá Yésū drī gōzō lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī ngálā. Gólá úsū gólīyī rī'á á'dú kō'á. Gō'dá gólá drī tā átázō drīlīyī kī, "Ānī drē zāā rī'á á'dú kō'á yā? Nī ndrē drē, 'ītú-pá ácā trá ngbāāngbānō 'ézō má gólá ájólé úrú lésī nō drī-bā lá fēlé tā ōnjī 'bá yī drīgá. ⁴⁶ Nī ngā úrú, má nī rō bē! Nī ndrē ōjīlā gólá 'ē 'bá amā drī-bā fēlé rī rī'á ānī'á nā!"

Tā Yésū rī rúzō rī

(Márākō 14.43-50; Lúkā 22.47-53; Yōwánī 18.3-12)

⁴⁷ Gō'dá nīngá sī, Yésū ōtīrī rī drē zāā tā átá'á lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī drī rī, kōrō lājó'ba gólákā ālō Yúdā rī drī ácázō ōjīlā ō'bī bē dūū. Ōjīlā rī 'dī 'bá yī, drī-'bá ángī Yúdā yī ká rī 'bá yī gō'dá gólīyī sīšī-lésī rī 'bá yī bē rī ájō gólīyī ní līgú mbēlēsó-mbēlēsó bē gō'dá kpá pīdrīgú ángī ángī yī bē íyī drīgá sī, ānī'á Yésū rī rūlī. ⁴⁸ Yúdā á'dá lāfī yī drī 'ézō Yésū rī drī-bā fēlé rī trá ákú rō ōjīlā 'dī 'bá yī drī. Gólá kī, "Ōjīlā gólá má drī 'é'á nī'á ámvólā bī-'balé lá vólé rī, ní rú gólá 'īdī." ⁴⁹ Gō'dá gólīyī ānī bē ácálé rī, Yúdā drī nīzō mbī Yésū ngálā, nī'á nī-bē-yā fēlé Yésū drī, gólá kī, "Tā ímbá 'bá, ní bē yā?" Gólá drī Yésū rī ámvózō bī-'balé lá vólé.

⁵⁰ Gō'dá Yúdā 'ē nī-bē-yā bē Yésū drī rī, Yésū drī tā átázō gólá drī kī nī rī, "Ámā rú-lē-āzīyā, ní 'ē tā ní drī ānī'á 'ēlā rī."

Gō'dá kōrō ōjīlā 'dī 'bá yī drī ngāzō ndrólé āngbū Yésū drī. Gō'dá drīlīyī Yésū rī rúzō. ⁵¹ Gō'dá lājó'ba ālō lājó'ba Yésū ká 'dī 'bá yī lāfálé 'ásī drī līgú mbēlēsó íyíkā āngízō fókā lá 'ásī. Gō'dá kōrō drīlā rú 'ī'bū 'bá drī-'bá drī-'bá Yúdā yī ká rī 'bá yī rī ká rī ká bī lá gāzō njíyá vólé vūdrī.

⁵² Gō'dá Yésū drī tā átázō lājó'ba gólá rú 'ī'bū 'bá 'dī bī lá gā 'bá 'dī drī kī nī rī, "Nī sō līgú ánkā 'dī lōgōlé vólé fókā lá 'á. Ōjīlā gólīyī rī 'bá āwā 'élé līgú mbēlēsó-mbēlēsó rī 'bá yī sī rī, á'dô kpá gólīyī fū'á līgú mbēlēsó-mbēlēsó sī.

⁵³ Mí nījī kō kī nī rī, má á'dô ícá'á amā átá Ōvārī rī zīlī mālāyíkā ájólé ānī'á amā pālē yā? Gólá á'dô ícá'á mālāyíkā ájólé dūūdū. ⁵⁴ Gō'dá ōzō Ōvārī āājō mālāyíkā trá ānī'á amā pālē rī, tā gólá ígīlī bükū Ōvārī ká 'á 'ē 'bá rú 'élé amā tāsī rī á'dô rú 'é'á ángō tí yā?"

⁵⁵ Gō'dá Yésū drī ngāzō tā átálé ōjīlā ō'bī 'dī 'bá yī drī kī nī rī, "Nī ānī amā rūlī līgú mbēlēsó-mbēlēsó bē gō'dá kpá pīdrīgú ángī ángī yī bē ōzō ōjīlā gólá tā ōnjī 'ē 'bá mīrī rú rī kátī á'dô tāsī yā? Má rī trá tā ímbálé kāyī vósī cé 'ā'dī-drī jó ángī Ōvārī ká rī ká 'á. Nī rú má kō tólá á'dô tāsī yā? ⁵⁶ Tā gólīyī ndrī ānī drī rī'á 'ēlā 'dī 'bá yī, 'ē rú ítī 'dī, tālā úlī gólīyī tā āngū 'bá yī drī ígīlī bükū Ōvārī ká 'á rī á'dô rō bē tā pātī rō."

Nīngá sī rī, lājó'ba Yésū ká 'dī 'bá yī drī lárázō ndrī Yésū rú sī, gólá rī áyélé élé.

Tā Yésū drī ádrézō lākíkā 'á drī-'bá ángī Yúdā yī ká āndrá rī

(Márākō 14.53-65; Lúkā 22.54-55, 63-71; Yōwánī 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Gō'dá nīngá sī rī, ōjīlā gólīyī Yésū rī rú 'bá rī yī drī gólá rī trōzō ájīlī āmbá drī-'bá ángī Yúdā yī ká rī 'bá yī ká rú bē Kāyífā rī drī jó 'álā. Tólá lā'bī ímbá 'bá yī gō'dá ōjīlā gólīyī sīšī-lésī rī 'bá yī bē 'ē'bē íyī rú trá drī-'bá ángī Yúdā yī

kā āzā 'bá yí bē, tālā iyī drī tā-vó Yésū kā kízó bē. ⁵⁸ Gō'dá Pétērō drī ngāzō 'dēlé nīlí Yésū yí vósí jējē ró vólé lésí. Drílā ānizó ácalé ǎ'dī-drī drī-'bá ángí Kāyifā kā rī 'á. Gólá cá bē tólá rī, drílā fízó nī'á rīlí vō ǎlō 'á lómígówá gólīyī rī 'bá ǎ'dī-drī 'dī vó lá ndrēlé rī 'bá yí bē, tālā yí ndrē ró tā gólá 'ē 'bá rú 'lélé Yésū drī rī bē. ⁵⁹ Gō'dá jó Yésū rī lófízó 'álá 'dī 'á tólá rī, tā kī 'bá 'dī 'bá yí ndrī ōjílā gólīyī rú 'bē 'bá tólá nā 'bá yí bē, drílīyī rízó ōjílā gólīyī 'ē 'bá tā â'bálé Yésū rú ōnjō sī rī lóndálé, tālā iyī drī gólá rī fúzó bē. ⁶⁰ Gbō lé ōjílā dūu áfō iyī bē tā átálé Yésū rú ōnjō sī rī, úúsú tā ōnjí Yésū drī 'lélé rī kō. ǎdūkū lá ró rī, āgō āzā 'bá yí rī drī ngāzō áfōlé ádrélé tā kī 'bá 'dī 'bá yí ándrá tā â'bálé Yésū rú ōnjō sī kī, ⁶¹ “Ágō nō kī nī rī, yí á'dō ícá'á jó ángí Ôvārí kā úfúlí, gō'dá yí drī bēzó lá ó'dí vō lá 'á káyí nā sī.”

⁶² Gō'dá āmbá drī-'bá ángí 'dī 'bá yí ká 'dī árí úlí āgō 'dī 'bá yí drī átálé 'dī bē rī, drílā ngāzō úrú tā átálé Yésū drī kī nī rī, “Ní árí úlí āgō 'dī 'bá yí drī átálé ní rú 'dī trá yā? Ní cú tá āzā bē lógólé tā gólīyī drī átálé ní rú 'dī vó lá 'ásí yā?”

⁶³ Gō'dá Yésū drī rízó títí úlí átá ákó. Nīngá sī, āmbá 'dī drī tā átázó Yésū drī kī nī rī, “Má 'bā ní drī látrírí ítrílí Ôvārí gólá rī 'bá lédrē-lédrē ró rī rú lá sī, ní á'dá āmā drī ōzō ní á'dō pǎtīī 'díyí pā 'bá, Ôvārí rī mvá 'dī rī.”

⁶⁴ Gō'dá Yésū drī tā-drī lógōzó kī nī rī, “Rí'á ōzō ní drī átálé 'dī kátí. Gō'dá má áta āní drī tā pǎtīī ró, ízátú rī, ní á'dō má gólá ájólé úrú lésí nō ndrē'á rírí 'á Ôvārí mbārākā ákí rī drī-ágo drī lésí ró. Ní á'dō ámā ndrē'á āgōrē 'á mbārākā bē 'būu lésí mbārāsāsā bē.”

⁶⁵ Gō'dá āmbá 'dī árí úlí Yésū drī átálé 'dī bē rī, gólá drī á'dózó ōmbā ró, gō'dá drílā ítá íyíkā sízó ōmbā sī. Gō'dá drílā tā átázó tā kī 'bá 'dī 'bá yí drī kī, “Āní ndrī, ní árí úlí gólá drī átálé Ôvārí rī 'dāzō 'dī trá. Gólá āmā tā trá kī nī rī, yí á'dō 'díyí pā 'bá Ôvārí rī mvá 'dī. Mā lēé gō'dá ōjílā āzākā kō ání'á tā átálé gólá rī tāsí. ⁶⁶ Gō'dá tā ísū-ísū áníká ángó tí tá āgō 'dī ká tāsí yā?” Gō'dá drílīyī ngāzō tā kílí Yésū rú kī nī rī, “Gólá áta úlí ōnjí trá Ôvārí rú. Úfú gólá vólé.”⁶⁵

⁶⁷ Nīngá sī, drílīyī Yésū rī lífí ámbézó kpǎkū ítá sī. Gō'dá lómígówá āzā 'bá yí drī tú lúwúzó gólá rī lífí 'á. Gō'dá āzā 'bá yí drī gólá rī sīzó drī sī. Gō'dá āzā 'bá yí drī íyíkā gólá rī lífí sázó. ⁶⁸ Gō'dá drílīyī rízó 'dásí 'lélé Yésū rú tā íjī sī kī, “'Díyí pā 'bá, ní á'dá drē ōjílā ání sī 'bá 'dī ámā drī.”

Tā Pétērō drī tī gāzó Yésū rú sī rī

(Márākō 14.66-72; Lúkā 22.56-62; Yōwání 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Gō'dá Yésū ōtírí 'bāā drē ádré'á lākíkā 'á tā kī 'bá 'dī 'bá yí ándrá gō'dá Pétērō drē kpá zāā ǎ'dī-drī 'dī 'á rī, ízámvá āzā rú 'bū 'bá ró rī drī Pétērō rī ndrēzó. Drílā ānizó tā átálé Pétērō drī kī, “Ákí, ní fī 'dī gólá rī 'bá lāmúlí Yésū gólá Gálíláyā lé 'bá ró rī bē rī!” ⁷⁰ Gō'dá Pétērō árí tā ízámvá 'dī drī átálé gólá drī 'dī bē rī, drílā tī gāzó ōjílā gólīyī drī rízó gólīyī bē 'dī ándrá kī nī rī, “Má nīī tā áníká rí'á átálé 'dī kō!”

⁷¹ Gō'dá Pétērō ní drī ngāzō nīlí vō 'dī 'ásí gólé áfī ndōgō 'dī ká rī tī 'álá. Áfī tī tólá rī, ōjílā āzā 'bá yí kpá bē rí'á iyī ádré'á nīngá. Gō'dá ízámvá āzā rú 'bū 'bá ró rī drī kpá Pétērō rī ndrēzó. Ízámvá 'dī drī gólá rī á'dázó ōjílā 'dī 'bá yí drī kī nī rī, “Ágō nō ōjílā ǎlō gólá rī 'bá lāmúlí Yésū gólá Nāzārétá lé 'bá ró rī yí bē rī 'dī.” ⁷² Gō'dá Pétērō ní árí úlí 'dī bē rī, ní drī tī gāzó ándálé kpá ó'dí. Gō'dá ní drī látrírí ítrízó gō'dá tā átázó kī nī rī, “Má nīī āgō 'dī kó kō!”

⁷³ Gō'dá ítú-pá dá vósí rī, ōjílā āzā 'bá yí gólīyī rī 'bá ádrélé tólá nā 'bá yí drī ánízó iyī tā átálé Pétērō drī kī, “Pǎtīī, ní ōjílā ǎlō gólá rī 'bá lāmúlí Yésū yí bē rī 'dī! Mā nī ní úlí áta-áta áníká 'ásí, ní rī úlí átálé nyé ōzō Gálíláyā lé 'bá kátí.”

⁷⁴ Gō'dá Pétērō ní drī látrírí ítrízó kī nī rī, “Ōzō má á'dō fī ǎlō ōjílā Yésū kā 'ásí rī 'dī rī, ngá āzā ō'ē má! Má nīī āgō 'dī kō!”

Úlí Pétērō kā 'dī vósí rī, kōrō 'ǎ'ú-lúgú drī círī 'bēzó. ⁷⁵ Gō'dá Pétērō árí 'ǎ'ú-lúgú 'dī círī lá bē rī, kōrō úlí Yésū drī átálé gólá drī kī'á ní rī, “Drē ákpāká'dā 'ǎ'ú-lúgú 'bē círī kō rī, ní á'dō tī gā'á má rú sī ándálá nā” rī drī ágázó gólá drī. Gō'dá úlí Yésū kā 'dī 'bá yí ágā bē Pétērō drī rī, drílā ngāzō fōlé ívī 'álá ǎ'dī-drī 'dī 'ásí, gō'dá drílā ngāzō rí'á áwó ngólé ngbálá-ngbálá ílīndrī bē tā ōnjí íyíkā 'dī tāsí.

Tā drī-'bá Yúdā yí ká drī Yésū rī ájízó kúmú Pílátō ándrá rī

(Márākō 15.1; Lúkā 23.1-2; Yōwání 18.28-32)

27 ¹ Gō'dá nīngá sī, cíjínó rī sī, drī-'bá ángí Yúdā yí ká rī 'bá yí ndrī gō'dá gólīyī sījī-lésí rī 'bá yí bē drī rú ê'bézó vō ǎlō 'á tā 'bīlī, á'dō ró bē iyī drī Yésū rī fúzó. ² Gō'dá gólīyī drī Yésū rī ámbézó drīlī ájílí Pílátō gólá mīrī Rómā kā drī 'bálé kúmú ró 'bādrī Yúdāyā kā drīlī rī ándrá, tālā Pílátō ōkí ró tā gólákā bē.⁵⁶

Tā rú 'ē 'bá Yúdā drī ǎdī gólá drī trólé rī tāsí rī

(Tā 'Ē'ē 1.18-19)

³ Gō'dá Yúdā gólá Yésū rī drī-bā fē 'bá rī árí tā bē kī'á ní rī, ōókí tā trá 'ézó Yésū rī fūlī rī, gólá drī á'dózó tā ísū ró tā ōnjí gólá drī 'lélé 'dī tāsí. Gō'dá drílā ngāzō ǎdī ífí sílívā 'ásí fēlé gólá drī nyá'dí-trá-drī-lá-ngā-múdrī 'dī trólé nī'á lógólá vólé drī-'bá ángí Yúdā yí ká rī 'bá yí drī gólīyī sījī-lésí rī 'bá yí bē ǎ'dī-drī jó ángí Ôvārí ká rī ká 'álá. ⁴ Gō'dá Yúdā drī ngāzō tā átálé gólīyī drī kī, “Má 'ē tā ōnjí trá, má drī āgō tā ōnjí 'ē 'bá kō nō drī-bā lá fēzó ání drī ōnjō sī fūlī.” Gō'dá drī-'bá 'dī 'bá yí drī tā-drī lógōzó Yúdā drī kī, “'Dī rí'á tā áníká 'dī, gō'dá á'dó kō tā ámákā 'dī.”

⁵ Yúdā árí úlí drī-'bá 'dī 'bá yí ká 'dī bē rī, drílā ǎdī 'dī trózó vūlī vūdrī ǎ'dī-drī jó ángí Ôvārí ká 'dī ká 'á. Gō'dá gólá drī ngāzō nīlí vólé íyí ōmbē 'lī, gō'dá drāzó.

⁵⁵26.66 Búkū Lávī 'Bá ká vó ró rī, ōjílā gólá Ôvārí rī 'dā 'bá rī, áá'dō gólá rī fū'á.

⁵⁶27.2 Gólīyī drī Yésū ájílí Pílátō ándrá tā lá kílí, tála rí'á cé kúmú Rómā ká rī 'bá yí 'dī tá-vó ōjílā ká kílí rí'á fūlá.

⁶ Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí ngázō áđi 'dī trólé. Gō'dá drílīyī tā átázó kí, “Tā 'bā'bā amákā vó ró rí, á'dó kō mbī amā drí áđi nō 'bázó vō gólá rízó áđi jó ángí Óvārí ká rí ká 'bálé 'á lá rí 'á, tálá 'dī rí'á áđi ójílā árí ká 'í, ófē Yésū rí füzó.” ⁷ Gō'dá drī-'bá 'dī 'bá yí drí tā 'bīzō tá gólīyī drí 'é'á 'elá áđi 'dī sī rí tāsī. Drílīyī tā-drī lēzó vō gīzó áđi rí 'dī sī. Gō'dá drílīyī vō rí 'dī gīzó límvo rū 'bá ázā drīgá sī, á'dô ró bê vō ló'dé ká ró rízó ójílā lídí ró rí 'bá yí ávō lá yí ló'bálé 'á lá. ⁸ Tā 'dī tāsī rí, gōzó vō 'dī rú lá zīlī “Vō Arí ká” ácalé búúú ándrō nō. ⁹ Tā 'dī 'è rú trá ítí 'dī, tálá úlī gólá tá ángū 'bá Yērēmíyā drí átálé trá ákū ró nā rí á'dô ró bê tá pāťī ró. Gólá kí, “Gólīyī drí áđi ífí sílívā 'ásí rí trózó nyá'dí-trá-drī-lá-múdrí. 'Dī rí'á áđi ójílā Ísírā'elé ká drí tá-drī lēzó trólé félé ójílā drī-bā fēzó fūlī rí 'dī. ¹⁰ Gō'dá gólīyī drí áđi 'dī trózó vō gīzó 'dī sī lá límvo rū 'bá drīgá sī. Tā 'dī 'è rú trá ózō Óvārí drí tá lá 'bálé trá má drí rí kátí.”

Tā kúmú Pílatō drí tá Yésū ká kízó ō'bí ándrá rí

(Márākō 15.2-15; Lúkā 23.3-25; Yōwání 18.33-19.16)

¹¹ Gō'dá Yésū ótirī rī ádrélé kúmú 'bādrī Yūdáyā ká drīlī Pílatō ándrá rí, Pílatō drí Yésū rí íjízó kí, “Nī 'dī kúmú ángí gólá rí 'bá rílí ójílā Yúdā yí ká drīlī rí 'dī yā?” Gō'dá Yésū drí tá-drī lógōzó kí, “Rí'á ózō ní drí átálé nī 'dī kátí.”

¹² Nīngá sī, drī-'bá Yúdā yí ká ndrī 'dī 'bá yí drí rízó íyí ícíciyá 'elé Yésū rú. Gō'dá gólīyī rí bê ícíciyá 'elé Yésū rú rí, gólá drí rízó ítí ró tá ázākā átá ákó. ¹³ Gō'dá Pílatō drí ngázó tá átálé Yésū drí kí, “Tā ámbá rí'á átálé ní rú 'dī 'bá yí, ní árí kō yā?” ¹⁴ Gō'dá Yésū drí rízó ítí ró tá-drī lógō ákó Pílatō drí. Tā 'dī tāsī rí, Pílatō rí ítí drí á'dízó ndrúndrú.⁵⁷

¹⁵ Rí'á ndrō vósí cé, káyī kārāmā lāvū-lāvū kōrō ká rí sī, kúmú Rómā ká á'dó 'bá ndrō rí 'dī sī 'bādrī Yūdáyā ká drīlī rí drí ójílā 'bálé gānimā 'á rí álō rí 'bá yí álō lá yí lófōzó volé gānimā 'ásí drī-báláyī ró. 'Dī rí rí'á ójílā gólá ō'bí Yúdā yí ká drí njílí lófólé rí 'dī. ¹⁶ Káyī 'dī 'bá yí sī rí, gānimā lé 'bá ázā rú bê Bārābā tībē rú lá drí lā'búlī ójílā drí tá ónjí 'é'ē gólākā drí sī rí bê rí'á gānimā 'á. ¹⁷ Gō'dá ójílā ō'bí 'é'bē íyí rú bê ácalé dūú Pílatō ándrá rí, Pílatō drí ō'bí 'dī 'bá yí íjízó kí, “Nī lē má drí ójílā ángō rí ínjílí 'dī ání drí gānimā 'ásí káyī ámbá nō tú yā? Má ínjí Bārābā 'dī ngátá Yésū gólá zīlī 'díyī pā 'bá ró rí 'dī yā?” ¹⁸ Pílatō íjī tá 'dī ítí 'dī, tálá gólá nī trá dódó kí nī rí, drī-'bá Yúdā yí ká 'dī 'bá yí 'alé lá yí ádrā trá Yésū rú drī-ácé gólākā tāsī. 'Dī gólīyī drí Yésū rí trózó ájílí gólá ándrá.

¹⁹ Nīngá sī, kúmú Pílatō drē zāā rí'á kíťí íyíkā tá kí ká 'dī drī rí, ókó lá drí tá átízó ání'á átálá drílā kí, “Ní 'è tá ónjí ázākā kō álówálá ágō tá ónjí 'é 'bá kō 'dī drí, tálá má ábī trá ónjí ró tá gólākā tāsí ngáčí ágí rí ká sī. Gō'dá ábī-ábī rí 'dī íkpókpolō má trá rōó.”

²⁰ Nīngá sī rí, drī-'bá Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí rízó tá sölé ójílā ō'bí 'dī 'bá yí 'á kí nī rí, “Ní átá tá Pílatō drí kí, ‘Má lē ólófō Bārābā 'dī amā drí, gō'dá úfú Yésū 'dī volé.’ ” ²¹ Gō'dá Pílatō drí tá íjízó kpá ó'dí ō'bí 'dī 'bá yí ítí kí nī rí, “Ójílā rí nō 'bá yí lāfálé sī rí, nī lē má ínjí ójílā ángō rí 'dī ání drí yā?” Drílīyī tá-drī lógōzó kí, “Ní ínjí Bārābā 'dī!”

²² Gō'dá Pílatō drí tá átázó gólīyī drí kí, “Ózō má ínjí Bārābā trá rí, má 'è 'á'dô 'dī Yésū gólá zīlī 'díyī pā 'bá ró rí drí yā?” Drílīyī tá-drī lógōzó ótré-ótré sī kí nī rí, “Ílīpā gólá fē lāfī-lāfī drī dralé volé!”

²³ Gō'dá Pílatō drí tá íjízó ójílā ō'bí 'dī 'bá yí ítí kí, “Ní lē má drí ágō nō fūlī á'dô tāsí yā? Tá gólá drí 'elé ónjí rí á'dô 'í yā?” Ójílā 'dī 'bá yí árí íyí tá Pílatō drí íjílí 'dī bê rí, drílīyī ngázó trélé tá bê ngbálá-ngbálá kí nī rí, “Ílīpā gólá fē lāfī-lāfī drī ódrā ró volé!”

²⁴ Gō'dá Pílatō cé rú bê trá kpīī tá 'sū ójílā 'dī 'bá yí ká jálé rí, gólá ícá kō tá rí 'dī 'elé. Tálá ózō gólá órī zāā tá íjílí Yésū rí tāsí rí, ójílā 'dī 'bá yí á'dô íyí ngá'á áwā ró rōó gólá bê. Gō'dá Pílatō ndrē tá 'dī bê ítí rí, drílā ngázó límvo átrólé íyí drí jízó ō'bí 'dī 'bá yí ándrá tá á'dá ró. Gō'dá drílā ngázó tá átálé kí, “Má tá ázākā ákó ódrā ágō nō ká tāsí. 'Dī rí'á tá ánikā 'dī.” ²⁵ Gō'dá ō'bí 'dī 'bá yí ndrī drí ngázó tá átálé Pílatō drí kí, “Ódrā ágō 'dī ká, lāņō lá ógō amā drī amā mvá yí bê.”

²⁶ Nīngá sī, Pílatō drí Bārābā rí ínjízó gānimā 'ásí félé ō'bí 'dī 'bá yí drí. Gō'dá drílā tá 'bázó Yésū rí cázó ónjóró'bí sī, gō'dá Yésū rí fēzó, nī'á ípálá fē lāfī-lāfī drī dralé.

Tā ájú 'bū 'bá Pílatō ká rí 'bá yí drí 'dásí 'ézó Yésū rú rí

(Márākō 15.16-20; Yōwání 19.2-3)

²⁷ Gō'dá nīngá sī rí, ájú 'bū 'bá kúmú Pílatō ká rí 'bá yí drí Yésū rí trózó, nī'á ájílā vō íyíkā rízó rí 'á 'bá ángí⁵⁸ Pílatō ká rí 'alá. Gō'dá tólá rí, ájú 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí íyí ázī-ázi yí ázízó ndrī ání'á rú 'é'bélé drí Yésū rú sī. ²⁸ Gō'dá drílīyī ítá Yésū drí sölé rí ángízó volé gólá rú sī. Gō'dá drílīyī ítá bī ákū kākā ró kúmū ká rí'á ákólá rí átrózó 'dī ákólé gólá rú, á'dô ró bê 'dásí 'ézó gólá rú. ²⁹ Gō'dá drílīyī púrūcī gárá édézó ápā ró ákólé átrā Yésū drī. Drílīyī pīdrīgú trózó 'bálé Yésū rí drī-ágó lésí rí 'á, á'dô ró bê ózō pīdrīgú kúmū ká rí kátí. Gō'dá drílīyī ándízó Yésū ándrá, rí'á 'dásí 'elé gólá rú kí nī rí, “Kúmú ángí gólá rí 'bá ójílā Yúdā yí ká drīlī rí, má luyī nī, ní rí zāā gbádú ró.” ³⁰ Nīngá sī, gólīyī drí rízó tú lúwúlī Yésū rí līfī 'á. Gō'dá gólīyī drí pīdrīgú drílīyī félé gólá drí rí trózó gólá drīgá sī, rízó gólá rí calé drī 'á 'dī sī lá ándalé ándalé. ³¹ Gō'dá gólīyī ló'è íyí Yésū rí lárākō bê trá mání mání ícalé rí, drílīyī gōzó ítá kúmú ká gólīyī drí ákólé gólá rú rí ángízó volé, gō'dá drílīyī ítá gólākā rí sōzó 'dī lógólé gólá rú. Gō'dá nīngá sī, gólīyī drí Yésū rí 'bázó fē lāfī-lāfī 'ézó gólá rí ípálé drī lá 'á rí njílí, nízó vō 'ézó nī'á gólá rí ípálé rí 'alá.

⁵⁷27.14 Pílatō 'sū tá kí, Yésū á'dó kō tá ónjí tētē 'é 'bá 'í. Tá 'dī tāsí rí, Pílatō rí ítí drí á'dízó, tálá Yésū átá tá mbīmbī íyí nyáányá pázó kō.

⁵⁸27.27 Órī jó ángí rí 'dī zīlī Pārētōríyā. Ítō lá kí, jó kúmú ángí ká.

Tā Yésū rī trōzó nī'á ípálá fê lāḷi-lāḷi drī drālé rī

(Márākō 15.21-32; Lúkã 23.26-43; Yōwánī 19.17-27)

³² Gō'dá gólīyī ōtírī 'bāā rī'á nī'á lāḷi 'ásī rī, drīlīyī nīzó rū úsúlī īyī āgō āzā rú bē Sīmónā rī bē. Gólá rī íyīngá ānīlī jāriḃbā gólá zīlī Kīrēnē⁵⁹ rī lésī. Gólīyī úsū rū bē lāḷi 'á rī, ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī āgō rī 'dī 'bāzó mbārākā sī fê lāḷi-lāḷi Yésū ká 'dī nīlī nīzó 'dī bē lā. ³³ Gō'dá drīlīyī nīzó cālē vō gólá zīlī Gōlōgótá rī 'á.⁶⁰ ³⁴ Vō rī 'dī 'á tólá rī, ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī ōdrá gólá ōnjálé ālōkō āzā gīgī lā ró rī sī rī ātrōzó fēlé Yésū drī mvūlī, ā'dō ró ngá lāzē-lāzē gólá rú 'dī sī lā ā'dīlī. Gō'dá Yésū āmbē ōdrá 'dī bē rī, gólá drī volé gāzó dó mvūlā. ³⁵⁻³⁸ Nīngá sī rī, ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī Yésū rī ípázó fê lāḷi-lāḷi drī. Gō'dá gólīyī ndē Yésū rī ípā-ípā bē rī, drīlīyī tā gólá īgīlī trākū tā ā'bā-ā'bā ró Yésū rú fê kpēkērē drī rī ípázó ūrū Yésū drīlī. Tā ā'bā-ā'bā īgīlī 'dī rī'á nōō.

NŌŌ YÉSŪ GÓLĀ Ā'DÓ 'BÁ KÚMÚ ANĠĬ RÓ

ŌJĪLĀ YÚDĀ YĪ KĀ DRĪLĪ RĪ Ī'DĪ

Gō'dá drīlīyī kpá ngá ōpá 'bá rī āzā 'bá yī ípázó fê lāḷi-lāḷi āzā drī Yésū rī gārā drī 'á, ípā ālō rī gólé Yésū rī drī-ágó drī lésī ró, gō'dá āzā rī ípázó íyīkā gólé Yésū rī drī-lījī drī lésī ró. 'Dī vósī rī, ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī ítá Yésū ká lāfálé lā cāzó īyī vō 'ásī. Gō'dá drīlīyī gōmārī vūzó 'dī, tālā ngátá ítá tándī āzā Yésū ká rī ā'dō 'dē'á 'dī drī yā rī. Nīngá sī, drīlīyī ngāzó rīlī vūdrī rī'á Yésū rī ndrēlē ūrū fê lāḷi-lāḷi drī lómígówá ró.

³⁹ Nīngá sī, ōjīlā gólīyī rī 'bá lāvūlī lāḷi 'ásī rī 'bá yī ndrē īyī Yésū bē rī, drīlīyī rīzó drī íyálé gō'dá kpá Yésū rī lō'dá-lō'dá bē kī, ⁴⁰ "Nī ātā tā nī kī nī rī, yī āā'dō jó anġĪ Ōvārī ká ūfú'á gōzó bēlā ó'dí kġyī nā sī, ōzō nī ā'dō fī Ōvārī rī mvá 'ī rī, nī pā ānī nyāányā, nī ārī vūdrī fê lāḷi-lāḷi 'dī drī sī."

⁴¹ Gō'dá drī-'bá anġĪ Yūdā yī ká rī 'bá yī, lā'bī ímbá 'bá yī, gō'dá gólīyī sījī-lésī rī 'bá yī bē drī rīzó īyī kpá Yésū rī gūlī. ⁴² Drīlīyī tā ātázó kī, "Nī gólá rī 'bá ōjīlā āzī pālē rī, nī pā ānī nyāányā kō ā'dō tāsī yā? Ōzō nī ā'dō fī kúmú anġĪ gólá rī 'bá āmā ōjīlā Īsīrā'élē ká drīlī rī 'dī rī, 'dōvó nī ārī vūdrī fê lāḷi-lāḷi drī sī, tālā mā lē ró tā bē nī 'á. ⁴³ Nī ātā tā trá kī, yī 'bā līfī trá Ōvārī drī, gō'dá kpá kī nī rī, yī ā'dō Ōvārī rī mvá 'ī. Gō'dá ōzō Ōvārī ōlē trá ānī pālē rī, gólá ōpā nī ngbāāngbānō." ⁴⁴ Gō'dá ngá ōpá 'bá gólīyī ípálé Yésū bē fê lāḷi-lāḷi drī rī drī kpá Yésū rī 'dāzó lā'dá ālō-ālō 'dī sī.

Tā Yésū rī ōdrā tāsī rī

(Márākō 15.33-41; Lúkã 23.44-49; Yōwánī 19.28-30)

⁴⁵ Gō'dá nīngá sī rī, ĩtú ōtírī cāā ĩtú-pá mūdri-drī-lā-ngā-rī ĩtú-āyī sī rī, ĩnīrīkúwá drī 'bādrī 'dī līmózó ndrī cālē būūū ĩtú-pá nā lānjátúlī sī rī 'á. ⁴⁶ Gō'dá cā bē ĩtú-pá nā lānjátúlī ká 'dī 'á rī, Yésū drī ngāzó trēlé ūrū ngbālā-ngbālā Ārāmāyā fī sī kī nī rī, Ēlōyī, Ēlōyī, lámā sābākātānī? Tā fīfī lā kī, "Ōvārī ámakā, Ōvārī ámakā, nī āyē mā ā'dō tāsī yā?"

⁴⁷ Gō'dá ōjīlā āzā 'bá yī rī 'bá ādrélé tólá nā 'bá yī ārī īyī trētrē Yésū ká ūrū 'dī bē rī, gólīyī ĩsū īyīkā tā kī nī rī, Yésū ōrī 'dī tā anġū 'bá Ēlīyā rī zī'á 'dī. ⁴⁸ Gō'dá ālō ōjīlā 'dī 'bá yī lāfálé 'ásī rī drī rāzó 'wāā, nī'á ngá āzā cōfō-cōfō rī ātrōlē sōlē ōdrá ā'dī 'á. Drīlā ngá rī 'dī ōmbézó fē mvá sīlī, ānī'á 'bālā Yésū tī gólá ūnjū ró ĩmvū lā 'dī bē. ⁴⁹ Gō'dá ōjīlā ūrūkā 'bá yī ātā īyīkā tā kī nī rī, "Ō'bā drē ōdrá 'dī Yésū tī kō. Mā ndrē drē ngátá tā anġū 'bá Ēlīyā ā'dō ānī'á gólá rī pālē yā rī."

⁵⁰ Gō'dá Yésū drī trēzó kpá ó'dí ūrū, gō'dá drīlā lōvó-lōvó āyézó.

⁵¹ ĩtú-pá gólá Yésū drī lōvó-lōvó āyézó 'dī 'á rī, ítá gólá 'līlī jó anġĪ Ōvārī ká 'á, jó mvá⁶¹ āzā zīlī "vō ngīngī lā Ōvārī drī" 'álé lésī rī jó tīlī-fī lā 'á rī, ítá 'dī 'á lā drī sīzó kpēērē rī ūrū lésī ācálé būūū vūdrī. Gō'dá ĩnyákú drī drī rú íyázó kīgbī-kīgbī, gō'dá kúnī drī ūfūzó lō'délé ngīngī vō 'ásī. ⁵² Gō'dá ló'dé drī rú nījōzó hūwā ĩnyákú drī rú íyá 'bá 'dī drī sī, gō'dá tā mbī 'bá dūū Ōvārī ká ōdrā 'bá trá ākū ró rī 'bá yī drī līdrízó īyī ōdrā 'ásī ā'dólé lédrē-lédrē ró. ⁵³ Gō'dá drīlīyī āfōzó īyī ló'dé 'ásī. Gō'dá Yésū rī līdrī-līdrī ōdrā 'ásī rī volé drī lā 'ásī rī, drīlīyī nīzó jāriḃbā Ōvārī ká Yērōsālēmā 'á rī 'álá. Tólá rī, ōjīlā dūū drī gólīyī ndrēzó.

⁵⁴ Gō'dá drī-'bá ājū 'bū 'bá Rómā ká rī ká gō'dá ājū 'bū 'bá gólākā gólīyī rī 'bá īyī Yésū rī lōmīlī rī 'bá yī bē ndrē īyī āgbīgbī gólá ĩnyákú drī íyá 'bá 'dī bē gō'dá tā gólīyī rú 'ē 'bá 'dī 'bá yī bē rī, gólīyī drī ā'dózó ūrī ró rōō. Gō'dá drīlīyī ngāzó tā ātálé kī, "Pāḷī, nōō rī'á Ōvārī rī mvá 'ī."

⁵⁵ Ōkó dūū gólīyī rī 'bá Yésū rī pālē rī 'bá yī, ānī 'bá īyī Yésū yī bē Gālīlāyā lésī rī yī drī ādrézó jējē ró, rī'á īyī Yésū rī ndrēlē. ⁵⁶ Gólīyī lāfálé 'á rī, Mārīyā Māgādālā, gō'dá Mārīyā gólá ā'dó 'bá Yākóbā yī Jósē bē āndrē ró rī, gō'dá kpá Zēbēdáyō rī ōkó gólá ā'dó 'bá Yākóbā yī Yōwánī bē rī āndrē lā ró rī bē, gólīyī bē nīngá.

Tā Yésū rī āvō 'bāzó rī

(Márākō 15.42-47; Lúkã 23.50-56; Yōwánī 19.38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Gō'dá cā bē lānjátúlī bē rī, āgō āzā ngá-fī āmbá 'bá ró gólá ā'dó 'bá Ārāmāyā lé 'bá ró rú bē Yōsépā rī drī ngāzó nīlī Pīlātō ngálā, nī'á Yésū rī āvō tā ĩjīlī, yī trō ró bē nī'á 'bālā. Yōsépā rī 'dī, gólá rī'á tā ārī 'bá Yésū ká 'dī. Gō'dá Pīlātō drī tā 'bāzó Yésū rī āvō 'dī āyézó Yōsépā drī trōlē. ⁵⁹ Nīngá sī, Yōsépā yī drī Yésū rī āvō 'dī ātrōzó édélé, gō'dá drīlīyī Yésū rī āvō gōzó ítá ó'dí ngbāngbā ró rī 'á.⁶² ⁶⁰⁻⁶¹ Gō'dá drīlīyī Yésū rī āvō 'dī trōzó, nī'á 'bālā 'bū Yōsépā

⁵⁹27.32 Kīrēnē 'Dī jāriḃbā gólá ā'dó 'bá 'bādrī ōjīlā āndrō nō ká drī rī'á zīlā Lībīyā rī 'á rī 'dī.

⁶⁰27.33 Gōlōgótá Tā fīfī lā kī nī rī, 'dī rī'á vō gólá āvō drī fā bē rī 'dī.

⁶¹27.51 Jó mvá 'dī cé vō āmbā ālō drī-'bá anġĪ Yūdā yī ká rī 'bá yī ká drī rīzó fīlī 'á lā, nī'á Ōvārī ngálā rī 'dī.

⁶²27.59 Nīkōdīmā pā Yōsépā nī Yésū rī āvō 'bā'bā ló'dé 'á rī sī. Nī ā'dō ūsú'á lā Yōwánī 19.39-40 'á.

drí êdélé ó'dí ró ùgí ró íyí nyáanyâ drí rí 'á. Māriyā Māgādālā yí Māriyā āzâ rí bê tíbê rí 'bá ádrélé ìyí Yésū rí ndrélé fê lāḷī-lāḷī drīī rí, gólíyí drí nīzō Yōsépā yí ājílí 'bú gólá 'ézó Yésū rí āvō 'bálé 'á lá rí drī 'álá. Gō'dá Yōsépā yí 'bā Yésū rí āvō bê rí, drílíyí kúní ùngū ángí lílízó, gō'dá drílíyí ùgí 'dī tī lá 'bāzō kpāákū ī'dí sī lá. Gō'dá drílíyí nīzō volé nīngá sī. Gō'dá òkó 'dī 'bá yí drí rīzō ìyíkā ākpā ló'dé gārā drī 'á tólá, rī'á vō ndrélé ló'dé drī 'álá.

Tā Pilátō drí ājū 'bū 'bá yí 'bāzō rī'á Yésū rí ló'dé lómílí rí

⁶² Gō'dá drīzō āzâ rí sī, 'dī rī'á kàyī òjílā Yúdā yí ká drí rīzō rātāā 'èlé 'á lá rí ī'dí. Kàyī rí 'dī 'á rí, drī-'bá ángí Yúdā yí ká rí 'bá yí gō'dá Pārūsī yí bê drí ngāzō nílí Pilátō ngálā tā átálé Yésū rí āvō tāsī. ⁶³ Gólíyí kī, “Ámbá, ní ndrê drê, ònjō 'bá 'dī átā tā trá kī nī rí, òzō yí òdrā trá rí, kàyī nā sī, yí 'á'dô lídrí'á òdrā 'ásí. ⁶⁴ Tā 'dī tāsī rí, mā ānī nō tā ījílí ní tī, 'á'dô 'á'dó'á tándí ró, òzō ní ò'bā ājū 'bū 'bá āzâ 'bá yí ló'dé drī 'dī lómílí dódó cālê búúú kàyī nā sī rí, tálá lājó'bá gólákā 'dī 'bá yí òzō ānī ìyí kô gólá rí āvō ùgūlī gōzō tā átálé kī nī rí, gólá òlídri trá òdrā 'ásí. Ònjō 'dī 'á'dô òjílā ádó'á dūú lāvūlī gārā ònjō Yésū drí ádólé sīšī rí drīī sī.” ⁶⁵ Gō'dá Pilátō drí tā-drī lēzō drī-'bá Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí kī, “Tándí ró, nī trō ājū 'bū 'bá ámákā āzâ 'bá yí 'bálé, òndrê ró ìyí ló'dé 'dī vō lá bê dódó.” ⁶⁶ Gō'dá drílíyí nīzō ló'dé 'dī tī lá bélé í'dá sī, gō'dá drílíyí ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yí 'bāzō tólá lómígówá ró.

Tā Yésū drí lídrízó òdrā 'ásí rí

(Márākō 16.1-10; Lúkā 24.1-12; Yōwání 20.1-10)

28 ¹ Gō'dá nīngá sī rí, kàyī Yúdā yí ká rātāā ká vósí rí, kàyī Gímā ká sī ākpākā'dā cījínó, Māriyā Māgādālā yí drí ngāzō nílí Māriyā āzī lá bê ló'dé drī 'álá. ² Gō'dá gólíyí cā bê tólá rí, mālāyíkā Ōvārí ká āzâ drí ácázó úrú lésí. Nyī ró, āgbīgbī ándrê drí ítōzō ìnyákú drī ìyálé rōō, tálá ácâ-ácâ mālāyíkā 'dī ká 'dī drí sī. Mālāyíkā 'dī ácâ bê rí, drílá kúní ùngū 'bálé ùgí Yésū rí āvō 'bāzō 'á lá rí tī 'dī lílízó volé, drílá gōzō rílí gá kúní rí 'dī drīī. ³ Gō'dá mālāyíkā 'dī ándrá-gá-sílí lá rī'á lāgū-lāgū ró òzō ngá ī'ī-ī'ī kátí, gō'dá ítá gólákā rī'á mvēmrvê ró kpírí-kpírí. ⁴ Ítí rí, ājū 'bū 'bá gólíyí 'bálé rī'á ìyí Yésū rí ló'dé vó ndrélé 'dī 'bá yí ndrê ìyí mālāyíkā 'dī bê rí, ūrī drí gāzō gólíyí rú rōō. Gólíyí rú'bá drí rīzō lélé ūrī drí sī, gō'dá drílíyí ló'dézó ndrī vūdrī rú í'wā ákó òzō āvō kátí.

⁵ Gō'dá mālāyíkā 'dī drí ngāzō tā átálé òkó 'dī 'bá yí drí kī, “Nī 'è ūrī kô! Má nī trá, nī rí Yésū gólá ípálé fê lāḷī-lāḷī drīī rí lóndálé. ⁶ Gólá yú nōngá. Gólá lídrí trá, òzō gólá drí tā lá átārê trá ānī drí rí kátí. Nī ānī vō gólá rí āvō lálázó 'á lá rí ndrélé. ⁷ Nī nī 'wāā, nī'á tā lá átálé lājó'bá gólákā rí 'bá yí drí kī, gólá lídrí trá òdrā 'ásí. Gólá 'á'dô lāvū'á sīšī ānī ándrá nílí Gālílāyā 'álá. Nī 'á'dô nī'á gólá rí ndrélé tólá. 'Dīī tā má drí átílí ānī drí nī'á átálé rí ī'dí.”

⁸ Ítí rí, òkó 'dī 'bá yí drê zāā ūrī ró, gō'dá gólíyí drí kpá 'á'dózó āyíkō āmbá bê tā tándí átílí gólíyí drí 'dī tāsí. Gō'dá drílíyí nīzō 'wāā'wā tā mālāyíkā 'dī drí átílí gólíyí tī 'dī átálé lājó'bá Yésū ká rí 'bá yí drí. ⁹ Gólíyí òtírí 'bāā nī'á rí, nyī ró, Yésū rí gógó nyáanyâ lá drí ānīzō rú úsúlí gólíyí bê lāfí 'á. Yésū drí nī-bê-yā 'ézó drílíyí. Gō'dá drílíyí rāzō nī'á rú útúlí Yésū drīī, gō'dá drílíyí Yésū rí pá ámvózó gólá rí ìnjízó. ¹⁰ Gō'dá Yésū drí tā átázó drílíyí kī, “Nī 'è ūrī kô! Nī nī tā átálé ámā rú-lê-ází yí drí, gólíyí ònī Gālílāyā 'álá. Gólíyí 'á'dô ámā ndrê'á tólá.”

Tā ājū 'bū 'bá yí drí tā gólíyí rú 'è 'bá Yésū rí ló'dé drī 'álá rí 'bá yí tā lá ngīzō drī-'bá Yúdā yí ká rí 'bá yí drí rí

¹¹ Nīngá sī rí, òkó 'dī 'bá yí drí ngāzō lāvūlī ácī ìyíkā 'á, nī'á lājó'bá Yésū ká rí 'bá yí ngálá. Gō'dá drê ākpākā'dā gólíyí drí cā ákó rí, ājū 'bū 'bá ūrūkā 'bá yí gólíyí rí 'bá Yésū rí ló'dé drī lómílí rí 'bá yí drí ngāzō nílí ìyí Yērōsālémā 'álá, nī'á tā gólíyí rú 'è 'bá 'dī 'bá yí tā lá átálé drī-'bá ángí Yúdā yí ká rí 'bá yí drí. ¹² Drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí ári ìyí tā ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí átálé 'dī bê rí, drílíyí ngāzō rú 'è'bélé vō ālō 'á òjílā sīšī-lésí rí 'bá yí bê tā 'bīlī tā gólíyí rú 'è 'bá 'dī 'bá yí tāsí. Gō'dá drílíyí ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yí līfī lá yí gīzō áđī āmbá sī, tálá gólíyí āādó ró ònjō bê tā 'dī 'bá yí tāsí. ¹³ Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí tā átázó ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí kī, “Òzō ìjījī ānī trá rí, nī átā tā kī nī rí, 'Mā òtírí 'bāā 'á'dú kō'á ngācī bê rí, lājó'bá Yésū ká rí 'bá yí drí ānīzō gólá rí āvō ùgūlī ùgí 'ásí.” ¹⁴ Gō'dá òzō úlí 'dī 'ò'dé trá kúmú Pilátō bīlī rí, mā 'á'dô ádré'á ānī bê. Mā 'á'dô tā átá'á gólá drí kī nī rí, úlí ānī drí átálé 'dī rī'á tā pāfīī 'í. Ítí rí, gólá ícá kô lāḡō fēlé ānī drí.”

¹⁵ Nīngá sī, ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí tā-drī lēzō. Drílíyí áđī fēlé ìyí drí 'dī trōzō nīzō tā gólá átálé gólíyí drí kī'á nī rí, lājó'bá Yésū ká ūūgū ìyí Yésū rí āvō nī 'dī tā lá átálé òjílā drí. Gō'dá tā 'dī drí lā'búzó òjílā Yúdā yí ká rí 'bá yí lāfálé sī, ácálé búúú ándrō nō. Ítí rí, òjílā Yúdā yí ká lēé ìyí tā kô kī'á nī rí, Yésū òlídri trá òdrā 'ásí rí.

Tā Yésū drí drī-ácê fēzō lājó'bá ìyíkā rí 'bá yí drí rí

(Márākō 16.14-18; Lúkā 24.36-49; Yōwání 20.19-23; Tā 'È'è 1.6-8)

¹⁶ Gō'dá nīngá sī, lājó'bá Yésū ká mūdri-drī-lā-ngā-ālō 'dī 'bá yí ári ìyí tā Yésū drí átílí òkó 'dī 'bá yí tī ānī'á átálá ìyí drí 'dī bê rí, drílíyí ngāzō nílí Gālílāyā 'álá úní gólá Yésū drí tā lá átálé kī'á nī rí, gólíyí 'á'dô nī'á ìyí úsúlí drī lá 'álá rí drī 'álá. ¹⁷ Gólíyí cā bê tólá rí, drílíyí Yésū rí úsúzó, gō'dá drílíyí gólá rí ìnjízó. Gō'dá kpálé gólíyí ndrélé bê Yésū rí, tā ári 'bá ūrūkā 'bá yí, tā ìsū gólíyíkā drê zāā rī'á rī rī tā lélé kī, 'dīī 'á'dô pāfīī Yésū ī'dí. ¹⁸ Gō'dá Yésū drí rú èsézó anyí lājó'bá ìyíkā 'dī 'bá yí lāgátí, gō'dá drílá ngāzō tā átálé drílíyí kī, “Ōvārí fê drī-ácê ngá gólíyí ndrī 'būú 'álá rí 'bá yí ká gō'dá ngá gólíyí ndrī ángó nō 'á rí 'bá yí bê rí ká trá má drīgá. ¹⁹ Tā 'dī tāsí rí, nī ngá lā'búlí vō 'ásí ndrī tā átí-átí tándí ámákā nō pélé òjílā òrī ndrī ángó 'ásí rí ká drí, gólíyí 'á'dô ró bê tā ári 'bá ámákā ró. Gō'dá gólíyí tā lē 'bá trá rí, nī íbábátízā gólíyí Átá rí rú sī, Mvā rí rú sī, gō'dá kpá Líndri Tándí rí rú sī. ²⁰ Gō'dá nī ímbá gólíyí kpá tā ndrī má drí 'á'dálé ānī drí rí 'bá yí 'èlé. Má 'á'dô rī'á ānī bê kàyī vósí cé, cālê búúú kàyī áđūkū ángó nō ká rí tú.” Í'dí 'dī.